

11167s

HAGK

Biblioteca Județeană ASTRA

FS011167

01807

IONEL TEODOREANU

TUDOR CEAUR ALCAZ

**

vol. II

74 SEP 2012

DRUMUL MAGIC

ROMAN

EDIȚIA II-a

Editura „CARTEA ROMANEASCA” București

11167

DE ACELAȘ AUTOR:

- LA MEDELENI, vol. I, *Hotarul nestatornic* ediț.
II-a, premiul „Femina” din Paris
- LA MEDELENI, vol. II, *Drumuri*, ediția VI-a
- LA MEDELENI, vol. III, *Intre Vânturi*, ediția VI-a
- TURNUL MILENEI, ediția IV-a
- BAL MASCAT, ediția a V-a
- FATA DIN ZLATAUST, 2 vol. ed. III-a
- GOLIA, ediția III-a
- CRACIUNUL DELA SILIVESTRI, ed. IV-a
- LORELEI, ediția a VII-a
- ARCA LUI NOE, 2 volume, ed. II-a
- SECRETUL ANEI FLORENTIN, ed. V-a
- FUNDACUL VARLAMULUI, ed. IV-a
- PRAVALE BABA, ed. IV-a, Marele premiu al *Academiei Române*
- TUDOR CEUR ALCAZ, vol. I, ed. V-a, *Coca Duduș*
- TUDOR CEUR ALCAZ, vol. II, ed. III-a,
Drumul magic
- TUDOR CEUR ALCAZ, vol. III, *Inima*
- CE-A VAZUT ILIE PANIȘOARA
- INTOARCEREA IN TIMP

TUDOR CEAUR ALCAZ

**

DRUMUL MAGIC

PARTEA ÎNTÂIA
ÎNTOARCEREA DE PE ZONĂ

CAP. I

Nici stea sus, nici lumină jos. Spăimântătoare vechime a nopților cu ceață peste întinderi mute. Parcă se ivise deodată în spații, viscolindu-se, fantoma mărilor preistorice, căutându-și apele mileniilor secate.

Trenul venea dela Sighetul Marmației, hoștește întunecat, dibuind prin fumegarea besnei. Intr'un compartiment de clasa întâia doi sublocotenenți fumau prin întuneric țigări „Plugar” cu fum aspru și înțepător de bălegar ars. Călătoreau cu ușa încuiată și perdelele lăsate. Numai fereastra care dădea afară era deschisă: singura din tot vagonul. Tinerii ofițeri însă n'aveau obsesia civilă a nevralgiilor de toamnă. Se pregătiseră de somn trăgând feliile plușate ale canapelelor până la limită. Dar nu se culcaseră. Stăteau tolăniți pe coastă, față'n față rezemându-se într'un cot, ceiace unul dintre ei numea poziția Récamier: aluzie la un răspândit portret al celebrei doamne grațioase. Pe un geamandan pătit, așezat

între canapele la o întinsoare de mână, două sticle cu vin și doi țapi.

— Toarnă ici.

Țapii erau umpluți la lumina înadins dilatată a țigărilor.

— Servus te.

— Reciproca.

Erau regăteni, unul moldovean, celălalt muntean, dar adoptaseră pentru băutura ritualul ardelean.

Vecinii de vagon dormeau cu acele agonii respiratorii, care integrează somnul ființei cuvântătoare într'un fel de zoologie a sunetului. Dar la prima oprire a trenului se întâmplă ceva supărător pentru somnul călătorilor: un șuer năprasnic, pornit parcă din Iad să spargă Cerul. Trenul zvoni de glasuri săltate. Capete se iviră la ferestre. Uși răsunră. Flăcări de chibrituri pâlpairă.

Un trap-trap cu bocanci masivi se opri scurt, bătând călcâile, la fereastra compartimentului celor doi sublocotenenți.

— Ordonanți!

— Caporal Buzdughină, vezi?

— Văd, să trăiți, dacă-i poruncă...

— Bine, băete, golește această sticlă.

— În cinstea cui? să trăiți, — întrebă Buzdughină înălțând sticla pe fereastră cu o îndemânare care dovedea marea experiență a mâinii în ciordeli nocturne.

— Mai întrebi, beșleagă!

— Trăiască Domnița noastră, dădu glas mare caporalul, după care o cascadă de gâl-gâl-uri răsună în adânc de gură bețivă.

— Cine-i Domnița?

— Intreabă-l pe Buzdughină.

— Mă Buzdughină, cine-i Domnița?

— Știe domnu sublocotenent, să trăiți.

Intretimp ușa compartimentului fu deschisă oficial. Conducătorul se ivi în prag, dând laoparte perdelele, cu felinarul pe piept și ochelarii pe nas.

— Mă rog frumos, domnilor ofițeri...

Moșneagul — nu i-ar fi stat rău cu flașnetă și papagal într'un târg adormit — se uită la ei cu dojană de bunice, neștiind pe care să-l aleagă dintre cei doi deopotrivă de tineri la chip și copii la zâmbet.

— S'au speriat boerii țugului, moșule? întrebă sublocotenentul care șuerase haiducește, aplecându-și cogeamite înălțime de plop sprinten asupra moșului.

Ț! Eee... făcu cel mic și moșneag, dând din cap cu oftat.

— Apoi tunie dracu'n ei, moșule. Ia mai bine să cinstim un pahar între noi ca niște români și drept credincioși ce ne aflăm. Toarnă ici.

Moșneagul luă țapul, ciocni și bău cu spor. Induplecată, față i se acoperi de o împainjenire de zâmbet.

— Mulțam frumos.

— Ş'o țigară, moşule.

— Veniți de departe, dragilor?

— De pe zonă.

— Ei, oftă moşul aprinzând țigara, și eu am fecior la cătănie. Să ne ajute Dumnezeu drăguțul să nu fie rău.

Dădu să plece. Dar de afară, îmbulzit de inimă, capul lui de motan vechi răsări din nou printre perdele, epilogând cu o șoaptă strecurată cele de până atunci:

— Tunie dracu 'n ei, că-s numai unguri și jidovi!

Și trânti ușa cu răsunet, încuind-o la loc.

Trenul porni.

Sublocotenentul cu pricina căsca de-a'n picioarelele, întinzându-se cât o moară de vânt.

— Acestea fiind zise ne putem somni. Am onoare să mă culc.

— Vin nu mai avem? întrebă celălalt într'un căscat.

— Tinere, observ că apropierea Sodomei et Comp. sloboade mișălnicile din cutia Pandorei.

Goliră și restul sticlei unu bis — așa se cheamă la popotă a doua sticlă: non bis in idem — și se culcară pe spate, acoperindu-se cu pelerinele. Dar tot nu adormiră. Căci certitudinea cumplitului somn dă privilegiaților ei voluptatea de a-și prelungi trezia, aidoma cu lectorii ahotnici, care știu

să deguste cartea din mână, îndelung, ținând-o necetită, înainte de-a o sorbi prin lectură.

Condiția obiectivă a somnului era infectă: tren care, cal, mârțoagă ar fi fost, cutremurat de poticniri și de hurducături; umezeală pătrânzătoare; canapele slinoase, cu miros înecăcios de praf și cărbune, în care substantivul ploșniță devine verb.

Dar după un an de concentrare pe zonă permisionarul și-a pierdut deprinderea de-a vâna pesimism în realitatea imediată.

Legionarii romani nu s'ar fi simțit altcum în trirema Cleopatrei.

Deci huzuriră pe culcuș moale, în tact de roți legănătoare.

— Tudore, în fond pentru ce ne mai dăm noi doctoratul? Ca să murim titrați?

Vorbăia numai vinul în întrebrea articulată fără de convingere.

— Tinere, răspunse interepelatul, — întrebi ca o reputată hahaleră! De ce ne radem și ghilosim de zonă în fiecare zi? Ca să nu decedăm păroși și jegoși? Au cum?

— O ziseși!

— O zisei! Dar după matură chibzuință socot că ești beat. Spune, privighetoare...

— Tililion-fleonc, hodoronc-tronc, chiuliton-ponc, mororonc-honc, teoleoleonc-fleonc...

Acest recitativ subtil verifica pe zonă re-

zistența băuturilor. Cei care încurcau ordinea silabelor, împleticindu-se în ele, erau trimiși la cimitir: adică la culcare, beția deplină nefiind încuviințată.

— Vorba-i înșelătoare ca muierea. Ești chiurlui în cugete, tinere Petruș. Ce-a spus Horațiu?

— „Vides ut alta”...

— Nu încurca Odele. A spus Horațiu: „Carpe diem”... Iar Lența a spus: Merde!

— Cine-i vecina lui Horațiu?

— O infantă brună pe care am fost iubit-o în anii mei. Am onoarea să te salut.

— Reciproca.

Adormiră în tactul roților.

Unul se numea Petruș Dănescu, sublocotenent de rezervă din cavalerie; celălalt, tot din cavalerie, era Tudor Cœur Alcaz, poreclit de cei de pe zonă Stuka. Ceiace dovedește că numele epopeicelor avioane care sfârtecau Polonia nu desemna numai o armă de război pe frontul german, dar și un tip psihologic pe zona românească.

CAP. II

Un întineric de cimitir acoperea peronul gării Baia Mare. Răsuna cadența marțială a patrulelor militare printre grămezile de soldați trântiți la pământ în așteptarea trenurilor de noapte și de dimineață. De câteori pâlپایا flacăra unui chibrit, sporeau spre ea umbre din toate părțile, își aprindeau țigara și iar porneau în noapte; astfel, focul împărtășit recăpăta prețul rămas în vremurile cremenii.

În sala restaurantului parcă era târziul sleit al unei veghi mortuare. Ardea un singur bec vopsit sineliu, mai mult învinețind fumuriul din sala mare decât dând lumină văzului. Drumeți cu capul în mâni sau cu fruntea pe mușamaua meselor, alături de geamandanele adunate la picior, moșăiau înfrigurați, tresărind la zgomotele de afară. Uneori se pornea câte-o tusă de toamnă. Altele îi răspundeau, strânindu-se unele pe altele ca lătratul cânilor.

O singură masă era acolo, fără să fie de acolo, ca o limuzină printr'un sat. Chelnerul

cu ochii smirnă la ea, o cinstise cu faţă de masă albă. Un enorm buchet de crizanteme de seră vestea plecarea cu alai. Masa mai avea p elângă acestea lumina ei particulară: un lămpăşel ardelenesc aşezat drept în faţa celui care cuvânta aurit de flacăără, împrejmuit de capete rămase în umbră ca la o altă cină de taină, pictată nu de Vinci, ci de Rembrandt.

Armand Horovitz împărţea vorbele în faţă, la dreapta şi la stânga. Mânile lui erau celebre la Curtea de Casaţie, la Sinaia şi în alte locuri de căpetenie ale României: feminin frumoase şi expresive ca ale dansatoarelor orientale. Niciodată, chiar în focul celor mai îndârjite desbateri, ridicându-se, coborîndu-se lin, nuanţând uneori cu o desfaceer a degetelor un gând, o intenţie, totul cu o puritate botticelliană, care însă în fond nu era decât o încetinire stilizată a gesticulării ebraice.

La chip, Armand Horovitz semăna cu d'Annunzio. Blond, cu buze elocvente şi sensuale, barbişon şi mustăcioară arămie, nas agresiv, frunte dominatoare, ochi bulbucată albaştri.

În tinereţă devenise secretarul juridic al lui Take Ionescu, graţie căruia, în timpul războiului, fusese avansat locotenent de rezervă. Dar haina militară nu era decât o transparenţă a permanenţei civile. Şi odi-

nioară și acum, pentru oricine, demnitar militar sau civil, locotenentul Horovitz rămânea Maestrul Horovitz, ilustrul jurisconsult, proprietarul grajdului de curse, al minelor de aur dela Baia Mare, președintele atâtor și atâtor consilii de administrație, proprietarul unui mare ziar cotidian, filantropul cu renume european, care reprezentase la Haga interesele României.

Armand Horovitz nu isbutea să existe cu plenitudine și demnitate ca locotenent. Era și nu era, sau nu era deajuns și cum trebuie. Cei care-l recunoșteau în haina militară — era concentrat de o lună, la stăruința lui — îl tratau după tipicul știut, extrinsec uniformei. Ceilalți însă, militarii anonimi pentru care și el nu era decât un locotenent anonim, îi dădeau, printr'un imponderabil al comportării lor, senzația că-i figurant. Salutul soldaților n'avea spasmul impetuos al absolutului militar; era cam moale, oarecum concesiv. Privirea ofițerilor întâlniți întârzia asupra lui cu un fel de adulmecare mocnit ironică, — parcă, lăsându-l marginal tagmei militare, cu uniformă cu tof. Și totuși, nici ființa fizică, nici îmbrăcămintea, nici ținuta lui, nu justificau astfel de reacții. Nu purta ochelari, n'avea pântec. Regimul alimentar, masajul și călăria îi cruțaseră trupul de leneviri sedentare. La

cincizeci de ani mărturisiți, trupul se menține sprinten cași vorba.

Atunci?

Intrebarea viespuia în mintea locotenentului Horovitz, meschină și tenace, descumpănindu-i calmul estetic plasticizat de armonia mânilor, iritându-l, mortificându-l uneori, alteori îndârjindu-l, dându-i într'un cuvânt senzația că-i evreu tocmai în uniformă care ar fi trebuit să-l pue definitiv la adăpost.

Tânăra lui soție agrava această stare. Într'o mare măsură uniformă era o surpriză destinată ei. Marie Angèle se ivise tocmai în clipa când pentru bărbatul amiezii tinerețea nu mai este o permanență firească, ci o cabrare. Marie Angèle îi provocase această cabrare vitală, odată cu orgoliul înfricoșat de a-și regăsi adolescența în plină maturitate. Când o întâlnise la Paris, Marie Angèle n'avea decât șaptesprezece ani. Evreică din Basarabia, urmase în Franța pe fratele ei, Izy Gamarnic, care nu-și căuta noul Ierusalim pe ruinele celui din Palestina, ci în cetatea cucerită a Parisului. Izy era arzător de urît; Marie Angèle, arzător de frumoasă. Apărea ochiului ca un răsărit de lună nouă din afund de ape negre. Lira Regelui Solomon ar fi primit-o pe poarta de aur a cântărilor ei. Fetița de fildeș avea glas

superb de femei. Și pânzele corăbiilor s'ar fi umflat a plecare, ascultându-i-l.

Armand Horovitz îi dăduse numele, a verea, sufletul, sângele, tot. În fața ei era ca o rană proaspătă. Ea se lăsa adorată cu indolență. Uluitoarea ascensiune n'o mira. Nimic n'o mira. Nici întâlnirea cu un înger, ochi în ochi, n'ar fi făcut-o să clipească altfel. Abea sosise din Franța, unde stătuse o lună cu Izy. Se abătuse la Baia Mare unde o aștepta, mai tânăr decât gradul uniformei, locotenentul Horovitz.

— Tiens! Toi aussi, Armand!

Atât! Nici „ce bine-ți stă!”, nici „ce tânăr arăți!”

Acum plecau la București. Așteptau trenul care venea dela Sighet. Crizantemele de pe masă erau oferite doamnei Horovitz de inginerii minelor de aur. Toți erau acolo, în jurul mesei. Luminat de lămpășel, în marea umbră fumurie a sălii. Armand îi prezida.

— Tu t'ennuies, mon petit!

Vorbele reveneau involuntar, cald, intim, duios, cu o regularitate obsedantă, nereprezentând curtenia formală a bărbaților pentru soțiile lor în prezența altor bărbați; identitatea lor denunța intensitatea pasiunii celui care le articula. Căci Armand Horovitz era atât de stăpân pe vocabular încât nici chiar în intimitate nu-și îngăduia repetirea aceluiaș cuvânt, necum a aceleiași for-

mule. Vorba lui era un act al artei oratorice, spontan ca atare. Inginerilor din jurul lui, deși nu le ținea o cuvântare, le vorbea cu nuanțele și variația de totdeauna. Aceasta era coarda oratorică a vioarei lui. Dar pentru Marie Angèle nu suna, compensativ aman, decât o coardă simplă, directă:

— Tu t'ennuies, mon petit!

Ii vorbea în șoaptă, nu ca să nu-l audă ceilalți, dar ca să fie numai cu ea, numai al ei. O vedea adorabil botoasă, cu ochi și buze de fetiță în gara întoarcerii la internat; și tresărea în adâncul lui acel sâmbure de duioșie, devotament, răsfăț, ocrotire și adorație, din care s'au născut și se vor naște vorbele de leagăn, cum și gestul care le întovărășește. Delaovreme mâna porni după vorbe. Ii desmierdă în treacăt mâna de pe genunchi. Numai că excesul de duioșie al unui bărbat pentru copilărescul frumuseții feminine, cu toată puritatea inițială, nu-i decât masca unei porniri posesive. Pe nesimțite începu să o dorească atât de intens încâtt desmierdarea mâinii, până atunci părintească, deveni lacomă ca și privirea apăsată. Marie Angèle își trase mâna, cam brusc, îndepărtându-și scaunul, ferindu-se.

Poate că nimic nu mortifică mai drastic pe un bărbat decât astfel de comportări ale femeii iubite, care repudiindu-l ca amant, îi dau senzația că-i gorilă în public.

Tocmai se anunța sosirea trenului în stație. Se ridicară, pornind spre peron, urmați de tregheri. Afară îi întâmpină noaptea compactă. Un inginer aprinse o lanternă electrică. Pădurea soldaților de pe peron mirosea masiv a toval, cojoc ud și mahorecă. Trenul se opri întunecat, depășind peronul. Numai vagoane de clasa a treia. Insfârșit tregherii descoperiră și un vagon mixt. Se suiră, înșiruindu-se pe coridor. Nu erau decât două compartimente de clasa întâia. Il cercetară pe cel dintâi, deschizându-i ușa: era respingător plin de oameni împlețiți parcă prin picioare și prin mirosul lor unanim. Al doilea compartiment era închis.

— Nu-i loc! se resemnă un tregher.

— Cum nu-i loc? Să fie!

Trâmbițatarea nervoasă din glasul lui Armand Horovitz nu izvora numai din situația prezentă. Bătu cu inelul în fereastră odată, de două ori, scutură clanța, isbi cu cizma în ușă.

Niciun semn de viață. Cu perdelele și mușenia ei, ușa părea ironic inaccesibilă.

— Sale pays!

— Mersi, monologă șerpește un inginer, printre dinți.

Marie Angèle, cu buchetul de crizanteme în brațe, asista, fără să participe.

— Să vie șeful gării.

— De ce nu Ministrul Comunicațiilor? întrebă în șoaptă un inginer.

— Lasă că cere o anchetă la Liga Națiunilor! murmură altul.

Vizibil, Armand Horovitz își pierdea cum-pătul. Își scoase o mănușă, ca cineva care vrea să palmuiască. Un ritm sacadat îi agita piciorul drept. Creștea în el absurda dar irezistibila impresie că dacă nu intră în *acest* compartiment e compromis și de-clasat. Ar fi trebuit să spargă ușa pur și simplu; dar mânia lui, deși militarizată, n'avea rasa acțiunilor brutale. Și totuși trebuia să se întâmple ceva: un act categoric de autoritate. Secundele individualizate ca la numărătoarea knock-out-ului, agravau o stare de carență, din ce în ce mai penibilă.

Toți erau în umbra coridorului neluminat. Serviabilă — și poate implacabilă — lanterna inginerului lumina ușa compartimentului închis.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu-i nimeni aci? Nici un conductor? Nici sentinelă? Deschideți odată, porunci suprem locotenentul Horovitz, bătând cu pumnul în ușă.

Și într'adevăr ușa se deschise. Iar dintre perdele, bătut de lumina albă a lanternii, răsări din somn și din tinereță, întinzându-și brațele lungi, năprasnic sprinten, cumplit înalt, vrednic să oprească în mâni ga-

lopul unui zimbru, — sublocotenentul Tudor Ceur Alcaz.

— Am deschis, spuse, măsurând cu ochi albaștri umbrele coridorului agresiv.

Dar încă acoperea pragul.

Intoarse capul, vâruindu-și-l printre perdele:

— Tinere, scoală și drege-te. Au venit pasageri.

Și ca un actor care și-a isprăvit prologul în fața cortinei, se înclină, spunând:

— Pofțiți, vă rog, doamnelor și domnilor.

Iar locotenentul Horovitz, intrând după Marie Angèle, nu se putu opri — totuși — să nu dea din cap, spunând în treacăt:

— Mulțumesc.

La care, Coca Duduș răspunse dulce:

— Pentru puțin!

CAP. III

Iată fragmente din câteva epistole ale sublocotenentului Petruș Dănescu, scrise surorii sale Oana:

„...Am descoperit pe zonă un exemplar uman interesant. Se numește — „trompettes, tout haut d'or...” — Tudor Ceaur Alcaz și e sublocotenent de rezervă cași mine. Inchipuește-ți că isbuțește să fie ridicat sub numele acesta cu trei trâmbițe. Te invit în numele lui Cuvier să închizi ochii — semănați la culoarea ochilor — să meditezi și să mi-l descrii. Să vedem dacă poți construi realitatea fizică a unui om, cunoscându-i numai numele — acordul muzical, să spunem — cu care se portrivește...”

*

„Bravo, Oncușa. Logica ta e remarcabilă; iar îndemânarea cu care eviți amănunțele precise, face onoare femi-

nității tale. Spui: „Mai mult sau mai puțin Siegfried sublocotenent de cavalerie”. Cucoană! Cucoană! Dar indicația sonetului lui Mallarmé la moartea lui Wagner cine ți-a dat-o? Dar revenirea indicativă „nume, acord muzical, cu care se potrivește”, cine ți-a dat-o? Cucoană! Cucoană! Onoare ție.

Preopinentul e superb. Nu frumos: prea mult și altceva decât ce e. Superb!

Cura pe la noi o apă. Intr'o zi, spre asfințit, soldații făceau bae „călări... Continuă, te rog”.

*

„Ricanezi, surioară: „Când deodată, iată mări, gol ca un zeu, călărind un cal sălbatec... Cine să fie? Tudor Ceur Alcaz!”

Te agasează, Oana! Te temi că-mi pierd nuanțele pe zonă. Pace ție! Sunt intact. Dar Tudor Ceur Alcaz există cu atât relief vital încât provoacă în toți ce-i care-l văd reacții tari: admirație, antipatie, dorință de-al urma sau pornire de a-l combate. Pe tine — deocamdată te agasează. Nu mă surprinde. Cunososc fenomenul. Patru ani am evitat să văd filmele cu Greta Garbo, exasperat de corul laudativ al colegilor de liceu. Și totuși, Greta Garbo...”

*

Tot despre.

Ași vrea să-i cunosc biografia; sunt sigur că-i plină de fapte. Mie nu mi se întâmplă aproape nimic. Ce m'ași fi făcut dacă nu s'ar fi inventat tiparul? Trăesc miop, apropiindu-mi viața de ochi, chiar când nu-i inclusă într'un text, cașicum ar fi tipărită. Tudor Ceaur Alcaz însă trăește direct în permanență: stârnește viața, o constrânge să devie fapt, întâmplare, dându-i uneori acea viteză epică, pe care literatura modernă a eliminat-o, preferându-i lenta scufundare a interiorizării. Iți amintește de voioșia cu care ceteam „Cei trei Mușchetari!” de pildă? Fapte, fapte, fapte. Primejdii mereu învinse; certitudinea intimă că Mușchetarii, deși împrejmuți numai de primejdii, nu pot să moară în cursul romanului lor — volumele lui Dumas! —, de unde credința superbă în destinul lor, baia de optimism eroic, accelerarea sângelui... O! delicii cunoscute la lumina lămpii!

Ei bine, alături de Tudor Ceaur Alcaz viața capătă pușintel accentul Dumas-père; sau cel pușin vecinătatea lui de viață deșteaptă în mine sufletul acelor lecturi. Fără de el concentrarea pe zonă ar fi fost probabil o corvadă acceptată ca multe altele. Alături de el viața mili-

tară convinge și seduce. Știi bine că am oroare de război; adică aveam. Preajma lui „Siegfried” însă începe să mă convertească și la isprăvi armate. E alarmant?...

*

E foarte ciudat, Oncușa, sincronismul prefacerilor noastre! În timp ce eu încep să mă deprind cu desacordul războiului, tu începi să te saturezi de armonia păcii. Tonul ultimei tale scrisori e amor. Inima?

N'ași fi bănuțit niciodată că scrisorile mele de pe zonă ar putea să te învieze. Să-i mulțumim amândoi lui Tudor Cear Alcaz. Fără de el și-ași scrie sumare cărți poștale. Dar băiatul acesta e neconținut cu „va urma”, deci, pentru mine, cu ce va urma? Ași vrea să devenim prieteni. Mă întreb numai dacă are timp pentru prietenie. Trăește ca apele, curgând, fără popasurile pe care le presupune prietenia. Mă întreb mereu care-i secretul acestei plenitudini de viață. Tinereța? Dar și eu sunt tânăr. De ce simt alunci alături de el că întineresc? Am detestat statornic vinul și beția. Cu Tudor însă beau uneori, având senzația că mă amplific, nu că mă micșorez.

Până a nu-l cunoaște credeam că-i greu de definit numai farmecul unei

femei; acum văd că și farmecul unui bărbat e tot atât de refractar explicației.

Ce-o fi în el? Gândește? Meditează? Se frământă? Sau trăește pur și simplu, având talentul vieții? Ași vrea să-l descifram împreună.

Mi-e frică uneori să nu am o penibilă desamăgire. Tudor Ceaur Alcaz mă domină și mă stimulează aci pe zonă, în provizoratul acestei vieți speciale. Dar în viața normală și-ar păstra el prestigiul? Ți-aduci aminte, Oana, de acei tineri întâlniți în vilegiaturi de vară, care provocau entuziasmul nostru? Unul era un fel de Tarzan al muntelui, — timp de o lună. Dar toamna la oraș, s'a metamorfozat într'un fel de vlăjgan familiar, zgomotos și incomod, de prezența căruia — căutată la munte — nu știam cum să scăpăm.

Tonurile tari, în plin aer dau senzația puterii, iar în ambianță închisă, senzația vulgarității..."

*

„Mă numești defetist! Și epitetul e nou în vocabularul tău, și sensul pe care mi se pare că i-l dai. Se vede că se întâmplă în Capitală fenomene necunoscute pe zonă. Barocul apologetic îl simt

— și-l evit — în pagina întâia a ziarelor și în cuvântările dela Radio.

Ai nevoie să crezi, Oncuța, și ți-e greu să crezi? Nu? Acesta-i sensul epitetului defetist pe care mi-l dai pentru niște simple rezerve ipotetice. Blamezi în mine proiectarea propriului tău scepticism, botezat defetism. Prietenia e o victorie asupra biologiei, mai pură decât dragostea. Imi dorești această victorie.

Luminează-te. Cred în camaradul meu. Am mai făcut descoperiri. Și el e licențiat în drept. Și el își pregătește doctoratul în pauzele activității militare. Ne vom da examenele odată — cu voia zeului Marte — pregătindu-ne paralel. Am început să ne verificăm învățătura. E tobă de carte omul-baladă. Invață metodic, cu creionul în mână și caetul alături. Elementul improvizație, care pare a-l caracteriza în toate acțiunile, e complet exclus la învățatură. Nu e singurul contrast. În discuții e drăcește subtil. Inteligența lui e făcută pentru jocul de semi-tonuri al nuanțelor. Dar acest specific al inteligenței pare paralel cu viața lui. Descoperirea acestui dualism e o mare surpriză. Pe mine tocmai nuanțele mă fac reticent, nehotărît, inapt de-a fi om de acțiune. Cred că în fața

adulterului unei ipotetice soții ași reacționa întocmai ca domnul Bergeret, aruncând pe fereastră simbolul manechinului, nu realitatea necredincioasei. Tudor însă, deși ar putea da replica în discuții domnului Bergeret, în fapte are viteza primordială a impulsivității.

Centaurul meu e paradoxal: cu fruntea în bibliotecă și copitele în galop..."

*

„Aha!

Simt în scrisoarea ta acel „mai spune” al copiilor captivați de povești istorisite în rate. Evoluția ta e amuzantă, Oncuța! Eroul meu, care te agasa la primele pagini, acum te interesează.

Ghici ghicitoarea mea! Există Tudor Cear Alcaz? sau e o simplă ficțiune prin care am cercat să evaderez din realitatea zonei, cu involuntara și credula ta complicitate?"

*

„La una ca asta nu te așteptai, Oncuța!

Află că Tudor Cear Alcaz e eroul unui roman schițat de mine în ceasurile de urât. Literatura se naște din plic-

tiseală — reacție recreativă —; din nevoia de-a te defini în contrast cu alții, fără abstractul meditației în vagul visului; și din nevoia de-a trăi dincolo de limitele pe care ți le impune viața.

Bine înțeles, eroul romanului proiectat sunt eu: îmi voi păstra tipicitatea plastică, adăugându-mi numai ochelarii care-mi lipsesc. Căci ochelarii au în fond un sens psihologic care-l depășește pe cel optic. Niciun erou de baladă sau epopee nu are ochelari. Nu numai fiindcă nu existau ochelarii în epocile eroice, dar și fiindcă psihologia ochelarilor nu se născuse încă. Ochelarii, umbrela, styloul sunt acte epi-fenomenale. Deci, ochelarii vor simboliza pe nasul meu miopia vitală. Co-eroul meu va fi Tudor Ceaur Alcaz. E prea literar numele? Dar l-ai acceptat, surioară, prin acordul Wagner! Ș'apoi, de ce prejudecata că eroii literari trebuie neapărat să aibă nume curențe ca Popescu, Ionescu, Ștefănescu? Co-eroul meu e un antipopescu, antiionescu, antiștefănescu. Are altă sonoritate psihologică. De ce atunci să nu-i preludez realitatea chiar prin nume? În tot cazul, la Tudor Ceaur Alcaz nu renunț. Nu-mi vād cartea decât prin acest nume. Amintește-ți de lupta lui Flaubert pentru „Bouvard et Pécuchet”.

Crezi că dacă Anna Carenina s'ar fi numit Anicușa Carabaș, destinul ei și-ar fi păstrat paloarea tragică?

Așadar titlul rămâne definitiv fixat: Tudor Ceaur Alcaz.

*

„Ești defetistă, Oncușa. Spui: „N'ai să scrii romanul fiindcă nu ești om de acțiune”.

Iți ărspund: Voi scrie romanul, constrâns să devin om de acțiune.

Constrâns de cine? De Tudor Ceaur Alcaz.

Imi vei obiecta: Cum? O ficțiune poate deveni o invitație la viață? Desigur. Fără de ficțiunile lui, Flaubert n'ar fi trăit decât automat, leneș și superficial. Ficțiunile l-au obligat să pornească spre esențele vieții, să le găsească și să le exprime.

Fără de finalitatea „à la recherche du temps perdu”, viața lui Proust n'ar fi fost decât un mod feminin de a-și ucide timpul.

După cum vezi, cred. Prietenul meu îmi învinge nuanțele, silindu-mă să-l urmez în șapte incompatibile cu nuanțele sedentarismului meu vital. Alături de el îmi uit ochelarii în buzunar. Sau, după

cum spune el: Când Ulysse pleacă la drum, Penelopa trebuie să rămâe acasă, căci altfel, călătoria lui Ulysse n'ar mai fi Odisseia, ci vilegiatura domnului și doamnei Ulysse".

*

„Mă întrebi — măgulitor pentru autor — ce va face eroul meu. Nu știu, scumpă cetitoare. Curiozitatea ta vrea să anticipez imprevizibilul.

Mi se pare însă că Tudor Ceaur Alcaz va rămâne pe zonă multă vreme. Aici e mereu în ambianța baladei. Evident, trebuie să aibă o biografie premergătoare fabulașunii romanului. Cred că pentru scriitor, acest roman nescris, prealabil celui alt, e tot atât de pasionant cași descifrarea faptelor cărții iminente. Turgheniev, înainte de-a începe un roman, schișa biografia eroilor. Asta-i treabă cinstită, cum spun viclenii molveni. Ași vrea să procedez la fel, dar întâmpin o dificultate bizară. Eroul meu pare precedat de versul baladei, ceia-ce-mi face inaccesibil trecutul său uman. O senzație asemănătoare mi-au dat unele fete, în clipa când m'am îndrăgostit de ele. Le disociam trecutul premergător apariției de viața cea de toate zilele, atribuindu-le o ecloziune magică.

Fata iubită nu mai era domnișoara cutare, fiica domnului și doamnei cutare, din orașul și strada cutare; ea venea dintr'o zonă muzicală, îngerește, și cu ea, dincolo de contingențe, începea viitorul inimii, înnoind lumea.

Înțelegi? Nu văd trecutul uman al eroului meu. Tudor Ceaur Alcaz e o apariție călare pe frontiera româno-maghiară. Parcă-i adus în viață de demult și de departe, de o frază de-a lui Sadoveanu din Hanu-Ancuței.

De altfel, problema biografiei eroului meu mi-a lămurit farmecul portretelor moldovenești ale lui Sadoveanu. Oamenii lui sunt aduși lectorului de o proză care abea s'a desprins din vers, de o proză care în legănarea ei își mai amintește parcă de zborul paradisului pierdut".

*

„Mă bucur că jocul te-a prins și pe tine.

Nu fii îngrijorată. Prietenul nostru trăiește. Indescifrabil în trecut, capătă în schimb în prezent o evidență încărcată de viitor. Nu se va pulveriza ca fantomele, cum și-e teamă.

Să-ți istorisesc o scenă recentă. Eram — natural împreună — într'un sat din

apropierea frontierei. Se înserase. La marginea unei păduri, niște femei fierbeau mămăligă. Lumina focului, mirosul bun al mămăligei și glasurile copiilor ne-au făcut să uităm cazematele, sârma ghimpată și alte asemenea, apropiindu-ne cu suflet de vacanță. Poate că fiecare dintre noi vedea umbra unei fete, proiectată alături de umbrele reale din jurul focului.

Deodată se aude o detunătură violentă. Femeile au șipat, copiii au rupt-o de fugă, eu mi-am pierdut capul, — iar Tudor Ceur Alcaz a fășnit literalmente spre locul detunăturii, integrându-se prin mișcarea lui exploziei.

După multe și rușinoase secunde, desmeticindu-mă, am pornit după el, cu revolverul în mână. Răsărea luna, imensificând în spațiu paloarea panicei. La această lumină l-am văzut pe Tudor Ceur Alcaz venind cu o umbră subțioară.

— Ce-ai găsit? l-am întrebat.

— Ungurul cu granata.

L-a depus — lat — alături de focul mămăligei.

Erau și niște munți pe acolo, și puțină toamnă și ceva stele. Tudor Ceur Alcaz a dat un șuer de pe vremea haiducilor. Așa își cheamă oamenii. Sol-

dașii noștri au sosit în galop. Am încălecat și noi. Ungurul a fost luat — tot lat — în șea. Și ne-am îndepărtat în noapte, cu copitele cailor.

Până aci e baladă.

— Tudore, ce e curajul? l-am întrebat.

A răspuns fără pauză:

— Curiozitatea de-a cunoaște mintenaș pricina unei spaime.

E și drac și om. E un drac de om, Oncușă!

Cum vrei să rămâe fantomă?

E viu mintenaș!

*

„Azi mă ocup de tine, Oncușă. Am recitit cu mare atenție ultimile tale scrisori. Și după meticuloasă verificare am constatat absența, din ce în ce mai pronunțată a întrebării: Mai vii la București? Când? Se apropie sesiunea examenelor.

Să fi uitat? Ferească Dumnezeu! E altă-ceva, mult mai subtil, în care e prezent și Tudor Ceaur Alcaz.

Tu și cu mine?

Cât îi Maramureșu

Nu-i fecior ca io și tu

Nici oraș ca Sighetul

Desfid să găsească cineva pe lume frați mai frățește decât noi doi. Tu ai venit spre mine ca o jucărie de Crăciun. Aveam trei ani când te-ai încumetat să umbli după mine pe covorul din elacul mamei. De-atunci ne-am jucat și am crescut împreună. Nici ceartă, nici rivalitate, nici nervi. Un acord perfect. Vechi camarazi și vechi prieteni. Numai că amândoi suntem taciturni. Ne-am deprins să ne înțelegem eliptic, printr'o vorbă, o privire, un zâmbet sau o încruntare, imperceptibile pentru alții. Poate că și prezența părinților noștri a contribuit la tăcerile noastre comprehensiv solidare.

După ce-am devenit tineri mușenia a fost desigur și pudoarea secretelor noastre. Vorbele erau pentru alții, supunându-se legii buneicuviințe, dar exprimând și o firească exuberanță. Și tu și eu ne îndestulam nevoia de-a vorbi, cu alții, deși nici tu, nici eu n'am fi găsit înafară de celălalt, un interlocutor mai permeabil.

Tăcerile noastre au dialogat în totdeauna, — dar au rămas tăceri.

Abea de când sunt concentrat pe zonă am început să ne vorbim: prin scrisori. Intâiul nostru dialog susținut e cel din corespondența recentă. Astfel am des-

coperit plăcerea de-a vorbi unul cu altul, după ce ani de-a rândul am dorit-o poate, fără să fi avut curajul de-a ne învinge lăcerea reciprocă. Mai mult: pentru întâia oară, de când suntem tineri, îți spun Oncuța, nume care redeş-teaptă intimitatea mai sonoră a primei noastre copilării. În clipa când am început să-ți scriu, numele de odinioară mi s'a părut tot așa de firesc cași scri-soarea însăși.

Iată dar că distanța, cu necunoscutul care ne împresoară pe fiecare față de celălalt, ne-a volubilizat. Dar această nouă fază a raporturilor dintre noi coincide cu zona, deci cu apariția lui Tudor Ceaur Alcaz care a devenit pentru noi liberatorul vorbelor, mijlocitorul acestor dialoguri epistolare.

Spune-mi drept, Oncuța, nu e în tine teama — până acum nemărturisită — că întoarcerea mea acasă va însemna nu numai bucuria regăsirii, pe care o dorești, dar și reapariția tăcerilor noastre: intime, cordiale, comprehensive, tăceri totuși, de care te-ai desvâțat? Absența mă face mai activ prezent prin scrisori, decât mușenia vecinătății mele sub același acoperemânt.

Vrasăzică, Tudor Ceaur Alcaz în loc să fie un nume al îndepărtării noastre,

*e dimpotrivă, numele apropierii, des-
ghețul tăcerilor. Il prețuim ca atare. Dar
ne interesează și în sine.*

*Mi se pare că apropierea întoarcerii
mele provoacă în tine și această întrebare:
Va mai exista Tudor Ceaur Alcaz
din clipa când vor înceta scrisorile?*

*E momentul să-ți amintesc o întrebare
pe care ți-o atribuiam într'o scri-
soare anterioară: o ficțiune poate deveni
o invitație la viață?*

*Iată că da, Oncușa. Apariția lui Tudor
Ceaur Alcaz a creiat un raport trium-
ghiular între noi doi și el în geometria
psihologică. Iată un roman posibil.*

*Dar tu, el și eu facem parte și din-
tr'alte triunghiuri. Iată alte romane po-
sibile.*

*Cred că în fond, romanul nu e decât
biografia posibilului. Se afirmă că ro-
mancierii trebuie să observe viața. Da.
Numai că altfel decât se crede. Să ob-
serve nu ce-a făcut viața: asta apar-
ține Istoriei. Să observe ce n'a făcut
viața, liberându-i virtualitățile.*

*Intrerup scrisoarea, fiindcă Tudor
Alcaz mă întreabă:*

*— Tinere, de ce zâmbești mefistofelic?
Răspunde-i tu, Oncușa.*

CAP. IV

Soarele amiezei de toamnă îngălbenea cu adânc limpede fereastra vagonului-restaurant, prefirând luciri aurii pe sticlăriile meselor. Față în față, lângă fereastră, la aceeași masă, sublocotenenții Alcaz și Dănescu beau bere.

Pământul ondula vioriu sub vasta îndulcire a cerului. Frunzele nu primiseră încă porunca aurului, dar o așteptau cu Septembrie pe buză.

Tudor Ceaur Alcaz avea darul soarelui în tinereța lui. Deși neras, după o noapte petrecută în tren, era luminos printre vecinii de lut, cași vecina fereastră a toamnei. Ochiii albaștri sub sprincenile încordat arcuite, întunecate și cam zburlite, și părul auriu cu spic prelung, îl sporeau întru soare, fără să-i feminizeze bărbăția: atât de athletic afirmată încât ochiul celui care-l găsea în spațiu, stând sau mișcându-se, îl regăsea în timp, cu amintirea goliciunii jocului olimpic. Osul obrazului se împlinise autoritar. Fruntea lată, bulbucată la arcade, trimetea

cu dreaptă violență nasul, scurt oprindu-l, cu despicătura arcuită a nărilor. Gura își pierduse ticurile de odinioară, dând bărbiei ferm și calm contur. Obrazul lui Duduș abea se regăsea în chipul cestuilalt. Acum aparținea portretelor Alcaz, deși fiul Domniței prin culoarea ochilor și fierbințeala gurii. Fuma, cu fața răsucită spre fereastră, rezemându-și tâmpla în degetele răsfirate.

Și Petruș Dănescu fuma, tot cu fața spre fereastră. Dar simetria se oprea aici. Căci fața lui avea întocmai alternanța de concentrare și vacuitate a celor care scriu o scrisoare într'un loc zgomotos, cafenea de pildă, întrerupându-se în răstimpuri. Obrazul lui Petruș Dănescu se despărțea cu greu de conturul copilăriei; strălucea de sănătate ca plozii care s'au deșteptat răsând și rumeni dintr'un somn de iarnă cu ferestrele deschise. Fumul țigării în dinții lui de lapte părea o farsă. Tot farsă, dunga musteții și barbișonul de abanos cu care se înapoia de pe zonă; se vedea atât de ușor că nu sunt decât o reacție împotriva copilăriei plastice, care se ținea de el ca scaiul, încât cei care-l întâlneau nu se puteau împiedeca să nu zâmbească. E desfătător într'adevăr să mai descoperi printre atâția oameni care luptă cu bătrâneța, măsluindu-se, și pe unii care luptă cu prea fragedul tinereții, neștiind cum să-l ascundă. Rotundul lui rumen

deriva direct dintr'al merelor domnești. Din care pricină toți integrau în acest acord culoarea ochilor lui — deplini negri cași părul bulbucată de creț ce era — fără să reție maturitatea ochilor ageri.

Petruș Dănescu se formase și evoluase subț semnul acestei confuzii. Psihologia unor copii derivă din bicisnicia lor și răsfățul compensativ al părinților; de unde, un îndoit specific: o pornire acră împotriva celor sănătoși, și o nevoie prelungită de răsfăț, care-i determină feminin să-și exploateze subrezenia, exagerând-o, melodramatizând-o, un pic iritați când mila celorlalți e obținută ușor, dar sângeros mortificați când le e refuzată. Căci această milă e și echivalentul aplauzelor obținute de actori, absența ei repercutându-se asupra vanității.

Petruș Dănescu însă fusese de mic copilul sănătos: rodie. Cărnos, pietros, colorat. Oamenii mari îl apucau, pipăiau și desmierdau ca atare, întocmai ca pe fructele frumoase când negustorul nu-i atent, — dându-i de atunci mirarea acestei familiarități incomode. Uneori — deseori — mâinile curioșilor lăsau urme pe pielea lui. Devenea un fel de jucărie gratuită a oamenilor mari. Incepuse să-i observe. De atunci apăruse în el, pe nesimțite, dualismul concomitent: copil pur și simplu, și copil-spectator, îngândurându-l prematur, dar oferindu-i și o

nouă joacă, mai subtilă decât cele firești vârstei lui: pândirea oamenilor mari, fenomen care pare a fi un atribut al copiilor bolnăvicioși, sau al celor precoci. Nu era nici bolnăvicios, nici precoce. Sănătatea copilăriei lui l-ar fi lăsat, în mod normal, să fie copil fără să știe cu dinadins, trăind ca atare, viețuind magic. Dar răsfrângerea socială a copilăriei lui îi solicita o anumită atenție către oameni, care-l făcea prematur spectativ: nu numai față de ei, dar și față de el. Expresia lui dintr'o scrisoare către Oana, „miopie vitală”, definește acest fenomen cunoscut încă din copilărie. Nu înregistra superficial pe oamenii mari, și din treacăt; îi cântărea, îi urmărea, îi descifra, preocupat de ei ca de niște cărți scrise într'o limbă necunoscută, uneori cu poze care te fac să bănuiești textul. Dar astfel și propria lui copilărie devenea prea conștientă de ea însăși, cum se întâmplă cu respirația în clipa când frigul face să fumege suflarea, vizibilizând-o.

Crescuse fără accidente, sănătos, normal, tinereța lui fizică apărând ca o amplificare spațială a formei inițiale. Față de ceilalți, numai înălțimea și titlurile școlare îl diferențiau de cel de ieri: un fel de fotografie mărită.

— Petruș a mai crescut puțin!

Exclamația aceasta devenea refren. Nicio-

dată, acel „Cum s'a schimbat!” „Cât pe ce să nu-l mai recunosc!”, care denunță surpriza adolescenței. Devenise tânăr, fără ca în fond nimeni să-l considere ca atare. Universitatea, serviciul militar, licența în drept — strălucit obținută — păreau numai fenomene extrinseci, care nu metamorfozau substanța lui constant copilărească.

Odată, o prietenă de-a casei exclamase:
— Acuși îl însori!

Mama lui izbucnise în râs — cu hohote — într'atât îi apăruse de bufon neverosimilă însurătoarea față de nevârstnicia copilului ei.

Mai toți neorfanii cunosc această tendință a părinților de a-i mentine în stare de minoritate și după hotarul legal al majorității. „Copilul meu” — înseamnă și un posesiv afectuos: „al meu”, — dar și o condiție implicită: copil. Majoritatea copiilor reacționează împotriva acestei duioase tiranii, pe față sau într'ascuns, devenind sarcastici și impertinenți, agresivi și intoleranți, sau precipitându-și prin extravagante afirmarea libertății: tutun, chefuri, joc de cărți, aventuri, desmăț, lăudăroșenii, grosolăni. Din care pricină, sentimentul părinților că au copii cinici și ingrați, — și expresia de repudiere: Parcă n'ar fi copiii noștri!

Petruș Dănescu însă reacționase altfel: acceptând falsul diagnostic al minorității,

confirmându-l oarecum prin pasivitate. Căci dacă odinioară evidența copilăriei era cauza incomodării lui de către ceilalți, acum tocmai credința celorlalți în copilăria lui prelungită îi acorda privilegiul de a fi cruțat de imixtiunea altora în bunul plac al tinereții lui. Devenise invizibil pentru generația părinților, chiar în aparența care-i dădea o limpede și liniștitoare vizibilitate.

— Slavă Domnului! Petruș al meu e băiat cuminte!

De câteori se vorbea despre isprăvile, din ce în ce mai alarmante, ale generației insurecte, mama lui Petruș avea această exclamație care conferea fiului ei calitatea de copil-model, adică incapabil să tulbure liniștea casei.

— Petruș e un copil delicat...

Adică supus. Căci rari părinții care să nu vadă în neconformismul progeniturilor mai-cuseamă dinadinsul unei indelicatețe față de devotamentul și sacrificiile lor.

Intr'adevăr, Petruș, deși nu se izola livrese de viață, trăia fără relief exterior. Deprinderea copilăriei devenise pasiune. Paralel cu lectura cărților făcea și lectura vieții cu o curiozitate dilatată de infirm, deși perfect valid. Modul acesta de a trăi indirect, pe socoteala altora, îi dădea echilibrul unei înțelepciuni, sau iluzia lui, lăsându-l neatins, intact. De unde, încetul cu încetul, surdina

unui scepticism pe însăși vitalitatea lui. Trăia potolit, participând din vârful degetelor la viață, neangajându-se în nicio faptă sau acțiune adâncă, înafară de studii, bineînțeles, care nu-i solicitau decât mintea. Se hotărâse să devie magistrat, alegându-și tot o îndeletnicire marginală tumultului vieții.

Iubise? Desigur. Căci era normal. Dar nu cunoscuse beția acestui vin, nici omenescul nebuniilor lui. Șahul politicei îl atrăgea numai ca un sport al inteligenței, lăsându-l tot spectator. Căci maicuseamă în politică participarea directă însemna pentru el renunțare la nuanțe. „Nuanțele” deveniseră o expresie predilectă a lui, care aparent exprima repulsia pentru exces, eclecticismul omului evoluat, dar care în fond nu acoperea decât sedentarismul lui vital. Asta însă nu implica izolarea lui. Dimpotrivă, era foarte sociabil. Avea numeroși camarazi de studii, de sport, de dans, de discuții, de itinerarii recreative. Numele lui circula familiar printre aceștia, integrându-l în zvonul celor tineri. Față de mulți, Petruș avea și un fel de autoritate.

— Hai la Petruș.

Duhovnic și deseori judecător al conflictelor. Știa să asculte cu atenție — aptitudine rară la oamenii tineri —, să sfătuiască, să îndrume și să potolească. De unde, simpatia pe care o inspira tuturor, convertită

în reputație. Desigur, rolul lui era platonice. Nu determinase pe nimeni să renunțe la un sentiment, chiar dacă-i limpezise eroarea. Căci oamenii trăesc maicuseamă prin absurdul lor impulsiv decât prin mecanismul lor rațional, impermeabil la înțelepciunea altora. Totuși, discuția despre ei și „cazul lor” îi măgulește — vanitatea îl asistă pe om chiar în dramele lui reale, nu numai în cele bovarice —, potolindu-i ca atare pentru câțva timp măcar. Intocmai ca țărani care cu toată pacostea cuprinsă în procesul dela târg — drumuri, cheltueli, timp irosit — sunt și mândri de spectacolul public al procesului lor, care devine astfel un abces de fixație psihologică.

Petruș specula tocmai această vanitate a pacientului, organizându-i dezordinea narativă, interpretând amănuntele, reliefându-le pe cele semnificative, stând lung de vorbă, fără grabă, teoretizând cazul, amplificându-l prin analogii literare, dând în sfârșit interlocutorului cu pricina nu numai ușurarea spovedaniei exprimate, dar și măgulirea, oarecum literară, de a fi eroul-autor al unui roman trăit.

Soluțiile lui Petruș? Dar câte rețete de-ale medicilor nu cuprind decât variante ale apei anodine? Totul, când cineva are superstiția leacului exterior, e să fie ascultat competent și să obție o rețetă indescifrabilă.

— Du-te la Petruș.

Devenise un fel de tânăr-consultant al celorlalți tineri, la curent cu toate intimitățile lor, de-o discreție consacrată.

Oana îi spusese odată, cu zâmbet: Coană Moașă! Nu se supărare; zâmbise și el la fel, desolidaridându-se oarecum de el însuși. Dar încorporase vorbele Oanei, medităndu-le involuntar. Oana nu era nici vorbăreață — maicuseamă cu el — nici superficial glumeață. În ființa ei blondă și grațios feminină, sufletul era grav. O vorbă de-a Oanei, spusă cu pudoarea glumei, devenea mai eficace pentru el decât un sfat argumentat. Se verifica uneori printr'o simplă vorbă de-a ei, așa cum bila de biliard se hotărăște prin contactul cu banda.

Peste câteva zile o întrebuse pe Oana, în treacăt:

— E ridicol?

— Nu, ezitase ea, c'un aer de protest; dar parcă nu-i tocmai bărbătesc!

Greu ca o sabie pe o ață de paianjen.

Dar se mai întâmpla ceva, tot greu și tot sabie: războiul care devenea o actualitate psihologică. Înainte de-a izbucni în fapta colectivă, mocnea în gândul obștesc, intrat acolo, dar neasimilat, neacceptat, străin, și totuși, sau tocmai de asta, virulent prezent.

— Ce se mai aude?

Eterna întrebare a oamenilor nu se mai

referea la cotidianul mărunț, ci la ceva enorm și cumplit ca un destin în marș. Bubuia soarta pe aproape. Unii își astupau urechile, să nu audă. Dar sângele, ascultat, cuprinde cași tăcerea, toate octavele. Așa că nimeni nu mai putea fi surd, fiindcă toți erau atenți: bubuitul venea din inima vieții, cuprins în toate inimile oamenilor.

Mai toți anticipau războiul-total prin optica instinctului de conservare — răsfățat de anii păcii, — văzând în el saltul apocaliptic al morței din timp în spațiu. Căci pentru generalitatea oamenilor moartea e un atribut al timpului. Dar cum timpul e abstract — cu toată permanența tic-tac-ului și și a calendarelor — și moartea e acceptată noțional, ca o abstracție, cu toate că există bătrâneța inevitabilă cași părinții, bolile, accidentele și cimitirele. Așa că deși moartea crește cu viața, îngemănarea ei e o abstracție pentru omul viu, care o proiectează în viitor, liberându-și spațiul vital de prezența ei, dându-și iluzia că e liber să trăiască.

Războiul însă apropia moartea spațial de viața oamenilor, alarmându-li-o ca o prezență concretă. Astfel, încă înainte de izbucnirea măcelului, oamenii își pierdeau încrederea în viață, începând să moară prin aceasta chiar. Plopul vitalității colective se transforma în salcie plângătoare, al cărei

foşnet elegiac răsuna în literatura timpului.

Bisericile în schimb deveneau progresiv pline, măsurând prin aceasta nu atât credinţa în Dumnezeu — adică prezenţa Lui — cât nevoia de Dumnezeu, deci lipsa Lui. Numai că Dumnezeu nu e o improvizaţie oportună, ci răsplata unei lungi şi arzătoare nostalgii. Astfel căutat — ca un narcotic — Dumnezeu nu era găsit, şi casa Lui, deşi plină, nu-şi descoperea taina pragului pentru cei grăbiţi cu trupul şi su sufletul.

Aşa că nici Dumnezeu nu mântuia pe oameni de vecinătatea spaţială a morţii.

Omul trăeşte spre viitor. Totul îl duce într'acolo: iubirea caşi ura, speranţa, dorinţa de a-şi face un drum, un cămin, o familie, lupta pentru o ambiţie, credinţă sau ideal. Trăindu-şi prezentul, mereu îşi anticipează viitorul, integrându-se în durată.

Vecinătatea spaţială a morţii interzicea omului înfricoşat şi superstiţios tocmai pornirea spre viitor.

— Ce faci la vară?

— Ştiu eu...

Tăcerea care urma acestui nehotărit şi evaziv „ştii eu”, nu era decât prezenţa interpusă a răsboiului probabil: a morţii posibile.

Iată o vorbă amară a cuiva:

— Tatăl meu, spunea acela, şi-a sădit pomii livezii cu gândul la nepoţi, văzându-se

într'o zi bunice subt frunzele lor, înconjurat de glasuri mici. Iar eu, când pun în pământ semința unei flori, măntreb: nu va înflori oare pe mormântul meu?

Multe vorbe asemănătoare; dar câte gânduri încă!

Descorporată din timp, viața se răsbuna, apăsând până la istovire, cu toată pendera morței.

Și Petruș își pierdea viitorul. Dar oare nu-și pierduse și trecutul?

Astfel de gânduri stimulau în mulți o lăcomie compensativă de a trăi: adică de a uita ce va să vie. Dar cum pentru mai nici-unul Cerul nu însemna uitare, o găseau în frenezia biologică, adică în fuga de lumină. Și vinul și femeia și altele asemenea căpătau semnificația de măști euforice ale întunericii.

În Petruș însă astfel de gânduri sporeau lenea de-a trăi, efortul individual apărându-i cu totul zădarnic într'o vreme când oamenii turnați în mulțimi deveneau inscripții ale destinului.

Ordinul de concentrare legalizase demobilizarea lui din viață. Plecase cu un fel de ridicare din umeri.

*

Tudor Ceur Alcaz îi apăruse călare pe zonă: o zonă care nu era numai a țării în

alarmă, dar și a vieții lui. „Centaurul” îi dăduse cu o violență nemaiîntâlnită până atunci senzația tinereții, obligându-l ca pe fete la o reacție exclamativă, simplificându-l prin aceasta. Din primele clipe, în fața lui Alcaz își pierduse „nuanțele”. Verificase prin el locuțiunea „să rămâi cu gura căscată”, adică să-ți pierzi vorbele care exprimă, rămânând numai cu golul buzelor care și-au pierdut limitele expresiei. Călărețul acela s’ar fi fost numit într’un „a fost odată” Fiul Soarelui, într’atât era de luminos la capătul galopului. Dintr’odată, curiozitatea lui de-a descrie oamenii, deprimată în ultimul timp, reapăruse în galop, ducându-l spre noul întâlnit. De atunci chiar Tudor Ceaur Alcaz devenise pentru el „o irezistibilă invitație la viață”.

În primul rând, la viața de acolo, cu totul alta decât cea din care venea. Pe zonă, obsesia morții apărea ca un atribut depășit al orașelor interioare. Nicio anxietate, nicio febră, niciun paroxism. Pendularea vieții era atât de normală încât mulți aveau răgazul să se plictisească sănătos, căutând somnul, jocul de cărți, lectura, pasiențele, șotiile. Acolo, laoparte de femei și familii, regăseai deodată elasticitatea uitată a copilăriei: cumplita poftă de mâncare, năprasnicul somn, glumele simple, țâfnele, rivalitățile. Viața se simplifica astfel, condensată fizic.

Și anotimpurile începeau să existe întocmai ca pentru copii, direct, neliterar. În fața lor — redescoperite — oamenii mari își regăseau poftele, jocurile, exclamațiile. Desigur, mai era ceva: ritualul strict al vieții militare, disciplina. Dar copiii nu se joacă de-a soldații? Dar copiii nu se joacă de-a războiul pe maidan, împărțindu-se în tabere?

Totul e să crezi în ceiace faci. Copiii cred mai generos și mai deplin decât oamenii mari. Joaca lor are caracter copilăresc numai în ochii oamenilor mari; pentru ei e faptă care exprimă cu plenitudine viața lor. De aceea ei sunt primii soldați ai lumii. Epopeia cea dintâi a lor e.

Pe zonă, omul dela oraș, venit cu sufletul vârstei și al vremii în trupul profesiei- își regăsea copilăria și începea să trăiască astfel, zona căpătând semnificația unui contact antheic cu pământul primordial.

Nu numai atât, dar acolo reapăreau și supremațiile imanente ale copilăriei. Pe maidan sau în recreațiile școlare, căpeteniile nu se aleg dintre copiii de boer, sau dintre premianți, ci se impun dela sine: după curaj, putere și năstrușnicie. Astfel și pe zonă unde viața de cazarmă vine cu gradele ei, căpătându-și însă acolo și alte ierarhii.

Deși simplu sublocotenet — și încă de rezervă — Tudor Ceaur Alcaz avea o faimă care-i conferea un fel de unicitate privile-

giată. Înainte de-a fi sublocotenent era campion consacrat al concursurilor hipice. Caii lui, palmaresul lui, erau notorii. Așa că superiorii considerau în el dintâi virtuozitatea constantă și apoi numai gradul temporar. Căci gradul înseamnă și vârstă în ascensiunea lui; pe câtă vreme vârsta înseamnă un regres al călărețului, oricât de mare i-ar fi rămas meșteșugul.

Numai că relieful și eminența hipică nu-l defineau deplin pe sublocotenentul Alcaz, deși explicau depășirea gradului în considerația pe care i-o acordau ofițerii. Călărit de el, calul în galop era o dimensiune epică a vitalității lui. Centaur îi spunea Petruș; iar cei de-acolo, Stuka.

Cu el și sub comanda lui nu începea serviciul, ci aventura. Copitele calului călărit de el deșteptau sonoritatea haiducească a priveliștei românești, maicuseamă pe zona româno-maghiară. Soldații de sub comanda lui aveau un fel de făloșenie. Ii strunea fără milă, „muștruluindu-i” cum spunea el, căci uneori se folosea de expresii moldovenești ca de un monoclu. Și asta îl „prindea”, cum spune Caragiale. Știa să călărească nu numai caii, dar și vorbele, recalcitranțele umane, situațiile, neprevăzutul. Era mereu în șea, niciodată alături. De unde, impresia de siguranță dominatoare, pe care o comunica tuturora, făcându-se respectat mai presus de grad.

Dacă ar fi știut că-i militar activ, Petruș l-ar fi clasat ca pe un exemplar isbutit al tagmei militare, limitându-l astfel. Dar Alcaz era ofițer de rezervă, deși pe zonă și pe cal nimeni ca el nu ilustra mai strict noțiunea de ostaș călare. Proiectat îndărăt, din veac în veac, imaginația îl vedea mereu călare, cu panaș, cu zale de cruciat, până în mytologia centaurilor, de unde începea, milenar, galopul metamorfozelor lui.

Care era biografia lui Tudor Cear Alcaz?

Cu toată iscusința lui, Petruș nu putuse afla nimic, deși trăia neconținut în preajma lui Alcaz, care-i devenise mai întâi profesor de călărie, refăcându-i educația lacunară.

— Tinere, calul nu e un scaun cu patru picioare. Până ce nu vei simți că ți-au crescut patru picioare, vei sta pe cal, dar nu vei fi călăreț.

Intr'adevăr, după câteva luni de trudă — și de suferință — zilnică, Petruș pricepuse organic întregirea mytologică prin cal.

Se apropiaseră unul de altul prin victoria calului, la care erau părtași amândoi. Intretimp, Petruș se subțiasse, schimbându-și ținuta și ritmul. Se simțea drept — spontan — umerii materializând culmea înaripată a unui elan, nu declinul ostenit al trupului. Altă respirație: adâncă, optimistă. Alt mers: elastic, net, hotărît.

Intr'o zi Alcaz îl salutase marțial:

— Bine-ați venit pe zonă, domnule sublocotenent Dănescu. Am onoarea să vă salut.

— Parcă ne-am mai văzut! zâmbise Petruș.

— Poate la baia de abur, replicase Alcaz; în armată, nu. De astăzi, caii mei vă stau la dispoziție.

Astfel deveniseră prieteni: nu pe scaune cu patru picioare.

*

Și unele vilegiaturi îți dau senzația că te-ai schimbat, c'ai devenit alt om. Lungile excursii de vară pe înălțimile muntelui, de pildă, parcă înoesc psihologia omului prin altoitul aerului tare, al efortului fizic și al camaraderiei recreative. Dar nu-i decât o simplă pigmentare trecătoare cași a pielii bronzate de soarele înălțimilor. Sufletul de vacanță rămâne în urmă cu vara și cu munții în suspinul amintirii.

Prefacerea lui Petruș era mai substanțială și mai trainică, definind o maturizare. „Coana Moașă” devenea bărbat. Oglinzile de acasă abea l-ar fi recunoscut, deși sporul de sănătate îi accentuase și mai tare tenul de copil. Iși lăsase barbă și musteață, fără să le ia în serios, dându-le caracterul unei glume cazone: ceiace încă măsoară starea lui sufletească.

Alături de Alcaz, încetul cu încetul, devenise într'adevăr un om de pe zonă. Nici nu ofta după altăceva, dar nici n'avea sen-

timentul că depășește prin efort sau risc pe cei de-acasă. Intocmai ca țărani care trăesc în natură, integrați în ale ei, fără să aibă sentimentul literar al naturei și al vieții în aer liber. Era de-acolo. Această adaptare exactă la un mod de viață era întâia lui plenitudine. Impăcarea sufletului, calmul datoriei împlinite, dintr'aceasta derivau.

Dar prietenul lui Tudor era într'adevăr cu „va urma”, așa cum îi scrisese Oanei. Intensitatea lui de viață în loc să-l descopere, parcă mai mult îl acoperea. Din tot ce văzuse și intuisese, Petruș îl alcătuisese mintal un contur biografic: odraslă boierească din Moldova, Tudor primise o educație spartană, în care se vedea sollicitudinea bărbătească a tatălui lui. Probabil orfan de mamă. În tot cazul, Petruș era convins că mama lui Tudor fusese mai mult decorativă în căminul părintesc, de vreme ce copilul părea crescut dincolo de răsfăț și alintare. Nici o moliciune în el, care să epilogheze imixtiunea feminină a mamei. Tudor era copilul unui bărbat, nu al unei femei. Conturul lui vital era, pentru Petruș, sculptură bărbătească. Cultura? Desigur că apărea educatorului lui Tudor ca un mod de-a forma caracterul copilului, — nu mai mult. Accessorie, deci, nu principală.

Până ce într'o zi Petruș descoperise că amicul său e licențiat în drept, și că pe zonă

își pregătește doctoratul. Caetele și cărțile studenților se înrudiseră cași caii, Petruș fiind convins că Tudor e un simplu diletant al învățaturii. Dar spre marea lui surprindere își dăduse seamă că nici Dreptul nu era pentru Tudor „un scaun cu patru picioare”. Scrisese Oanei: „Centaurul meu e paradoxal: cu fruntea în bibliotecă și copitele în galop”.

Când avusese timp?

Biografia se întunecase.

Pe marginea învățaturii paralele începuse discuțiile. Altă descoperire. Inteligența lui Tudor era atât de subtil nuanțată încât părea direct contradictorie cu viața lui exterioară, care prin siguranța ei afirmativă denunța omul dintr'o bucată: frust ca atare. Nu se putuse împiedeca să nu-i exprime nedumerirea, solicitându-i astfel nu mai un răspuns.

— Tinere, când Ulysse pleacă la drum, Penelopa trebuie să rămâe acasă, căci altfel călătoria lui Ulysse n'ar mai fi Odisseia, ci vilegiatura domnului și doamnei Ulysse.

— E necesară Odisseia? stăruise Petruș.

— Intreabă Penelopa?

Evita să se explice altfel. Cu o îndemănare spontană, de câte ori era provocat la o destăinuire, se acoperea cu formule pitorești, care spuneau ceva, fără să specifice

nimic, oferind oarecum un vitraliu în locul unei sticle.

Niciodată Petruș nu întâlnise la un om tânăr această opacitate confesivă; toți deschideau singuri gura, sau se lăsau trași de limbă. Tudor, deloc. Nici nu cerea amintiri dela altul, dar nici nu dădea. Și totuși, sublocotenenții Alcaz și Dănescu erau prieteni. Alăturarea lor depășea simpla camaraderie. Pornirea lui Petruș spre Tudor era evidentă din prima clipă a întâlnirii lor. Dar și Tudor îl acceptase. Vorba cu care epilogase lecțiile de călărie „Bine-ați venit pe zonă, domnule sublocotenent Dănescu. Am onoarea să vă salut”, — era o întâmpinare cordială. Iar „de azi înainte caii mei vă stau la dispoziție”, nu însemna o ironică invitație la sinucidere pe pur-sângii lui Alcaz, ci o acoladă simbolică a prieteniei, căci nimic nu aparținea mai intim lui Alcaz decât pur-sângii lui.

Ciudat om! Față de niciunul altul, Petruș nu exclamase de atâtea ori în gând, exclamația înlocuind explicația.

*

Dar și Petruș devenea ciudat alături de Tudor. Trăind prea lucid încă din copilărie, frânase totdeauna în el exploziile impulsive. Nu se înjurase și nu se bătuse cu nimeni.

Pornirile violente îl indispuneau când se iveau în el, iar când erau practicate de alții îi dădeau, cu diferite intensități, senzația ridicolului. Asistase, firește, la multe scene edificatoare, pe stradă, în sălile publice și la Universitate. Toate începeau cu ciocniri verbale, care invocând demnitatea ofensată, se situau imediat dincolo de hotarele ei, degenerând în desmăț verbal. Protagonistii aveau nevoie de prelungite libațiuni injurioase, pentru ca din această beție trivială să se nască actul violent derivat astfel nu din actul inițial care jignise ci-că demnitatea, ci din congestia ulterioară. Bătăile erau tot atât de penibile cași preludiul lor. Concomitența lașității și a freneziei ratau violența, făcând din ea o corcitură. Insfârșit, lăudăroșenia infantilă a protagoniștilor cu pălăria spartă, gulerul strâmb, nasul ud și gura înspumată, despărțiți de oameni, transformau bătaia într'o caricatură biologică. Astfel, violența inerentă conviețuirii sociale devenea o problemă greu de rezolvat. Singur, el cu el numai, Petruș evita soluțiile violente, ceiace îi impunea uneori să cam închidă ochii și să-și cam astupe urechile. Dar de câteori însoțea o fată, ocaziile violenței se înmulțeau primejdios, obligându-l la o atenție mai încordată decât a plutașilor la Toancele Bistriței, ceiace diminua plăcerea prezenței feminine. Căci pe de o parte,

lângă o femeie, bărbatul e obligat să fie intransigent bărbat în sensul cavaleresc, și nu filosof; iar pe de altă parte, bărbații singuri parcă se răsbună inconștient împotriva obligațiilor impuse de femei, fiind mojiți și provocatori mai ales cu cei care însoțesc o femeie.

Petruș se întrebase de multe ori ce-ar face dacă ar fi căsătorit? tovarăș permanent al femeii lui. Ar fi în stare să se bată pentru ea? Dacă nu s'ar bate, când violența s'ar impune, ar fi ridicol față de femeia lui, declasându-se; iar dacă s'ar bate, după modul uman, ar fi ridicol în ochii lui, dezonorându-se. Penibilă dilemă! Înainte vreme bărbații erau mai simpli, tradițiile cavaleriești înlocuind procesul psihologic; iar pe coapsa lor atârna soluția: spada.

Duelul modern nu continua nici spada, nici sufletul de-atunci. Căci duelul e și el o caricatură acceptată social. Nimeni nu-și riscă viața în duel, deși instituția duelului presupune tocmai contrarul. La duel — cu pistoale sau cu spadă — instinctul de conservare face cu ochiul, trișând. „După ce s'au schimbat două gloanțe fără de rezultat, adversarii s'au împăcat pe teren”. Gravi acolo, martorii zâmbesc acasă și la Club. Iar protagoniștii care s'au pălmuit cu mâna sau cu vorba, își strâng mâinile purificate, deve-

nind complicitii beneficiari ai unei parodii cu martori.

E adevărat că se întâmplă ca și duelul să provoace câte o rană, câte o moarte. Dar sunt și accidente de tramvai. De ce n'ar fi și accidente de duel?

Petruș meditase de multe ori problema violenței pentru omul modern, mai ales când e bărbat alături de o femeie. Singura soluție părea atletismul. Evidența athletică impune respect, simplificând deci prin aceasta dificultățile problemei. Dar atletismul e și o aptitudine și un efort de-a organiza. Petruș nu se simțea deajuns om de acțiune pentru a deveni atlet. Ii era mai îndemână de altfel să resolve o problemă prin iscusința minții decât prin efortul fizic. Soluția problemei era tocmai ocolirea ei.

Se strecurase printre oameni fără ciocniri, obligat și prin aceasta să-i observe, intuindu-le și anticipându-le reacțiile posibile, adaptându-se deci lor, fără să-și impue liber modul de-a fi. Nu rareori simțise umilirea acestei aserviri prudente, dar o preferase ridicolului ciocnirii. Această concepție circumspectă a comportării între semeni îl determina să evite pe camarazii, oricât de simpatici, dar primejdios de exuberanți. Căci alături de ei riscul de-a fi implicat într'un scandal devenea mereu posibil, mai-cuseamă în mulțimile stârnite, cum sunt

cele din arenele sportive. La foot-ball de pildă, Petruș ori se ducea singur, ori cu oameni siguri: spectatori pasivi cași el.

Pe zonă, Tudor Ceur Alcaz îl desvătăse și de acest alt scaun cu patru picioare. Căci Tudor era prototipul omului căruia i se întâmplă mereu ceva. Petruș scrisese Oanei: „Stârnește viața, o constrânge să devie fapt, întâmplare, dându-i uneori acea viteză epică, pe care literatura modernă a eliminat-o, preferându-i lenta scufundare a interiorizării”.

Poate că dacă l-ar fi întâlnit în alte condiții, exterioare zonei, la București de pildă, în mulțimea universitară, — „acea viteză epică” ar fi devenit „cu o apreciere mai puțin literară, „băiatul ăsta e un scandalagiu”. Și l-ar fi evitat. Dar zona și Tudor îl schimbaseră pe Petruș, făcându-l să descopere un adânc — vrednic de meditație — acolo unde înainte n'ar fi văzut decât o suprafață ușor de definit printr'un simplu epitet.

*

Intr'adevăr, Tudor nu era deloc comod pentru semenii lui. Supleța rămânea un atribut al inteligenței și al trupului, nu al caracterului.

Odată, în jurul sticlelor de vin, un sublocotenent care cântase mult, începuse să povestească o aventură de dragoste.

— Cine-i? Cine-i? răsunaseră în jurul mesei glasuri prin care vorbea vinul.

Până la urmă tânărul cedase, împăunându-și povestirea galantă cu numele unei femei din apropierea zonei.

Alcaz se ridicase:

— Domnule sublocotenent, am onoarea să nu aud ce spuneți.

Și plecase, întorcând spatele tuturor.

Nimeni nu îndrăznea să ridice mânușa. În astfel de ocazii, unii dintre camarazi murmurau printre dinți despre Alcaz: boer cu nasul pe sus! De altfel, mai toate anti-patiile și inimicițiile provocate de Alcaz se justificau prin cuvântul, întrebuințat depreciativ, boer. Cașicum demnitatea permanentă, necedantă și vigilentă, ar fi fost un atribut exclusiv al boerilor!

Dar fenomenul era tipic românesc și poate generic epocii. Căci Petruș observase că și critica literară reacționează la fel față de cărțile cu boeri. Dacă eroul unei cărți crescuse în sărăcie, luptând din greu pentru bucata de pâine, necunoscând practica zilnică a apei și săpunului, — critica devenea mai indulgentă pentru cartea respectivă, văzând în ea viața reală și autentică. Dacă dimpotrivă eroul cărții crescuse într'o casă îndestulată, cunoscând toate binefacerile banului, critica îl considera adversativ, refuzându-i pașaportul vital. „Literatură!” era

exclamația criticei pentru eroii bogați. Un stomah care ghiorăe de foame e considerat de critică, viață; iar un om care mănâncă stridii, literatură; Era acesta un romantism al sărăciei, explicabil ca atare. Boerii continuau să epateze, iar reacția democrată împotriva acestei epatări era mojicia: practică și în presă, și în parlament, și în critica literară.

Alcaz era într'adevăr boer: și pentru cei caure-l iubeau, și pentru cei care-l detestau.

Boeria lui era intensă cași mojicia unui plebeu. Dar era atât de altfel viu decât mulțimea obișnuită încât părea literar prin contrast.

Altădată, la o petrecere în casa unor ingineri, cam pe la ceasul fierbințelii lăutarilor, un domn-cu-idei-largi se adresase sublocotenenților Alcaz și Dănescu, preluând o intenție critică:

— Sper că sunteți de rezervă, domnii mei?

— Și de ce sperați, mă rog?, întrebase Alcaz.

— Ca să putem discuta mai liber despre armată, între oameni subțiri.

— Imi dați voe să vă ofer uniforma mea? replicase Tudor.

— Pentru ce?

— Ca să intrați cum trebuie în subiect, dacă puteți!

Domnul era gras și cu ceașca.

Vorbe, desigur. Dar fapta zbârnâia în ele, vestind picajul Stuka.

La început, în astfel de împrejurări, Petruș avea o ușoară crispare nervoasă, asemănătoare cu cea pe care ți-o dă așteptarea trăsnetului. Apoi simțea atingerea unei oste-neli, dar și o ușurare. După ce faptul se consuma, totul părea mai limpede, ca după ploaie. Și sufletul rămânea oarecum satisfăcut, răcorit. Astfel de atitudini ale lui Tudor înlăturau acele compromisuri care lasă — chiar oamenilor deprinși cu ele — o jenă imperceptibilă totuși ca amintirea diurnă a unei femei de noapte. Delaovreme, Petruș se deprinsese cu intervențiile lui Tudor în așa măsură încât uneori le anticipa apariția, fără să știe însă modul ei. Odată, într'o societate unde era fără Tudor, Petruș îi simțise atât de imperios absența la o cotitură delicată a discuției, încât reacționase întocmai ca el, ce e drept, cu o zvâcnire ciudată a inimii. Izbutise. Bucuria celui care își dă seamă deodată că înoată la adânc, nu poate depăși satisfacția lui Petruș. Apăruse în el o reacție nouă, împingându-l spre oameni cu un contur nesfiit.

Odată, cu ocazia unei sărbători naționale, regimentul defila demonstrativ. Pe de margini, români în strae naționale, unguri, foarte mulți evrei cu perciuni și caftan, care fac plugărie în Maramureș, apărând de de-

parte ca niște gândaci negri care-au invadat coarnele plugului.

Trecea drapelul.

Intr'un semicerc de evrei cu perciuni, unul foarte gras și alb, cu buza de jos rubiniu răsfrântă — Rabin pe semne — stătea acoperit. Pur-sângele lui Alcaz țâșnise. Un țipăt și sabia sublocotenentului purta în vârf o pălărie. Rabinul căzuse ucis: așa se crezuse. De fapt era numai leșinat. Sabia nu-i vroia capul; se mulțumise cu tichia.

Altădată, Petruș și Tudor se nemeriseră într'un târg din preajma zonei, într'un local cu fum, lăutari, femei de noapte și cântece maghiare. Infometați și cumplit însetați, se așezară la o masă, chemând un chelner. Dar nu venise nimeni. Repetaseră chemarea cu vorba și bătaia în masă. Nimeni nu-i auzea, lăsându-i să stee la masa lor ca într'altă planetă.

— Haidem în altă parte, propusese Petruș.

Tudor îl privise cu *mirare*; ridicându-se dela masă, pornise spre bufet. Se adresase patronului. Patronul făcuse semn că nu înțelege românește.

— Nimeni nu știe românește? întrebă Tudor cu glas tare, dar foarte calm, ridicând sprincenele.

Niciun răspuns. Chelnerii își căutau de treabă, nebăgându-l în seamă.

Tudor luase o halbă și brusc o asvârlise în oglindă, prefăcând-o în țandări.

Toate capetele se răsuciseră spre el. Ceardașul lăutarilor leșinase pe coarde, cu un fel de țiuit.

— Cât costă? întrebuse Tudor.

— Cât costă? întrebuse Tudor.

Tăcere întârjită.

Tudor apucase altă halbă.

— O să plătiți la poliție! îl amenințase pe românește un chelner cu șnapeși.

Mâna lui Tudor îl înșfăcase c'o labă de leu, ridicându-l răsucit. Apoi repetase întrebarea, adresându-se patronului, în timp ce chelnerul ridicat dela pământ, se zbătea, congestionându-se.

— O mie de lei, răspunse însfârșit patronul.

Lăsându-l pe chelner să cadă, Tudor pâlmuise cu aceeași mână pe patron, peste teighea, strâmbându-l ca subt uragan.

După acestea fuseseră serviți prompt și conștiincios.

Numai un pic de discuție la plată.

— O mie de lei oglindă! verificase cu glas tare consumația, plătind pentru oglindă numai cinci sute.

Chelnerul nu pleca.

— Ce mai aștepți, gură de aur?

— Ați uitat să plătiți cinci sute.

— Am plătit cinci, restul plătește patronul. Pe din două. Înțelegi românește?

Chelnerul plecase, cu încuviințarea patronului.

— Ai observat o atenție delicată? îl întrebase afară Tudor pe Petruș.

— Care anume?

— Lăutarii! De când cu oglinda au cântat numai cântece românești. Subtil popor!

După câțva timp Petruș îl întrebase:

— Ascultă, Tudor, dacă săreau toți unguirii din local, ce făceai?

Alcaz îi zâmbise îngerește:

— Ne băteam.

*

Față de Petruș, Alcaz reabilitase violența, purificând-o de ridicol și redându-i cele două sensuri nobile: cel bărbătesc și cel cavaleresc. Considerându-se retrospectiv, Petruș se simțea jenat de el însuși. Tinereța lui era presărată cu atâta prudență și circumspecție încât termenul de „miopie vitală”, întrebuițat într-o scrisoare către Oana, îi apărea ca un eufemism al poltroneriei. Uneori se surprindea refăcându-și anii trăiți de el, prin Tudor. Cum ar fi trăit Tudor în locul lui? Jocul era pasionant, deși foarte anevoios, și delavreme, amețitor.

De pildă: Tudor devenit fiul părinților lui.
Tudor: fratele Oanei.

Totul se prefăcea. Simțea lămurit că părinții lui având un copil ca Tudor și-ar fi schimbat tipologia paternă. Intuia serii de conflicte dramatice. Tihna căminului părintesc ar fi devenit zvonul unor necontenite lupte.

Dar Oana devenită sora lui Tudor? Desigur altă Oană decât cea care-i era soră.

Pus oriunde, Tudor determina alte raporturi între oameni, înoindu-i nu numai în funcțiune de el, dar și indirect, prin reacțiile pe care le provoca în ei față de alții.

Viața lui însă, a lui Petruș, nu influențase pe nimeni, lăsându-i pe toți să-și păstreze locul. Trăise sterp.

Bilanțul acesta făcut pe zonă nu-l deprimă deloc. Se edificase numai, renunțând la ceiace fusese ca la un manuscris pe care nu l-ar mai fi iscălit. Dar nu luase nicio hotărîre eroică de-a trăi altfel în viitor. Simțea numai negativul: că n'ar mai putea trăi ca până atunci. Așadar, nicio bombare, nicio strășnicie, nicio anticipare solemnă. O calmă schimbare de piele. Simțea acum că se născuse în rate: odată fiziologic, dar alături de viață; și odată psihologic pe zonă, în miezul vieții. Faptele vor veni dela sine. Principalul era senzația tare că există. Din această certitudine, viitorul deriva optimist, cu toată iminența războiului.

Perifrazată, formula lui Tudor la prima

lecție de călărie, căpăta amploarea unui aforism normativ. Viața nu e un scaun cu patru picioare. Până ce nu simți viața crescând din tine, centăurește, ești în viață, dar nu ești viu.

CAP. V.

Față în față cu Alcaz, la aceeași masă a vagonului-restaurant, Petruș nu filosofa, cum cine știe s'ar putea crede. Altăceva îl preocupa, explicând alternanța de condensare și vacuitate a expresiei sale. Vroia să-și amintească cine-i domnul — locotenent — (noțiunile rămâneau paralele), care le tulburase somnul azi noapte. Il tulburase și doamna domnului, dar altfel, căci nu-i lucru așa de ușor când vii de pe zonă, sublocotenent și în vis, să petreci o noapte în preajma unei femei, maicuseamă în întuneric. Domnul ei locotenent îi inspirase o îndoită aversiune: din cauza doamnei — lui — și din pricina somnului întrerupt. Asta se întâmpla chiar în timpul nopții. Dar hăt târziu dimineața, când sublocotenenții se deșteptaseră subt privirile — instantaneu discrete — ale părechii de azi-noapte, Petruș suprapusese chipul domnului — locotenent — nu unui nume, încă neăgșit, dar unei senzații de iritare.

— Tudore, de ce m'o fi iritând omul nostru? îl întrebuse Petruș pe coridor.

— Iși permite să aibă alt barbișon în fața ta. Spiritul tău juridic nu poate tolera bis în idem.

— E profund ceea ce spui, dar alături. Ție ce impresie îți face?

— Operetă. L-ai auzit cum cânta la ușa noastră: „Deschideți, deschideți odată!” Dacă aveam o trompetă, i-o vâram în gură. Na! Suflă!

— Just. Dar unde dracul l-am mai întâlnit?

— Tinere, nu-ți consuma memoria și vocabularul pentru oameni cu barbișon. Te așteaptă examenele.

Și Armand Horovitz era iritat. Se frământase de-a lungul nopții, fără să poată găsi odihna somnului, la picioarele soției lui, culcată pe toată canapeaua. Și ea dormea cași sublocotenenții, lăsându-l singur să vegheze.

Nu-i deloc agreabil sa-ți simți vârsta în întuneric, singur cu gândul, alături de somnul celor tineri. Avea absurda impresie că Marie Angèle nu era cu el, ci cu ei, într'acești somn care numai pe el nu-l accepta.

Dealtfel, Marie Angèle îl mortificase în restaurantul gării Baia-Mare, respingându-i desmierdarea. De atunci se purtase cu ea corect, dar oarecum distant, ca un tutore, servind-o rece, pedepsind-o astfel. O cul-

case pe canapea, el înghesuindu-se pe bancheta de lângă ușă, fără să-i spue noapte bună, sau să-i desmierde picioarele vecine cu coapsa lui. Sperase c'un fel de lirism adolescent că Marie Angèle vede, înțelege și suferă, — gata să se înduioșeze, să o ierte să fie fericit cu gingășie alături de trupul ei. Dar Marie Angèle adormise cași brutele de pe cealaltă canapea, lăsându-l s'o aștepte până dimineața.

Nu se mai întâmplase nimic, ca fapt exterior, decât cele trei respirații ale somnului; dar și întunericul și insomnia erau ca o prezență antisemită în jurul locotenentului Horovitz, dându-i senzație penibilă că e evreu. Era desigur, dar uita, cum îți uiți trupul când ești tânăr și sănătos. Niciodată succesul, ascensiunea, fericirea, nu-i dăduseră conștiința rasială. În inteligența și în elocvența lui nu vedea un specific al rasei, ci o înzestrare personală. Avera era a lui; reputație, a lui; cultura, a lui; inima, a lui. Iși aparținea. Incepea cu el, cu puterea unui prenume regalian: Noi, Armand Horovitz. Atitudinea lui, maicuseamă de profil, avea cabrarea orgolioasă a acestui plural. La Casație, când pleda, niciodată nu spunea: Eu cred; părerea mea este... „Noi credem, Onorată și Inaltă Curte... Părerea noastră este...” Procedeu oratoric? Și asta, desigur, dar nu numai atât. Și o majusculă reveren-

țială pentru propria-i ființă victorioasă. România îi solicitase luminile, devenindu-i clientă: o reprezentare la Haga într'un proces internațional. Fusesse cavalerul ei juridic în fața Europei, așa cum îl reprezenta o fotografie din „Illustration”. Nu numai onorar, dar și o decorație. Nu numai semnul exterior al decorației, dar și conștiința unui altoi istoric.

Nu se simțea prin nimic solidar cu toate caricaturile și corciturile rasei evreești, nici cu destinul lor valah. Prietenii lui erau numai francezi, români, englezi, elvețieni și evrei printre aceștia, reprezentând diverse steaguri, dar nu-i alegea prin impulsione rasială, ci din pricina valorii personale. Prețuia inteligența mai presus de rasele, religiile și patriile care o limitează. În Marie Angèle nu iubea tiparul evreesc, ci forma frumuseții antice. După cum istoria evreilor nu avea pentru el decât o semnificație culturală, localizând-o în inteligență.

Și totuși, de câteori soarta-i era potrivnică, se regăsea evreu, descurajarea descorporându-l din indiferența rasială. Devenea evreu, atribuind adversității un caracter antisemit? sau redevenea evreu prin intermediul neîncrederii în puterea lui de-a învinge?

Oricum, tocmai în timpul acestor crize, dorința de a-și dovedi și lui și celorlalți că nu-i evreu, îi descumpănea calmul estetic,

dându-i gesticulări febrile, întocmai ca acelor băutori care prin apăsarea vorbei vor să illustreze stăpânirea ei, crezând că astfel își ascund vinul.

Dimineța îl găsisese astfel, pe de-asupra vestejit de insomnie, cu ochii pungiți și conjunctivele iritate. Marie Angèle se deșteptase odată cu soarele, vrednică de psalmul nou al soarelui străvechi. Brutele dormeau. Dar maicuseamă una dintre ele, cea cu părul auriu, era coroziv tânără pentru bărbatul care o privea, după o noapte de nesomn, vecin cu ochii adorabil tineri ai soției lui.

Tovărășia cu somnul brutelor se prelungește până târziu. Marie Angèle răsfoia reviste ilustrate, oprindu-și câteodată ochii, peste file, spre cel care dormea în fața ei: cel blond, mereu același.

— Marie Angèle, hai să rămânem la Cluj.

— De ce?

— E prea lung drumul pentru tine. Trenul e infect...

— Nu. Dacă te simți obosit, culcă-te.

Brutele se deșteptau, făcând ochi.

Dialogul încetase deodată, ca un capac de pian închis pe zbârnâiala coardelor.

Răsfoită dela fereastra trenului, țara nu mai avea bărbați; numai femei, copii și moșnegi. Apăreau și dispăreau în vechimea

de aur a asfințitului. Cuvântul „țăran” devenea un nume al duratei românești, rostit de gând în adâncul istoric al amintirii.

Brusc, alt nume se ivi în ochii lui Alcaz, interpunându-se. Petruș îi întinsese o foaie de carnet, punându-i-o subț nas:

„Omul nostru e faimosul Armand Horovitz”.

Alcaz privi peste umărul lui Petruș, întâlnindu-se ochi în ochi cu locotenentul Horovitz.

„In sfârșit știe cine-s!” gândi acesta, continuându-și gestul spre ceilalți.

Vagonul-restaurant era plin. Dar perechea Horovitz găsisse de îndată loc: curtenitor oferit la mai multe mese deodată. Numele lui Armand Horovitz trecea din gură în gură, deschizând nu numai ochii călătorilor, dar și urechile lor, căci mâinile lui Armand Horovitz se deșteptau oratoric. Întâlnirea subită cu propria-i faimă — vizibilă ca o ediție specială — libera saltul crispat într'atâtea ghemuiri de-a lungul nopții obscure.

— Mă întrebați ce-ar trebui să facă țara noastră?...

Niciun evreu în jurul lui; numai români. Unii dintre ei în uniforma Frontului Renașterii. Fumau, pregătiți să asculte. Pe toți îi lumina deopotrivă asfințitul, dându-le culoarea cerului, încorporându-i în aceeași căldură aurire. Prin capete, culori și prin ex-

presie se apropiau de Cina cea de Taină.

Dar cine luase locul lui Isus?

— ...Să însemne oare asta că țara noastră — neutră mi se pare — nu face nimic? sau nu face de ajuns? Dar neutralitatea, domnii mei, nu e o acțiune, e o stare. Faci război, faci pace; însă *ești* neutral. Se vede că noi românii am renunțat de-a mai face, preferând să fim .Suntem. Pot spune: iată unde suntem.

— Neutralitate armată ,Maestre.

— Subtilă remarcă, iubite amice. Imi amintesc de o pancartă întâlnită de mine într'o plimbare: „Atenție! Câni răi!” Mi-am spus, văzând-o: Ce oameni delicați în intenție! Prietenii vor renunța să intre, — lămuriți. Iar hoții vor intra cum trebuie, — preveniți... Neutralitate armată! Față de cine? Față de prieteni? Ii vom pierde. Față de adversari? Ii vom organiza.

— Credeți ,Maestre, că ar fi trebuit să ajutăm Polonia?

— Mi se pare că Isus a spus: Ajută pe aproapele tău. Polonia e aproapele nostru în spațiul geografic ,în spațiul creștin și — mettons — în spațiul juridic. Ne obligasem reciproc printr'un pact de asistență. I-adevărat că n'am văzut documentul. Cât despre asistență...

— Maestre, dar instinctul de conservare al neamului?

— Iubite amice, dă-mi voe să-ți răspund cu o anecdotă. Vine la spovedanie un țigan buzat și fioros. Preotul îl primește cu dascălul lângă el. Preotul treaz, dascălul beat. Țiganul începe, în genunchi: „Părinte, tare-s păcătos. Mereu mi-e foame!” „Bine taică”, spune preotul, „foamea-i dela Dumnezeu”. „Așa o fi, părinte”, oftează țiganul, „dar am mâncat-o pe nevastă-mea, Dumnezeu s'o ierte!” „I-auzi!” zice preotul, făcând semnul crucii. „Și pe fiu-meu, dragul, l-am înghițit, părinte-părințele...”. Iar dascălul, deodată trează, îl zmânțește pe preot: „Hai, părinte, că ne vine rândul!” E regretabil, domnii mei, că instinctul de conservare n'a găsit un dascăl care să-i șoptească: Haide, că ne vine rândul.

Zâmbete și râsete.

Cu bărbia rezemată în pumn, fără nicio expresie, sublocotenentul Alcaz privea pe locotenentul Horovitz.

Dacă Samuel Fițig s'ar fi nemerit pe-acolo, fără dor și poate că s'ar fi apropiat de Armand Horovitz, murmurându-i la ureche:

— Coane Armand, nu ești mata popă cum Sami nu-i dascăl, dar de ce să nu faci ca popa, dacă Sami face ca dascălul!

Dar Sami nu era decât în amintirea lui Duduș, iar alături de Armand Horovitz ședea Marie Angèle care venea din Franța lui Izy și a liniei Maginot. Cât despre fixi-

tatea ochilor albaștri ai sublocotenentului dela altă masă... Poate că tocmai pentru aceia vorbea Armand Horovitz, înconjurat de românii reverențios atenți la tot ce spunea.

— Prudența, domnii mei, e mama înțelepciunii. Pater semper incertus. Istoria ne învață că înțelepciunea care nu derivă și din curaj e numai consolarea resemnării celui slab. Când înțelepciunea Franței a ridicat spada, cei care și-o lasă în teacă renunță la ea, arma onoarei devenind greutatea versului dantesc: „E cadde, come corpo morto cade”.

Mâna întovărăși vorba, clătinând o sticlă de Borvis.

Se întuneca. Incepeau Măriile-lor munții, acoperind cascadele de aur ale asfințitului. Sunetele de-afară deveneau mai grave în tăcerea de bași profunzi a munților.

Certitudinea că se va întâmpla ceva creștea atât de intens în Petruș încât sângele își schimbase ritmul. Petruș avea senzația că e călare, alături de Alcaz, cu dârlogii scurți și pintenii gata. Intr'adevăr, „sufletul zonei” era o realitate. Căci celălalt Petruș, lăsat la București, ar fi plecat din timp dela masă, evitând complicațiile.

Marie Angèle se plictisea între bărbații care fumau, ascultându-l pe Armand. Il atinse ușor cu mâna.

— Mergem? o întrebă el intim și curtenitor.

— Dacă vrei...

Armand o regăsi cu o privire care respira grația ei. Plăti. Se ridicară.

Alcaz porni după ei, spunând lui Petruș:
— Un moment...

Dar Petruș îl urmă.

Marie Angèle trecuse puntea îngustă, care leagă vagoanele; Armand vroia tocmai să între după ea, când se simți înhățat de după gât și de fundul pantalonilor și zmuncit. Făcu: ooh! Marie Angèle se răsuci, văzu — fără să creadă — și-și acoperi ochii.

Aerul munților deveni uragan în jurul lui Armand. Suspendat peste prăpastia vitezei, fără gând, avea alitudinea broaștelor culese de pliscul cocostârcului. Numai câteva secunde. Alcaz îl readuse pe punte, tot orizontal, depunându-l vertical. Il privi în ochi și-i spuse:

— „E cadde come corpo morto cade”

Broboane mari de nădușeală goneau pe fața lui Horovitz.

— Armand!

Scenele care-au trecut pe lângă dramă — „parturiunt montes” —, fără s'o atingă — „ridiculus mus” — lasă pe lângă ușurarea umană și un ghimpe satiric. Marie Angèle oscila între Armand și zâmbet.

— Domnule sublocotenent, îmi veți da socoteală.

— La dispoziție. Mă numesc Tudor Ceaure Alcaz, din cavalerie. Adresa mea la București...

Ezită o clipă. Petruș interveni, intercalând adresa lui. Apoi adăogă:

— Domnule locotenent sunteți cam ud, poftim o batistă.

Armand Horovitz era atât de zdruncinat încât acceptă batista lui Petruș, ștergându-se mașinal. Marie Angèle îl apucă de braț, trăgându-l după ea. Dispărură pe coridor.

— Tudore, crezi că-ți trimite martori?

— Martori ?C'ești copil! Citație. Bem o sticlă?

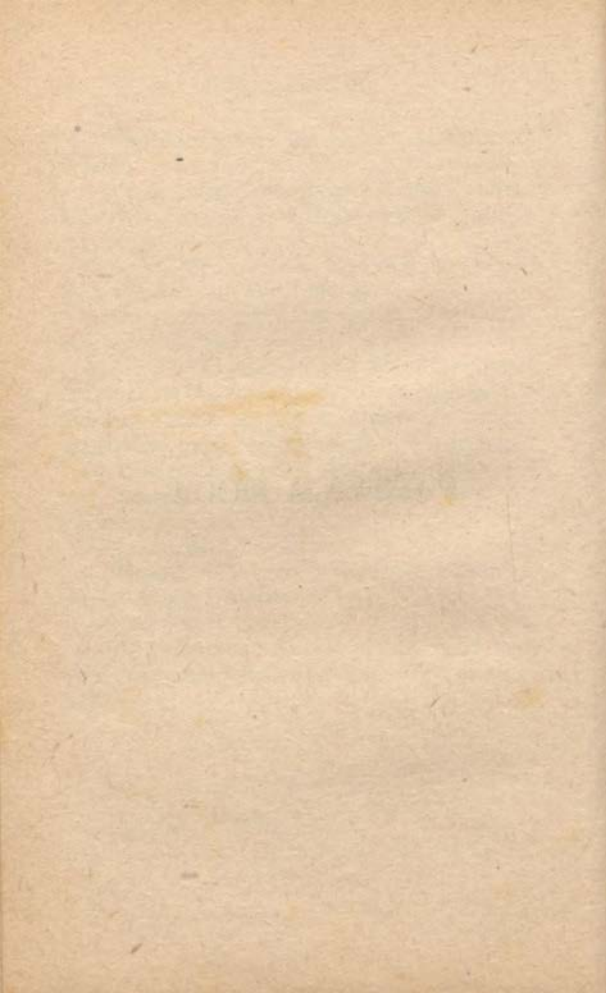
— La ordin.

— Tinere, de ce nu-ți adecvezi vocabularul? Ai spus batistă!

— Precum și era.

— Năframă era! Nu te uita la mine ca la poarta nouă! Năframa Sfintei Veronica, păgânule!

PARTEA A DOUA

PARTEA A DOUA
TAINA DIMINEȚII E ÎN NOI

CAP. I

Refrenul începu după Ploești. La toate argumentele lui Petruș, Tudor răspundea invariabil:

— Mă vei depune la hotel.

— Nu înțelegi că nu se găsesc camere?

— Tinere, exagereți ca o femeie însărcinată.

Nu-mi trebuie decât o cameră cu număr pe ușă: înțelegi, o cameră, una cameră pentru domn singur. Bucureștiul, tinere, e orașul hotelurilor. Pretind unii că ar fi și case la București. Nu pot crede astfel de vorbe deșarte. Casele cer timp mult, familie, slugi, tradiții, grădini, maladii ereditare, moarte cu testament, sentimente împărtășite. La București părinții n'au copii, copiii n'au părinți, familiile n'au membri, servitorii n'au stăpâni, cetățenii n'au slugi... De unde să răsară case? Și pentru cine? Hotelul, tinere provincial, e un tren vertical. Bucureștiul e gara acestor trenuri. Nu pot concepe Bucureștiul decât din și prin hotel. Piccolo, portar, ascensor, cameră cu pat, dulap, oglindă, robinet și fereastră. Mă duc la fereastră și

văd Bucureștiul: Salutare !Mă uit în oglindă și văd că-s acolo: Salutare! Sun: vine Madama. Cum vrei să renunți la surâsul plombat cu aur al Madamei? „Madamă, o bae la minut”. Fac bae. Sun. „Madamă, un chelner”. Beau cafeaua. Sun. „Madamă, coase-mi un nasture”. Mă'mbrac. Sun. „Madamă, un chibrit”. Și sun iar. „Madamă...” Mă Petruș, ce femee sintetică e Madama! Bunică, mamă, soră, mătușă, gospodină, guvernantă, soră de caritate, soacră, hetairă, — toate acestea devenite una singură prin bacșiș. Cum să renunț la voluptatea de-a chema prin sonerie miracolul hotelului? Acolo dispare trecutul și viitorul. Camera de hotel e secunda devenită încăpere. Trăești în tic-tac. Înțelegi, tinere ceasornic cu cuc?

— Înțeleg, dar te iau cu mine.

— Mă vei depune la hotel. Mă cheamă hotelul. Chemarea mării! Chemarea codrului! Chemarea hotelului! Marea, codrul și hotelul, cele trei forme ale vieții. Argonaut, haiduc și pasager. Poți fi argonaut? Nu. Poți fi haiduc? Nu. Poți fi pasager? Aleluia, aleluia, aleluia! Mă băiatule, pricepi tu splendoarea acestei treimi bi-negativă și mono-pozitivă? „Da” după de două ori „nu”. Cum vrei să renunț la acest da esențial, la acest da magic. Atenție, începe poemul:

*Argonaut e un luceafăr slins în fund de mare.
Haiduc e frunză veștejită'n toamnele amare.
O, inimă, spirală răsucită în durată,
Ascultă, și acum ori niciodată
Trezește-te și vezi în spațiu țelul
Atâtor nostalgii:*

Hotelul!

Petruș zâmbea, dar nu ceda. Găzduirea lui Alcaz depășea plăcerea de-a-l avea cu el și solitudinea amicală, căpătând semnificația unei superstiții. Să vadă în casa și în ambianța vechiului Petruș, pe cel care-l izbăvise de el însuși.

Dealtfel, însăși invitația afirma inițiative care-l depășeau pe celălalt Petruș. Acela n'ar fi cutezat niciodată să găzduiască pe cineva fără de încuviințarea prealabilă a părinților. Căci părinții erau conturul tutelar al tuturor acțiunilor lui exterioare. Numai în gânduri libertatea lui era orfană. Acum însă, părinții dispăruseră, volatilizați psihologic, cu toate că lupta să-l ducă pe Tudor în casa concretului lor.

— Mă vei depune la hotel.

Discuția depăși finalitatea practică, devenind pretext pentru divagații. Petruș cunoștea fenomenul. Se întâmplase de mai multe ori la fel. În genere, la Tudor fapta preceda gândul, născându-se pură. N'avea nevoie nici de prieteni, nici de discuții, pen-

tru a se hotărî. Isbucnea. Și era atât de tânăr în faptă încât spectatorii ei, indiferent de atitudinea lor morală față de faptă în sine aveau sentimentul frumuseții, cedând. Tudor semănă în astfel de clipe cu iapa lui albă „Doamna”, cu care făcea demonstrații de înaltă școală. Albă, în clipele de suprem efort, Doamna devenea aurorală, înflorită de nobilul ei sânge arab. Și Tudor, tocmai în clipele năprasnice ale ființei, se învăluia și în grație, înduplecând rigorile și intransigențele spectatorilor.

Dar uneori accepta discuția cu altul. Răspundea scurt și serios, argument pentru argument. La început. Treptat însă apărea nevoia de joacă. Incepea să improvizeze tot felul de teorii, unele stârnindu-le pe altele, volubil, din ce în ce mai tumultuos, vorbele apărând ca o formă a vitalității lui, nu ca o simplă beție de cuvinte. Și de cele mai de multe ori, la capătul acestor frenezii verbale apărea nevoia versului, uneori glumeț, alteori cu presimțiri grave în stângăcia improvizației sau în conturul ei fugar.

— Mă vei depune la hotel.

— Te iau cu mine. Nu uita: martorii sau citația lui Armand Horovitz la mine te vor căuta.

— Și mă vor găsi la hotel. Nu vezi tu: conflictul, într'o formă oarecare, mă caută la portar. „Domnul? Camera numărul cutare”.

Bate la ușă, intră. Cine intră? Nu pot medita o astfel de problemă decât la hotel. Sunt predestinat hotelului. Sirenă cu barbă a naufragiului patriarhal, Ulysse nu te-aude. Se văd luminile gării. Ajungem.

Călătoriseră toată ziua în vagon-restaurant. Pierdură mult timp prin valul des al călătorilor, până când își regăsiră compartimentul cu bagajele. Niciun tregher. Luminile gării dormeau albastru. Își luară bagajele, pornind cu ele. Nici automobile, nici trăsuri.

— Ce ne facem? se frământă Petruș, subit indispus.

Dar Tudor nu-l băgă în seamă. Se uită lung în sus și în jos, la toate cele, c'un zâmbet care-i creștea din adâncul ochilor, acoperindu-i fața.

— Unde-i Bucureștiul?

Intr'adevăr, Bucureștiul nu era acolo. Ardea albastru un fel de noapte de Denii. Ceas târziu. Albea luna și sclipeau stelele peste orașul stins.

— Frate Petruș, ia-ți calabalâcul și haide.

— N'așteptăm un vehicul?

— Ne-așteaptă sufletul, frate Petruș.

— No hai!

Porniră, ducându-și geamantanele.

Dar Tudor mergea hotărît, ca cineva care știe unde se duce.

— Incotro?

— Răbdare, frate grăbit!

S'auzea în noapte, undeva, o bondăreală de lăutari. Intr'acolo se îndrepta Tudor. Și într'adevăr descoperi o crâșmă cu bețivi, cu lăutari și c'o trăsură.

— Știi tu cum se chiamă una ca aiasta? întrebă Tudor pe Petruș arătând spre gloabele înhămate la o trăsură în care picurau frunze de Septemvrie.

— Dric?

— Nu, băete, birjă.

— Birjar! chemă Petruș cu tot plămânul.

— Tinere, nu știi să te comporți în societate. Birjarul e un om care n'aude când bea. Numai în vin îi găsești urechea.

Intrară și descoperiră la o masă un nas roș cu barbă și musteață albă, ș'o păreche de ochi cu cântec și ifos.

— Moșule, bei un vin?

— Cine plătește?

— Armata.

Băură vinul și ieșiră cu moșul, așezându-l pe capră. După care își suiră și calabalăcul. Moșneagul sughița în cer. Mirosea a toamnă.

— Dă-i drumul, Moșule.

Caii porniră fără să întrebe. Nici moșneagul nu întrebă nimic, fiindcă era în vin și vinul cași valul duce încotro apucă. Haida-ha...

Tudor se descoperi, răsturnându-și ceafa pe marginea spetezei.

— Moldova se deschide în inima mea.
Mână, vezeteu!

Zâmbea ca în somn.

Ar fi putut să cânte lăutarii vinului „Călugărul din vechiul schit”, atât era de altădată inima în noaptea ei. Lumina lunii dormea alb ca vitele desjugate. Numai bețivii mai cutreeră ulițele pustii.

Copitele cailor băteau o veche toacă, regăsind în drumul lor nume uitate: Ulița Târgoviștei, Cișmeauă Roșie, Podul Mogoșoaiei, Grădina Episcopiei.

Felinarele birjei aveau culoarea toamnei și legănarea vinului.

— Frate Petruș, unde merem?

— La cășile noastre.

— Vrasăzică iaște? Slavă Domnului draguțului! Aceste cinstite picioare nu vor pași pragul netrebnic al hotelului, prin voia Celui de Sus și milostenia fratelui Petruș. Robul lui Dumnezeu Tudor intră în Cetate cu această sfântă Lună care vine dela Muntele Athos, aducând glasuri în traistă...

— Mă fraților, voi sunteți cam băuți! exclamă moșneagul de pe capră, întorcând capul, gata de taifas.

— Măi Moșule, tu ne ești drag! răspunse Tudor clipind dintr'un ochi; fiindcă ești bețiv la coada calului!

— Vin să fie că bani nu-s! zise Moșul cu buză bețivă. Dă-mi o țigară.

— Na, Moșule. Ai de aprins un pachet pentru păcatele mele.

— Tot mai sunt boeri, zise Moșul. Săru' mâna. În tinerețele mele eram Muscal. Dar de când cu șefii și șoferii au murit boerii. Pentru cine, maica și măicuța ei de viață, să mai fii Muscal?

— Vorbă de aur, Moșule! Iaca să ai pentru o sticlă.

— Păi nu te pune cu vorbele mele, boerule, că-ți scot și pivnița din pungă!

— Cu binișoru, Moșule, să nu cazii din buzunar!

— Ai haz, bătu-te-ar Sfântul! Te-am mirosit eu. Ești boer cu noaptea, nu cu cursa.

— Așa să fie, Moșule, te iau cu noapte cu tot.

— Vorbești serios? întrebă Petruș.

— Nu vorbesc, frate Petruș, Decurg. Ascultă...

De pretutindeni noaptea era o întâmpinare cu greeri. Țârâitul lor venea ca bura, tremurând pe mână, pe copac, pe suflet, într'o licărire aiurită.

— Le spune Tomnițe...

— Greerilor?

— În Moldova mea. Un nume vechi. Sst!... Nu vorbi tare că ne-aude vinul și nu mai scăpăm. Moșule, știi unde mergem?

— Am uitat ce-am știut și nu știu ce-am uitat.

— La cășile noastre, Moșule.

— Unde-or fi?

— Pe unde arde inima.

— Te-al naibii! La crâșmă arde inima!

Petruș însă interveni, dând Moșului îndrumări mai cumiți. Tudor îl privea cu zâmbet mărinimos, fără să pară convins că vor ajunge undeva în această noapte a drumului. Deodată însă păru că își aduce aminte.

— Mă rog, tu ai casa ta?

— Sigur.

— Ii fi având și rubedenii?

Era alt ceas decât al rubedeniilor.

— Sunt căsătorit.

— Nu!

— Daa!

— Tu-ești-că-să-to-rit! Tancuri și mitraliere, ce-mi auziră urechile? Și cum o cheamă pe Doamna ta?

— Ioana, Oana, Oncuța.

— Ioana, Oana, Oncuța! Vrasăzică există!

— Și e soția ta! Prin urmare, Dumnezeu mare, tu ești soțul ei... Păi atunci ești un porc!

— De ce?... Aha! Da! Ei, mici aventuri scuzabile!

— Sst! Tăcere! Nu alunga noaptea. Tu ești căsătorit. O femeie — Ioana, Oana, Oncuța — te așteaptă. Tu, omul cu barbă, cunoști acest miracol: să te aștepte o femeie! Ia să te vad...

Ii cuprinse capul în palme, apropiindu-și ochii de fața lui docilă și ușor ilară în lumina lunii.

— Unde ți-e inima?

— La locul ei.

— Bate mai tare?

— Ca de obicei.

Tudor lepădă capul, cu o schimă scârbită.

— Espèce d'homme à barbe! Du-mă la hotel.

— Am ajuns acasă.

CAP. II

Totul era albastru și suav în fum de lună. Copita cailor bătea sonor și potolit pe o alee. Birja se opri la capătul ei. O casă cu etaj alba într'un afund de umbră, adormită ca o mânăstire după toacă. Parfumul de petunii o prelungea, tot albă, prin albastrul nopții, ca un abur din cadelniță.

Portița scârțâi încet, cântând și ea în corul ușurel al greerilor.

Tudor nu întreba nimic. Se uita ca cel care aproape recunoaște locuri niciodată întâlnite, mirat că sufletul nu s'apropie străin de casa albă cu o singură fereastră larg deschisă argintiu albastră în cerul ei.

Dar nici Petruș nu mai venea acasă ca odinioară. După cum spusese Tudor în trăsură, decurgea, lăsând să-l ducă fiecare clipă înainte, după cea din urmă. În loc să sune, deșteptând deodată casa, dela părinți până la servitori — cu o telegramă urgentă —, se uită la toate. Și abea atunci văzu în nucul nalt o amintire, și'n această amintire, drumul clipei. Fără șovăire, lepădând bagajele

din mână, se urcă în nuc, pe-o creangă și pe alta, până sus, lângă fereastră.

— Oana!

De prin înalt de lună până'n amintire, versul tinereții fulgii:

*„Din care vechi-străvechi colind
M'am fost desprins, ca să m'aprind*

*La o fereastră, în argint
Și clopoței de mărgărit?*

*Că iată m'am trezit cântând
Cântând de când și până când?...”*

După un timp, o lampă se aprinse, aurie înspre miere. Și în lumina ei, tot înspre miere, Oana apăru din somn, cu mânilor, cu buzele și ochii în mirare.

Se deștepta, privind, spre mare zâmbet.

— Tu!... Acolo!... Te-ai întors, Petruș!

— Nu-s singur. Apleacă-te, Oana.

Luna era în nuc, în gând, pe marginea ferestrei și'n ograda oaspelui cu umbră lungă și cu soare în păr.

— Prietenul meu Tudor Ceau Alcaz. Soția mea Oana.

Oana-i privi lung pe unul și pe altul, în dimineața subpământeană a lunii. Căci plutea lumină de ziuă, fără să fie și soarele

ei, și toate se iveau în ochi ca în somn, simple dar altfel.

Iar s'auziră numai greerii.

Părea că totul se întâmplă pe o hartă, într'un cântec deșteptat al coardelor.

Vorbele se sfiiu, rămânând pe pragul de mirări al gândului.

Oana dispăru, lăsând numai fereastră luminată.

Căzu o nucă, fără s'o desprindă nimeni, amintind deodată eminescian, parfumul frunzelor de nuc.

După un timp, Oana apăru din nou.

— Mă duc să vă deschid.

Dar n'avu decât timp să spue, căci Petruș sărise pe fereastră, oprind-o în odae.

— Tudor!

Nucul foșni ca valul, și ca de val adus Tudor intră cu ochi albaștri în odaia unde somnul alungat de pe divan, cu albiturile, tot nu plecase încă de pe chipul Oanei. Era în papuci și în halat albastru, pieptănată în fugă. Părul adunat din toate părțile spre creștel, descoperea ovalul unei fețe albe, line, ceafa dulce, fruntea sprintenă. În dimineața Oanei, ochii răsăreau albaștri, iar obrazii, transparenți pentru mărgeanul sângelui.

Dinții îi sclipiră deodată, luminând un răs fără de sunet:

— Ți-ai lăsat barbă? Cum să te sărut, om preistoric!

Se sărutară.

— Tudor Ceaur Alcaz, bine-ai venit la noi.

— Doamnă tânără, bine v'am găsit.

Nu mai ținuse de atâta vreme o mână mică în palmele dârlogilor încât dintâi se uită zâmbind la ea și apoi abea i-o sărută plecat.

— Petruș, unde vă culc? întrebă Oana.

— Doamnă tânără, eu plec. Nu mi-am găsit somnul. Noapte bună.

— Sigur, încuviință Petruș, plecăm. Ne-așteaptă birja.

— Cum vreți! zâmbi Oana, cu o ușoară reverență. Atunci plecăm.

Fereastra era deschisă, cu două aripi în noapte.

CAP. III

Birjarul îi privi fără mirare — trei în loc de doi — și porni cu fumul de țigară regăsind ceva de mult uitat: noaptea boerilor.

— Incotro, Moșule? îl cercetă Petruș.

— Om nemeri noi undeva!

— Țigări mai ai? îl cercetă Tudor.

— Vin să fie, că țigările vin singure pe buza omului.

— Doamnă tânără, nu cunoști taina vinului.

— Am întâlnit-o la fereastra mea.

— Da, Doamnă tânără, și te-a luat. Așa începe poveștile: cu o răpire pe un cal. Nu te uita că-s doi. Calul nostru se numește Noapte. Acest oraș necunoscut e o Cetate veche, cu fântână cu balaur, și cu Impărat. Moșule, încet, să nu-l trezești pe Impărat!

— Eu să-l trezesc? Alții mai viteji decât mine...

— Doamnă tânără, pe hotare nu s'aude somnul cetăților. Doarme Impăratul?

— Doarme, răspunse Oana fără zâmbet.

— Doamnă tânără, nu îmbătrâni! Suntem pe drumul tânăr. Să spunem bătrâneții noapte bună. Spune, Doamnă.

— Noapte bună.

— Noapte bună, reluă Petruș.

— Moșnege, taci?

— Cum să fie bună noaptea cu gâtul uscat. Fără vin și apa-i chioară!

— Vezi, Doamnă tânără, înțelepciunea ne călăuzește. S'o urmăm.

Răsunară numai copitele cailor, cu sonorități medievale în orașul adormit. Noaptea își pierduse anul. Luna o înălbea întru vechime, dându-i alt adânc și altă față. Somnambulul argint de lună, și pe drumuri și pe case.

Treză de-a binelea, Oana nu se întâlnea de-ajuns cu ea. Era cuprinsă în mirări. Parcă intrase într'o oglindă, cum dorise de atâtea ori în copilărie, când pipăia cu degete naive luciul care nu se deschidea. Acum poarta oglinzii se închisese în urma ei, fără să știe când a intrat. Depășise un prag oprit, căpătând un alt contur, ca într'o irizare de adânc marin.

Își repeta în gând seara dela început, silabisind realitatea ca pe ceva din vis. Glasul care-o trezise, dându-i presimțirea unei bucurii într'o secundă și nebulos —; apoi, aplecată ca pe marginea unei fântâni, în-

tâlnirea ochilor cu ceiace crezuse că-i numai un nume: Tudor Ceur Alcaz.

Plastic văzută scena avea ceva demodat cromolitografic: ofițerul din nuc, cu deget declamator; ofițerul din curte, înalt, cu umbră lungă; fata dela fereastră; ochiul deschis al lunii... Toate erau astfel, pe o margină de zâmbet, jumătate'n glumă — Silly Simphony —, jumătate'n noapte, ca într'un poem. Tudor Ceur Alcaz — trompettes, tout haut d'or" — Petruș cu barbă și musteață, parcă deghizat. Și de-atunci toate se întâmplau altfel. Nici numele nu și-l mai regăsea. Nici Oana, nici Ioana, nici Oncuța, cum îi spuneau unii și alții; dar nici „Domnișoară”, cum i se adresau colegii dela Universitate. Acel aproape nebăgat în seamă la început, „Doamnă tânără”, care o îmbrăca atât de altfel încât avea sufletește senzația crinolinei, clipa ei foșnind într'o vechime, cași balul lunii.

Ii era atât de primejdios bine încât simți nevoia de-a se trezi.

— Petruș, tu știi ce-i taina vinului?

— Răspunde-i, frate Tudor. Nu sunt vrednic eu, valahul de mine, să ridic paharele Moldovei.

— Doamnă tânără, nu știi nimic despre cele care încep. Asta-i porunca. Ai auzit că sunt bețivi pe lume, care încurcă rânduiala oamenilor drepți; care fac isprăvi urâte, fie

cu vorba, fie cu cuțitul; care, cu patima lor, au ajuns în rândul dobitoacelor. Uită Doamnă tânără, aceste vorbe acre. Ai auzit apoi că băutura ruinează sănătatea omului și stinge mintea lui. Uită, Doamnă tânără, aceste sfaturi ale oțetului. Ai văzut desigur pe la mese și bencheturi în clondire și butelii băătură de culoare — roșie sau galbenă — în care comesenii varsă alta, buburoasă și cu trompă, ce-i zice sifon. Imperechindu-le pe ele, acei netrebnici le deșartă în burduhanul lor, cu zgomot hâd. Apoi sughiță și vorbesc asemenea, pe gură și pe nas; iar îngerul din preajma lor se uită'n sus și pleacă trist. Uită, Doamnă tânără, tot ce ai văzut cu ochii cei albaștri, cași tot ce-ai auzit. Vinul vine altfel, — cași dragostea. Vinul e în tine, hotărît de Dumnezeu; cel din pahar e numai lampa care-ți amintește drumul. Vinul, Doamnă tânără, e un drum luminat de o lampă ridicată îndărătul pașilor. Pașii se duc cu încredere, fiindcă în urma lor vine lumina, însoțindu-i numai de acolo. Fruntea se ridică mai presus de om, la înălțimea îngerului; osul ei singur simte cerul. Ochiul, fără de ispita zilei, se adună'n el, adânc și pur. Cântecul, mereu vecin cu vorba cași cu tăcerea, e o mare care leagănă catarge. Te tot duci, fără să cauți, și găsești, abea știind. Căci într'o mare depărtare te'ntâlnești cu zâmbetul. O! Doamnă tânără,

nu hlizitura buzelor, și nici obrajii gâdiliți. Un zâmbet care e o regăsire mai presus de tine: omul, steaua, dimineața, creanga primăverii și copilul sunt la fel întru lumina zâmbetului. Lampa din urmă arde atât de dulce că pașii calcă pe umbra inimii...

Copita cailor suna pe uliți fără nume, printre case cu ferestre stinse, într'o deplină uitare de toate. Același înec în lumină de lună, același tremur de strune al greerilor.

— Oana, știi tu cum le spune greerilor în Moldova? Tomnițe!

Tudor întoarse fața înspre ei.

— Răscumpăr Tomnițele.

— Cu ce, mă rog? îl înfruntă Petruș.

— Cu toate stelele. O mie și una de stele de aur pentru o biată ulcică de lut: Tomniță.

— Și de ce-o răscumperi?

— Fiindcă am dăruit-o cu soare.

Caii nechezară, întinzând pasul, fără ca biciul să-i fi atins.

— Doamnă tânără, am ajuns la Castel.

Caii se opriră, sforăind, cu capetele avântate.

— Unde-am ajuns?

Tudor sărise din birjă, întinzând mâna Doamnei tinere.

— Moșule, unde suntem? îl cercetă Petruș, ridicându-se.

Dar Moșul dormea cu hățurile în mână și bărbia în piept.

— Pe cai întrebă-i, tinere! Ne-au dus unde știi ei.

Bătăi de câni și un muget blând de vacă vestiră margina orașului.

Creștea peste zaplaz, răsfrânt parcă dintr'un imens cuptor de cozonaci, bunul miros al fânului.

Stelele răscumpărării vorbelor luceau mai fraged, într'o mie una de polenuri, cu o mie una de aripi.

O mare veselie împrejmuia trăsura. Căii sforăiau, bătând cu copita, scuturând căpăstrul; câinii lătrau a bun-venit; mirosul fânului se aduna în nara cailor; poarte dorea să sară și să scârțâie. Parcă erau copii la scările trăsorii și la botul cailor. Parcă scliffea sulfină'n stele și sulfină'n suflete. Erau acolo ca în amintire, ei, dar altfel, în vacanța mare, în trăsura ei, într'un odinioară devenit acum.

— Unde suntem? întrebă Oana privind la toate cu ochi mari.

— În fața porților de aur, spuse Tudor. Numai caii și-au adus aminte.

— Ei, drăcia dracului! se deșteptă birjarul. M'am îmbătat? Sau am ajuns la mine acasă? Unde-s boerii?

— Dar unde-s copiii?

Știa numai o strună din balada lui Villon.

Nu era nevoie de nicio lampă. Luna era mereu vecină cu tâmpla, ca parfumul fetelor albe, cu care te-ai învecinat în trăsurile adolescenței.

Trăsura era acolo; caii ei, dincolo, ca o umbră care și-a părăsit trupul, liberă.

Caii din grajd vorbeau cu cei abea sosiți, dându-și vești cu glasul lor de noapte, zbârâit și sforăit.

Moșneagul vorbea singur. Era văduv. Vorbele îl așteptau acasă, în grajd, la bucătărie, în pivniță, în livada cu meri, în câpițele de fân din dosul casei. Trebăluia cu ele, mai glumind, mai drăcuind, mai suduind, cum îi șade mai bine omului singur.

Tudor se găsea la el acasă oriunde erau cai. El îi deshămə pe cei cela trăsura, ducându-i la binele oaselor și al gurii. Apoi trecu la grajd, făcând cunoștință cu cei de acolo, care-l recunoscără de îndată cu ochiul lor straniu dela tâmplă, căutându-i mâna cu botul lor dulce rânjit. Le vorbea atât de blând că parcă le era bunic. Cu oamenii aproape își pierde accentul moldovenesc; cu caii însă și-l regăsea, cașicum acest accent era numai al inimii și al desmierdării, nu și al luptei.

Petruș și Oana îl urmară pe Tudor ca pe un stăpân al locului. Și câinii Moșului își uitau colții, regăsindu-și numai cozile alături de cel recunoscut de cai.

— Măi băieți, hai să facem muzică pentru Doamna tânără.

Le dădu ovăz din palmă, pe rând, la toți. Și răsună în grajd ronțăitul de bucurie, mărunț și pofticios, pe care-l știu numai ronțăitorii zaharului de ghiață, al roșcovelor și morcovilor cruzi.

Caii tresăriră deodată, răsucindu-și capetele. S'auzea un zăngănit de lanț sonorizat într'un adânc de piatră.

— Măi proștilor, nu-i pentru voi, — îl lămurii cu duioșie Tudor.

Ochii Oanei întrebară.

— Invață, Doamnă tânără, vorbele lucrurilor. Moșneagul răcorește vinul în fântână. Caii au crezut că scoate apă pentru ei. Tare-s proști! exclamă el cu nesfârșită duioșie, apucându-i de urechi.

Intr'adevăr, „vorbele lucrurilor” nu mințiseră prin graiul tălmaciului. Moșneagul scufunda o damigeană în fântână, vrând să-și cinstească oaspeții nu numai cu vinul, dar și cu răcoarea apei.

Mereu toate erau altfel. Căci se'ntâmplau chiar în orașul București, la ceasul somnului, și într'o mahala, lucruri atât de simple, elementare ca într'un abecedar, vecine cu noțiunea lucrurilor, care totuși încântau ochiul și sufletul cum rareori încântă ceiace găsești în scump plătită depărtare a călătoriiilor. O casă cu prispă, o grădiniță cu

miros de busuioc și capete de Floarea-Soarelui, un grajd cu cai bătrâni, o livadă, căpițe de fân, o fântână asupra căreia s'apleacă un moșneag...

Dar luna de de-asupra?

„Lampa din urmă arde atât de dulce că pașii calcă pe umbra inimii...”

Presimți uneori bucurii atât de mari încât inima bate dureros, ca pentru spaimă, zmcuncindu-te a fugă.

— Ce-i, Oana?

Doamna tânără luase brațul lui Petruș, alăturându-i-se. Din urmă, o umbră lungă o întrecea pe pământul luminat ca apa călcată de Isus.

CAP. IV.

Când stai cuprins în fân până la umeri, lumea răsare nouă.

Tudor găsisese haina fânului pentru Oana; și haină și culcuș, căci îi scobise locul în căpiță, învelind-o la umeri, cum fac copiii pe plajă, când se îngroapă în nisip. Dar fânul, cam înțepător, cași obrazul lui Petruș, e însăși vara aburită înspre toamnă. Rămasă numai cap — blond, înflorit din fân — Oana își pierduse trupul, regăsindu-și ochii de odinioară, ochii din poveste, într'un ceas când toți copiii dorm.

Tudor zâmbea, privind-o, răsturnat și el în fân la nevăzutele picioare ale Oanei, față'n față cu Petruș.

— Doamnă tânără, ce-ar gândi capul fără trup?

— N'ar mai gândi.

— Așa încep aripele. Gândul își aduce mereu aminte de picioare. Când eram copil am vrut odată să-mi tai capul: de curiozitate.

— Ai rezistat curiozității, interveni Petruș.

— Tinere, capul tău a ouat pe negândite oul lui Columb! Don Quichotte și Sancho Panța nu sunt două ființe, ci una singură. Aici e șmechersugul individului Cervantes. Dialogul din roman e un simplu monolog. Măgarul nu e decât umbra Rosinantei călărită de restul umbrei lui Don Quichotte. Am „rezistat curiozității” de a-mi tăia capul! Cred bine că am rezistat de vreme ce gândul din cap își aducea aminte de picioare. Dar aspiram la formula îngerilor. Grozav îmi plăceau îngerii din niște cromolitografii: capete de copil, cu aripi. Fluturi cu cap de măr domnesc. Desigur, picioarele argumentează cu Sancho Panța: Dacă îți tai capul mori. Don Quichotte întreabă: Ce moare?” „Capul”, spune Sancho. „Dar gândul?” întreabă Cavalerul-într’o-ureche. Asta-i problema. Capul, tăiat, nu-și mai vede trupul și cade în prăpastie. Dar gândul, după tăierea capului, își cere aripele. Le găsește? Sau nu le găsește?

— Crezi? întreabă capul Oanei.

— Sst! făcu Tudor. Sunt întrebări care sting stelele.

— Aprinde-le.

— Le-am dat, Doamnă tânără. Nu-mi mai aparțin. Argonauții rătăcesc pe mările fantomă, lăsându-mi numai aurul din sticlele Moșului... Dar ce văd ochii mei cu măreție

pântecoasă apropiindu-se? Moșule, ce-ai aduci în mână?

— Aduc ce-am găsit în fântână.

— Lasă-mă să ghicesc, Moșule. Uite închid ochii. Întreb: dovleac să fie?

— Era să-mi sară din mână! bufni Moșul.

— Atunci e vie, Moșule?

— Cam cu vie și cu vino'nceace!

— Să-ți trăiască damigeana, Moșule, tot plină, până ce-om învia din morți; cu ea să intri în împărăția cerului.

— Te-al dracului!

O așezară cu evlavie la umbră: de lună.

Apoi Tudor o măsură de sus, din înălțimea lui, și spuse:

— Moșule, mi-au îmbătrânit ochii!

— Lasă că ți-i spăl eu cu apă vie!

— Nu văd, Moșule, se văetă Tudor frecându-se la ochi. Știu c'ai adus brânză iute, ardei, o bucată de slănină și niște felii de pâne, dar nu le văd, păcatele ochilor mei!

— Ochios mai ești la vorbă!

— Moșule bun de gură, simt că punga vrea să sară din buzunarul meu.

— Nu te teme! Are mâna Moșului ochi buni!

Așa se adunară la căpița Oanei toate ale vinului subț toate ale cerului.

Oana se cam pripea la vin, vrând cu candoare să le ia înainte.

— Doamnă tânără, cu binișorul! Vinul

caută temeiul setei. Uite un chipăruș. Ți-l dau cu vorbă din Moldova. De-acolo ai să-mi vii cu vitejie pentru un pahar: mai mult nu-ți dau.

Mâncară: Moșul pe un scăunaș, împrejmuț de câni, iar ceilalți în fân.

Și caii ronțăiau.

Tudor porni la cai. Le scoase apă din fântână, căută căldări, găsi, le umplu, ducându-le cailor.

— Așa om zic și eu! oftă moșneagul. Nu m'ași supăra să-mi fie fecior!

Petruș se uită la Oana.

Dar Oana nu-i spuse nimic. C'un fel de înfruntare, luă un păhărel, întinzându-l autoritar. Moșul i-l umplu. Oana îl bău pe nerăsuflăte. Se cutremură. Apoi închise ochii. Căldura vinului se întâlnește deodată cu căldura fânului în capul fără trup, ducând obrazii înspre vara lor. Când redeschise ochii, fața ei întinerise cu un zâmbet. Regăsise în pahar expresia bufonă: fluturi cu cap de măr domnesc. Așa vroiau să zboare înspre ochii ei.

Un cocoș dădu glas celorlalți; se'nșiruiră ascuțit ca pana plopilor, durând alee pentru viitorul soare.

Dar chipul lunii zâmbea alb cu noaptea'n brațe, legănându-și-o. Era un nani-nani peste toate, cași greerii.

Tudor își reluă locul și mâncarea.

Oana dori să alunge gândul soarelui cu încă un pahar. Intinse mâna.

— Doamnă tânără, vinul n'a tras încă la scară. Mai mănâncă ceva.

Oana vru să-și adune sprincenile într'o cumplită încruntare, dar răsul o găsi mai înainte, furându-i buzele și ochii. Se potoli cu greu, acoperindu-se cu mânilor pe față, ca cei care rād fără un dinte. Rămase demnă și ovală subt aurul părului zburlit în fân.

— Doamnă tânără, cine ți-a dat de băut?

— Eu singură.

— Iți vine să râzi!

— Poate că nu!

— Poată că da! Și de ce vrei să mai bei?

— Taina mea!

— Petruș? il consultă Tudor.

— Dă-i, dacă-i place. E o surpriză. Nu putea suferi vinul.

Tudor umplu paharele; mai cu puțin pe-al Oanei.

„Mă crede amețită”, gândi Oana c'o albină în gând, și se uită la ceilalți cu pătrundere. Clipi. Trei capete, cu-al lunii, patru.

— Moșule, vorbi Tudor, Dumnezeu ni te-a scos în cale cu trăsura și cu vinul. Să trăești cât veacul și să-l întreci, c'o mână pe hăț și cu alta pe damigeană.

Ciocniră. Băură.

— Are trap bun, mânzocul! zâmbi Tudor. Murfatlar?

— De-acolo-i încuviință Moșul; dela frati-meu. Cinstită băutura. Mă fraților, așa-s boerii: se pricep la cal, la vin și la femei.

— Doamnă tânără, nu te răstoarnă. Ridic paharul meu în cinstea Doamnei.

— Nu-s doamnă.

— Tinere, de ce zâmbești mefistofelic?

— Răspunde-i, Oana.

— Sunt sora lui Petruș. Cum ai să-mi spui de acum înainte, Tudor Ceaur Alcaz?

— Ioana fânului e Oana, — spune vinul. Simplu: Oana.

„Numele e mai rotund decât Ioana.

Dar de ce să mă ascund?

Când paharul e pe fund,

Chiar când vinul nu-i Burgund,

Imi încep în noapte goana,

Chiuind un nume tânăr:

Oana”.

— Și „Doamna tânără?”

— Noapte bună ei pre pământ și'n ceruri... Tinere Petruș, de ce umbli cu șmecherșuguri și tertipuri? De ce ești Iudă și caiafă, om pieziș? Măsluitor! Papugiul! Caracudă! Șarpe păros! De ce?

— Taina vinului meu! Servus te.

— Reciproca.

Ciocniră cu cinste și băură cu adânc. Mur-

fatlarul e vin sprinten ca spicul de grâu în soare.

„Ioana fânului e Oana” gândea capul din fân. Dar „Doamna tânără?” Parcă fusese încă cineva între ei. „Ce cauți, Oana? Ai pierdut ceva?” „Nici n'am pierdut, nici n'am găsit, și totuși caut”. Gândul Oanei vorbea ca Tudor. Dar obrazul surâdea ca Oana, iar mâna ei porni din nou paharul înspre vin.

- Toarnă, paharnice. Oana-i bătrână.
  - Numai o țără! se scumpi Tudor.
  - Urită vorbă la lumina vinului nou! De câte mii de ani ești tânără?
  - Am douăzeci și unul de milenii.
  - Nu-i fi având cumva vârsta soarelui?
  - Bunica lună știe.
- Tudor ridică paharul:

*Nepoata lunii stă în fân
Condurul ei pășește peste
„A fost odată” din poveste.
Și pe meleagurile-aceste
Unde nici vinul nu-i bătrân*

*— Că înainte mult mai este —
Nepoata lunii stă în fân
Cu veste'n ochi, ș'azur în veste
Iar anii mari dau zor aripei
Să vadă pe nepoata clipei.*

Envoi

Domniță, numai ceasuri vechi!

*Ridică-ți mâna risipită.
Și'n loc s'aluneci în ispită,
la trubadurul de urechi.*

— Să bem pentru nepoata clipei.

— Și pentru trubadur, șopti Oana.

— Oameni buni, mult mai vorbiți! se scărpină Moșul. Ia să mai spun și eu câte ceva, că or să-mi cadă dinții din gură de atâta tăcere! Eu, fraților, când eram Muscal, — mă ierte Conița de așa vorbă...

Ii erau dragi Oanei toți laolaltă, capete luminate și pahare lucitoare, cum se iveau în noapte alături de căpița ei. Ii creștea inima spre viață. Moșul, Tudor, Petruș, caii, câinii, greerii, luna. Ar fi vrut să dea cailor orz cu mâna ei; cânilor, pâne; și fiecăruia de-acolo să-i poată dărui ceva luat de pe inimă ca un șal de pe umeri, încălzindu-i cu dela ea.

Dar îi era lene. Uitase că are trup. Capul singur, cu ochii albaștri, surâdea din fân spre toți și toate, luminat ca de o candelă.

Luna pogora mereu, intrând parcă în albaștrimi de apă limpede, într'o plutire neasemuit de lină. S'auzeau mugete de vită, atât de blând că parcă răsunau din ieslea Bethleemului.

Parfumul merilor livezii s'apropia copilăros și iar pleca.

Fiecare stea era o ulcică dăruită cu soare.

Erau atât de aproape îngerii de toate clipele încât lumina lunii nu era decât o transparență înspre aripele lor.

Apoi stelele se îndepărtară în adânc înalt, lăsând în locul lor toporașii sihăstriilor albastre.

Până când din fân, din gene și din zâmbet dimineața începu. Ahea. Căci ochiul încă n'o aflase.

— Buna dimineața, le spuse Oana.

— Unde-i dimineața? întrebă Petruș.

— N'o alunga, răspunse Tudor, cu abur de toamnă în suflarea buzelor. Taina dimineții e în noi.

PARTEA A TREIA

PĂRINȚII ȘI COPIII

CAP. I.

Nucul dela fereastră Oanei aduna în el toată lumina dimineții, prefăcând-o în zâmbet de Septemvrie. Mirosul fumului de bu-lion făcea și mai albastru cerul dintre crengi. Și nu departe răsuna cu o intensitate dusă până la stridența biologică a țipătului, lama unui fierăstrău mecanic.

Era ca după o întoarcere din vacanță, la începutul anului școlar, când abea îți recunoști odaia, când te întâlnești mirat cu tine însuși în oglinzile de-acasă, când regăsești între zidurile familiare sonoritatea unei tăceri de care te-ai desvătăat, când nu-ți vine să te apuci de nimic, și stai mohorît, încă în amintire și abea în ambianță.

O singură noapte răscolise atât de adânc în Oana sufletul vacanțelor încât se simțea nedumerit apăsată, parcă părăsită. Inima ei era între zâmbet și melancolie ca pomii reînfloriți în epilogul toamnei.

Băeții plecaseră, după un scurt popas acasă, la baia de abur; de acolo, la univer-

sitate ; apoi... Treimea durase numai o noapte.

— Domnișoară...

Vilma se ivi în prag cu aerul acela măgulit dar și ușor blazat al servitoarelor deprinse să aducă flori stăpânelor frumoase.

— ...vă așteaptă jos.

Intr'adevăr, și numele și specificările complimentare erau inutile. Violetele matinale vesteau același lirism punctual, asociat în așa măsură cu aducătorul lor încât Oana avea impresia ingrată că violetele încep să poarte ochelari rotunzi ca și-ai aceleia care o aștepta subț nuc, cu inima înspre fereastră.

— Buna dimineața, Oana.

Spunea „Oana” cu o fervoare care depășea simplul vocativ, apropiindu-se de cântec.

Oana apărură o clipă la fereastră, străluci în soare, zâmbi, dădu din cap și dispăru. Dar nu se grăbi să plece spre cel care o aștepta. Căci de data aceasta violetele nu mai erau lăsate pe seama Vilmei. Alese un vas, turnă apă în el, potrivi îndelung violetele, deschise ușa și porni cu florile spre odaia din fund. În odaia lui Petruș, devenită odaia băieților, dezordinea zvâcnă în geamandanele rămase deschise, gata să izbucnească.

„S'au întors băieții”.

Pluralul era încântător de tânăr. Ca un cor pe plute.

Oana respiră lung violetele, așezând vasul pe masa din mijloc.

Mai zăbovi o clipă, încă una, — și se uită în geamandanul lui Tudor. De-asupra rufelor și a cărților de Drept, o icoană îmbrăcată în argint: Sfântul Gheorghe.

*„Când paharul e pe fund
Imi încep în noapte goana
Chiuind un nume tânăr:
Oana”.*

O împresurau atâtea din noaptea cu care se învecina mereu pe hotarul inimii, încât îi venea să le spue râzând: Mai stați puțin! Lăsați-mă o clipă să răsufli!

Coborî în goană scările, fără să-și mai ia pălăria. Răsări în soare. Era atât de fraged luminoasă încât părea vecină cu violetele de sus, în contrast cu noaptea lor chiar dincolo de ele.

— Buna dimineața, Oana.

Era și'n glasul și'n gestul tânărului — brațele avântate — întâmpinarea pe care o fac soarelui ferestrele în diminețile de munte.

Lucian Teianu se îmbrăca, se încălța și se pieptăna fără cusur. Avea silueta tânărului modern — sculptat de croitor — oche-

larii rotunzi, dinții albi ai zmațului american și atitudinea elastică pe care Douglas Fairbanks a dăruit-o, dimpreună cu surâsul carnivor, imitatorilor. Totuși, privit și cu adânc, aducea aminte de efebii monacali, și prin amintirea regăsită a acestora, îi descopereai o feminitate. Intr'adevăr, balansul cași rotunzimea șoldurilor aminteau femeia. Astfel și surâsul lui, când nu izbucnea, era sinuos, interpretându-l parcă în perfid pe al Giocondei.

Dar în fața Oanei era direct și deplin ca o trâmbiță.

— Ai dormit bine, Oana?

Oana nu-i răspundea decât prin zâmbet. Dar el o întreba mereu, spunându-i numele cu bucuria posesivă de-a i-l intona în prezența ei.

O aștepta ca în toate diminețile cu automobilul, s'o conducă la Facultate. Se urcară: el la volan, Oana alături. Un automobil alb, prelung, căptușit cu piele roșie, care avea în mers lunecarea agresivă a bărcilor cu motor. Lucian Teianu era îmbrăcat în haină de lână ivorie, cu cravată albastră și ochelari albaștri.

— E prea furmos ca să mă închid la Facultate, — hotărî deodată Oana. Hai să ne plimbăm.

Acceleratorul răspunse vorbelor, comunicând delirul goanei roților nervoase.

— Unde?

— Unde vrei. Oriunde.

Oltenii își chiuiau marfa coșurilor în mers robust.

Era atâta soare în văzduh și pe pământ încât Septembrie devenea numele unei mări fără corăbii: vastă perspectivă de lumini și cer.

Mult timp, Oana nu fu decât obraz, ochi și șuvițe 'n soare. Vântul vitezei și rostogolirea în priveliște îi suprimau nevoia de-a gândi. Spațiul gândea în jurul ei, de-a dreptul, cu imagini violente ca pictura lui Van Gogh: soare, toamnă, cer, copaci. Totul venea, trecea și dispărea într'un tumult incandescent.

— Sunt fericit, Oana. Fe-ri-cit!

Il auzi, îl revăzu și-l măsură cu ochi intenși. Acest tânăr o iubea. Era fe-ri-cit fiindcă ședea alături. Dar ea de ce ședea lângă el în această bună-dimineată a soarelui? O mie de explicații, însă niciuna care să îndreptățească simplu și deplin vecinătatea ei cu acest tânăr fe-ri-cit. Ii era atât de exterior încât parcă-l privea mărit prin binoclu, cu toate că parfumul lui — lavanda „Yardley” era ca un nume pe o carte de vizită — o copleșea dulceag, dându-i impulsiv-

nea de-a pune un obstacol olfactic între ea și el.

Il cunoscuse la tenis pe Lucian Teianu, în Iunie, într'o epocă de înnec în vid. De asta venise la tenis: să lupte cu trupul împotriva sufletului. Sufletul ei era bolnav într'o epocă dementă, grotescă și abjectă. Neconținută iminență a războiului, mereu întârziat — încă puțin, săptămâna viitoare, luna viitoare, la primăvară, la toamnă —, dar mereu prezent prin urletele internaționale ale aparatelor de Radio, prin stridența zilnică a edițiilor speciale, prin discuțiile paroxist contradictorii și prin funebrele cutii ale măștilor împotriva gazelor. Lătra cânele pământului sub crucea de piatră a viitorului. Întâmplările din țară te făceau să te uiți cu oroare la pământul românesc, ca Lady Macbeth la mâinile ei, și cu disperare la cerul înghețat albastru peste crucile bisericilor înghețate albe.

Și totuși, proiectați pe iminența dezastrelor, de-așupra pământului crispat de oseminte, oamenii trăiau mai meschin ca în totdeauna. Viermuiau. Dormeau, beau, mâncău, se certau, se urău, invidioși, acri, fățarnici. Unde era sufletul? Unde era nobleța și demnitatea vieții? Subt ochii ei, oamenii stimabili, curați, independenți, intraseră în livrelele Frontului Renașterii Naționale, rămânând tot drepți, în orișice oglindă și în

fața oricărei priviri. Și cei tineri erau la fel. Nimic tragic în sufletul lor, nimic bărbătesc. Oftau și se căinau, răzvrățiți cu năduf, nu cu bărbătească vitejie, dulci în melancolii, pieziși în luptă. Ferocitatea lor biologică față de camaradele lor în care nu vedeau decât amante, chiar dacă acceptau — cu vădită nerăbdare — compromisul unui ritual idilic, — ucidea încrederea în dragoste.

Plutea de-asupra epocii acel glas neauzit, dar imens ca forma cerului: Marele Pan a murit!

Intr'o noapte fierbinte de Iulie, Oana ședea singură în odaia ei, recitind din simplă deprindere, Frații Karamazov. Ajunsese la scena îngrozitoare când Alioșa veghează trupul starețului Zossima: Sfântul. Aude deodată două glasuri de călugări. Unul dintre întrebă: O să miroase Starețul?

Și Oana, dela fereastra aceluia Iulie cu tei înfloriți, al tuturor putrefacțiilor, simțise deodată prin vorbele romanului lui Dostoiewski că viața în care crezuse — ca Alioșa în starețul Zossima, — miroase.

De-atunci o copleșise o lene de-a trăi, vecină cu boala. Nu-i venea să mai ridice nici măcar mâna spre raftul bibliotecii. Era în ea vaga, dar obsedanta impulsivitate de-a intra în sicriul hainei de călugăriță. Numai scrisorile de pe zonă ale lui Petruș îi mențineau mocnit absurdul speranței.

Recursese la sport, cu resemnare, ca la un medicament consacrat. Lucian Teianu devenise imediat inițiatorul și însoțitorul ei sportiv. Inima lui era liric vizibilă prin rachetă, dar Oana era cu moliciune mulțumită că are cu cine să bată mingile albe. Soarele și mișcarea o înviorau; tenisul îi dădea deprinderea exterioară a unei gesticulări obligator vioae. Încetul cu încetul Lucian Teianu începuse să o conducă acasă cu automobilul. Apoi o și luă de acasă: la tenis. Oana accepta pasiv vehiculul și racheta. Nu-i era simpatic Lucian Teianu, deși n'avea niciun motiv să-i fie antipatic. Numai că simpatia nu e un act de dreptate. Iar Oana, în acea fază, n'avea energia de-a fi spontană și netă.

Lucia Teianu deși tânăr — tânăra generație — era cineva. Scriitor lăudat de noile reviste și ziarist consacrat. Față de Oana avusese discreția de-a nu se prezenta biografic. Nici nu arătase Oanei vreo nedumire sau mortificare, când își dăduse seama că pentru ea nu era decât un anonim cu rachetă și automobil. Cu încetul, în pauzele tenisului, Oana descoperise că e inteligent și cult. Putea vorbi cu el despre orice, având certitudinea replicii stimabile. Nu numai atât, dar o și informa: despre literatură, teatru, expoziții plastice, politică, viața internațională, sport, crușând-o de efortul de-a se informa singură. Devenise cânele-vânător

al lenii ei de-a vâna singură. Telefoanele se înmulțeau pe nesimțite.

— Oana, am descoperit o carte.

— Oana, nu te interesează un concert?

— Oana, un film de mare calitate.

Numai atât: glasul aducea, oferea, servea, plin de subtile sollicitudini. Ii spunea „Oana” dela tenis. Pe terenurile de sport, cași în excursie, tutuiala e un abreviativ al camara-deriei, simplificând formulele politeței de odae.

Cu ceilalți vorbea nazal și cam de sus, având aerul că acordă audiență deși e cam răcit, preocupat mai mult de sănătate decât de interlocutor. Politicos, totuși. Dar conștient de darul oferit al politeței. După cum și la volan era mereu conștient că e în automobilul lui, care nu era un simplu vehicul cumpărat, ci un rang psihologic și social, vizibil în raporturile lui cu alții. De unde, o nuanță de îngâmfare — puerilă de altfel — care amintea Oanei cele șapte perne din povestea cu țiganul ajuns împărat pe scaunul altuia. Totuși, Lucian Teianu nu era un impostor. Cunoscuse în copilărie sărăcia și truda, ceiace-i îndârjise dorința de-a se ridica. Se ridicase: prematur față de vârsta lui, dar nu și față de efortul depus. Un ilustru om politic îl descoperise în ziaristică, anexându-și-l. Grație mărinimiei aceleuia — celebră în străinătate și cumplită ca lă-

custele pentru vistieria țării — Lucian Teianu trăise în Europa, familiar cu toate saloanele, teatrele, plajele, oamenii politici și ceilalți consacrați ai epocii, trimetând ziarelor din țară corespondențe, articole și reportagii care-l consacraseră ca pe un „bine informat”. De-atunci scrisul lui — cel literar cași cel ziaristic — căpătase accentul de sprintenă blazare exprimat de Paul Morand în diagnosticul — pus lui însuși — „Rien que la terre”. Intretimp, protectorul lui Lucian fu mazilit cu mare tralala continental, devenind Damă cu Camelii a Europei politice. Lucian Teianu se înapoiase în țară nu ca un învins — cu trenul — ci cu automobilul alb ca lebăda lui Lohengrin și cu prestigiul câștigat în străinătate, creindu-și deîndată o situație privilegiată.

Vorbea franțuzește, englezește, știa să se îmbrace — Londra, — să se miște printre oameni, istorisind și glumind — Paris, — să bârfească internațional — Geneva —, să facă sport — Biarritz —, să mănânce conjugat cu vinuri — Brillat-Savarin —, apărând ca un exemplar complet opus bohemei intelectuale din România. Spunea de altfel despre oamenii pe care-i stima: „C'est un monsieur”, cu un discret aer de complicitate întru această expresie, numai cu interlocutorii aleși.

Oana era accidentul românesc al vieții

lui. O iubea atât de tare încât uita cine-i și cum e, chiar în automobilul depășirii autohtone, rămânând antheic pedestru în fața ei. O adora cu naivitățile și generozitățile romantice ale bursierului de odinioară, având pentru ea priviri contemporane cu Coșbuc, Vlahuță și busuiocul versurilor lui Goga.

Oana îi primea și violetele matinale, știind că nu mai e mult și vor începe și scrisorile: poate în versuri.

Nu-i era simpatic, desigur, dar devotamentul lui o îndupleca până la lașitate. Căci „secretul lui” căpăta acea evidență socială din care se naște vorba logodnic, cu mult înainte ca inelul s'o îndreptățească. Și Oana nu făcea nimic ca să desmintă inelul acordat de corul antic al privirilor.

Dar cum în bună-dimineața soarelui, vorbele lui, „Sunt fericit, Oana. Fe-ri-cit!”, după ce o concentrară o clipă intens asupra lui, o alungară spre Tudor Ceaur Alcaz.

Saltul pe fereastră, trăsura, noaptea, vorbele lui, sufletul și zâmbetul din fân, toate-toate îi apărură în lumina soarelui, directe, viguroase, evidente.

Dumnezeule! dar era atât de simplu! Il iubea pe Tudor Ceaur Alcaz. Pe acest cumplit băiat care intrase năprasnic în sufletul ei, risipind trecutul, brutalizându-i liniștea, trezind-o la viață cu marea fâlfâire a inimii.

Numele lui suna cu trei trâmbițe wagneriene în sufletul ei: Tudor-Ceaur-Alcaz.

De ce atâtea târcoale de pisică alintată? De ce atâtea ocoluri și ascunzișuri? De ce atâta frică și nehotărîre? Totul era năprasnic și simplu ca o sabie care a despicat: iubea.

— Lucian, te rog oprește.

Apăreau lacurile cu strălucitele lor ape, într'o albastră aburire.

Oana se ridicase cu soare în păr și pe obraji. Sări din automobil, închizând ușa.

Lucian dădu să vină după ea. Mânile Oanei îl opriră categoric.

— Rămâi, Lucian. Ne despărțim.

Nu pricepea. Iși șterse ochelarii aburiți.

— Nu ne plimbăm împreună? Avem timp.

Oana îl privi cu mare blândețe.

— Lucian, nu te iubesc.

Era încântătoare și dureroasă cu surâsul ei alb și ochii ei albaștri.

„Mai suna-vei, dulce corn, pentru mine vre-odată?”

Versul lui Eminescu curgea din rana inimii lui.

Dar nu credea.

— Oana, nu se poate! E absurd! N'are niciun sens. Suntem camarazi, prieteni. De ce să ne despărțim?

— Fiindcă trebuie, Lucian. Nu suntem nici

prieteni, nici camarazi. Mă iubești și eu nu te pot iubi. Iartă-mă, dar crede-mă.

Mânile lui Lucian deveniră pumni sub cerul neîndurat.

— Atunci toate-toate-toate, lumina, bucuria, viața, pentru mine se sting! Dumnezeu, ce nedreptate!

Plângea, cu ochii în pumni.

— Lucian, dă-mi mâna. Ești bărbat. Vreau să te stimez. Rămâi cu bine.

Plecă repede, cu pas hotărît.

— Oana!

Se îndepărta nu ca cineva care fuge, ci ca un destin care trece.

— Oana!

Glasul avea în el atâta desnădejde și atâta furie încât urechea îl simțea ca pe un lătrat.

Până când Oana rămase singură cu pasul ei, în fața soarelui.

Respiră adânc. Se îmbujorase. Ii venea să-și facă semnul crucii ca țărani când pleacă la drum, să spue cu evlavie: Doamne-ajută.

Făcu și spuse în fața soarelui din ceruri, în care credea. Căci taina dimineții e în noi.

Mergea atât de repede, cu pas atât de mare, încât, pe rând, genunchii își pulsau reliefurile în rochia albă. Nu mai avea ochi nici pentru oameni, nici pentru priveliște. Mergea în-

chisă în inima ei, cu pasul sfânt al bucuriei de-a trăi, spic auriu în holdele vieții.

Oamenii întorceau capul după ea, unii zâmbind frumuseții, alții tinereții. Căci dragostea întinerește frumusețea, dându-i izbucnirea dulce a parfumului nou. Trecea cu veste printre oameni, aducându-le poate aminte de ceva uitat și regăsit o clipă, cum uneori se 'ntâmplă ca o adiere, atingându-ți fața, să-ți închidă ochii înspre amintire.

Intâlni un cerșetor cu glas de orient. Se opri și îi dădu.

Ar fi sărutat mâna oamenilor bătrâni, recunoscând în toți pe proprii ei bunici. Ar fi sărutat obrazul tuturor celor tineri, aflând în ei alți frați. Intâlnea lumea pierdută, în chiar inima ei. Nu mai era singură acolo. Venise mare oaspe: viața. Răsuna spre viitor, gonind-o din trecut. Pleca din ea cu fiecare pas, cu fiecare totuși regăsindu-și alt adânc al ei. Obrazul surâdea mereu, împrejmuit de Rai.

Dacă s'ar fi întâlnit cu Sfânta Vineri care ar fi întrebat-o:

— Fata mea, ce vrei?

— Am tot, i-ar fi răspuns; sipetul tău e'n mine, Sfântă Vineri.

— Atunci de ce gonești?

— Mi-l duc.

Căci astfel și-l ducea: închis pe bogăția

dinlăuntru, greu și magic, viu ca pruncul.

Până când întâlnești țigăncile cu fulger de sîdef în buze vinete, și mâni care-ar opri și zborul îngerilor înspre Dumnezeu.

— Ce să-ți dau, frumoaso?

Cumpără fără să alegă. Toate florile erau frumoase. Iar porni, cu florile în brațe, cuprinsă în albine ca în semne zodiacale.

Casa-i răsări la capătul aleii, cu semn alb, ca o corabie ivită mai dintâi cu pânzele.

Vilma o întâmpină:

— Alte flori! Cine ți le-a mai dat, domnișoară?

Nimeni! Nimeni! Acestea erau ale ei.

— Băeții s'au întors?

— Nu i-am auzit.

Oana porni de-a dreptul spre odaia lor. Era cum o lăsase, cu miros de violete. „Lucian te rog oprește”. Il revăzu o clipă, cu mirare, și-l îndepărtă și din odaia băeților, cu violetele. Pregăti alte vase pentru florile ei.

Ar fi vrut să strângă în brațe toată încăperea. Căci nimic din câte făcea nu-i era de-ajuns.

Privi din nou prin odaie, ferestrele, divanurile, masa de lucru, dulapul, și în sfârșit descoperi cu aur de amiază peste straiul de

argint, icoana Sfântului Gheorghe în geamandanul lui Tudor Ceaur Alcaz.

Ingenunchind, se aplecă aspra geamandaului și sărută icoana.

CAP. II.

De când i se făceau complimente pentru casă, Malvina Dănescu le accepta integral, vibrând de mulțumire, cu toate că în realitate casa purta pecetea Oanei. Și pentru Oana accepta complimentele cu aceeași generozitate atributivă, căci Oana era fiica ei, casa era casa ei, și așa mai departe. Tot ce era vrednic de laudă îi aparținea firesc.

— Dragă, îmi plac complimentele la nebunie! spunea prietenelor ei în pauzele partidelor de poker. Chiar dacă nu-s sincere, tot îmi fac plăcere. Fetele de azi nu știu ce-i viața. Cum văd un bărbat îi cer adevărul. Ele i-au deprins să fie mojici. Eu, dragă, le cer complimente care mie-mi fac plăcere și pe ei îi obligă să fie galanți.

La patruzeci și cinci de ani trecuți, cu părul alb și cu doi copii mari, Malvina Dănescu era atât de tânără încât putea să-și îngăduie alintări de fetiță. Dela ea moștenise Petruș obrazii de rodie. Părul ei alb căpăta accent de farsă — cași barbișonul lui Petruș — sporindu-i încă rotunjimea netedă și cu-

loarea obrazilor neatinși de vârstă. Râdea cu toți dinții — și râdea mult — gura ei păstrându-și încă elasticitatea și mobilitatea buzelor de fată mereu sprintenă la bucurii. Avea și gropițe. Oana-i moștenise numai ochii albaștri. Alături de Malvina, Oana părea sora gravă, care ascultă, pricepe și îngăduie, — deși Malvina continua cu stricteță ceremonialul vechilor mame.

— Dragă, cei bătrâni aveau niște principii grozave! Ce-mi vorbiți voi mie de teorii și mofturi savante! Tata mare spunea lui tata: „Mă băiatule, sluga bine-o face, rău o face, tu s'o sudui". Ei, vă desfid să-mi arătați o carte care să te învețe mai just cum să-ți educi slugile.

Ea nu le „suduia" de loc, dar admira principiul în sine, și-l proclama, recomandându-l cu pitorească ei spontaneitate.

Tot așa și cu copiii. Copil la toate vârstele, înconjurată numai de prietene cu care se distra, mereu răsfățată de toți bărbații, — n'avea timp să fie efectiv mamă. Baluri, concerte, teatru, plimbări, excursii, escapade la țară, — viața ei era numai tumult sonor de-a-lungul anilor. Dar în schimb, cerea cu neînduplecată energie ca principiul sau conceptul mamei, așa cum îl primise ea dela părinți, să fie respectat cu stricteță. Copiii trebuiau să fie copii: cumiți și ascultători. Să nu vorbească la masă; să sărute în cât

mai numeroase ocazii mâna mamei, să-i respecte toate capriciile, să-i execute toate dorințele și să evite cu strășnicie orice prilej de-a o enerva sau supăra. Și supărarea era pentru Malvina o noțiune abstractă, căci râsul ei totalitar n'avea răgaz pentru staționarea supărărilor.

Petruș și Oana — pentru motive osebite — îi făcuseră pe plac. Deci erau copiii ei.

— Dragă, voi nu știți să vă creșteți copiii. Discutați cu ei. Asta-i catastrofa. Pe copil trebuie să-l crești din ochi. Ochiul mamei trebuie să fie ca ochiul lui Dumnezeu: pretutindeni. Dar cu Dumnezeu nu discuți.

Poate că dacă ar fi avut copii urîți și bolnăvicioși, Malvina ar fi devenit mamă prin nevoia de mamă a copiilor. Dar Petruș și Oana crescuseră teferi și decorativi, trecând cu grație prin toate vârstele, fără să solicite Malvinei decât grija de a-i îmbrăca cochet — copiii ei — și de-a-i împiedeca să-și permită impertinența de-a se socoti de capul lor.

Era mama lor, fără să știe nimic despre ei. Și râsul și concepția mamă-ochi erau un obstacol pentru vorbă. Alături de ei părea sora lor, mult mai copilăroasă decât ei, prin neconținută sclipire a râsului cu gropițe, dus uneori până la mare hohot.

„E o plăcere s'o auzi râzând pe mama”, gândea uneori Petruș, oprindu-se descreștit dela lucru, ca să-i asculte râsul în altă odaie.

Malvina însă nu făcuse niciodată o astfel de reflecție despre veselia copiilor ei. Dar nici nu le atribuisese bizara boală a tristeții. Erau doar copii ei.

E drept că mai aveau și un tată acești copii numai ai mamei.

— Elle ne doute de rien, cette adorable femme; pas même de son mari! spusese odată un bine-voitor, alegând pentru vorbă limba reputatelor subtilități.

Intr'adevăr, Malvina n'avea timp nici pentru tradiția geloziei. Căci pe vremea ei, cași pe vremea mamei, femeile măritate aveau între altele și îndatorirea geloziei.

— Dragă, de geaba îmi recitați vorbe din cărți. Mama-mare spunea mamei: „Fato, fără de câteva scene de gelozie pe lună, bărbatul nu simte că-l iubești, și crede că-l înșeli. Asta-i.

— Atunci tu?

— Ei, dragă, prea multe am pe cap! Când să mai fiu și zulară!

Pe Alexandru — îi spunea Alec — îl cunoscuse valsând. Valsând se îndrăgostiseră unul de altul, ochi în ochi, zâmbet în zâmbet, și valsând porniseră în viață, cuce-
rind-o și prin luptă, dar și prin saloane: tot luptă. Erau o pereche căutată. Alec, subțire, fin, cu tâmplele de timpuriu albe și mâni delicate, dar bărbătești, părea predestinat fracului, mesei verzi, șampaniei și

madrigalului în pauzele valsului. Știa să intre atât de ușor în sufletul femeilor încât trupul lor uita să-i mai refuze ceva. Un fel de versiune în frac al pajului, deși n'avea nimic de efeb.

Dar Alec era mai mult decât atât. Grația frivolității — atât de apreciată în saloanele de-atunci — ascundea ferma ambiție de-a se afirma și altfel. La început simplu avocat al saloanelor, devenise după căsătorie, membru în mai multe consilii de administrație, dovedind în afaceri aceiași supleță oportună și aceiași aptitudine de-a obține cu grație rezultate importante. Și în avocatură reputa succese remuneratorii, știind cum să vorbească magistraților.

Văzuse cu nedumerire — purta monoclu — apariția copiilor în apartamentul lor cu flori, covoare, oglinzi, foșnet de rochii și armonii picturale.

— Ce-i asta? întrebuse cu fruntea încrețită la vederea pachetului cu carne urlătoare.

— E băiat, îl fericise Coana Moașă.

— Ce-a spus nevastă-mea?

— Ce să mai spue! E mamă!

Vrasăzică și el era tată. Nedumerirea durase multă vreme. Ivirea copiilor în scutece dăduse mai curând senzația crudă a fiziologiei decât mândria paternă. Dar deîndată ce copiii deveniseră frumoși, eliberându-se

de amintirea viscerală, și-i însușise prin răsfaț. Rar tată care să fi dăruit mai generos.

Oana îl interesa mai mult decât Petruș. Băiatul, deși frumos, îi părea prea simplu, prea evident, și cam greoi. Pe câtă vreme Oana îl intriga, emoționându-l. Simțea că în Oana se poate stima pe el. Era de-ajuns fata lui, ca să-și regăsească farmecul tinereții în lumina ei sprintenă, și de-ajuns de opusă lui, ca să-i acorde ei măcar prețuirea pe care lui nu și-o acorda. Deși seducătoare, Oana nu avea nevoie de-a se valorifica prin aplauzele oamenilor. Profesia lui era să seducă :bărbați și femei deopotrivă. Iși organizase și viața frivolă și munca în acest sens, — ajungând, odată cu vârsta, să simtă și osteneala acestui statornic efort de-a fi tânăr. Dar în ce-l privește se resemna: „Les jeux sont faits. Rien ne va plus! — frecându-și c'o ușoară enervare elegantă mânilor uscat frumoase.

În Oana însă îl emoționa contrastul drumurilor lor întretăiate. Fără să intervie în viața ei — din discreție galantă — intuiția lui îi revela calitatea Oanei. Avea, privind-o, sentimentul de înobilare pe care l-ar simți o arrietă vieneză reluată de Mozart.

Niciodată nu dăruise Oanei sticle de parfum — era atât de priceput, că și femeile îl consultau, — sau alte nimeuri din categoria

acestora, deși mânilor lui, de-a lungul anilor, încântaseră neconținut cu astfel de daruri pe toate femeile. Fără s'o consulte, aducea Oanei cărți rare, icoane, — adică podoabe care nu mai erau un omagiu pentru trup.

Era însă înduioșat până la reverie de câteori Oana intra la el în odaie, arătându-i o rochie nouă.

— Îți place, papa.

Devenea tată prin adâncul grav al bărbatului care renunță — suprem omagiu — la tinereță numai în fața fiicei lui.

Hotărîrea de a-și construi o casă pornise tot din descifrarea intuitivă a naturei Oanei. Căci până atunci trăiseră într'un apartament somptuos, cu tot confortul modern, ceea ce-i dădea și senzația orașului, îndestulându-i și nevoile sociale: de-a primi cu fast.

Alesese locul și ridicase casa după indicațiile Oanei, dăruindu-i-o Malvinei gata făcută.

— O mică surpriză pentru Malvina mea!

— Dragă, spunea Malvina către prietenele ei, Alec e un bărbat șic. Spuneți-mi voi, care bărbat, după mai bine de douăzeci de ani de căsătorie, mai cheltuiește bani să facă surprize babei lui?

— Ei, parcă tu ești babă!

— Dragă, mie nu-mi plac complimentele pe jumătate. Sigur că nu-s babă. Na! Dar spune-mi că-s tânără, că doar de asta mă tratează Alec ce pe-o metresă!

CAP. III.

— Dragă, e o plăcere să vezi numai oameni frumoși! isbucni Malvina, având aerul că vorbește cu cineva din spatele ei.

Era atât de obișnuită să fie înconjurată de prietene — „Dragă, eu sunt ca scaunele cu strapontin!” — încât exclamația lor li se adresa, cu vocativul dragă, deși era la masă — nu de cărți — numai de familia ei și cu prietenul lui Petruș.

— Ce să-ți spun! continuă Malvina adresându-se de data aceasta direct lui Tudor; nu-mi plac oamenii urîți! Să mă slăbească pictura dumneavoastră modernă cu toate hâzeniile ei! Cum îi posibil, domnule, îl interpelă ea de-a dreptul, dumneata, băiat tânăr și frumos, să cumperi un nud de Palladi! Îți vorbesc de Palladi fiindcă e moldovean de-al dumneavoastră. Nu protesta, că știu eu cum țineți unul la altul. Parcă sunteți gemeni toți moldovenii! Ia să mă lăsați, vă rog, cu moldovenii și cu pictura acestui domn!

Acum se adresa tuturor.

Tudor mânca solid, cași Petruș, ascultând cu deliciu isbucnirile Malvinei, care-i aminteau certurile dela Vorniceni cu Domnița. Plăcerea lui era atât de evidentă încât Malvina își însușise amical urechile lui. Nu se auzea decât glasul ei exclamativ, încărcat de vitalitate, cum sunt, de legume și de fructe coșurile oltenilor în diminețile bucu-reștene.

Mâncau afară, pe terasa care prelungea sufrageria în grădină, sub bolta cu struguri copți a viței de vie. Grădina era împrejmuită cu zid înalt. Cerul, mânăstirește albastru, părea bolta intim vastă a grădinii, iar soarele, un mare strugur dulce între frunze de aur.

Malvina nu exagerase. Intr'adevăr, în jurul mesei nu erau decât oameni frumoși, justificând mulțumirea Malvinei și explicând repulsia ei pentru pictura ostentivă a lui Palladi. În schimb, Alec prețuia tocmai acset filtru al lui Palladi, prin care vulgaritatea frumuseții era purificată, după cum în gastronomie aprecia maicuseamă fermentările și fezandările subtile ale bucătăriei franceze.

Cu excepția lui Alec, toți comesenii înfruntau victorios lumina revelatoare a amiezii. Chiar și Malvina care prin culoarea obrazilor se putea învecina cu fructele de pe masă.

Alec însă primea altfel lumina soarelui. Dacă ar fi fost tânăr, la aceeași masă și între aceeași comeseni, ai fi spus despre el că l-a găsit amiaza după o masă prelungită toată noaptea și toată dimineața, mirându-te ce bine rezistă, gândindu-te la cafele negre. Acest caracter, de oboseală învinsă până la bravadă, de stăpânire corectă, îl avea vârsta lui. Era subțire ca un ogar — dar fără lenea degenerată a acelora, — cu oase fine, piele ivorie și păr prețios sur, ca scrumul havanelor. Monoclul cu șnur, acordul de griuri al hainei croită larg și cu umerii sprinten oblice, gulerul tare și parfumul de patchouly, aminteau o altă epocă pe care eleganța și ținuta lui, la masa de toate zilele, se îngrijea cu atât de curtenitoare sollicitudine de vecini încât părea înconjurat numai de femei cărora le făcea curte, prevenindu-le mereu dorințele, sau determinându-le și îndrumându-le cu experiență. Poate că își sporea voluntar cochetăria de totdeauna, dorind să placă noului venit, simțind că astfel contribuie discret la buna dispoziție a Oanei. Îi dăruia Oanei un tată care să împodobaască masa zâmbetului ei. Căci demult n'o mai văzuse pe Oana cu obrazul acesta de fetiță în vacanță; zburlită de zâmbet. Alec știa că lumina femeii începe cu străluciri copilărești.

Băeții epocii nu-l interesau. Îi evita ca pe

un zgomot exagerat, acceptându-i cu resemnare — la nevoe — fără să le acorde omagiul curiozității individuale. Toți îi apăreau la fel, brutali, mojici, vorbind prea tare, gesticulând prea tare, gândind prea tare, formați parcă trupește și sufletește de arenele cu clamori și bocanci ale foot-ball-ului. Cuvântul „flăcăi” articulat cu nuanță depreciativ rurală, îi definea suficient în dialectica lui Alec care îi repudia cu acest cuvânt. Ii făcea de altfel răspunzători de trivializarea epocii. Politica nu mai avea accentul acela de conversație între fotoliile de orhestră sau din fumoir, care o caracteriza în vremurile parlamentare; devenise o vociferare de galerii, mai rău: de arene cu lupte cu tauri. Pasiuni deslănțuite pe marginea sângelui. Dar ceiace maicuseamă nu le ierta tinerilor era dispariția feminității. Fete frumoase creșteau ca florile în binecuvântata Românie; dar tocmai caracterul floral și-l pierduseră, datorită băeților. Ei le despuiaseră de farmecul, demnitatea, grația și foșnetul de rochie lungă al fetelor de odinioară. Nici cu vorba, nici cu versul, nici cu fapta, băeții nu știau să mai desbrace o femeie. O înfulecau pur și simplu, ca pe un biftec în sânge, trivializând-o.

Nici Petruș nu era cruțat de această implacabilă categorisire, cu toate că era băiatul

lui. Dar în Petruș, Alec nu se recunoștea. Petruș avea sănătatea Malvinei, fără să fi moștenit și antrenanta ei vitalitate. Așa că vigoarea lui colorată părea tot un atribut atribuit sportiv, cu toate că altminteri nu amintea prin nimic caracteristicile „cow-boy”-lor valahi. Principial, în calitate de tată, Alec era recunoscător lui Petruș pentru cuminența lui. Considerându-se retrospectiv, prin obediența și copilăria caligrafică a lui Petruș, Alec nici nu avea senzația că i-a fost tată. Nicio supărare, nicio grijă, nicio preocupare, nicio neliniște. Petruș era ca un tren de covor. Grija deraerilor era exclusă cu acest copil ideal. Obiectiv, Alec îi recunoștea și prețuia acest merit. Dar îl socotea negativ — deși comod pentru el ca tată —, neputându-se împiedeca să nu-l și desconsidere puțin pe același Petruș. Iiubae desigur, îl revedea cu plăcere, simțind că masa familiei e întregită cordial după lunga lui absență — care nu devenea *lipsă* decât acum, în clipa revederii, — dar Petruș nu-i dădea sentimentul estetic al paternității, așa cum i-l dădea Oana.

Așa că prezența prietenului lui Petruș la masa familiei n'o considera prin optica lui pentru tânăra generație, ci numai prin Oana, cedându-i până la sacrificiu. Văzut astfel, bucuria Oanei, tânărul Alcaz era acceptat până la bună-voință, creindu-și dela început,

și fără merit, un privilegiu în atenția și sollicitudinea lui Alec.

Acordul mesei de pe terasă n'avea note false. Oana și Petruș erau atât de fericiți și din cauza asta încât de câteva ori privirile lor, reluându-și vechile dialoguri optice, se opriseră o clipă, iluminându-se reciproc. Ceiace însemna în altă vorbire decât a ochilor: „Slavă Domnului! E bine”. Oaspele lor nu era impus în casă și la masă, ci încorporat fără efort și luptă.

Până și Vilma, cu paloarea ei devotată, servea cu plăcere pe tânărul și mâncăciosul sublocotenent. Căci Vilma, mereu suferindă de stomah, n'avea fermentarea specifică celor care invidiază cu stomahul sănătatea altora. Dimpotrivă, oamenii care nu mâncau — deși sănătoși — aminteau Vilmei infirmitatea ei, apărându-i ca o batjocură; pe câtă vreme cei cu apetit robust o hrăneau indirect, dându-i măcar o satisfacție spectativă. Căci așa sunt oamenii: chiar servitori fiind, își permit subtilități psihologice prin care participă marginal la teatrul stăpânilor.

Petruș își lăsase barba și musteața la baia de abur, după apariția de dimineață, care o scandalizase pe Malvina.

— De unde mi l-ai adus?

— De pe zonă.

— Te rog expediază-le recomandat colonelului. Aici ești copilul meu.

Așa că toate erau în regulă la masa familiei.

Veni timpul fumatului. Alec oferi de jur împrejur, începând cu Malvina, cu toate că nici Malvina, nici Oana nu fumau. Dar Alec nu oferea numai pentru deprinderile știute, ci și pentru capriciile posibile. Petruș însă acceptă țigara oferită.

— De când fumezi? îl cercetă Malvina, printr'un face-à-main.

— De pe zonă.

Malvina se uită interogativ la Alec, gata să devie mamă după vechile tradiții, invitându-l și pe Alec să-și reia prerogativele părintești. Dar și tânărul Alcaz fuma. Așa că Malvina oftă:

— S'a emancipat! Imbătrânim, Alec! Pe vremea noastră copiii nu fumau.

Alec zâmbi indulgent, desmierdând mâna Malvinei.

— Dragă, ce-i cu zona asta? isbucni Malvina. Cât o să mai ție? M'am săturat de atâta zonă, zonă și iar zonă! Ori fac război, ori să ne lase copiii acasă! Ah! Ce le-ași spune eu...

— Ce le-ai spune? zâmbi Alec.

— Dragă...

Malvina se opri cu o explozie verbală, care deveni numai plastică în expresia feții.

— Ce să mai spui? Poți să mai deschizi gura în vremea de azi? Îți tae capul, pur și simplu! Mojică vreme! Puah! Și cred „dumnealor” că o să mai ție mult?

— Așa se nasc revoluțiile! insinuă Alec, inelându-și fumul.

— Ia taci și tu! se supără Malvina. Te-aude cine știe cine...

— Cine să m'audă? zâmbi Alec, arătând c'un gest de evantai grădina.

— Dumnezeu, răspunse Tudor, zâmbind și el. E ultima ureche...

— ...muzicală, adaugă Oana.

— ...a omului, completează Tudor.

— Vă rog, copii, nu începeți cu discuțiile savante! Lasă-L pe Dumnezeu — uite, îmi fac cruce —, lăsați războiul, politica, lăsați zona la ea acasă, și înveseliți-mă. De asta sunteți copiii mei. Dragă, în vremea mea sublocotenenții știau să danseze. Ia să vă văd...

Se ridicară dela masă, urmând-o pe Malvina care fredona. Prevenitor, Alec aduse patefonul pe terasă, punând un vals dulce, numai viori prelung suspinătoare și violoncele guturale. Se înclină apoi în fața Malvinei, invitând-o cu ceremonialul desuet, știut de vechile oglinzi.

După ei porniră Tudor și Oana în grădina valsului.

Numai Petruș rămase pe terasă cu țigara.

În văzduhul îndulcit de amintire se clătinau și frunze aurii.

— Dragă, se opri deodată Malvina în mijlocul valsului, arătând spre Petruș; trebuie să-i găsească o nevestă. Nu-l vezi! Cogeamite bărbat stă ca un văduv!

Era atât de bufonă expresia Malvinei — sincer indignată — încât toți izbucniră în râs.

Iar Petruș adăugă:

— Sigur. Doar ești mama mea!

CAP. IV.

De când venise comisarul cu mandatul de înfățișare, Oana avea sentimentul grav că plătește cerului o bucurie prea mare. Accepta pentru ea, dar se simțea superstițios răspunzătoare pentru Tudor.

Băeții dormeau. Malvina juca poker cu prietenele ei.

— Allo...

Oana vorbea încet, ca o strună deodată răgușită.

— ...Da-da, cu Maestrul Dănescu...

Vroi să adauge: „aici e fiica domnului Dănescu”, dar nu mai era nevoie, căci secretarii lui Alec, de câte ori întreba un glas de femeie, dădeau imediat legătura.

— Da, papa, eu sunt. Pot să te văd imediat?... Îți mulțumesc.

Plecă de-acasă așa cum era, urcându-se în primul taximetru întâlnit. Era atât de grăbită să ajungă încât stătea pe marginea banchetei, cu privirile mereu înainte.

În prelungirea acestui tumult se ivi biroul lui Alec.

— Papa, uite ce se întâmplă. A venit chiar acum un comisar cu acest mandat...

— Oana, e foarte drăguț din partea ta că ai venit să-mi faci o vizită. Dar nu merita un mandat oarecare cinstea să mi-l aduci tu.

— Nu e pentru tine, papa. E pentru Tudor Ceur Alcaz.

Alec o privi mirat — o secundă — căci glasul și atitudinea ei nu arătau cătuși de puțin șovăirea fetelor îndrăgostite, când e vorba de acela care...

Luă mandatul, îl consideră cu ochi profesional și rămase pe gânduri.

— Nu cumva e legionar?

— Nu știu, papa. Nu-i cunosc viața. Papa, lartă-mă că te necăjesc. Știu că ești tare ocupat. Iți cer un sacrificiu. Haidem împreună să vezi ce e.

— Bine. Imediat. El știe despre mandat?

— Doarme. Am venit cu mandatul direct la tine.

— Iți mulțumesc, Oana, că te-ai gândit la mine.

Plecară cu automobilul lui Alec la Tribunalul Militar. Oana nu spunea nimic. Dar era în atitudinea ei o încordare care transforma obrazul ei luminos și mobil într-o împietrită.

— Tu așteaptă-mă, Oana. Nu-mi place să te văd în cazărmi.

Clădirea era într'adevăr posomorît greoaie, evocând ceața mai degrabă decât soarele toamnei, îngălbenit ca frunza pe zidurile ei de cetate.

Timpul trecu încet, scandat de bătăile inimii. Cu pumnii strânși, Oana parcă aștepta un verdict. Il văzu de departe pe Alec. Părea preocupat, dar n'avea aerul doctorilor carei es dintr'o cameră cu moarte.

— Oana, e ceva bizar! Stai, fetiço, ți-a fugit sângele din obraz!

— Papa, spune, te rog. Nu te ocupa de mine. Sunt o fată proastă. N'are importanță.

— Fetiço, ai auzit de Armand Horovitz?

— ȚȚ! Papa!...

— El îl reclamă?

— Pe cine?

— Pe Alcaz. Pretinde că — e absurd! — a vrut să-l ucidă!

— Ce-i asta?

— Nu știu! Nici eu nu pricep! Și Petruș e indicat în reclamație ca martor. Petruș...

O scurtă pauză.

— ...și doapna Horovitz.

— Și ce-or să-i facă?

— Nu știu încă. Horovitz e foarte influent. N'ai auzit de el?

— Lasă-l, papa. N'are importanță. Lui ce vor să-i facă?

— Cred că n'or să-l aresteze. Mă duc la general.

— Il cunoști?

— Sigur. Cu cine nu-s prieten!

Oana respiră adânc, acoperind cu mâna genunchiul tatălui ei.

— Și eu ce să fac?

— Dă-i mandatul și spune-i să plece imediat la Tribunalul Militar. Magistratul instructor îl așteaptă. Să-l ia și pe Petruș. Îți dau automobilul.

— Papa, e secretul nostru.

— Sigur.

— Și să nu știe nimeni că tu te ocupi.

— Sigur, fetișo, Ești...

— Lasă, papa. Îți mulțumesc din toată inima.

Il sărută, lăsându-l la birou, și porni spre casă cu automobilul lui. Acasă totul era ca la plecare: soare de miere în jurul casei albe. Lucrurile nu se schimbă! Bătu la ușa oăii băeților. După multe bătăi repetate, Petruș întrebă mahmur:

— Cine-i acolo?

— Petruș...

Se ivi în crăpătura ușii în pijama, desculț, cu părul răsvrătit și pete roșii pe obraz. Vorbiră pe prag.

— Petruș, a venit un mandat foarte urgent pentru Tudor. E dela Tribunalul Militar. A spus comisarul că și tu și Tudor

trebuie să vă duceți imediat acolo. Știi despre ce e vorba?

Petruș luă mandatul, își limpezi gândurile și zâmbi.

— Bun. Mergem.

Oana tot nu pleca dela ușa lor. Li auzi după un timp râzând cu hohote.

Și iar, proteste. ca o țărancă, Oana făcu semnul crucii, implorând Cerul să nu iasă altăceva decât răs de pe urma îngrozitoarei hârtii care-i tatua sufletul cu litere de foc.

CAP. V.

Petruș aștepta pe coridorul cabinetului de instrucție. Tudor fusese invitat singur înlăuntru.

— Am onoarea...

Căpitanuul îl privi lung, cântărindu-l din ochi.

— Domnule sublocotenent, și eu sunt din cavalerie. Vă rog să-mi răspundeți cinstit: ați intenționat într'adevăr să aruncați azi noapte din tren pe domnul locotenent de rezervă Armand Horovitz?

— Domnule Căpitan, dacă vroiam să-l arunc, în momentul acesta domnul locotenent era la cimitirul izraelit între strămoșii săi, în altă uniformă decât cea militară.

Căpitanul dori să se încrunte, dar nu izbuti decât să-și stăpânească zâmbetul.

— N'ați avut niciun fel de incident cu reclamantul?

— Domnule căpitan, cred că aversiunea reciprocă nu e un incident în sensul juridic; e cel mult un incident psihologic.

— Doamna Horovitz n'a avut niciun amestec?

— Respect femeile, domnule căpitan, cu tot absurdul cuviinței din Moldova și cu toată tradiția armeei noastre.

— Discreție adică?

— Puteți fi oricât de indiscret, căci deschideți ușa unei încăperi goale. Doamna Horovitz pentru mine e cel mult amintirea unui nume.

— Totuși ceva s'a întâmplat între dumneavoastră și domnul Horovitz...

— Ce anume?

— Nu știți?

— Răspund la întrebări, domnule căpitan, care să-mi indice natura și direcția răspunsului provocat. Dialogul nostru e un interogator, nu o conversație.

— Văntreb: de ce l-ați...

— Și căută cuvântul.

— ...în sfârșit, înhățat, să spunem, pe domnul Horovitz?

Un zâmbet trecu prin ochii lui Tudor.

— Domnule căpitan, sunteți atât de bun să-mi dați o simplă lămurire de care condiționez lealitatea răspunsului la întrebarea pe care mi-ați pus-o?

— S'aud.

— Domnul Horovitz mă acuză într'adevăr că aș fi vrut să-l arunc din tren?

— Precis.

— Atunci răspund: Nu l-am „înhățat” pe domnul Horovitz, cum spuneți dumneavoastră. L-am apucat de haină, pur și simplu, împiedecându-l să cadă. Iși pierduse echilibrul. Trenul avea viteză mare. Am intervenit energic: înțelegeți, când cineva se înneacă, nu-l salvezi, desmierdându-l. Dacă cel ajutat de mine ar fi fost un Popescu sau Ionescu, mi-ar fi mulțumit. Domnul locotenent Horovitz însă, rămânând probabil Horovitz și în haina militară, a crezut că atingerea unui creștin nu poate să aibă *logic* decât semnificația unei agresiuni antisemite. E o eroare explicabilă pentru domniașă, care însă nu poate fi acceptată de armata și justiția românească.

Intors, styloul căpitanului bătea un tact neregulat în masă.

— De ce ați condiționat „lealitatea răspunsului” de lămurirea privitoare la conținutul reclamației?

— Francezul spune: A tout seigneur ,tout honneur.

— Și Românul?

— Suntem ofițeri de cavalerie, domnule căpitan. Românul spune: Nu strica orzul pe găște. Fiindcă-i vorba de domnul Horovitz ar trebui să spun *găște*.

— Domnule sublocotenent, cum explicați dumneavoastră această reclamație?

— Ca să vă răspund, domnule Căpitan, ar

trebui să intru în pielea domnului Horovitz. Înțelegeți repulsiunea mea...

— Vi se pare că reclamantul are o dușmănie personală împotriva dumneavoastră?

— N'are cinstea să mă aibă dușman. Nici eu n'am necinstea de a-mi fi prieten. Cum vi se pare și dumneavoastră...

— Sunteți nervos, impulsiv?

— Am multe imperfecțiuni, domnule Căpitan, dar nu mi le-am inventariat cu ocazia domnului Horovitz.

— Locotenentul Horovitz, apăsă magistratul militar.

— Exact, domnul locotenent Horovitz, re-luă Alcaz. Iertați-m; vă rog inadvertența. Uit mereu că evreii pot avea și firmă militară autorizată.

— Ii iubiți, zâmbi magistratul.

— Intru Hristos!

— Sunteți bun să-mi dați o declarație completă. Reflectați dintâi. Nu omiteți nimic.

— O dictez de-a dreptul. Rog pe domnul grefier să noteze. În ziua cutare, ora cutare, trenul cutare — specificările numerice sunt desigur în reclamație, — subsemnatul, sublocotenent de rezervă din cavalerie, vă-zând din spate — subliniez acest amănunt — un locotenent în primejdie de-a cădea din tren, am intervenit energic, salvându-l probabil dela moarte. Aflu din reclamația

domnului locotenent, pe care abea acum îl văd din față — rasial vorbind — că se numește domnul Armand Horovitz și că am vrut să-lucid. Dacă procedam antisemit, știind cine-i, îl lăsam să cadă. L-am salvat. Ceiace dovedește că: ori nu știam cinei-, ori că nu-s antisemit.

— Sunteți și avocat?

— Numai când sunt constrâns.

— V'am constrâns?

— Mă refeream la reclamant. Dumneavoastră sunteți militar.

— Vă rog să așteptați afară până iau și declarația martorului.

— Am onoarea...

CAP. VI

— Am onoarea...

— Sunteți fiul maestrului Dănescu, domnule sublocotenent. Apreciez meritele înalte ale tatălui dumneavoastră. Vă rog să-mi răspundeți deschis, dându-vă seamă de numele pe care-l purtați, de haina pe care-o aveți și de importanța răspunsului dumneavoastră în această chestiune gîngășă. Știți despre ce e vorba?

— Bănuesc, dar ași vrea să fiu informat.

— Domnul sublocotenent Tudor Ceaur Alcaz... Sunteți prieteni?

— Camarazi de pe zonă.

— Camaradul dumneavoastră e acuzat de domnul locotenent Horovitz, cunoscutul avocat și financiar, că ar fi vrut să-l omoare în trenul care venea de la Sighet spre București. Ați asistat la incident...

— Care incident?

— Nu s'a întîmplat nimic între acești ofițeri?

— Nimic care să poată fi numit incident.

— Atunci?

— Aștept întrebarea.

— O cunoașteți pe doamna Horovitz?

— Era în tren, cu soțul ei. Am călătorit împreună dela Baia-Mare. Domnul locotenent Horovitz era foarte nervos. Vocifera violent în fața compartimentului nostru. Camaradul meu și cu mine dormeam tun: înțelegeți, veneam de pe zonă. Alcaz a deschis ușa, invitându-i curtenitor să intre. Au intrat: domnul locotenent, adică *un domn* locotenent neindividualizat altfel, și o doamnă... elegantă. Niciun incident. Am dormit, domniile lor pe o banchetă, noi doi, pe cealaltă. M'ați întrebat dacă o cunosc pe doamna Horovitz. V'am dat toate amănuntele întâlnirii noastre. O doamnă. Atât. Dimineața, după ce ne-am deșteptat, am plecat din compartiment și nu ne-am mai înapoiat decât în gara București.

— Ce-ați făcut?

— Vagon-restaurant. Bere!

— Multă?

— Strictul necesar setei. Sete de Septembrie, nu de Iulie.

— Camaradul dumneavoastră manifesta vreo nervozitate?

— Dormea cu ochii deschiși la fereastră. Alcaz e un visător.

— Și incidentul?

— Care?

— Domnule Dănescu!

— La ordin!

— Bine, dar omul acesta nu l-a reclamat din senin!

— A! întâmplarea de pe punte! Punte mi se pare să se chieamă? Loc primejdios! In-gust, dedesubt tampoanele, roțile...

— Lăsați, vă rog, amănuntele; veniți la chestie.

— Domnule căpitan, chestia, cum o numiți, e un gest reflex: creștin l-ași numi, dacă reclamantul nu vede vreo aluzie supă-rătoare. Alcaz care e foarte puternic, l-a apucat, văzând, probabil, că s'a împiedecat...

— Probabil?

— Domnule căpitan, eu nu sunt biograficul domnului Horovitz. In momentul acela dom-niasa nu era pentru mine decât o spinare: a unui ofițer. Atât. Nu mă interesa. Poate că dacă soția sa, în loc să-l precedeze, l-ar fi urmat, ași fi urmărit cu altă atenție direcția Horovitz. Dar știți, spinarea altuia nu oferă nimic atractiv. Așa că n'am obser-vat nimic. Dar Alcaz care era înaintea mea, între Horovitz și mine, a văzut ce se în-tâmpla în nasul lui și a intervenit. Cum vă spuneam: Alcaz e puternic, atlet. Gestul de salvare, sau de asistență, cum vreți să-l numiți, a purtat firește pecetea puterii lui Alcaz. Domnul Horovitz s'a speriat: expli-cabil. Dar nu înțeleg de ce domnul Horo-

vitz deferă justiției militare o spaimă de-a domniei sale. Nu i s'a întâmplat nimic. Dar era atât de emoționat încât mi s'a făcut milă și i-am oferit batista mea. A luat-o, uitând să mi-o restituie. Ce-ar spune domnul Horovitz dacă, respectând stilul de comportare al domnieisale, i-ași face proces pentru restituirea batistei? Vă rog să-l întrebați dacă arătările mele nu sunt riguros exacte.

— Reclamantul afirmă cu totul altăceva.

— Anume că...

— ...Intr'un acces subit de furie, fără motiv aparent, sublocotenentul Alcaz l-a apucat pe la spate, vrând să-l arunce din tren, și că reclamantul s'a zbatut, izbutind să scape din strânsoare.

— Pe cine nu-l lași să moară, nu te lasă să trăiești.

— Reclamantul invoacă mărturia dumneavoastră și a soției sale.

— Doamna Horovitz era cu spatele. Când s'a întors, n'a putut surprinde decât un fragment al intervenției lui Alcaz. Imediat și-a acoperit ochii cu mâinile. Deci n'a văzut.

— Ba a văzut. Dar ce-a văzut a înspăimântat-o.

— Ce-a văzut? Pe soțul său în mâinile lui Alcaz. A interpretat fracțiunea de scenă prin versiunea soțului, acceptând drept realitate o altă interpretare: ori subiectivă, ori inte-

resată. Nu poți fi martor cu ochii acoperiți.

— Dumneavoastră ce-ați fi făcut în locul doamnei?

— Dacă-l credeam în primejdie, pe domn, săream să-i dau ajutor.

— Ca femeie?

— Ca femeie țipam măcar.

— N'a avut timp.

— Evident că nu, de vreme ce Alcaz i-a salvat bărbatul înainte ca ea să strige după ajutor. Domnule căpitan, mă iertați, dar din punct de vedere juridic problema e și mai simplă. Nu poate fi vorba de omor, fiindcă reclamantul e viu și nevătămat. Dar nu poate fi vorba nici de tentativă punibilă, fiindcă neconsumarea acțiunii infracționale este intrinsecă voinței prezumatului infractor. Suntem în cazul unei dezistări voluntare, — natural, dacă acceptăm afirmațiile reclamantului.

— Sunteți avocat?

— Doctorand în drept.

— Și camaradul?

— Și.

— Aha!

— Mă surprinde maicuseamă din punct de vedere juridic caducitatea reclamațiunii. După cât auzisem, domnul Horovitz e un maestru al barei. Cred că în cazul său a sărit peste bară.

— Domnule avocat, ce fel de om e camaradul dumitale?

— Domnule căpitan, declin cinstea de a vi-l prezenta. Vă rog să puneți această întrebare comandantului regimentului.

— Vă mulțumesc. Mi-ați dat o idee excelentă.

— Pot să mă retrag?

— Desigur.

— Și Alcaz?

Se priviră o clipă ochi în ochi, adânc.

— E tare simpatic. Mă scuzați un moment.

Petruș rămase numai cu grefierul. Căpitanul plecase, luând și dosarul anchetei.

— Domnule sublocotenent, oftă grefierul după ce rămaseră singuri, — rele zile am ajuns! Mama lui de Horovitz! Știți ce i-a spus domnului judecător? Că apără prestigiul armatei; că dumnealui l-ar fi iertat dacă n'ar fi la mijloc interesul țării; că neamul, în astfel de ceasuri grele, are nevoie de disciplină; că cei tineri nu mai au stăpân, nici Dumnezeu... Auzi! vine jidovul să-l apere pe Dumnezeu și să pue stăpân! Apoi să nu te faci haiduc!

Căpitanul reveni după un timp, cu libertatea, zâmbi. Se așeză pe scaun fără grabă, mai răsfoi dosarul, aprinse o țigară.

— Veniți de pe zonă, domnule sublocotenent. Ce mai e pe acolo?

— Aer curat, domnule căpitan. Alcaz e de pe zonă.

— Il admirî?

— Il stimez.

— Vă place berea?

— Oarecum.

— Atunci vă ordon să ciocniți și pentru mine o halbă la Carul cu Bere.

— Înțeles, domnule căpitan. Am onoarea...

CAP. VII.

— Allo! Da, papa. Eu. Spune.

Acest glas care-și trimetea sufletul și bă-
tăile inimii în vorbe, putea să înceapă și
„Tatăl nostru..”

— Vești bune, fetiço. Râ:i?

— Da. Spune.

— Nu-l arestează.

— E liber?

Absurdul întrebării sună încântător în u-
rechea avocatului-tată. Venea parcă parfum
de liliac din pâlnia de ebonit.

— Sigur. Liber. Judecătorul de instrucție
schimbă calificarea: din tentativă de omor
— nedovedită, temerară și absurdă — într'o
calificare mai ușoară.

— Care?

— Stai că ți-o spun. Insulta superiorului.

— E grav?

— Ne vom descurca.

— Tu îl aperi.

— Sigur.

— Papa...

— Ce-i fetiço?

— Ți sărut mânăle, papa.

— Și eu vârful papucului!

Dela telefon, Oana fugi de-a dreptul în odaia ei, și se răsturnă pe divan. Inima ei era ostenită. Avea nevoie de câteva clipe de moarte, pentru a-și odihni tumultul vieții.

Se înserase. Răsăreau stele pe crengile nucului.

Cel dintâi gând ivit o ridică din nou pe Oana, aplecând-o în genunchi în fața icoanei. Se închină lung, la picioarele lui Dumnezeu.

Apoi se duse la fereastră, rămânând cu nukul pe pragul stelelor.

A doua noapte începea.

*„Domnișă, numai ceasu-i vechi.
Ridică mâna risipită,
Și 'n loc s'aluneci în ispită,
Ia trubadurul de urechi!”*

Nu știa nimic din viața lui.

Cine era Horovitz?

Cine era doamna Horovitz?

Câte doamne erau în viața lui? Câte „Doamne tinere” îl iubeau?

Aprinse lumina și receti toate scrisorile lui Petruș.

*„Află că Tudor Ceaur Alcaz e eroul
proectat de mine în ceasurile de urât...”*

Atunci parcă îl crezuse — cu părere de rău — clasându-l pe Tudor Ceur Alcaz în categoria ficțiunilor.

„Mă bucur că jocul te-a prins și pe tine. Nu fii îngrijorată. Prietenul nostru trăește. Indescifrabil în trecut, capătă în schimb în prezent o evidență încărcată de viitor. Nu va rămâne o fantomă cum ți-e teamă...”

Acum știa prin inima ei că Tudor Ceur Alcaz e o realitate. O realitate atât de complexă încât ea își pierdea realitatea de până atunci, rămânând în cumpăna unei nemaiîntâlnite mirări. Dacă i-ar spune un glas: „Iată, Oana, ți-l prezint pe Alioșca Karamazov”, — și l-ar auzi vorbind pe Alioșca și l-ar simți vecin cu ea, — cum ar fi? Ar crede că Alioșca trăește în spațiul uman? sau ar dispărea ea din acest spațiu, reapărând altfel aceeași în romanul lui Dostoiewsky?

Tudor Ceur Alcaz îi absorbea realitatea în ființa lui necunoscută și neverosimil vie, ducând-o imperios spre un viitor care nu-i mai aparținea ei decât prin el.

Dacă buzele Maicii din icoană ar fi căpătat glas și ar fi întrebat-o: „Fata mea, ce vrei?”, i-ar fi răspuns în genunchi: „Maica Domnului, nu știu. Intreabă-l. Făcă-se voia lui”.

Intr'adevăr nu știa.

— Domnișoară...

Intrase Vilma.

— Unde pun masa?

— Pe terasă.

— Câte tacâmuri?

— Cinci, Vilma. Mai întrebi?

— Vin și dumneelor?

— Sigur că vin.

— Cum să nu vie când ea îl aștepta!

Cinci erau în jurul mesei de pe terasă.

Lampa cu glob dela mijloc aduna aripi de fluturi care se ciocneau catifelat de porțelanul ei înflorit albastru.

Scripcile greerilor scliceau dintr'o strună milenară.

Prin aburul supei se strecura, abea, și parfumul petuniilor.

Din bolta de viță câteo frunză se desprindea purpuriu și cădea pe fața de masă cu somnul soarelui.

Peste capetele luminate de lampă, ochii întâlneau stelele veșnic înflorite în grădinile moarte.

Totul era departe și aproape, într'o legănare de umbre și lumini, ca pe corăbii, la ceasul de-apoi al lunii.

— Dragă, ce Dumnezeu atâta tăcere! Parcă am intrat în mormânt! Oana, fii tu măcar mai veselă!

Oana zâmbi ca o icoana florentină înspre mama ei.

E greu să fii mai vesel când ești în spaima fericirii.

CAP. VIII.

Intrase în casa Dănescu un cuvânt care dădea o nouă sonoritate vieții de-acolo: cuvântul „băeții”. În acest cuvânt era și Petruș, dar atât de disociat de cel de până atunci — copilul tăcut, supus și cuminte — încât pluralul „băeții” aducea un alt Petruș în casa părintească, nou venit odată cu Tudor, de pe zonă. Dar și zona își pierdea prin băeți sensul strict militar și topic, căpătând caracterul unui tonic vital.

Băeții au făcut, băeții au dres...

— Dragă, nu mai pot trăi de răul băeților!

Dar cum nu-i vedea de ajuns, Malvina întreba cu mânie autoritară:

— Dar unde-s băeții?

Anii Malvinei, în întregul lor, nu erau decât zilele unei vacanțe. „Vacanța cea mare” s’ar fi putut intitula viața acestei mame cu păr alb și obraji de rodie. Copiii ei parcă fuseseră născuți de alta — femei cu deplîntatea aceia, — atât de puțin îi solicitau grijile și preocupările cei care-i moșteniseră

ochii și obraji, fără ca prin contrast măcar s'o oblige să se deștepte din vârsta lor în vârsta ei.

Copilul răsfățat al casei ea era: așa venise dela părinți, valsând dintr'o casă într'alta, rochia de mireasă fiind pentru ea o simplă versiune a rochiei de bal. Oglinzile zilelor o conduceau prelung de-a lungul anilor, la fel.

I-adevărat că Alec n'avea nevoie alături de el nici de-o mamă, nici de-o soție — pe care repede ar fi lăsat-o, — ci numai de un tovarăș de vacanță prelungită. Malvina era predestinată să-i dea lui Alec iluzia soției, râzând și glumind alături de el, mereu în vizită la ea acasă, ceiace și pe el îl făcea să fie oaspe într'o casă cu proprietarii plecați dimpreună cu grijile. Trăiau desigur alături — paț, masă, casă, — dar conviețuirea lor era festivă și ușor frivolă, în așa măsură încât sufletește Malvina era metresa lui Alec.

Actul matern se mărginise în această mamă să despacheteze două păpuși dintr'o cutie frumoasă. Păpușile știau să spue: ma-ma, pa-pa. Reverența lor stângace nu tulburase esențele vieții în ma-ma și pa-pa.

Abea când Oana devenise măgulitor frumoasă pentru mama tânără și pentru tovarășul ei festiv, Malvina acceptase pe păpușă în salon, iar Alec simțise cu zâmbi-

toare melancolie că tinereța plecase din el devenind fata lui.

Apariția băeților însă — plural involuntar al tuturora, care-i lua lui Petruș numele știut, redându-i-l într'un pronume nou — creia din grupul exterior al acestor vecini de casă și de viață structura unei familii. Alec se surprindea tată, iar Malvina devenea, fără să-și dea seamă de primejdie, mamă.

Dimineața, Malvina dormea târziu, chiar dacă nu-și petrecea noaptea la prieteni, fiindcă somnul era cel dintâi răsfăț al dimineților ei. Verbul „a dormi” are multe variante în realitatea umană. Somnul de dimineață — în orele când pentru alții începe greul muncii, iar pentru altele se pornesc grijile gospodăriei, — nu era somn pentru Malvina, ci un fel de plajă cu ferestrele deschise pe marginea dimineții. Acolo își lua ceaiul, își făcea proiectele de rochii și distracții, punând-o uneori pe Vilma să-i dea în cărți. Așa pe la douăsprezece Malvina, în fiecare zi proaspătă ca un alt fruct al aceluiaș pom, pornea la plimbare, întâlnindu-se cu prietenele ei.

Dar chiar a doua zi după sosirea băeților, Malvina auzi dimineața râsete pe terasă. Ascultă cu mirare aceste râsete care nu porneau din etacul ei, ci răsuna dincolo, în soare, lăsând-o pe delături, singură.

Și râdeau cu poftă măgarii!

S'auzea printre râsetele lor și glasul înecat de lacrimi al Oanei.

Malvina sună.

— Ce s'a întâmplat? o întrebă pe Vilma.

— Nimica!

— Cum nimica? N'auzi?

— Aaa! Ce să fie? Domnișoara și domnișorii iau ceaiul pe terasă.

Malvina se ridică din pat, ascultând la fereastră.

Glumeau, istoriseau farse, întâmplări de pe zonă, -- dar mai ales râdeau. Râsul acela în mai mulți, care pornește gâlgâitor din belșugul vitalității tinerești și care nu așteaptă decât să pornească torențial.

Foarte blând, o frunză de toamnă căzu pe inima Malvinei. Iși aminti de tinereța ei — situată în ani, prin amintire, numărând involuntar pe toți și toate de atunci — unii dintre aceia erau nume pe cruci de cimitir, iar alții bătrâni de-a binelea — și se simți cuprinsă între goluri.

Pentru întâia oară frunzele toamnei căpătară un răsunset grav în sensibilitatea Malvinei. Le privi lung — ascultându-i pe cei care râdeau în grădină — și buzele ei simțiră gustul sărat al lacrimilor fără baptistă. Și le șterse cu degetele, ca o țarancă, și tot zâmbi: fiindcă râdeau copiii ei.

Se îmbracă mai repede ca de obicei, ducându-se să le ție tovărășie.

De-atunci, fără să vrea și deseori fără să știe, îl privea și asculta. Dimineața lua ceaiul cu ei în grădină.

— Dragă, nu mai pot trăi de răul băeților!

Dar nu știa cum să-i adune în jurul ei. Dacă lipseau, simțea un gol pe care veselia ei între prietene nu isbutea să-l umple de ajuns. Chiar în timpul pokerului era distrată, cu gândul la băeți. Se ridica dela masă, lăsându-le pe celelalte să joace cu mortul, și se ducea să vadă ce fac băeții.

Cu Tudor se înțelegea atât de cordial încât uneori isbuteau să se certe, stârnindu-și reciproc verva specială a „bătăii cu vorbe”. Il antrenau și pe Petruș care se dovedea foarte iscusit în încurcarea ițelor.

*„Doamna Malvina, mama lui
Petruș ș'a grațioasei Oana,
Mi-a spus: Mai pune-ți pofta'n cui
Căci doamna este ca bulboana.*

*Inghite tot ce-i bun pe masă
Și nu se'ngrașă nici-un pic.
In mâna ei de chiparoasă,
O! Tudore, te văd aspîc,*

*Mâncat cu lingura de supă
Cu vers cu tot și haina întreagă,
Intr'o viteză de șalupă,
Căci doamna e antropofagă!*

Envoi

*Dar noi care suntem sătui
De mama noastră cea hapsână,
Ii spunem galeș, mână'n mână,
Domnișă, pune-ți pofta'n cui!"*
Băeții et Comp.

- Găsi răvașul subt șervet, la dejun.
— Măgarilor!
— Ai uitat pe „et Comp.”, sări Petruș.
— Și tu, Oana!

*„Dacă vrei să știi persoana
Care te-a apostrofat,
Caut-o în lung și'n lat.
Uite Oana! Nu e Oana!*

*Dacă vrei să'ncepi prigoana
După modul consacrat
In acest aspid veleat,
Unde-i Oața? Nu e Oana!*

*Cine-i dulce ca maroana?
Ghimpele-i încorporat
Intr'un fruct califelat.
O fi Oana? N'o fi Oana?*

Envoi

*Ochi fulgerători de-azur,
Căutați taina aramei,*

*Chiar în voi, nu prinprejur.
Oare cine-i mama Oanei?"*

Viespuiau versurile pe subt șervete, pe subt perne, pe subt ușă, căptușind casa cu sonoritatea unui râs nou: al băeților.

Motto: „Oglindă-oglingioara mea!
Et caetera, et caetera!"

*„Mama noastră-i cu năduf
Pentru ce? Nici ea nu știe!
Scrie peană pe hârtie
Pentru mama noastră: Uf!
Nu mai sunt copii pe lume
Cumsecade și cuminți!
Parcă le-a crescut noui dinți,
N'au zăbală, dar fac spume,
De cumpliși ce sunt și răi,
Nărviviși la câte toate!
Haide, mamă, te socoate
Și le spune: Nătărăi,
Simt că mi-ași albit tot părul
Cu harababura voastră,
Dar pasărea măiastră
M'a'nflorit, iată, ca mărul!"*

Malvina râdea cași înainte. Dar veselia casei devenise un atribut al băeților. Când nu-i asculta, Malvina auzea tăcerea casei

și prin ea, gândul ei pornea după copii, întrebându-se: Pe unde-or fi ?Ce-or fi făcând ? Lumina vacanței se ducea înspre ei, lăsându-i umbra. Se gândea uneori, tare ciudat: „Ce-o să mă fac după ce-or pleca băeții ?” Și simțea că-i mamă prin golul lăsat în casă de plecarea lor. Ofta: după ei și din pricina lor. Prin ei devenea singură fără de ei. Rădăcinile care nu-i cinstiseră trupul decât într'o singură clipă, strict fiziologică, apăreau târziu în inima ei, ducându-i-o spre copii.

Așa că ziua plecării lor pe zonă, fixată de permisia militară, nu mai era o abstracție cronologică, ci un concret emotiv. Plecarea lor devenea: Plecarea, cuvânt mai blând decât „sfârșitul” care are croncănit de corb, dar și acesta tot cu gemăt: de cocor.

Zilele erau numărate, știute, individualizate. Toate faptele și evenimentele legate de aceste zile — ale șederii băeților — căpătau un relief atât de autoritar încât programul de viață zilnică al Malvinei, se bagateliza, subordonându-se celorlalți, nu dorinței ei de-a se distra. Se punea oarecum în slujba lor, preocupată maicuseamă de ei. Incepea să se intereseze de mese, participând atât de convins la acest aspect al gospodăriei încât bucătarul o vedea uluit apărând între uneltele lui.

O întrebare nouă începea să apară pe buzele Malvinei:

— Ce se mai aude?

Se interesa de război. Până atunci războiul o indispusese ca un semn al moșiciei colective, lăsându-l deci pe seamă bărbaților. Nu urmărea nici veștile ziarelor, nici emisiunile radiofonice, iar în prezența ei, conversațiile despre război plecau în altă oadă, cât mai îndepărtată de încăperea în care nu trebuia să răsune decât veselia Malvinei. Nici pe băeți nu-i lăsa să discute despre război la urechea ei. În schimb, se informa într'ascuns, preocupată din ce în ce mai neliniștit. Războiul nu mai era „treaba bărbaților”, ci zona băeților. Astfel băeții, care deveniseră noul drum de veselie al casei, erau și calea pe care se apropia Lumea de sufletul Malvinei, cu viața și moartea, mână'n mână, umăr lângă umăr, ca două surori gemene.

Dar ce e mai curios e că Malvina interzicea acum discuțiile „serioase” în prezența băeților, nu din cauza ei, ci din cauza lor. Veselia lor dorea s'o cruțe de griji, nu pe-a ei: acum condiționată de-a lor. Ceda neconștient din absolutul de până atunci. Vedea și asculta pe ceilalți cu atenție, nu cu dorința de-a se distra, silindu-se să cunoască lumea în care trăesc și vor trăi băeții ei: copiii adică. Oana era și ea cuprinsă, în pluralul masculin. Căci nu degeaba Malvina începuse să se uite cu atenție în jurul ei, cum altădată

numai în oglinzi privea. Secretul Oanei îl simțise și ea, tot atât de limpede cași Alec. N'o mira că „păpușa” iubește, fiindcă Oana încetase de-a mai fi păpușă, devenind fata ei, căpătând astfel dreptul de-a avea o inimă și un destin.

Prin dragostea Oanei devenea treptat mama lui Tudor altfel decât prin hazul de-a fi mama-glumă a glumei-băiat.

CAP. IX.

— Petruș, nu ți se pare că mama s'a schimbat? îl întrebă Oana.

— Toți ne-am schimbat, îi răspunse Petruș cu un fel de gravitate potolită. Tudor e o prezență tare, care schimbă raporturile dintre oameni. Trăește mai intens decât alții, accelerând vitesele vitale din jurul lui. Nu s'a schimbat numai mama față de noi. Și noi ne-am schimbat față de ea. O iubim mai viu, fiindcă și ea ne dă mai mult.

— Și eu m'am schimbat, mărturisi Oana simplu.

— Știu. E bine?

— Așa e. Amin. Petruș, ți-aduci aminte de scrisorile tale despre Tudor? Spuneai într'una că apariția lui a creiat un raport triunghiular între el și noi doi. Intrebuințai expresia: geometrie psihologică. Mă gândesc mereu la întretăerea acestor triunghiuri psihologice. Din câte triunghiuri facem parte fără să știm? E halucinant!

— Viața, Oana. E teribilă!

— Și splendidă! Mi se pare că începem s'o trăim. Drum bun, Petruș.

— La fel și ție, Oana. Și curaj.

— Tu n'ai?

— Ți-aduci aminte o vorbă de-a lui Tudor?

— O știu. Tu l-ai întrebat: Ce e curajul?

— Și el mi-a răspuns: curiozitatea de-a ști imediat...

— „Mintenaș” a spus, îl corectă Oana.

— Mintenaș, zâmbi Petruș de-a ști mintenaș cauza unei spaimă.

— Viața e spaimă?

— A fost și spaimă când eram alături de ea.

— Atunci a rămas curiozitatea de-a cunoaște.

— Atât.

— Să iubești, Petruș. Atunci vei depăși și curiozitatea.

— Cunoscând ce?

— Fericirea de-a putea suferi pentru cineva.

— Crezi că vei suferi?

— Nu știu nimic. Dar accept cu mândrie o astfel de suferință.

— Te-ai copt, Oana.

— M'ajungi și tu din urmă, frate curtenitor.

— Vulpe blondă!

— Voi sunteți vulpi!

— ...?

— Tudor și cu tine. Sunt eu prietena voastră?

— Ești, cu firman dela Tudor.

— Atunci de ce nu-mi faceți cinstea de-a-mi spune și mie grijile voastre?

— Care?

— Procesul lui Tudor.

— De unde știi?

— Dar cine ți-a dat citația pentru Tribunalul Militar?

— Așa-i. Uitasem. Dar de unde știi că va fi proces?

— Am aflat dela un ofițer cu care joc tenis.

— N'are nicio importanță.

— Ești martor?

— Sunt.

— Ce s'a întâmplat?

— Un simplu gest de-al lui Tudor: un gest semi-violent. Eram în tren, în vagonul-restaurant. Un oarecare Horovitz făcea lecții de patriotism românilor. La ieșire, Tudor l-a înhățat și l-a ținut suspendat în aer câteva secunde. Asta-i tot.

— Asta-i cauza incidentului?

Petruș o privi nedumerit.

— Sigur. Care alta?

— O doamnă...

— Fleacuri! Retrag complimentele. Eși o școlăriță!

Oana se roși un pic, își învinse roșeața și spuse:

— Ai dreptate.

— Retrag retractările! Ești un om, Oana. Oana îl bătu ușor peste mână.

— Sunt o simplă femeie: fricoasă, absurdă, pasionată și cu ambiția de-a fi eroică. Dar să nu mai vorbim despre femei. Spune-mi, Petruș, procesul e grav după părerea ta?

— După părerea mea nu-i grav. Eu sunt martorul principal.

— Ai să spui adevărul.

— Ba am să mint cu seninătate.

— Petruș!

— Vrei să fie condamnat?

— Petruș!

— Vorbesc foarte serios. Jidovul e locotenent. Dacă mărturisește întocmai fapta și intenția lui Tudor, sublocotenentul Alcaz va fi condamnat pentru insulta superiorului: locotenentul Horovitz.

— Bine, dar Tudor a avut dreptate!

— Dreptatea, Oana, e cu legea cum ești tu cu mine. Două ființe distincte. Revolta lui Tudor era dreaptă, dar comportarea lui e ilegală. Uniforma lui Horovitz — gradul ei — e mai aproape de sensibilitatea legii decât dreptatea lui Tudor.

— Atunci? Atunci?

— Atunci martorul va minți legea, ca să salveze dreptatea.

— Tudor acceptă?

— Acceptă pentru alt motiv. El spune că dacă Horovitz l-ar fi reclamat cinstit, povestind totul, și el ar fi recunoscut tot, acceptând răspunderea. De altfel Tudor afirmă că s'a stăpânit; că normal trebuia să-l pâlmuiască pe Horovitz în clipa când l-a auzit insultând țara; că gestul lui punitiv a fost confidențial, mărginindu-se să provoace spaima jidovului, fără durere fizică și fără publicitate. Așa că Tudor nu recunoaște; se apără. Eu însă jur.

— Și?

— Ți-am spus. Confirm apărarea lui Tudor. Fără scrupul. M'am vindecat de nuanțe, Oana. Cu nuanțele nu poți lupta. Același Homer l-a făcut și pe Achile și pe Ulyse. Pe zonă am învățat dela Tudor să lupt cu spada: curat. Dar pentru Horovitz et Comp. am și alte arme. De altfel, locul lui Tudor e pe zonă. Tribunalul militar nu poate fi transformat în sucursală prin care firma Horovitz să-și plătească și încaseze polițele... Mi se pare că m'am aprins! zâmbi Petruș.

— Ți șade bine. Nu mai ești Cucoană Moașă!

— Da, Oana, ne-am schimbat cu toții.

CAP. X.

Nici Alec nu mai era același. Apariția băeților îl integrase și pe el, mai puțin decorativ, mai generos, în pluralitatea familiei. La început, băeții existau față de el maicuseamă prin Oana. Deci existau efectiv, fiindcă Tudor devenise condiția zâmbetului Oanei. Participarea lui, rugat de Oana, ca avocat în procesul lui Tudor îl obliga și din acest punct de vedere să ia în considerație clientul privilegiat. Respectând cuvântul dat Oanei nu înștiașese pe nimeni de acasă despre amestecul lui, trecut, prezent și viitor, în evoluția procesului. Prin secretarii lui era ținut la curent cu tot ce se întâmpla la Tribunalul Militar. Se apropia termenul de judecată. Examină deci dosarul copiat de secretar din scoarță în scoarță. Și în dosarul lui Tudor Ceaur Alcaz descoperi pe sublocotenentul Dănescu. Depoziția lui Petruș la instrucție contrazicea categoric diagnosticul pus de tată fiului. Petruș nu era nici greoi, nici simplu. Dimpotrivă, depo-

ziția lui dovedea o abilitate consumată și o subtilitate de exprimare remarcabilă.

— Băeți, ași vrea să vă spun ceva...

Așa apăru Alec în odaia băeților, descoperindu-i în papuci și halate de bae, așezați pe marginea ferestrei. Contrastul dintre corectitudinea uscată a lui Alec și desordinea tânără a băeților era atât de isbitor încât Alec nu se putu împiedeca să nu exclame:

— Iertați-mă, băeți, că mă prezint în fața voastră în halul acesta de scliviseală!

— Papa, ești la tine-acasă!

Tudor interveni, oferind un scaun noului venit.

*„Stimate domnule papa,
Suntem bărboși, slinoși, nerași,
Ca niște pui de papuași,
Dar ne mândrim cu dumneata.
De asta îndrăznim să te
Scuzându-ne harababura,
Poftim la noi cu toată gura,
Așa, la o adicăle”.*

Pe neașteptate, Alec deveni musafirul dominat de gazde. Căci nu mai era în nici-unul dintre decorurile firești ale vieții lui, ci în bârlogul tinereții zburlite și agresiv ha-hui.

Cu multe ocoluri, Alec le spuse că a aflat despre procesul lui Tudor și că-l roagă să-l accepte ca avocat.

— Tatăl și fiul, zâmbi Tudor. Deci și Sfântul Duh. Merită Horovitz omagiul trinității creștine?

Alec venise cu intenția să se facă acceptat ca avocat și apoi să-l descoase, rămânând ca la urmă să-i pregătească. Dar ei jonglau drăcește cu faptele, cu textele, cu posibilitățile, complicând pirandellian procesul; totul ușor, glumeț, fără efort.

— Mă băeți, uitasem să vă felicit. Am fost informat că v'ați dat strălucit examenele de doctorat. Mi-a spus la Club un profesor de-al vostru.

— Da, bine-merităm, recunosc Tudor. Muncă cinstită. Ce spui, tinere?

— Reciproca.

Discuția alunecă spre cele juridice și Alec fu uluit de subtilitatea și soliditatea lor. Niciun efort. În schimb, o neconținută multiplicare a punctelor de vedere. Erau obositori de urmărit în viteza argumentării lor. Alec renunță să mai discute, lăsându-i numai pe ei doi, dar ascultându-i cu voluptate. Rareori văzuse la juriști consumați atâta prospețime și sclipire.

Și n'aveau ochelari, nu erau nici palizi, nici gârboviți, ci dimpotrivă, apăreau ca atleții în halate, așa cum îi reprezintă revistele ilustrate, căci Alec nu frecventa arenele „trogloditismului organizat”.

„Je perd mon latin!” gândi Alec, ștergân-

du-și monoculul. Nu pricepea când au avut timp acești vlăjgani zdraveni să buchisească atâtea! Și nu înțelegea de asemeni cum isbuteau să nu poarte, după atâta muncă, pecetea palidă a prăfuirii premature! Erau docti, fără să pară; și aveau vitalitatea „flăcăilor”, fără să fie.

— Dragi băeți, spuneți-mi un lucru: sunt mulți ca voi între tinerii de azi?

— Clientul nostru dorește o consultație gratuită! medită Petruș. I-o dăm?

— Secretul tinereții de azi? preciză Tudor. I-l dăm, tinere, fiindcă e curios cu cinste. Domnul meu, secretul tinereții de azi e acesta...

— Care-i?

— Trăește.

— Atât?

— De aici încolo, secretul e netransmisibil. Numai Mefisto.. Recitiți Faust, domnule client. Göethe e o casă de încredere.

— Băeți, mai spuneți-mi ceva: Nu vă pare rău că duceți pe zonă atâtea calități?

— Acesta e defectul nostru: ne iubim țara. Vă cerem discreție absolută. Credem: în țară, în Dumnezeu, în viață. Voluptatea creștinței e mai adâncă decât satisfacția plăcerii. Credem.

— Serios? Până la sacrificiu?

— Domnule client, vocabularul dumnea-

voastră n'are pudoarea zonei. Spuneți, serios? Până la sacrificiu? Răspund: serios până la sacrificiu: nu cred în moarte.

- Băeți, alături de voi încep să învăț ceva.
- Ce anume?
- Să tac.

CAP. XI.

— Maestrul Dănescu are cuvântul.

— Domnule Președinte și onorat tribunal militar...

Petruș nu-l auzise niciodată pledând pe tatăl său. Știa că se bucură de un bun renume, dar n'avea încredere în părerea altora, maicuseamă când era vorba despre Alec. Il bănuia comod și superficial, închis în dimensiunile avocaturei iscusite și agreabile.

— ...Eminentul meu confrate și vechi cunoscut, domnul Armand Horovitz, l-a învinuit pe inculpatul sublocotenentul Tudor Ceur Alcaz că a vrut să-l ucidă. Justiția preliminară n'a primit învinuirea articulată de eminentul meu confrate, socotind pe deoparte că nu e dovedită și apreciind pe de altă parte că un avocat își păstrează procedeele profesionale chiar și în propria lui cauză. Ca civilist și comercialist rutinat, confratele meu știe că negustorul cere instanței respective o sută de mii de lei daune, ca judecata să-i acorde zece mii. Importând

procedeul în corecțional, eminentul meu confrate a pretins că s'a săvârșit o încercare de suprimare a vieții sale; când în realitatea provizorie s'ar vedea, cel mult, o mototolire a uniformei sale. Așa dar: din tentativă de omor am ajuns la insulta superiorului. Două versiuni contradictorii. Reclamantul afirmă: m'a ridicat în aer, batjocorindu-mi gradul. Inculpatul pretinde: l-am ridicat în aer cu o mișcare impulsivă ca să salvez viața unui camarad. Cu ce-și dovedește reclamantul afirmația? Cu ochii acoperiți ai soției sale? Domnilor magistrați, Justiția are ochii acoperiți simbolic, ca să *judece*. Dar dela un martor nu cerem o judecată, ci o informație directă. Martora nu ne poate informa; fiindcă n'a văzut. Vreau să spun: n'a văzut tot. Zăresc pe stradă glezna unei doamne; nu pot afirma că am văzut-o pe acea doamnă goală decât dacă imaginația mea interpretează amănuntul știut pentru uzul subiectiv. Martora a văzut cu ochii săi un amănunt neconstatat: înălțarea la cer, — dar restul l-a văzut cu ochii soțului său, reclamant în realitatea psihologică și numai în convenția juridică martor. Soț și soție. Soția a văzut un milimetru cu ochii săi și un centimetru cu mintea avocatului Horovitz. Deci: în termeni comerciali, martora nu e decât o sucursală a reclamantului, ceiace pe firme se numește „et

Comp.”... Dar cu ce-și validează inculpatul pretenția că gestul său, dovedit și cu martora reclamantului, a avut un caracter de salvagardare creștină a vieții aproapelui și nu caracterul de laș atac pe la spate? Inculpatul dovedește veracitatea acestei pretenții cu unicul martor al procesului: sublocotenentul Dănescu. E odios să mai recapituliez categorica declarație disculpantă a unicului martor. Intrebuințând vocabularul disciplinelor juridice preferate de domnul Horovitz spun: Să facem bilanțul situației. Recurg la observația găsită în interogatorul scris al inculpatului: „Văzând din spate un locotenent în primejdie de a cădea din tren, am intervenit energic, salvându-l probabil dela moarte. Aflu din declarația domnului locotenent, pe care abea acum îl văd din față — rasial vorbind — că se numește domnul Armand Horovitz și că am vrut să-lucid. Dacă procedam antisemit, știind cine-i, îl lăsam să cadă. Dar l-am salvat. Ceiace dovedește că: ori nu știam cine-i, ori că nu-s antisemit”. Argumentarea rămâne valabilă și pentru calificarea cerută de domnul Horovitz — tentativă de omor — și pentru calificarea cu rabat a instrucției: insulta superiorului. Tânărul Alcaz a ajutat un militar, fără să știe că va fi tras la răspundere de un evreu: îmbrăcat în haina confuziei... Dar, domnilor magistrați, acesta e aspectul

meschin al procesului. Voi încerca să văd mai înalt și mai departe decât a văzut domnul A. Horovitz. Dați-mi voe să fac o mărturisire: N'am cunoscut până acum tineretul țării. Și spre marea mea părere de rău nu sunt singurul. Intre noi, domnilor părinți și magistrați, și generația copiilor noștri, s'a interpus Ziarul. Vi se pare desigur bizar ceiace spun. Cred însă că nu mă înșel. Individual, desigur că fiecare tată crede că-și cunoaște copilul fiindcă îl vede și aude în viața de toate zilele. M'am înșelat, v'ați înșelat și s'au înșelat toți cei care cred că-și cunosc copiii acasă. Nu, domnilor, pe omul tânăr nu-l vezi exact decât între camarazii lui de vârstă. Intre aceștia apare omul; acasă nu vine decât copilul. Dar între tineretul verității copiilor noștri și între părinții aparentei lor s'a s'a interpus Ziarul. Presa. Această presă căreia ne-am robit mințile noastre, deprinzându-ne să-i acceptăm informațiile externe și interne, judecățile, criteriile. Această presă care ne-a luat creierul și care vrea să ne înlocuiască și inima. Din ziare am aflat, domnilor magistrați, că tineretul face sporturi, în loc să învețe carte; din ziare am aflat că tineretul e cinic, brutal și răsvrătit; din ziare am aflat că acest tineret e infatuat și incompetent, grăbit și grobian, temerar în pretenții și

circumspect în obligații și răspunderi; din ziare am aflat isprăvile acestui tineret, condamnările acestui tineret. Și noi, părinți, am ajuns indirect dușmanii copiilor noștri, devenind adversarii generației care-i globaliza. Ziarele, Domnilor, au săpat prăpastia dintre părinți și copii, creind antagonismul dintre generații, sfărâmând unitatea blocului românesc. Reputația întristătoare și respingătoare a acestui tineret, ziarele au construit-o penftru uzul nostru: al părinților... Viitorul neamului românesc, interesele neamului românesc, specificul neamului românesc, datoriile neamului românesc, noi Românii le-am văzut — sau cum spun domniile lor le-am vizionat prin optica domnilor Horovitz et Comp. Astăzi, domnii Horovitz et Comp. vor să ne ofere iarăși ochelarii lor pentru a cunoaște și judeca realitatea acestui fiu al nostru. Mulțumesc, nu!

Știa Alec să-și folosească monoculul.

— Dați-mi voe să dau cuvântul Comandantului de regiment. Colonelul de pe zonă spune în esență, în adresa dela dosar, că acest tânăr e podoaba regimentului; ca militar și ca om îi acordă încrederea și stima sa. „Cu astfel de ofițeri”, spune textual domnia-sa, „armata poate privi cu încredere „viitorul” în dialectica unui militar de pe zonă. Domnul Horovitz nu e de acord cu părerea colonelului nici asupra sublocotenentului Alcaz, nici asupra viitorului. Nu e

primul, nici ultimul desacord românesc al domnului Horovitz! Dar la nota calificativă colonelului voi adăoga un fapt de ordin universitar. Sublocotenentul Alcaz și-a trecut cu strălucire examenele de doctorat în drept. Văzându-l tânăr, frumos, instruit, spiritual, destinat tuturor succeselor și tuturor satisfacțiilor, i-am spus: „Tinere, nu-ți pare rău să surghiunești pe zonă atâtea calități?” Mi-a răspuns emoționant de simplu: „Imi iubesc țara”. Un tineret întreg a răspuns prin vorbele lui unei generații întregi de înțelepți care văd în viața de pe zonă împlinirea unei datorii, desigur, dar și melancolia unei renunțări. Cei tineri însă, nebunii sportivii, brutalii, huliganii, — văd în viața de pe zonă nu un sacrificiu impus, ci o iubire liberă. Ei, nebunii, își duc inima pe hotare; noi, înțelepții, o păstrăm acasă. Iată cine iubește țara, iată cine o apără. Și iată cine o acuză: militari care rămân Armand Horovitz maicuseamă în haina apărării naționale. Inchei pledoaria mea nu cu o cerere de achitare, îndreptată spre judecători, ci cu o rugăciune îndreptată spre Judecător. Spunea Isus pe munte: Tatăl nostru carele ești în ceruri... iartă-ne nouă greșalele noastre, precum iertăm și noi greșalele greșitorilor noștri, și nu ne duce pe noi în ispită. Amin”.

Cu unanimitate de voturi, inculpatul Tudor Ceur Alcaz fu achitat.

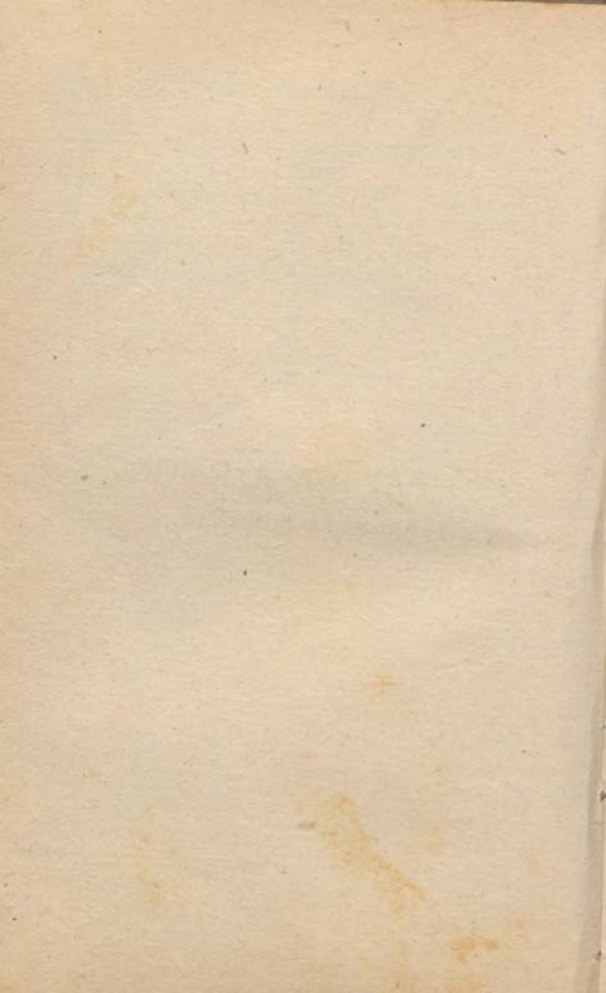
Petruș se strecură lângă Alec, vorbindu-i la ureche:

— Iartă-ne nouă greșalele noastre.

Și luându-l de gât, îl sărută.

PARTEA A PATRA

FATA BUNICILOR

CAP. I.

Tudor plecase în Moldova să-și vadă familia înainte de-a se înapoia pe zonă.

— Când se întoarceconiță? întrebă Vilma.

Intr'adevăr lipsea cvea din casă, descomplectând-o, fără ca Tudor să fie absent, căci voluntar sau involuntar, vorbele tuturora îl recapitulau, implicându-l. De altfel nici nu plecase; bagajele lui erau în odaia băeților.

Tudor nu mânca acasă.

Tudor nu dormea acasă.

Insă Tudor era în numărul subiectiv al familiei.

Dar începuse și adevărata plecare, fiindcă mai presus de aceasta, se apropia ziua întoarcerii pe zonă. Prin această iminență întunecată, plecarea devenea din simplă noțiune spațială, sentiment actual al despărțirii.

Noaptea, șuerul locomotivelor o străpungea pe Oana. Căci locomotivele în noapte dau țipăt de femeie părăsită tăcerii îndrăgostitelor, dramatizându-le singurătatea.

Lumina soarelui se întrista, apărând ochiului ca o lumină *căzută*. Numai frunza cade, dar sentimentul toamnei precede frunza ei, interpretându-i afectiv lumina. Astfel, soarele capătă o melancolică despuere, știută de fetele care-au iubit într'o vacanță de vară, atunci când Septemvrie nu e numai numele anotimpului, dar maicuseamă mâhnirea inimii proiectată în lumina soarelui.

În afară de cele veșnice, se mai întâmpla și ceva nou la București. Apăreau refugiații din Polonia, aducând cu ei o imagină directă a războiului. Șiruri lungi de automobile îmbătrânite de drum greu prin praf și noroi, încărcate de bagaje, Oameni cu păr blond, copii cu ochi albaștri, femei, bătrâni, ofițeri, civili cu haine de piele, — străini prin înfățișare și limbă, în automobile cu ferestre mânjite, care pentru ei reprezentau rămășițele unei țări cu steagul plecat, și ale unui cămin părăsit. Cioburile vii ale Poloniei se adunau pe străzile Bucureștiului, dându-i prin contrast altă înfățișare. Oamenii străzilor se întorceau cu un fel de evlavie înfricoșată la casele lor, dându-și bine seamă ce înseamnă să ți le pierzi. Plutea un imens „Doamne păzește!” de-a-

supra României. Oamenii îl căutau din nou pe Dumnezeu, având în ochi gravitate și speranță.

Pe Calea Victoriei viața curgea la fel, vânând plăcerea clipei pe subt bubuitul timpului.

Dar pe străzile laterale, pe unde se perindau șirurile pribegilor, trecătorii se opreau, priveau, și că în odaia unui muribund, vorbeau între ei mai încet — deși nu se cunoșteau — despre țara lor.

Ce-o să fie cu România?

Pace? Răsboi?

Să ne ferească Dumnezeu!

Parcă ardeau lumânări de ceară în lumina zilei. Parcă venea un miros de tămâie prin amarul toamnei.

Acoperiți de umbra lui Dumnezeu, cerșetorii nu mai întindeau mâna de geaba.

* * *

Petruș se surprinse deodată apăsât. Venea dela un prieten pe care nu-l găsisese acasă, pe bulevardul Catargiu, dinspre Piața Victoriei, impregnându-se treptat de atmosfera orașului. Toamna, refugiații, apropierea plecării — văzută de acasă, — toate acestea se însumau în el, schimbându-i ritmul de pe zonă, dând și pașilor lui o lenevire melancolică. Il pândeau un fel de oftat de babă care stă singură pe prispa casei, — când deodată se întâlnește nas în nas cu o fată care

se ducea spre Piața Victoriei de unde venea el. O secundă se priviră, ochi în ochi, gata să se ciocnească, tresărind, ferindu-se, c'un început de zâmbet reciproc.

Petruș întoarse capul după ea.

Și ea.

„Stânga'mprejur!” Comanda cazonă defini în mintea lui nu atât acțiunea însăși — deși o execută ostășește — cât subita lui înviorare.

Se luă după fată, căpătând deodată un scop. Care? Atât: să meargă vesel după o fată tânără. Ca în versul lui Topârceanu:

„Pe trotuar, alături, saltă

Două fete vesele.

Zău că-mi vine să las ballă

Toate interesele!”

Fata mergea repede și sprinten, cu un fel de alinare în ritmul trupului ei. Mai mult robustă decât gingașă, amintind conturul amforei. Avea în portul capului semeția vânătorilor călări, când vin dela vânătoare cu șoimul pe umăr, — dar și grația țărncelor dela munte, când se coboară cu zmeura culeasă. Un mers mândru. Și un păr bogat, bogat, pieptănat în sus, cu aramă în zburlirea castanie.

„Am devenit vânător!”, gândi Petruș, zâmbind. Intr'adevăr era în el ațătarea vânăto-

rului pornit. Dar nu a vânătorului de fete. N'avea deloc senzația unui act frivol. Dar nici liric. Mai degrabă o impulsivă păgână. Bucuria de-a trăi îl stăpânea din nou, dându-i o tot mai vie elasticitate.

Căci fata mergea repede. Atât de repede încât își venea să spui: repede-repede. Nu mai întorcea capul. N'avea deloc tipicul tinerei bucureștence care acceptă aventura, provocând-o. Nu era nici fardată — tenul ei lăsase ca o aromă de măr în clipa amintirii lui Petruș, — nici cu unghiile lăcuite roș sau negru, nici nu era îmbrăcată agresiv. Amintea mai degrabă un gen de fată care s'ar putea numi fata bunicilor. Tinereța ei alintată evoca bunicii, casa cu pisici și gutui care se coc, și grădina cu busuioc.

Dar nu era nimic timid în mersul ei. Iar trupul era atât de împlinit încât evoca femeia, fără ca totuși să solicite în bărbat pofta. Tinereța ei se cerea alintată. Se întindeau spre ea mâni de bunici: astfel era Tânără.

Trecură prin Piața Victoriei. Apucară spre Șosea. Pe subt castanii cu rugini de frunză — toamnă — îi ședea și mai bine. Sună toată arama soarelui în părul ei bogat pe subt castanii de aramă.

„Ce plăcere”, gândi Petruș, „s'o vezi pieptănându-se!”

Brațele ei goale aveau o plinătate copilă-

roasă. Cum spui de un pagar: plin ochi, puteai să spui și despre brațele ei: aveau acea dulce rotunzime. Și brațele și gâtul. Privind-o, ochii se umpleau de zâmbet.

„I-ar sta bine cu cercei”, gândi Petruș, împodobindu-i urechile.

Dar îi uitase fața. O întâlnise numai o secundă. Adică n'o văzuse deloc, căci se'ntâl-niseră doar ochi în ochi. Ii știa doar aroma de măr a obrazilor. Curios! Nu reținuse culoarea ochilor. „Bărbații nu rețin culoarea ochilor, reflectă Petruș. Intr'adevăr, Oana de pildă, cum vedea pe cineva putea să-i descrie ochii. Dar el, abea dacă știa culoarea ochilor familiei. Știa că ai Oanei sunt tot albaștri cași ai Malvinei, că ai lui Tudor sunt tot albaștri, — dar în genere, cum se gândea la ochi vedea obrazul, pe câtă vreme fetele cum se gândeau la obraz, vedeau ochii. De ce oare? Dar n'avea timp să rezolve ecvații psihologice.

Ea l-o fi ținând minte?

Grăbi pasul.

Dar mergea, nu șagă, dumneaei!

În fond se potriveau la pas.

Petruș își dădu seamă deodată că-i era simpatică. Nu că-i devenise. Ii fusese dela început. Privea direct, leal, deschis, cu haz, fără impertinență, fără timiditate, cu o curiozitate sănătoasă, gata de glumă. Nu-i știa culoarea ochilor, dar reținuse caracteris-

tica privirii. Și i se păru deodată că-i revede gura: cărnoasă, amintind bucuria regășirii cireșelor sub cerul albastru.

Sigur! Acum știa. Hotărît, nu era bucureșteancă. Iși aminti modul bucureștencilor de-a întrebuița cuvântul „precis” în locul cuvântului „sigur”, și strâmbă din nas, glumind în deriziune: Precîs, nu era bucureșteancă! Altfel fată. Altfel tânără — cu aromă de măr —. Altfel frumoasă, — că frumoasă era bat-o s'o bată! Nu călca ticăit, înșepat, cum pășesc fetele cu pantofi prea strâmți și tocuri exagerat de înalte. Călcăile normale și vigoarea trupului dădeau mersului ei o elasticitate euforică. Mergea cum ai cânta când ești bine dispus.

Petruș participa atât de intens la acest fapt divers al orașului încât parcă cetea, mergând, o carte pasionantă. Se izolase cu totul. Nu mai vedea nici în dreapta, nici în stînga. Mîntea se limitase la fata din față, acceptând-o numai pe ea în lume și în suflet. Ii cadența bucuria de-a trăi. Secunde pe urma ei deveneau un dans. Nimic impur totuși. Căci Petruș urmăise și altfel de femei: acelea care îndată te retrogradează zoologic pe urma lor, dându-ți voluptatea de-a redeveni fiară în preajma sîngelui.

Aceasta însă nu-l îndruma spre dorință fizică. Participa cu ea și pe urma ei la o

bucurie păgână, dar curată. Dacă i-ar fi știut numele, ar fi strigat-o din urmă, aruncându-i numele ca pe un bulgăr de zăpadă.

Cum s'o fi numind?

Dar e mai bine să nu știi numele fetelor care te emoționează în treacăt. Sunt mai frumoase fără nume, fără familie, fără trecut, fără viitor. Devin „acea fată” pentru care inima a bătut splendid de gratuit, păstrând-o numai astfel pentru secunda misterioasă a vreunei amintiri. Odată, pe subt frunza de toamnă a unor castani, într'un apus de soare, când te vei simți singur, „acea fată” va răsări din nou, dintr'o bătae adâncă a inimii care păstrează tot, dându-ți însoțire și o melancolică bucurie.

Nu saluta pe nimeni. N'o saluta nimeni. Era o anonimă a vieții. Dar bărbații care se plimbau singuri la Șosea, întorceau capul după ea, cuprinzând-o în acea nerușinată privire masculină care cântărește și deșbracă.

Urât! Păcat! Nu merita fata bunicilor astfel de întâmpinări mai hâde decât întâlnirea Scufiței Roșii cu Lupul.

Un domn mai cutezător se răsuci scurt, se luă după ea, o saluta cu ohi fierbinți și dădu să intre în vorbă.

Abea atunci Petruș îi zări profilul proiectat pe cer: amintea aburirea dulce a adolescenților sculpturii grecești.

Instinctiv, văzându-se oprită, fata buni-

cilor întoarse capul, întâlnind privirea lui Petruș care grăbi pasul. Craiul văzu, crezu că pricepe — locul e ocupat; militarii au precădere! — și c'un gest de scuză, se abătu din calea ei, privind în sus.

Fata își reluu mersul întrerupt. Petruș la fel. Tăcerile lor dialogară mai departe.

CAP. II.

N'o fi cumva măritată?

Il dezola, cu tot deplin absurdul, un astfel de gând. Fata bunicilor nu trebuia cumva să fie doamna cutare. Numai o casă bătrânească, în care ea singură era tânără, dădea gândului parfumul ei.

Timpul trecea. De câteva ori fata școticise în poșetă, uitându-se la ceas.

Dar dacă aștepta sau căuta pe cineva?

O ajunse deodată, neîndrăsnind încă. Făcură câțiva pași unul lângă altul.

— Domnișoară...

Ea zâmbea ca un copil descoperit la „v'afi ascunselea”, înfruntându-l.

Introducerea deveni inutilă, căci îl accepta.

Totuși, Petruș continuă:

— ...dacă vă supăr, mă întorc...

— De ce să mă superi?

Niciun pic de cochetărie. Vorba spunea exact ce spunea și zâmbetul: Hai și ne-om juca pe față!

Iși reluară deci drumul, alături. Dar pa-

sul deveni, printr'un acord tacit, mult mai încet, căci venise vremea vorbelor.

— Domnișoară, ar trebui să mă prezint...

— Dar e mai bine, adică mai plăcut, să ne jucăm fără să știm cine suntem! Da?

Un „da?” brusc, cu sprincenele ridicate și capul înclinat.

— Da! consimți el.

Acum știa. Avea ochi catifelat ruginii ca puful blănii de lutră, sprincene foarte lungi și puțintel zburlete și obraji atât de netezi în albeața lor fragedă încât lumina luneca pe rotundul lor. Și zâmbea dulce fata bunicilor ca lămpile la lumina cărora ți s'au cetit povești.

— ...Eu însă, domnișoară, sunt cam ghi-citor...

— Adică?

— Aflu fără să știu.

— Ascult.

— Nu ești bucureșteancă.

— După ce se vede?

— Nu se vede, dar se simte. Te-am botezat fata bunicilor.

— Mulțumesc pentru bunici.

— Mulțumesc pentru fata lor.

— Ei, domnule...

Iși stăpânea râsul, cu nările umflate și buza de jos potolită cu dinții.

— Ia spune mai departe.

— Mare lucru nu știu. Numai câte ceva.

Dar spune-mi drept: Nu te pasionează, când vezi un om necunoscut, să-i schițezi imaginativ o biografie? să-l conduci într'o casă, între niște oameni pasibili? Să bănuiești romanul după o simplă poză.

— Ne înțelegem bine în privința curiozității. Nici eu n'am astâmpăr. Ești militar activ? Nu ești.

— După ce se vede?

— Știe baba!

— Aha! ghicim amândoi!

— Sigur. Ne facem concurență. Spune-mi despre mine. Vrasăzică sunt fata bunicilor. Ce mai am?

— Rețin numai bunicii. Iți șade prea bine cu bunicii, ca să te mai dau și altora. Nu ești bucureșteancă. Vii de undeva din Moldova.

— Accentul?

— Abea. Parfumul Moldovei.

— Ești moldovean? Nu.

Era foarte copilăros — dar involuntar copilăros — modul ei de-a pune întrebarea cu glas tare, la care deîndată tot ea răspundea atât de categoric încât întrebarea provocatorie devenea inutilă, arătând mai mult mobilitatea candidă a curiozității decât delibărarea întrebării. Cu-cu! Cu-cu! Asta era: cu grație de primăvară nouă.

— Sigur că nu-s moldovean. Vorba mă de-

nunță. Dar sunt foarte sensibil la farmecul moldovenilor.

— Iaca! Îți acord un centimetru de prieteșug.

— Dar curiozitatea?

— N'am măsurătoare pentru ea. O port în mine. Facem una.

— Se și vede. Ai sprincenele zburlete de mirare. Și atitudinea capului tot mirată e. Așa stău veverițele pe câteo creangă de brad: interogativ.

— Domnul e poet?

— Domnișoara e ironică?

— Domnișoara e curioasă.

— Domnul nu e nimic. E numai un om tânăr în fața unei fete tinere. Apune soarele. Numele lunii e Septemvrie. Cerul e albastru. Frunzele nu-s de aur, dar au această reputație. Intr'un cuvânt e tare bine.

— Mi se pare că ești om bun!

— Drame n'am provocat.

— Se vede!

— Mă rog! protestă el.

— Ai față de copil. Ai absolvit liceul?

Da, sigur. Ce proastă-s!

— Domnișoară, dar pentru numele lui Dumnezeu, uită-te la gradul meu, la glasul meu, la maturitatea mea!...

— În fond ai dreptate. N'ai ochi de copil. De ce râzi?

— Dacă râzi! se îndreptăți el, arătând cu degetul spre fața ei.

— Mă provoci, domnule, cu fața dumitale contradictorie! De ce fumezi? Ca să-mi dovedești cu nu ești copil?

— Patimă!

— Recentă.

— De ce?

— Ai dinți de lup! Cum îți strălucesc!

— Zice Scufița Roșie!

— Nu fugi de răspunsuri. N'ai isprăvit de ghicit.

— Bine-bine! Reiau firul. Bunici, Moldova, studentă...

— Vârsta?

— Dacă vrei! Ești o femeie cu cap de copil.

— Sunt grasă? Minți, domnule! Mă'ndoi pe spate până la pământ.

— Nu cred!

— Umbli cu tertipuri!

Petruș zâmbi, auzind expresia lui Tudor. Și sufletul lui acordă fetei bunicilor un adânc familiar, cuprinzând-o mai intim.

— Vrasăzică, reluă el, studentă petrecută prin inel.

— Așa da.

— Problemă: de ce se plimbă fata bunicilor singură la Șosea în ticălosul și coruptul de București?

— Umblă după haiabucuri!

— Ce'nseamnă asta? zâmbi Petruș.

— Nu știi nimic, domnule ghicitor! Haiabuc înseamnă întâlnire la drum de seară cu Fantele de cupă!

— Bravo! Săracii bunici!

— Asta-mi dai pentru o vorbă din Moldova „me”, om ingrat!

— Hai să căutăm o bancă, fata bunicilor.

— Cum nu! Haidem la Agapia.

— E bine acolo?

— Pentru moldoveni e tare bine. Munți, toacă, maici drăcoase, lămpi cu gaz, ploii... Dumnezeu mare, păzește-mă de ploii!

— Nu ți-s dragi?

— Când plouă nu-mi vine decât să casc. E îngrozitor! Ași înghiți Carpații numai să scap de atâta apărae!

Găsiră o bancă.

— Poftim la Agapia, o invită Petruș.

— Eu te poftesc la Agapia, hotărî ea, așezându-se pe bancă. Ești la mine-acasă. Ți-ași da dulceață de nuci și cafea, dar n'am. Dacă n'am!

— Numai bunicii...

— Lasă-i, omul lui Dumnezeu! Bunicii la ceasul „aista” se uită pe părete, văd niște minutare care merg încet cu tica-tica, tica-taca, și spun: Hai ș'om scăpa de-o grijă! Și se duc la masă cu motanul după ei...

— Pe când fata bunicilor...

CAP. III.

Dar fata bunicilor nu mai râdea. Iși pierduse ghidușa sclipire a zâmbetului, devenind albă ca bobocul de trandafir înflorit între maicele dela Agapia, la poalele munților.

Il privi tot cu mirare, dar cu o expresie mai lenită, mai blajină.

— E tare curios! Intăia oară de când sunt la București mi-a venit să vorbesc despre bunicii mei. Ți-am spus câte ceva, și mi s'a făcut dor de bunici...

Ii era într'adevăr dor de bunici.

Și el vedea dorul pe fața dulce ca trandafirul a fetei bunicilor.

Fără să știe cum — fiindcă mișcarea era a sufletului — îi luă mânilor și i le sărută pe rând.

Se priviră mirați, — regăsindu-se.

Tăcură. Vâsleau foșnete ușoare prin frunzișul uscat. O adiere de vânt mai tare îi învălui. Cu o mișcare simetrică, fata bunicilor își cuprinse părul cu mânilor, păstrându-i focul arămiu. Petruș i le-ar fi sărutat

din nou, cu evlavie, fiindcă era înduioșător de tânăr gestul ei de grațioasă apărare.

Transparente albăstrii vesteau isvoarele inserării.

Fata bunicilor se uită din nou la ceas.

— E păcat să plecăm! Cine știe dacă ne mai revedem! șopti Petruș cu glasul parcă răgușit.

Ea îl privi drept în ochi.

— Oare și mie-mi pare rău? Cine ești? Cine sunt? Și iată că stăm de vorbă, gata să ne spunem amintiri. De ce?

— Și eu mă întreb: de ce?

— E mult absurd în oameni!

— Viața.

— O cunoști?

— Incerc.

— Și eu încerc, oftă ea. Nu-i tare ușor.

— Ești singură la București?

— Mă deprind să fiu singură. Dele Agapia la București, e o leacă de distanță! zâmbi ea.

— Ai rude? prietene?

— Așa ne-a fost vorba? Nu știu cine ești. Nu știi cine sunt.

— Dar vrem să știm.

— „Vrem?”

— Iartă-mă pentru plural. Te-am luat cu mine fără să vreau.

— Ești militar activ? Nu.

— Sunt concentrat. Poimâne plec pe zonă.

— O să avem război?

— Cine știe!...

Tăcură.

Și deodată, sufletul uitat în clipa când o întâlnește, îl ajunse din urmă, apăsându-l din nou. Fata bunicilor, vecina lui de bancă, îi apărură departe ca ceiace rămâne în cărțile cu povești.

— De ce nu te-am cunoscut la Agapia?

— Când? Cum?

— S'ar fi putut. O vacanță, o vilegiatură. Te vedeam printre brazi, printre maici...

— Și?

— Trebuia să te cunosc. Așa când te-am văzut, mi-am adus aminte că te căutam. De ce nu te-am găsit mai demult?

— Schimbăm și timpul și locul. Inchidem ochii și spunem: Suntem pe-o bancă la Agapia. E vară. Auzi munții?

Inchise ochii, răsturnându-și capul pe spețează.

Petruș șovăi o clipă pe clocotul adânc al inimii, și aplecându-se o sărută pe tâmplă, simțindu-i, mai nostalgic decât fânul, tot parfumul părului.

Nu se zbatu fata bunicilor, nici nu-l îndepărtă cu mâinile. Deschise ochii și-l privi grav:

— De ce?

— Și eu măntreb: de ce? Dar suntem tineri, îmbătați și înspăimântați de viață, sim-

țim că timpul trece, că vine războiul, că poate moartea-i lângă noi, ș'atunci ne adunăm unul într'altul într'o sărutare care e o amintire. Unii poartă o cruce la gât. Eu am să iau cu mine numai amintirea unei sărutări.

— Om bun...

Il sărută și ea pe frunte, cu o încântătoare duioșie care amintea nu vârsta ei, ci sărutările bunicilor.

— ...ne despărțim.

— Și nu ne mai vedem?

— E inutil. De ce să ne stricăm inima?

Ne ducem anonimi, așa cum ne-am întâlnit.

— Ești înțeleaptă?... Iartă-mă. Ești adorabilă. Pleci de lângă mine, abea te-am cunoscut, și mă doare inima. Simt că rămân singur. Mi-e frig.

— Poate că eu ar trebui să vorbesc așa. Nu. Nu-i cuminte. Rămas bun. Te rog...

Ii apucase mânilor, vorbindu-i cald, cu omenie și lealitate. Nici mirosul păpușoiului fiert nu e mai cinstit decât sufletul ei, așa cum apărea în accentul vorbelor și în expresia feții.

— ...rămâi aici. Mă duc singură. E mai bine. Fii bun...

Porni repede.

Câteva clipe, Petruș acceptă despărțirea, cu suflet de moarte. Dar deodată tinereța lui se răsvrăți. Isbucni după ea, ajungând-o

printre copacii întunecați. O apucă de mâni cu o violență care și'n mâni tot a inimii era.

— Nu se poate. Te însoțesc.

Ii cuprinse brațul, strângându-i-l și porni cu ea. Câtva timp tăcură alături, dar pe neașteptate îi auzi glasul:

— E absurd, îngrozitor de absurd, dar îmi pare bine că nu m'ai lăsat să plec singură...

Petruș respiră adânc și o cuprinse, ridicând-o în brațe înalt, cât mai înalt, ca pe un trofeu câștigat prin luptă.

— Om nebun!

— Om dulce! Fata bunicilor! Fata mea!

Ii acoperi mânilor cu sărutări.

O zburlise. Il rugă să-i ție oglingioara scoasă din poșetă. Incepu să se pieptene prin întuneric, la lumina stelelor. Era atâta intimitate în jurul lor, atâta îndepărtare de lume, încât nici în insula lui Robinson Crusoe n'ar fi fost mai singuri.

CAP. IV.

— Fata bunicilor, cum te cheamă?

Renunța la ceva, dar acum avea curajul oricărui adevăr. Putea s'o cheme Aglaia Iftodie, Eufrosina Zgârbea, Agripina Colac, oricum ar fi adorat-o, descoperind în orice prospețimea ei.

— Cum mă cheamă?

Ridică din umeri. O acoperea cu umbra lui autoritar duioasă, pasionat lacomă.

— Mă cheamă Miruna Lucășescu. Mai mult nu pot să-ți dau. Dar pe tine, om bun, cum te cheamă?

— Petruș Dănescu.

— Ești rudă cu Ioana Dănescu?

— O cunoști?

— Colege de facultate.

— Sunt fratele ei. Sunteți prietene?

— Nu. Numai ne știm. Iată, om bun, a murit fata bunicilor. Nu-ți pare rău?

— Miruna! Miruna! Inima mea și-a găsit numele! Dumnezeu! Ce simplu e și ce teribil! Imi vine să îngenunchez și să sărut pământul. Sunt tânăr, tânăr, tânăr! Și o iubesc pe Miruna!

— Ești tânăr, tânăr, tânăr! îi spuse ea cu duioșie, uitându-se la el și clătinând din cap c'un gest care amintea de nani-nani. Oare nu ești prea tânăr?

— Miruna!

— Petruș!

Ii cuprinse râsul cu hohot, atât era de copilăroasă identitatea lor de ton și de expresie.

Se regăsiră mână'n mână și porniră.

— Unde stai, Miruna?

— La cămin.

— Vai!

— Vai! Om bun, tu nu pleci pe zonă?

— Vai!

— Toate-s cu vai, om bun, când inima bate mai tare. Dar de ce nu mă lasă Dumnezeu în pace! isbucni ea cu furie, bătând cu piciorul în pământ, gata să plângă. Eram liniștită. Acum...

Iși acoperi ochii cu pumnii. Plângea. Dar când și-i descoperi, ochii râdeau umed.

— Te rog iartă-mă. N'am să mai fac!

— Tu! Tu! Tuuu!

Era în el o nevoe de desmierdare care-l făcea să regăsească tânguirea dulce, delirant de dulce, a hulubilor. Gemătul dragostii, cel plutitor de-asupra lumii, pogo-rise în el, dându-i alte muzici decât ale vorbeii.

Iar porniră. Iar se opriră. Iar porniră.

Bieții cei câțiva copaci aveau păduri în ei. Iar cei doi tineri regăseau alătura pădurile eterne. Nu se puteau despărți. Gândul despărțirii avea tăiuș de ferăstrău, și sufletul gemea ca lemnul subt cuțit.

— Te conduc până la cămin.

— Nuu!

— Daa!

— Om șui!

— Să fim nebuni, Miruna. Nu mai e timp pentru înțelepciune. Să ne bucurăm unul de altul. Să fim împreună cât putem. Iar când ne-om despărți, să ne doară până la sânge.

— Până la sânge, îl îngână ea, stăpânindu-și un oftat ș'apoi un gemăt, căci mâna lui îi strivise pumnul cuprins în palmă, întemnițat acolo, ancorat în carnea lui.

— Mâne avem o zi întreagă înaintea noastră. Apoi vine poimâne. Dar până mâne e noaptea de azi. Auzi, Miruna? Azi! Ce cuvânt magic! Spun: Azi, și Măria Sa Azi îmi dă stele pentru Miruna, noapte pentru Miruna, păduri pentru Miruna...

Se opri, căci suferea. Frumusețea lumii intră în el ca săgețile în trupul Sfântului Sebastian. Din rănilor fericirii, dragostea lui curgea la picioarele Mirunei.

Incepeau greerii.

Ar fi vrut să-i dea în scobitura pumnilor muzica lor dela începutul lumii, s'o otrăvească dulce cu tot ce era otrăvitor de dulce

în lumea care sângera de frumuseță și belșug.

Dar nu putea decât să spue: Miruna! Miruna! Cum nici jalea nu poate spune decât un singur nume în fața morței.

— Iși reluară drumul mereu oprit.

Apăreau oamenii străzilor, automobilele, tramvaele, luminile orașului, mirosul orașului.

— Cum vrei să te las singură?

— Tot timpul sunt singură.

— N'ai să mai fii.

— Mă iei pe zonă?

— Da, te iau pe zonă.

— Și ce rămâne la Universitate?

— O studentă cuminte și distrată. Bunicii sunt în Moldova, iar Lupul e pe zonă. Și Scufița Roșie e când cu bunicii, când cu Lupul.

— In Lup!

— Miruna, ce vorbă dulce ai spus! Vei fi în mine. Ți voi scrie. Poate că și fata bunicilor se va milostivi să-mi răspundă. Dă-mi voe să închid ochii. Condu-mă ca pe orbi.

— Unde?

— Unde vei nimeri. Vreau să știu dacă te văd în mine. Cum ești? Părul: văd. Ochii: în sfârșit îi văd. Știi că până la tine n'am putut să țin minte ochii fetelor?

— Adevărat?

— Ai tăi sunt de zahăr ars. Obrajii: îi văd tineri la o fereastră din vechea Moldovă. Gura: o văd mâncând dulceață la Agapia. Dar te văd toată, din cap până'n picioare, la Agapia, la București, la Sighetul Marmăției...

— Ai deschis ochii.

— Nu. Sunt orb. In mine ești, oriunde mă duc. Te port în mine și tu mă duci de mână. Miruna, dacă Dumnezeu mi-ar cere ochii ca să te păstrez pe tine, crezi că mi i-ași da?

— Om tânăr, nu-mi pune întrebări de jale!

— Miruna, acum e rândul tău să închizi ochii. Lasă-mă să te conduc. Spune: mă vezi în tine?

— Sigur că te văd.

— Sunt într'adevăr în tine?

— Ești într'adevăr, oftă ea cu ochii închiși, lăsându-se condusă.

Și deodată, în plină stradă, o sărută pe ochi, astfel deschizându-i-i.

Il privi, umedă de sărutare, cu abea dojană.

Și iar porniră printre oameni, departe de ei, aproape numai de începutul lumilor, copii întru Dumnezeu și întru inimile lor vecine.

— Aici? o întrebă el în fața clădirii întunecate a Căminului de fete.

— Aici. Noapte bună.

— Când ne vedem?

O acoperea atât de autoritar și pur încât trebui să-i spue cuvântul lor de mâne: dimineață.

— Mâne dimineață.

— Te aștept la cinci.

Și isbucni de lângă ea, astupându-și urechile, ca nu cumva răspunsul ei să-i fure măcar o oră din tezaurul zorilor.

CAP. V.

La cinci dimineața! Ore de-a rândul ră-
tăci pe străzi, cu acest refren. Așteptarea
dimineții începuse în el, făcându-l să uite
și de masă și de somn. Abea cam pe la
miezul nopții se abătu acasă. Totul era
stins. Dar Oana nu se putea să doarmă. Im-
părțea lumea în două categorii: cei care iu-
besc și cei care dorm. Oana nu putea fi în
somnia. Alese drumul nucului spre ea, răsă-
rind pe marginea ferestrei ca în noaptea în-
toarcerii de pe zonă.

— Ce-i cu tine? îl întâmpină Oana care
într'adevăr nu mai avea timp pentru somn.

— Iubesc.

— De când?

— De-acum. Iubesc nebunește. Acum
știu tot.

— Petruș! îl dojeni Oana ca o străbu-
nică într'acestea.

— Dar tu?

— Eu?... Ai dreptate, oftă ea. Suntem
frați. Și cum o cheamă?

— Fata bunicilor.

— Vorbește Tudor sau Petruș?

— Nu știu cine vorbește, dar știu cine iubește. Arde o singură lampă în noaptea asta. Lumina ei e obrazul fetei bunicilor. E veche și tânără ca întâia dimineață a lumii. Inchid ochii și o simt în mine. E mai mult decât o amintire. E o prezență care mă înoește și-mi dă senzația miracolului. Ce sunt eu mai mult decât o ușă pe care fata bunicilor apare? Oana, e dulce, grațioasă, curată, dreaptă, copilăroasă, gravă, — și numai ea e așa. Tu auzi ce spun?

— Sigur, Petruș. Te ascult cu mirare.

— Și eu mă ascult cu mirare. Ahea îmi vine să cred că eu pot destăinui cu glas tare astfel de lucruri. Ai putea să-mi spui: Ești ridicol. Ți-ași răspunde, fără supărare: Nu știi, nu înțelegi. Dar tu știi și înțelegi.

— Nu ești ridicol. Ești teribil de tânăr. Nu ți-e frică?

— Frică de ce?

— Mi-e mi-e frică. Mi-e frică să nu-l calce un automobil, o trăsură, să nu deraeze trenul. Tu ai ascultat trenurile?

— Care trenuri?

— Cele care se aud noaptea, din oraș. Când ești ca noi, ascuți trenurile. Parcă toate pleacă, ducând foarte departe. Parcă niciunul n'are să mai vie, aducând foarte

aproape. Și rămâi cu sufletul numai printre roți.

— Biata Oncuța! Oare și fata bunicilor gândește la fel?

— Dacă te iubește...

Erau ca cei care și-au descoperit o boală comună. Nu vorbeau frații care tăcuseră ani în șir, abea despărțirea dându-le curajul să-și scrie unul altuia. Acum se aplecau alături asupra scumpei lor boale.

— Și tu o cunoști...

— Cine-i? întrebă Oana, adunându-și toate amintirile sub fruntea încordată.

— Miruna Lucășescu.

Petruș se uita intens la obrazul Oanei. Nu aștepta dela ea nici încuviințare, nici confirmare. Dar aștepta totuși ceva: să știe cine-i, după ce-i spusese numele.

— Moldoveanca! A! Petruș, cred bine că și-a plăcut! Intr'adevăr e fata bunicilor!

Oana zâmbea. Aprinse lampa.

— Uită-te la mine, Petruș.

Își schimbă pieptănătura, se duse până la ușă și făcându-se că abea intră, veni cu alt mers — mai alintat — până la scaun, își strâmbă ușor capul, și-l privi cu sprincele ridicate.

— Miruna!

— Lasă-mă, omule!

— De unde-o știi atât de bine?

— Dela Universitate. Eu o poreclisem Du-
duca. E adorabilă. Cum să n'o știu! E re-
fugiul meu în orele plicticoase.

— Ai vorbit cu ea?

— Nu. Am privit-o numai. Mă întrebam
mereu: cu cine seamănă? De unde o cu-
nosc?

— De ce n'ai întrebat-o?

— Fiindcă știam că n'o cunosc. Nu sea-
mănă cu cineva. Seamănă cu ceva: cu tine-
reța fetelor de altădată. E bine spus fata
bunicilor. O văd și eu stând la fereastră,
cu șalul bunicei pe umeri. Și la vorbă are
haz. Bravo, Petruș!

— Vezi!

— Și ea?

— Ne întâlnim mâne dimineață la cinci.
Mâne, poimâne...

Amândoi stăteau la fereastră, privind în
noapte. Luceau stele printre frunzele nu-
cului. Și nu albea decât o singură lumină,
ca un drum al brumelor: Calea Robilor.

— Unde vom fi peste douăzeci de ani?
Cum vom fi? Cum ne vom aminti de ceasul
acesta?

— Ți-aduci aminte, Oncuța, când eram
mici de tot? Nu știam să celim. Dar noap-
tea, singuri noi, aprindem lampa, luam o
carte cu poze, o desfăceam pe genunchi și
ne uitam la ilustrații, povestindu-ne unul

altuia textul necunoscut. Mințeam cu atâta convingere...

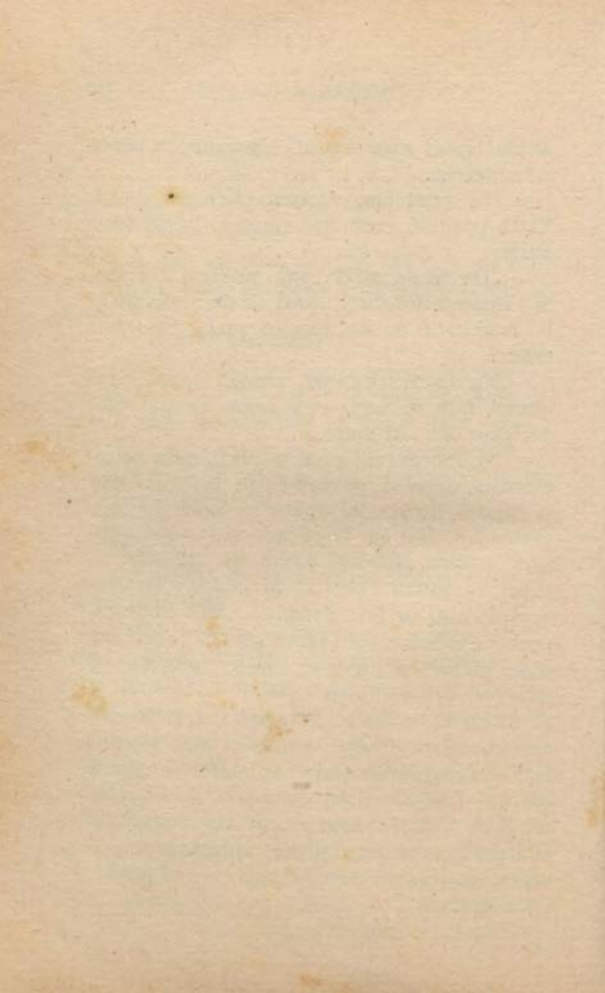
— Nu mințeam, Petruș. Creiam viață. Viață posibilă, cum îmi spuneai într'o scrisoare.

— „De unde știi?”, mă întreba Oncuța. Și-i lipseau doi dinți. „Dar tu de unde știi?” te întrebam eu la rândul meu. Eu cum eram?

— Nu te-ai schimbat, zâmbi Oana. Erai atunci față de cum ești acum ca oul mic de lemn din oul mare.

— Ne încruntam unul la altul, gata să ne ciocnim, fiindcă poveștile nu se potriveau și fiindcă fiecare își apăra cu îndârjire povestea lui. Dar ne împăcam, și iar ne aplecam asupra pozelor. Acum ne aplecăm asupra amintirii noastre. Și iată că iar devenim copii în fața dragostii. Altă carte cu poze s'a deschis sub ochii noștri. Și noi iar stăm alături și nu știm nimic, spunând că știm tot. Vrem viitorul. Are să vie și viitorul. Și într'o zi, viitorul de acum va fi trecut, cași copilăria de eri. Vom fi și mai bătrâni față de cărțile cu poze — bunici — și tot bătrâni față de clipa de acum atât de tânără în inimile noastre. Și vom deschide altă carte, mai posomorită, aplecându-ne asupra ei. Și ne vom întreba copilărește: Ce e dincolo?

— Taina vinului e în noi.

PARTEA A CINCEA

MERE DELA VORNICENI

CAP. I.

Patru tacâmuri la dejun, dar numai trei convivi: Malvina, Oana și Alec. Deși poate că toți așteptaseră să fie cinci, căci Tudor, la plecare, anunțase că se va întoarce cu o zi sau două înainte de sfârșitul permisiei militare.

Oana nu mai dormise deloc. Ii ținuse tovarășie lui Petruș până la patru dimineața. Dela patru jumătate — cu noaptea'n cap — Petruș era la poarta Căminului întru întâmpinarea dimineții, după ce prădase o grădină de flori — în uniformă — gata să fie descoperit de sergent.

Și Oana renunțase la somn, fiindcă și ea aștepta sosirea posibilă a lui Tudor, pe care subiectiv o socotea probabilă, sperând-o sigură. Iși petrecuse dimineața pe marginea ferestrei, tresărind la fiecare hurială de roți sau semnal de automobil. Abea în preajma prânzului renunțase. O cuprinsese o osteonală atât de coplesitoare încât era vizibilă ca o altă vârstă a Oanei în atonia feței și linia trupului. Parcă-i devenise capul prea

greu pentru picioare, mânilor prea grele pentru umeri și genele prea grele pentru pleoape. Atârna, lepădată de viață printre trupurile pregătite pentru intrarea în pământ.

Trei oameni, patru tacâmuri. Mâncău tot pe terasă, sub bolta cu struguri, în grădina cu cer albastru peste zidul alb.

— Ce-i cu Petruș? Unde-i? De ce nu-l mai văd pe-acasă? Dragă, nu mai am băeții se adresează Malvina corului antic.

— E cu prieteni, indică vag Oana. Vilma, scoate-i tacâmul.

Golul mesei era și mai vizibil prin prezența tacâmului de prisos.

Asfel nu rămăseră decât trei tacâmuri.

Alec nu întreba nimic. Vedea. Înțelegea. Dar leac... Era neconținut parcă o ridicare din umeri în atitudinea lui Alec.

Și Malvina uita să mai vorbească, intrând și ea în tăcerea care o invita la gânduri. Dar Malvina nu era deprinsă decât cu acele gânduri scurte, care devin exclamații, apostrofă sau glumă. Încă nu cunoscuse gândul-tăcere. Cădeau în ea câteva astfel de gânduri, ca frunzele pe-o apă, plutind lung, și ochii ei căpătau expresia vagă a celor care privesc nelămuritul din ei. Când nu mai erau băeții acasă rămânea tăcerea. Alec tăcea, cu albaștri ochi orbi. Și Malvina tăcea, descoperind prin gândurile acestei tă-

ceri că părul alb nu e numai o culoare... Altădată, într'o astfel de atmosferă — de cavou — s'ar fi gândit la poker, ar fi plă-nuit o escapadă. Și gata! Și-ar fi recăpătat buna dispoziție, în stare să înfrunte o ar-mată de văduve-cu-batistă. Dar acum era pironită în această tăcere a celorlalți, care o obliga să se gândească la băeți. Mâne vor pleca. Deci de mâne încolo, mereu și tot mereu, trei tacâmuri la toate mesele. Dar într'o zi și această Oană îndrăgostită va pleca. Și vor rămânea mereu două tacâ-muri la mese. Și dacă într'o zi, Alec va pleca și el?... Fuma prea mult, muncea prea mult, era palid...

Și deodată, al patrulea tacâm la masa ce-lor trei, fu moartea care vine simplu, la masă sau în pat, cași viața.

Mâna Malvinei apucă peste masă mâna lui Alec, răsturnând un pahar.

— Ce-i, Malvina? o întrebă el prevenitor, reșezând paharul cu mâna liberă.

Dar Malvina își piérduse vorbele. Il desmierdase pe Alec la masa vieții, cu o duio-șie atât de intimidată încât Alec îi reținu lung mâna, sărutându-i vârful degetelor.

* * *

După dejun Oana își târi picioarele până la ea în odae, întinzându-se pe divan. Era descurajată de ea însăși, nu de ce se în-

tâmpla înafara ei. Întârzierea lui Tudor era explicabilă. Spusese la plecare că se întoarce „cu o zi sau două” înainte de expirarea permisiei. Speranța ei inversase vorbele lui, făcând din ele: cu două zile sau cu o zi... Așa că nevenirea lui era logică. Nu sosise cu două zile înainte de data înapoerii pe zonă, fiindcă desigur cei de-acasă în reținuseră.

Dar ea? Iată ce se întâmpla în lipsa lui! Devenea cârpă ca înainte de-a-l cunoaște. Atunci fiindcă n'avea nimic; acum fiindcă nu-l avea de-ajuns pe Tudor. Mereu un „fiindcă” pentru a justifica lipsa ei de bărbăție. Nu se putea stima. Căci ce aducea ea omului pe care îl iubea? Dorința ei de fericire pentru el? Tare puțin! Tare puțin!

Era fiica Malvinei. Mereu spera că nu seamănă cu mama ei, și mereu îi întâlnea lăcomia de bucurie în propria ei ființă. Pe Malvina o iubea cât trebuie, judecând-o cu mărinimie. Dar față de ea avea nevoie și de alte sentimente, ca să poată conviețui cu ea însăși împăcată. De mult își spunea: Poartă-te cu tine așa cum te-ai purta cu cineva pe care îl stimezi. Numai așa îți vei merita singurătatea ca pe un prieten-ales.

Și iată că mereu avea nevoie de indulgență și de speranță în mai bine. Nu se putea uita la ea însăși, ochi în ochi, limpede. Trebuia

să închidă ochii, să nu vadă tot și de-ajuns, ca să mai poată spera că-i și altfel.

Spusese lui Petruș: Fericirea de-a putea suferi pentru cineva.

Și iată că acum era fără putere numai fiindcă nu-i venise bucuria la timp!

Astfel adormi: cu lehamete. Când se deșteptă, fereastra se întunecase. O privi descumpănită, căci nu dormea niciodată ziua, cașicum s'ar fi trezit înstrăinată de ea într-o odaie nouă. Dar chiar din somn venit, altăceva o nedumeri și mai îndelung, încreșindu-i fruntea. Il visase pur și simplu pe Lucian Teianu, cu atâta intensitate vizuală încât și acuma îl vedea ca pe-o fotografie mărită a unui răposat. El, internaționalul, cu ochelarii lui Harold Loyd, dinții lui Douglas Fairbanks și șolduri de odaliscă!

Ar fi răs cu hohote — ca Malvina — dacă inima Oanei n'ar fi împiedecat-o. Văzându-l pe Lucian Teianu, se revăzu pe ea în raport cu el. și mintea ei articulă categoric o întrebare pe care niciodată nu și-o pusese: O iubea Tudor?

Din dimineața când sărutase icoana Sfântului Gheorghe, fugea de această întrebare, înlocuindu-i nevoia prin subterfugiul nemărturisit al unei speranțe. Nimic nu-i arătase că o iubește. Dar nici nu se întâmplase nimic care să-i interzică speranța.

Odihnită după somn, mintea ei gândea

limpede și curajos, fără de vagul liric și toanele nesomnului.

Erau buni camarazi. Al treilea, fată, între doi băeți: astfel era treimea lor. Râdeau, glumeau, istoriseau, simțindu-se în largul lor unul cu altul, tinereța fiecăruia stimulând răsunetul tinereții celuilalt. Plimbări, teatru, cinematograful, dans, discuții prelungite mult după miezul nopții, versuri grațioase și spontane, care o alintau pe ea nu mult mai altfel decât pe Malvina, ultimul lor hotar fiind madrigalul.

Odată îi spusese: Prietena mea Oana. Și după ce-i sărutase mâna, se uitase la mâna ei, rămasă în palma lui, și zâmbise.

— Lângă mâna ta, Oana, măgarul de mine ar vrea să fie căprioară...

Ah! Cum ăra uneori, de când iubea, vorbele care acoperă!

Atunci, vorbele lui o încântaseră; acum se uita cu ochi stupizi la ele și se întreba plat: Ce înseamnă „lângă mâna ta ași vrea să fiu căprioară?” Compliment pentru mână? Că-i vrednică adică să desmierde grația sperioasă a căprioarelor? Sau mărturisire? Ași vrea să fiu al mâinii tale ca o căprioară îmblânzită? Dar „măgarul de mine?” Regret că nu poate fi îmblânzit și supus ca o căprioară? Corectiv pudic al lirismului premergător? Numai butadă?

Sau toate nu erau decât simple vorbe care nu exprimau decât jocul unei întâlniri de imagini?

Nu descoperea un singur cuvânt între toate alei lui — și pe toate i le ținea minte — care să fie clar: față de ea. Toate îi dădeau presimțiri, toate o împodobeau cu grație, dar niciunul nu-i spunea direct, simplu: Te iubesc, Oana.

Cât despre tăcerile lui Tudor! Tăcerile ei erau mai sincere decât transparența sticlei. În tăcerile lui Tudor însă întâlnea zid de cetate: rămânea prezentă ca un steag care vestește că Regele e acolo; dar închis între ziduri, nevăzut, prezent numai prin emblemă.

Iși dădea el seamă că-i iubit? Nu arăta prin nimic, dar cum să nu știe? Ea doar că nu vorbea. Dar nu era decât pentru el, prevenindu-i toate dorințele, ascultându-l cu atâta pasiune de câteori spunea ceva încât ochii ei rămâneau asupra lui și după ce tăcea, numai roșeața obrajilor și o tresărire deșteptând-o din acest somn.

La plecare îl însoțise la gară împreună cu Petruș, instalându-l în compartiment. Tudor uitase să-și facă provizia de țigări. Petruș alergase să-i cumpere, lăsându-i singuri.

— Să te duci și să te întorci sănătos, îi spusese Oana.

Și iarăși, ca o țarancă, făcuse semnul crucii asupra lui.

O privise blând, cuprinzând-o adânc în ochii lui albaștri. Oana sperase nebunește că-i va spune o vorbă grea ca inima ei, pecetluindu-i-o.

Dar iar:

*„Tare-i mică mâna ei,
Doamne flori și Doamne stele!
Clipele să n'o înșele.
Draga lor floare de tei
Să nu aibă all temei
Pentru drumurile mele.*

*Tare-i albă mâna ei!
Fată blondă ca Mireille,
Pentru candela icoanei
Nu e decât mâna Oanei”.*

Și surâdea cu capul aplecat, privind-o.

Oanei îi venise să-i strige în față: Ti-că-los adorabil, nu vezi că te iubesc? Dar se înroșise pentru o înttregă livadă de piersici, și tăcuse.

Se gândea acum singură, și-și descoperea cu palmele singurătatea obrazilor fierbinți.

Și oricum ar fi fost, orice i-ar fi făcut, l-ar fi iubit mereu, din ce în ce sporindu-l în adâncul ei.

Blestema versul, de când i-l ascundea pe Tudor. Ar fi suprimat toată literatura lumii, interzicând cu pedeapsă de moarte versul,

numai că să găsească pe buzele lui despuiate cuvântul pe care-l căuta și spera, fără să-l audă.

De asta era atât de chinuită, atât de sleită, fără vlagă. Nu fiindcă lipsea Tudor, întârziându-i cu o zi bucuria de a-l avea alături, sau de a-l ști măcar acolo, în odaia băeților, ci fiindcă nu vedea în el cuvântul pe care-l aștepta în genunchi la icoane, fără cochetărie, fără mândrie, nu cu încredere, cu Credință.

— Domnișoară, poftiți la masă.

Iar patru tacâmuri pentru numai trei comeseși.

— Vilma, scoate tacâmul.

Dar către sfârșitul mesei Petruș apăru: „cu raze”, gândi Oana, văzându-l. Era trâmbișător de fericit, dar închis în el. Iși scuză lipsa de la masă, ocupându-se de mâncare atât de absent încât Vilma trebui să-i facă semn, atingându-l cu marginea farfuriei, ca să-i dea de veste că-i amorțise mâna de când îl aștepta să se servească.

În răstimpuri însă o privea stăruiitor pe Oana, cu un fel de izbucnire stăpânită, care vestea graba lui de-a vorbi singur cu ea. Cum se isprăvi masa, o luă pe Oana de braț, conducând-o în odaia ei.

CAP. II.

— Știu lucruri extraordinare!

Oana zâmbi.

— Ai aflat că fata bunicilor e și mai frumoasă dimineața decât seara!

— Ai dreptate. Și asta am aflat. Ce zi, Oana! Am fost împreună la Căldărușani. Cu Miruna la mănăstire!

— Clopote, toacă...

— Toată ziua! Toa-tă! O zi întreagă împreună!

— Soarele a răsărit din părul ei!

— Oana, nu glumi. E păcat. Soarele a răsărit din inimile noastre.

— Petruș, iartă-mă! isbucni Oana cu căldură, strângându-i afectuos mânilor. Am avut o zi otrăvită. Bucuria ta — dai raze! — mi-a adus aminte de halul meu, și am devenit scorpie. Îți spun din toată inima: iartă-mă.

— Oncuța, te-ași ierta și pentru mai mult. Dar ție îți aduc vești. Ți-am spus că știu lucruri extraordinare.

— Despre Tudor?

— Inchipuește-ți! Abea azi mi-am dat seamă de sensul exclamației: Mică-i lumea!

— Spune.

— Numai ia-mă cu binișorul. Nu mă grăbi.

— Cu ce să te grăbesc?

— Cu ochii!

— Spune, Petruș. Hai.

— Știu cum i se spune lui Tudor acasă: Coca Duduș.

— Coda Duduș! află Oana cu glas tare și ochii mari.

— Știu, continuă Petruș, cum îi spune mamei lui: Domnița.

— Domnița! recită Oana după el, fără să-și dea seamă că devenise ca plozii care ascultă o poveste, îngânând-o.

Venise chiar lângă Petruș, uitându-se la el ca la o carte, fără să-i poată goni filele una după alta, ca apoi să le poată lua dela început.

— Și știu, urmă Petruș, cum o cheamă pe fata de care a fost îndrăgostit.

— A fost?

— Da. A fost, stărui Petruș. Când era liceean.

— Cum o cheamă?

— Nina Tomaș.

— De unde știi?

— Dela vara ei, Miruna Lucășescu.

Ochii Oanei deveniseră miopi de încordare.

— Te rog, Petruș, spune-mi tot, și clar.

— Iată cum. Miruna întrebuintează unele expresii moldovenești. La un moment dat mi-am adus aminte că știu și eu un cuvânt moldovenesc mai rar: Tomnițe.

— I l-ai spus? îl dojeni Oana.

Petruș ridică din umeri.

— Sigur că i l-am spus. M'a întrebat de unde-l știu. „Dela un prieten moldovean”, i-am răspuns. „Nu l-o fi chemând cumva Coca Duduș?” I-am răspuns că se numește Tudor Ceaur Alcaz. „El e!” s'a mirat Miruna. Și mi-a spus tot; adică tot ce știa. Vara ei, Nina Tomaș...

— Cum e?

— Miruna mi-a spus că aduce cu ea, numai că Nina e mai subțire. Trebuie să fi fost încântătoare.

— Să fi fost?

— E cam bătrână acum: vre-o treizeci de ani. Insfârșit, nu știu. Nici Miruna nu știe cum o mai fi. Nina a plecat de cinci ani în Franța și nu s'a mai întors. Această Nina Tomaș a fost angajată acum cinci ani de mama lui Tudor, ca secretară. Moșia lor se numește Vorniceni. Acolo l-a cunoscut pe Tudor care abea își dăduse bacalaureatul. Se pare că Tudor s'a îndrăgostit de ea.

— Se pare?

— Se pare, fiindcă nici Miruna nu știe

mare lucru. Înainte de-a pleca în Franța, vara ei a stat două zile la părinții Mirunei. Față de Nina, femeie divorțată...

— Aaa!

— Daa, surioară! Față de ea, Miruna era o fetiță: Doamne, ce n'ași da s'o văd în uniformă de liceu!

— Petruș!

— Pardon. Așa că Nina nu-i făcea confidențe. Întâmplările dela Vorniceni nu i le-a spus ei; le istorisea la masă părinților Mirunei. Se pare că la Vorniceni viața avea un pitoresc rar. Domnița și Coca Duduș conduceau dansul. Înțelegi! Dar altăceva te interesează pe tine. Miruna a găsit pe masa Ninei o carte. A luat-o s'o răsfoiască. Și a descoperit în învelitoarea cărții o foaie de caet îndoită. A avut curiozitatea inocentă de-a vedea ce-i acolo și a dat peste o poezie cu mențiunea: „Pentru Tomnița”. A cetit-o. I-a plăcut. O știe și acum pe dinafară. Bine înțeles mi-a dictat-o și am scris-o pentru tine. O secundă numai și ți-o dau. Să isprăvesc cu informațiile. Miruna văzând că a descoperit un secret, s'a simțit datoră să-i mărturisească Ninei isprava, cerându-i scuze. Nina însă nu știa de poezie. Așa atunci a cetit-o. A întrebat-o pe Miruna dacă i-a plăcut. Miruna era entuziasmată. Așa atunci Nina Tomaș i-a vorbit despre Duduș,

lăsând-o să înțeleagă că tânărul poet se îndrăgostise de ea. Iată poezia:

*„Îți mulțumesc adânc, pământ,
Că mi-ai dat viață să te-avânt.*

*Eram hain, eram flămând
Și iată-s înflorit și blând.*

*E ceas sfâșietor de sfânt,
S'aud doar frunzele umblând.*

*Din care vechi-străvechi colind
M'am fost desprins, ca să m'aprind*

*La o fereastră, în argint
Și clopoței de mărgărint?*

*Că iată m'am trezită cântând,
Cântând de când și până când?*

*Milenii fulgeră prin gând,
Cu stele clipa săgetând,*

*Oceane vor seca, plângând,
Cascade jumegă, tunând*

*Și toate cele, rând pe rând,
Vor trece, viața scuturând.*

*Îți mulțumesc, pământ-mormânt,
Că mi-ai dat clipa să te cânt.*

*Sălbatec sânt și tânăr sânt,
Cu sânge te binecuvânt,*

*Peste mormânt și peste cânt,
Cu dimineața în cuvânt”.*

CAP. III.

— Și ea nu l-a iubit? vorbi sălbatec Oana, cu ochii strălucitori.

— Se vede că nu, de vreme ce de cinci ani e la Paris.

— Slavă Domnului că sunt și femei stupide! Ce gemăt de dragoste în prelungul monorimei și ce imn al vieții! Uite cântecul nostru, Petruș.

*„Sălbatec sânt și tânăr sânt.
Cu sânge te binecuvânt,
Peste mormânt și peste cânt,
Cu dimineață în cuvânt”.*

— Petruș, doresc din toată inima ca Miruna să nu semene cu această stupidă Nina Tomaș. N'o cunosc, dar o detest. Să treci pe lângă o astfel de dragoste și să pleci la Paris?

— Pe-autnci Tudor era aproape copil.

— Petruș, n'o scuza, n'o explica, n'o apăra. Nu merită. Crede-mă. A insultat viața. Pentru ce a plecat la Paris?

— Să-și treacă doctoratul.

— Doctoratul unei fete! Să renunți la splendoarea unui fluviu ca să-ți pui pe nas o pereche de ochelari și pe frunte o șampilă! Stupidă femeie! Ambițioasă, meschină. O detest!

— Oana, ești de un ilogic adorabil. Dar dacă-l iubea și rămânea cu el, tu...

— Eu?... E bătrână, Petruș! respiră Oana, regăsindu-și strălucirea. Tudor e tânăr. Ce-a ajuns doamna la Paris? Contabilă? Casierită?

— Hai, încă puțin și te-apropii.

— Secretara unui domn cu venituri?

— Nu fii rea cu vara Mirunei!

— Petruș, nu te solidariza cu ea. Miruna e aproape de inima mea. Această doamnă însă... Ce-a ajuns?

— Ziaristă!

— Amin. Poezia rămâne a mea.

*„Îți mulțumesc adânc, pământ,
Că mi-ai dat clipă să te cânt...”*

— Acum cred.

— In ce?

— In inima lui Tudor. Știu că poate iubi.

— Te îndoiai?

— Poate că da.

— Dar e absurd, Oana. Tudor trăește cât...

— ...o sută. Știu. Văd. Dar dragostea e

altăceva. Și tu te-ai îndoit că Tudor poate fi prieten. Mi-ai scris de pe zonă, textual: „Trăește curgând ca apele, fără de pauzele pe care le presupune prietena”.

— Oncuța, dă-mi voie să te contrazic.

— Cu plăcere.

— Mai dintâi prietenia e altăceva decât dragostea; deci, capacitatea de prietenie nu verifică, nici nu măsoară capacitatea de dragoste.

— De ce e atât de altăceva decât dragostea?

— Prietenia e darul singurătății tale făcut unui om care-l merită, sau care speră că-l merită. Din nevoia de-a nu fi singur se naște elanul acestei dăruiri. Din reciprocitatea acceptată se naște însoțirea împărtășită. Singurătatea e opacitate; prietenia e transparentă. Singurătatea e osul frunții: osul singur, cum l-a numit odată Tudor. Prietenia e mesajul ochilor de sub frunte.

— Și dragostea?

— Contopire prin care te depășești. Renunțare la tine și regăsire mai presus. Înălțarea la cer prin inimă. Prietenia e un nobil atribut al omului; dragostea, cumplită și suavă, e un sfânt atribut al omului. În dragoste, lutul care și-a pierdut aripele în cer, și le regăsește în suflet, pe pământ... Dar să revenim la argumentarea mea. Vrasăzică: prietenia nu e un criteriu pentru dragoste.

Deci: chiar dacă Tudor n'ar putea fi prieten, excesul vitalității interzicându-i pauzele pe care le presupune prietenia, încă n'ar însemna că nu poate iubi. Dar Tudor poate fi prieten. I-adevărat că la el transparența nu-i perfectă. Nu se confesează. Nu simte nevoia de-a se desvălui, sau poate pudoarea ființei lui intime depășește nevoia însoțirii. Dar în schimb, lealitatea lui, devotamentul lui dau o certitudine atât de limpede încât tovarășul lui Tudor cunoaște odihna sufletului, care e finalitatea prieteniei. Deci: Tudor nu poate iubi. Așa că îndoiala ta e o simplă cochetărie.

— Crezi?

— De ce nu? Ești femeie, Oncuța. Te alinți singură, ca pisicile. Îndoiala ta nu era în fond decât un mod de-a spori atracția lui Tudor și dorința ta de cucerire. Parcă e mai măgulitor decât să învingi prin dragoste un om, să învingi îndoiala în puterea lui de-a iubi. Ți-ai creat astfel un joc, o rivalitate: tu deoparte, îndoiala de altă parte. Nu cred că te-ai îndoit. Mă îndoesc că te-ai îndoit, zâmbi Petruș, aprinzând o țigară.

— Vorbești, Petruș! Ești fericit, sigur de tine, și faci lecții Universului. Așa te-ai suit pe munte, și te-ai și descoperit cu tablele legii. Nu, tinere Petruș. Îndoiala mea nu era joacă de-a v'ăți ascunselea cu coada de pisică a feminității. Dragostea mea pentru

Tudor n'are timp de pierdut cu gentile fleacuri. M'am îndoit într'adevăr, simplu, adânc până la durere. Il iubesc atât de mult încât în fața lui sufletul e gol: tremură în frig, sau învie în soare: tot. Sufletul, cum spui: trupul. I l-am dat acest suflet. Și m'am întrebat: îl va vedea? Il va lua? Sau mi-l voi pierde eu, fără să-l primească el? Tu nu cunoști, Petruș, drama unei astfel de îndoeli. Te-ai întâlnit cu o fată, ai iubit-o, te-a iubit, fără luptă, fără așteptare, fără chin. V'ați descoperit cireșe perechi pe aceeași creangă. Eu iubesc și sunt singură în fața lui. Singură, dar cu ochii și mai atent deschiși. Tot ce mi-ai scris despre Tudor e în capul meu :amănunt cu amănunt. Nimic nu lipsește. Tot ce-a spus și tot ce-a făcut de când e la noi, e adunat nu numai în inima mea — îl port aici, vorbi Oana cu pasionată mândrie, acoperindu-și pieptul cu mâinile, — dar și în mintea mea. Indoiala s'a născut în minte.

— Desigur. Inima nu se îndoeste. Cu ea încep religiile.

— Religia mea s'a îndoit. Te-ai gândit vreodată la versurile lui Tudor?

— Fermecătoare. O spontaneitate, o grație! În versurile lui învie gestul arhaic al evantaiului.

— Exact: gestul arhaic al evantaiului care nu era decât instrumentul unei rafinate co-

chetării, conștiința uni grații meștere. Dar în mâna unui bărbat ca Tudor?

— Mâna bărbatului lovește ,apără, poartă armele, — dar și desmiardă.

— Cu-aceiași mână. Dar mâna lui Tudor, pasionată, vie, impetuoasă, n'o mai regăsesc în grația arhaică a evantaiului. De câteori l-am auzit improvizând versuri, m'am întrebat: Dar inima? Unde-i inima acestui bărbat arzător?

— Era în alte versuri. Intr'un fel ai dreptate. Versurile lui Tudor sunt un aspect limitat al ființei lui. Numai că pentru a-l cunoaște nu trebuie să te orientezi după versuri: după aceste versuri.

— Nu m'am orientat numai după ele. Versurile lui Tudor însă mi-au confirmat impresia că Tudor poate trăi și fără de dragoste. Cu femei — reține pluralul — dar fără de dragoste. Asta e nenorocirea bărbatilor frumoși. Cred că nicio femeie nu i-ar putea rezista. Și sunt convins că facilitatea succeselor obținute grație frumuseții și farmecului tinereșc, cruțându-l de lupta pentru dragoste, o bagatelizează în ochii lui, dragostea devenind un simplu sport superficial al frumuseții.

— Argumente de avocat, Oana. Sunteți deopotrivă de frumoși. Și tu ai succese. Ești leneșă, dar nu te poți plânge că treci neobservată. Atunci, surioară, de ce nu judeci

complect. De ce succesele tale ți-au lăsat religia dragostii! fără să te deprindă cu sportul superficial al frumuseții...

— Ești prost... ca un judecător! Femeile...

— Știu tot cântecul. Voi aveți iluzia că sunteți supuse, întocmai ca bărbații, aceleorași legi. Femeile care iubesc sunt tot atât de rare cași bărbații care iubesc. Dragostea are intensități diferite, care îi schimbă oarecum și substanța. Netalentat, talent, geniu. Geniul e rar. Și dragostea e rară. Versificatori sunt mulți. Deopotrivă de mulți și îndrăgostiții... Dar de ce mai vorbim noi atâta?

*„Îți mulțumesc adânc, pământ,
Că mi-ai dat viață să le-avânt...”*

— Prostule! zâmbi Oana, sărutându-l. Sigur că poate iubi. Vorbeam despre trecut.

— Acum începe viitorul.

— Speranța viitorului.

— Oncuța, ești tare proastă. Am să-ți spun ceva despre Tudor. În noaptea când am sosit la București, mi-a venit din senin — sau din vin — să-i fac o farsă, și i-am spus că sunt căsătorit; că tu, Oana, Oncuța, ești soția mea.

— Știu. „Doamnă tânără”, zâmbi Oana, regăsind învăluirea ca de crinolină a vorbelor de-atunci.

— Nu știi de ajuns niciodată, o? femeie

a-toate-știutoare! Ascultă. Auzind acestea, Tudor a sărit la mine. Niciodată nu l-am văzut atât de emoționat. Se uita la mine ca la poarta nouă, cu ochii îngerești ai vișeilor.

— Petruș!

— Crede-mă. Se prostise. Era splendid. Mi-a spus : „Tu cunoști acest miracol? Să te aștepte o femeie!” Oncuța, ia aminte, în veacul nostru, astfel de vorbe spuse de un om frumos ca Tudor! E minunat!

— E minunat! reluă Oana poleită de zâmbet.

— Câtă evlavie a dragostii într'o astfel de exclamație! Ce nostalgie a femeii-care-așteaptă!

— Atunci nu-l așteaptă nimeni?

— Tu!

— Spui tu! „Lampa din urmă arde atât de dulce că pașii calcă pe umbra inimii”. Dă Doamne!

— Oncuța, iartă-mă, dar îmi dai voie să casc! Știi câte ceasuri sunt? Două jumătate. Azi noapte n'am închis ochii. Iar mâne...

— Tot la cinci dimineața?

— Mai întrebi! Lasă, Oncuța, mâne dimineață vine și Tudor.

— Atunci?

— Noapte bună, căscă el, îndreptându-se spre ușă.

— Nu, îl opri din urmă glasul Oanei. Bună-dimineața.

CAP. IV.

— Bună dimineața, Oana!

Dimineața găsi inima Oanei, devenind dilatată spațială a unui mare zâmbet.

Oana vroise să-l întâmpine la poartă chiar. Pe urmă renunțase, rămânând numai cu capul la fereastră, ca să vadă de acolo dacă întâia lui privire va fi pentru fereastra ei.

Se scoborî atât de repede — cu inima de-a rostogolul — să-i deschidă ea, cu mâna ei, ușa dela intrare, încât își răsuci glezna. Ii deschise ușa, șchioapă, cu lacrimi în ochi, mușcându-și buzele. Nu mai putea să calce. Servindu-se de mâni ca de niște cârje, se lăsă la picioarele lui, pe întâia treaptă a lumilor.

Tudor veni alături de ea, pe treaptă, o privi, adunând-o snop în ochi, și-i sărută pe rând mânilor încolăcite, găsindu-i-le cu mișcarea capului aplecat. Apoi spuse:

— Mi-a fost dor de tine. Imi pare bine că te văd.

Piciorul căzu din mâinile Oanei, cu răsunet, pe durerea gleznei.

— Vai!

Lacrimi. Zâmbet. Strălucire. Plâns.

Vroi să se ridice și să fugă.

Nu putea. Tudor o luă în brațe și în leagănul acesta o purtă înalt pe scară până în odaia ei, așezând-o pe divan.

— Te doare?

El privea, cu ochii când albaștri și când vineți, viscolți de fulgere, — în aurul părului și al soarelui care cădea cu cald torent din nuc drept pe covor.

Lumină până la durere.

Soarele era un tânăr care o privea cu ochi albaștri. Ardea lângă el. Cumplite transparențe în care se mișcau lumini și umbre peste lume. Raiul așa începe. Oana închise ochii, ghemuindu-se în ea. Respira repede. Il auzi plecând. Deschise ochii. Odaia redeveni odaia ei, cu pete mari de soare, ca urma unor pași veniți din cer. Număra timpul cu bătăile inimii, din ea scuturat clipă cu clipă.

Auzi pași mari grei. Ușa se deschise și Tudor apăru înalt, auriu, cu ochi albaștri, aducând în brațele care o purtaseră pe ea un mare coș de papură.

Oana nu întreba nimic. Orice se putea întâmpla: fereastra să capete ochi și aripi de înger, ușa să devie o pădure de aramă, iar

covorul, un necuprins de mare lac acoperit de nuferi.

Jos pe covor, Tudor îngenunchiase, desfăcând legătura coșului.

Apoi din coș — tot ce se întâmpla era numai lumină și culoare — mâna lui apărură cu un măr. Il șterse cu batista lui, dându-i strălucire de cireasă, și-l puse lângă obrazul Oanei. Cu altul făcu la fel. Și cu altul. Trep-tat, trupul Oanei căpătă contur de mere Ionathan, iar sufletul ei deveni hotarul aromelor lor. Veneau cumiți din coș, ca după somn lung, iar lângă Oana și în soarele odăii zâmbeau cu strălucire nouă de cireasă și-și dădeau aroma ca o floare dintr'un pumn deschis.

Dar mai erau și mai erau și tot erau ca dintr'un coș vrăjit în care o livadă ar fi încăput întreagă. Iar vrăjitorul tânăr le scotea ca însuși Fiul Soarelui, dându-le frumuseță pe obraz și strălucire fericită, punându-le pe masă și pe poliță și pe fe-reastră, pretutindeni.

Mere !Mere! Mere!

Cum strigă țigăncile de primăvară: Hai la ghiocei, ghiocei! ghiocei! subt cerul țigăncilor și al ghioceilor.

Doi tineri de aur cu ochi albaștri și numai mere-mere-mere, ca niște vorbe deșteptate în vechiul rai al omului.

Cu batista merelor, Tudor își șterse fruntea nădușită. Râdea cu ochii înspre Oana.

— Eu le-am cules cu mâna mea, bucată cu bucată. Pentru Oana cea frumoasă. Pentru Oana cea dulce. Pentru Oana cea cu minte. Pentru Oana cu ochi albaștri. Pentru Oana cu păr de aur. Pentru mânilor Oanei. Pentru dinții Oanei. „Meri buni, dați-mi pentru Oana”. Așa i-am rugat pe dumnealor merii din livada dela Vorniceni. Și dumnealor merii mi-au spus: „Ia mere pentru Oana câte vrei. Și spune-i Oanei”, mi-au spus merii, „spune-i Oanei să ne ierte că nu i le aducem singuri, că suntem tare bătrâni și nu ne mai țin picioarele”. Și m'am făcut eu Tudor pelerinul merilor și am venit numai cu mere la Oana. Buna dimineața, Oana. Ridică-te.

O aștepta în soare și'n aroma merelor, cu brațele întinse.

Spune Isus în Evanghelie lui Lazăr: Ridică-te.

Și Lazăr se ridică.

Ii spune: Mergi.

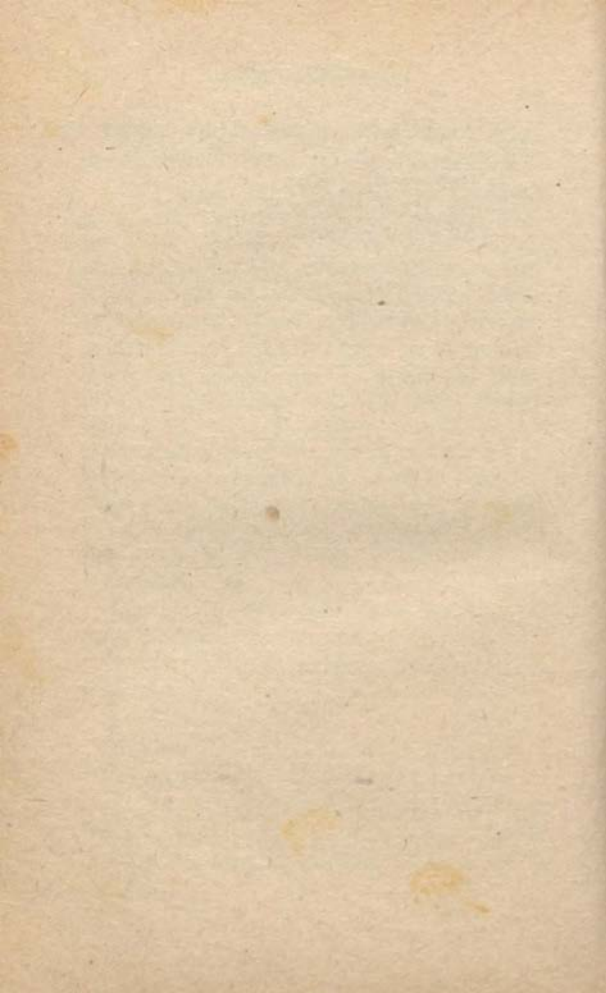
Și Lazăr merge.

Oana se ridică, își strânse buzele cu dinții până la sânge, călcă peste durerea ei și se apropie cu mânilor întinse cașicum ar fi plutit.

Și înainte de-a ajunge, toate merele se
adunară roșii într'o vorbă de miracol:

- Ouă roșii, Tudor.
- Da. Hristos a înviat.
- Adevărat a înviat.

PARTEA A ȘASEA

„O CE DIMINEAȚĂ, DOAMNE,
PESTE LUME”

CAP. I.

Ardeau patru mari lumânări de ceară albă în odaia Domniței, la căpătâiul și la picioarele roabei lui Dumnezeu Raluca.

Patul Domniței parcă plecase, rămânând solemn în mijlocul etacului, cuprins, dincolo de zidurile depășite ale vieții, între Miază-Zi, Miază-Noapte, Apus și Răsărit, cu însoțirea întru cer a lumânărilor aprinse. Moartea îi lumina obrazul ca o lună pogorită numai asupra adormiților de veci, îndepărtând-o straniu de toate și de toți, deși o lăsa încă între ei, fără să-i mai aibă.

Madama Lența Panțâr veghea pe un scaun la căpătâiul patului, cu ochii bulbucăți de plâns și gura strâmbă, nedormită, nesulimenită, fără țigară, între muștile uitate pe obrazul ei, alungându-le numai pe cele care tulburau obrazul moartei. Mânile Lenței — cași pendulul — făceau încă treaba lor de o viață întreagă în slujba singurei stăpâne. Ii potrivea mereu gulerașul de dantelă, cutele rochiei, aruncând în răstimpuri câte o privire iute spre buzele de unde is-

bucnea glasul. Dar apa vie pe malul căreia trăise Lența, înghețase deodată, albă, într'o iarnă fără primăvară.

În cealaltă parte a căpătâiului veghea Maestrul Troia, cu fața tăiată în dreptul buzelor de două dungi amare. Ii crescuse Maestrului mărăciniș de barbă sură, amintind zburlirea bătrâneții lui Victor Hugo. Moș Troia.

Călugărul Alfeu și Fratele Ciubeică ce-teau rugăciuni, Ciubeică mai având în grijă și mucusul lumânărilor.

Samuel Fițig, uscat ca o anatomie în re-dingotă, cu nasul și mai ascuțit, ședea pe un scaun în odaia de alături, cu țigara aprinsă și demnitatea unei tăceri filosofale.

Veneau mereu țărani de la Vorniceni și cei din satele vecine. Dar numai femei și moșnegi. Căci mobilizarea declarată după cedarea Basarabiei și Bucovinei pustiise satele de bărbați. Femeile priveau, cu palma adusă peste gură și ochii încremeniți la stră-lucirea de icoană împodobită a roabei lui Dumnezeu. Moșnegii satelor făceau cruci largi, se rugau în genunchi pentru sufletul odihnei, îi sărutau mâna și plecau. Alții veneau neconținut, dând vastelor încăperi cuprinse de noaptea zilei și de noaptea vieții o mișcare de biserică.

De jur împrejurul etacului, cam pe lângă

ziduri, fetele Domniței, cu tinereța rămasă ca un cor oprit, își priveau stăpâna pierdută.

— Viperă încălzită la sânul meu, ființă perfidă, copil nelegiuit, ai s'o vâri în mormânt pe mama ta...

— Așa-i spunea Domnița în anii ei lui Coca Duduș, buzdugănindu-l cu inima răsfățului. Dar soarta îi luase vorba de pe buze, împlinindu-i-o năprasnic. Căci Domnița murise cu zile, o vorbă numai curmându-i-le.

Privea dela fereastra ei, cu lampa stinsă, înserarea sfârșitului de Iunie pe trandafirii abea reînfloriți. De câțva timp așa-i plăcea Domniței, să rămâe mai în umbră, ca ascunsă în fundul unei loji de avant-scenă. Cu câteva zile înainte primise o scrisoare dela București. Cu toate că trecuseră cinci ani de când n'o mai văzuse pe Nina, scrisul ei era în fiecare zi sub ochii Domniței care-și răsfoia mereu memoriile dictate Ninei. Așa că deîndată Domnița recunoscuse scrisul de pe plic.

„Iubită Domniță și stimată prietenă,

După o ingratitudine de durată istorică, cinci ani, dacă nu mă înșel, eveni-

mentele m'au adus din Franța învinsă în România. Sunt la București de două zile, încă nedesmeticită. Mai mult pe pragul patriei uitate, decât înlăuntrul ei regăsit. Intâiul meu gând românesc s'a îndreptat spre Domnița Vornicenilor.

Da, Domniță. Poate că n'ai uitat cu totul cochelăria mea de-a spune adevărul cu spontaneitatea minciunii. Luna petrecută la Vorniceni e cea mai frumoasă amintire din România. Numai lângă Domnița m'am odihnit, dincolo de lupii care m'au înconjurat în totdeauna, deprinzându-mă să zâmbesc cu inima cât puricele. Iși mai aduci aminte de mine, Domniță? Imi spuneai Ninoșca! Regăsești vorba? Eu încă o ascult. Nu numai acum. Și la Paris. Imi era ca o amintire dela bunici, dela alți bunici decât acei care n'au avut răgaz să-și alinte nepoata.

Dar memoriile Domniței? Le mai cetește Domnița? Regăsește urechea Domniței râsetele și conversațiile pe care slova și caetul nu le-au păstrat?

Dar Madama Lența Panțâr, Lențuca, tot se mai îmbracă în rochie mauve? Dar Maestrul Troia, tot cu sticla și cu Victor Hugo? Dar fetele Domniței, tot frumoase? Dar trandafirii Domniței, tot vrednici de stăpâna lor? Dar Conu

Sami, tot nelipsit?

Dar C. D.-ul?

— Huește casa!

Mai huește casa, Domnișă? Sau tânărul Tudor Alcaz e soț și tată, cuminte, așezat, cu ocupațiile și ambițiile lui?

Eu însă, draga mea Domnișă, cu egoismul meu feroce, ași dori ca toate să fi rămas cam așa cum le-am lăsat în ceasul acela neuitat de toamnă — foș nesc încă în amintirea mea copacii toamnei dela Vorniceni, ca rochia de bal a Annei Carenina, — în ceasul acela de toamnă, când Domnișă m'a însoțit la gară, cu Madama Lența pe capră — o văd prin voaleta mauve, alături de mustețile lui Ilie vezeteul, — ajunse din urmă de Coca Duduș care venea călare să-mi aducă ceva uitat...

Scrisoarea pe care și-o scriu acum, abea sosită din Franța, parcă nu eu o scriu, ci numai o recitesc, adusă de călărețul care ne-a ajuns din urmă în apropierea gării.

Mi-e frică, Domnișă, să mă uit în oglindă. E teribil să fii femeie, să spui „au trecut cinci ani” și să știi că există obiectivitatea oglinzilor alături de emoția amintirilor. Nu uit cum îți spuneam la Vorniceni că omul trebuie să lepede trecutul care îngreue și moleșește, du-

cându-se numai spre viitorul care te face ager și combativ. Dar acum, Domnișă, am îmbrăcat fără să vreau, rochia de mătasă lungă a trecutului, și iată-mă femeie, în ceas târziu, ca toate cele care nu mi-au fost surori până acum.

Râzi, Domnișă!

Nina nu mai scrie la biroul de lângă fereastra deschisă spre C. D., cu spina-rea implacabil aplecată asupra muncii ordonate; acum Nina e și ea o lecuță de Domnișă care n'are cui își dicta memoriile, și care, cu fruntea pe genunchii Domnișei dela Vorniceni, spune c'o bucurie ostenită: M'am întors, Domnișă. Dar nu m'așteaptă nimeni.

Nina".

* * *

Domnișă își ștersese ochii, recitind scrisoarea cu un nod în gât. Apoi, dregându-și glasul răgușit, o chemase pe Lența.

— Scrie! îi poruncește Domnișă.

Lența luase plaivazul.

„Doamnei Nina Tomaș

Hotel Athenée Palace

Strada Episcopiei No. 1.

București.

„*Draga mea Ninoșca...*”

— Iaca dracu!

— Taci, Lența, nu mai trâncăni ca cioara în salcâm! Scrie.

„*Draga mea Ninoșca, scrisoarea ta a răscolit la Vorniceni toate amintirile scumpe. Cum să te uit? Noroc că mâna Domniței nu ajunge până la București! Ai vedea tu, Ninoșca! Fă bine și lasă oglinzile în plata Domnului, ia-ți tot calabalâcul și înfășoșază-te cât bal din palme la Vorniceni.*

Nu cumva să aud tocmală la venit, c'o trimăt pe Lența călare să te aducă cu hotel cu tot, legată burduf. Iți pregătesc aceiași odae, cu dulceață de rod și trandafiri acum înfloriți. Răspunde-mi urgent când vii și ce să-ți fac de mâncare.

*A ta prietenă fidelă,
Raluca Andronic Ceaur Alcaz”.*

Acest text era o „depeșă” urgentă cu răspuns plătit.

— Câte cuvinte să plătesc, Domniță scumpă?

— Întrebi și tu, Lențo, ca să te afli în vorbă! Tu de câte-ai avea nevoe?

— Dă, Domniță, à la rigueur...

— Ia slăbește-mă cu franțuzească ta de coșofană! Pune și tu acolo cincizeci de cuvinte.

— Vă-leu! Domniță scumpă!...

— Ce, nu-ți ajunge? Cincizeci-o-sută...

Răspunsul știut mai dinainte — căci Domnița nu ajunsese până la pesimismul unor astfel de îndoeli — venise așa cum îl aștepta Domnița. Nina accepta cu entuziasm pofteteala, anunțându-și sosirea peste trei zile.

* * *

Dar Nina nu plecase dela Vorniceni. Era ultima și poate singura prietenă a Domniței, descoperită pe marginea vieții, în ceasul memoriilor. Trecuseră cinci ani dela plecarea ei, fără scrisori. La început, Domnița suferise, căci altfel înțelegea Domnița prietenia: cu taifas lung în prezență și cu epistole și mai lungi în absență.

Afla Domnița câte ceva prin Fițig care pe toate le știa, văzute și nevăzute, premergător astfel aparatelor de Radio. Dar nu-i prea plăcea Domniței să audă gura lui Fițig între prietena ei și ea. Și cum Fițig nu îndestula decât placul clienților, Nina amuțise și în gura lui, plecând de-acolo.

Astfel însă Domnița o păstrase ca pe cea mai proaspătă amintire a bucuriilor ei, învecinând-o și cu Vorniceni, dar maicu-seamă cu amintirile din copilărie, consem-

nate în memorii. Se gândea la Nina ca la o colegă de bancă liceală, păstrând-o în tăcerea acelor amintiri, căci cu Lența, Domnița nu vorbea decât despre Paris.

Anii Domniței la fereastră erau un fel de zile mari. Nu se întâmpla nimic. Aceiași țărani cu necazurile lor, aceleași fete, aceiași Lența, același Andronic, pe care îl vedea în fiecare zi, la dejun și la masă, același Troia, același C. D., în care Domnița, peste trandafiri, păstra amintirea lui Duduș dela fereastra ei, dându-i distanța glasurilor cu ecou — Duduș! — și a ciorovănelilor: Huește, Moldova! Pe Tudor Ceaure Alcaz îl vedea din ce în ce mai rar și mai puțin — pe apucate — admirativ intimidată de prezența lui. Iși amintea prea dureros că stă puțin și pleacă, pentru a mai regăsi bucuria de-a se sfădi cu el. Când apărea la Vorniceni, nu mai „huia” decât inima Domniței. Primea în schimb năsdărvane scrisori dela Tudor care în scris redevenea Duduș. Dar în scrisori îl regăsea cași în amintire, oarecum departe, dincolo de ea, într'alt timp, devenit prezent numai prin suvenir.

Aida se căsătorise în Franța, rămânând a Franței.

Așa că timpul nu mai aducea nimic Domniței, devenind — cu toată aburirea colorată a faptelor de toate zilele — o calmă transparentă spre trecut.

Iși alesese locul dela fereastră, de unde cu greu se mai urnea. Iși vedea trandafirii, casa copilului, C. D., prin răsul și năsbătiile lui, țărani care veneau să-i ceară leacuri și sfaturi, — și se vedea și pe ea, întoarsă în amintire, dela aceeași fereastră. Ușile n'o mai interesau.

Acolo o găsisese scrisoarea Ninei, ridicând-o iarăși înspre ușile casei. Căci apropiata sosire a Ninei redeștepta în Domnița dorința de-a o primi cum se cuvine. Cu Lența și cu fetele — ca o corabie înconjurată de bărcuțe — Domnița trecu prin încăperile vaste, intrând în odaia destinată Ninei. Aceiași de odinioară. Incepu mare grijitură, cu ferestrele deschise. Șaluri, covoare, trandafiri, dulap cu surprize. Domnița căpătase parcă dela Moș Crăciun o nouă jucărie: odaia Ninei. O zi întreagă Domnița dăduse porunci, cu glasul cel mare, așezată în fotoliu într'un colț al odăii, cu Madama Lența la îndemână. Fetele roiau, nemaivăzându-și capul de treabă și porunci contradictorii.

— Măi Lențo, ce ne lipsește?

— Iaca vorbă! Coca Duduș! Așa era când l-o apucat să-și facă bealeaua ceia de C. D.

— Belea ai zis, pacoste! Na belea, berechet-o! o pumnise Domnița. Să te'nveți tu minte, Lențo, să-mi vorbești de rău copilul!

Abea după asfințit, odaia Ninei, ceruită,

lustruită, căptușită, tămâiată cu parfum de trandafiri, acoperită cu covor adânc, își găsisese odihna.

— Nu mai pot! M'ați ucis! scrișnise Domnița către fete, pornind cu ele și cu Lența spre odaia ei.

Osteneala ei era fericită ca a gospodinelor după nesomnul nopții cozonacilor.

— Lipsiți din ochii mei! Să nu vă mai aud! Lența, dă-le să-și cumpere mărgele.

Fetele se risipiseră; Lența se topise devotat în odaia de alături, aprinzându-și o țigară, iar Domnița deschisese ca pe un mare evantai de bal sufletul plin.

Și deodată auzise vorbă de țărani. Țăranii nu știu să vorbească încet decât în biserică.

— Ai auzit, Moș Tuhală?

— Ci sâ mai aud, bre?

— Ci-că l-o ucis în Basaraghia pi Coca Duduș!

— Cini ș'o făcut păcat? ucidi-l-ar Toaca!

Inima Domniței căzuse ca un vas cu clipe în vecia vecilor.

A doua zi, cam palid, dar același pe picioarele lui, Tudor apărea neanunțat la Vorniceni. Ieșea din spital dela Iași. În timpul retragerii din Basarabia, la Ungheni, un

evreu ascuns în podul unei case, țintise inima celui mai chipeș dintre călăreții care defilau cu obrazii posomorîți și gurile încleștate. Din coasta fiului moartea ricoșase abea după o săptămână în inima mamei.

Timp de o săptămână Tudor fusese îngrijit la Spitalul Militar. I se dăduse drumul cu obligația imperioasă de-a se odihni, acordându-i-se un concediu medical de două săptămâni.

— Deocamdată! Il făcuse atent medicul militar.

Plecase de-a dreptul la Vorniceni, hotărît ca după două zile să zboare la Oana.

Încă din sat îl neliniștise privirea oamenilor întâlniți, care-l cunoșteau dar îl salutau fără căldura întâmpinării cu care era deprins. Nu oprise trăsura. Dimpotrivă, poruncise birjarului să meargă mai repede. Trecură în galop de gloabe pe sub stejarii Vorniceniilor. Casa avea acel obraz al nenorocirii pe care-l capătă ziua, când ard lumânările într'o odae și toate ușile stau deschise.

Intrase, văzuse și sărutase pentru întâia oară mâna rece, fără să audă glasul:

— Du-duș! Ia să te văd cum arăți.

Glasul acela era pe ceia-lume, cași al icoanelor luminate.

CAP. II.

La masa lungă a sufrageriei, în vasta în căpere boltită, cu pereți înalți și ferestre adânci, doi comeseni: Andronic Ceaur Alcaz și Tudor Ceaur Alcaz.

Și unul și altul își meritau numele în întregime. Deopotrivă de înalți pe scaunele cu spetează, solemni și taciturni. Portretele de pe pereți, ale bărbaților Ceaur Alcazi, vedeau cu ochii de acolo doi bărbați ai neamului.

Alb pe de-a'ntregul, păr și barbă, slab și palid, capul jupiterian al lui Andronic se oglindea în capul altfel palid al lui Tudor.

Ani de-a rândul, Andronic, din capul mesei, își refugiase privirile când în portretele de pe pereți și când în fata lui, și strănepoata lor, Aida. Dincolo, în celălalt capăt al mesei, era „femeia” — gândul lui n'o mai numea; nici vorba — și copilul ei: Coca Duduș care-i purta și pe obraz și'n suflet detestabila întipărire cabotină.

Și iată că tocmai în ceasul când descoperirea cu apăsată nedumerire un gol pe

scaunul din capul mesei — al soției, — ochii lui își dădeau seamă că Tudor era un Ceaurlaz. Culoarea ochilor Domniței nu-i schimba nici portul capului, nici liniștea severă, nici fruntea cu arcadele svâcnite, nici eroiala osului frontal.

Stăteau singuri la masă, luminați de lămpi și 'mprejmuiți de moarte și durere — în casă cași'n țară — doi bărbați ai neamului Alcaz. Cu trei sute de ani în urmă, alții tot așa au stat. Și tăcerile și vorbele, dintr'acolo și dinspre aceia veneau, ale acestora dela capătul dinspre viață al neamului.

— Ce vești mai ai, Tătuță, dela Aida?

— *On gèle, on jeune et on résiste*: așa îmi scrie în ultima ei scrisoare.

— Aida e tare, încuviință Tudor.

— Din nenorocire nu văd în țară oameni ca cei din neamul nostru, vorbi amar Andronic.

— Cei tari, Tătuță, stau pe hotare, — alungați de-acolo de ordinul de cedare fără vărsare de sânge. Ce batjocură!

— Slugi, Tudor. Unde-s boerii? Nu poți stăpâni nici omul, nici vremea, când ai suflet de slugă. Am păstrat aici comunicatul Consiliului de Coroană.

Scoase din buzunarul dela piept tăetura dintr'un ziar. Își puse ochelarii. Ceti cu glas răsunător subt bolta de piatră:

„Consiliul, în dorința de a păstra raporturi pașnice cu U. R. S. S., a aprobat hotărîrea guvernului Român de a cere ca guvernul sovietic să fixeze locul și data unde ar putea să aibă loc întîlnirea delegațiilor ambelor guverne pentru a lua în discuție nota sovietică”.

— Ași vrea să-mi lipesc foaia pe fruntea aceasta bătrână: să vadă în fiecare zi, ei toți...

Arată spre ochii portretelor.

— ...rușinea neamului lor. Ce spune armata?

— Fierbe!

— Bieții băeți! Ce s'a făcut cu jidovul care-a tras în tine?

— L-a ucis camaradul meu Dănescu.

— Adevărat c'au fost desarmați ofițeri?

— Aveam ordin să nu tragem.

— Ordin! Ordin! Ordin!... Ordin să rupi din țara strămoșilor! Ordin să nu te aperi! Ordin să nu fii om! Dar cine dă ordine în țara asta? Nimeni nu-L cheamă pe El la ordine? Băiatule, strămoșii noștri au fost oameni. Am pierdut ce-am moștenit dela ei? Sau am uitat ce-avem și ce suntem? Mi-e rușine că sunt Român în anul 1940. Ași vrea să fiu alături de Raluca...

Domnița reapăru în tăcerea lor. De douăzeci și mai bine de ani, Andronic nu-i pro-

nunțase numele. Moartea Domniței i-l înviase din somn de moarte pe buzele lui Andronic.

Dar în casa Alcazilor, Basarabia și Bucovina Moldovei erau o prezență tot atât de grea cași a trupului Domniței.

După un timp, același gând cu viermi în el, deschise buzele lui Andronic spre fiul lui.

— Băiatule, sunt trist, Ce le-ași spune lor, arată el spre portrete, dacă ar veni la masa noastră, alături de tine și de mine? Toți și-au dat sângele pentru țară. Toți au apărât-o cu vorba, cu sabia, cu viața. Trupul lor a fost prag țării. Ce să le spun? Să le spun Alcazilor: Bine c'ați murit ca să nu mă vedeți trăind în țara mea? Țara mea! A cui e țara asta? A cui vrea s'o prade. Jidovul o suga, Muscalul rupe din ea, mâne vine și Ungurul... Până când, Tudor?

— Până când se va ridica dintre noi unul care să ridice și țara cu el.

— Revoluție?

— Da, Tătuță. Ori a noastră, ori a comunismului. Incepe desnădejdea. Oamenii nu mai cred în nimic. Miroase a ars, deși nu se vede flacăra. Soldații mă întrebau: Domnule sublocotenent, de ce ne mai ia dela muncă și ne ține pe socoteala țării dacă nu ne lasă s'o apărăm? Ofițerii se întrebă: Cui am jurat credință? și se miră că-i mai salută cineva. Armata e umilită. Ogoarele-s

părăsite; crește foametea din ele. Frontul Renașterii Naționale e slujul regăsirii fanariote. Dar și cei care fac sluj ostenesc delaovreme. „Dumnezeu și-a întors fața dela noi”, spun bătrânii. Cei tineri îl caută și nu găsesc în viață semnele Lui. De aceia îi uită Cuvântul. Tătuță, dacă nu izbucnește un război cât mai e timp, ne-ajunge revoluția. Cea din noi, Tătuță. Și atunci va fi marea tragedie: căci Basarabia luată e piciorul Rusiei pe pieptul României. Nu mai luptăm pentru un steag. Moare steagul, Tătuță!

— Te înțeleg, băiatule. Noi, cei bătrâni, am crezut în rânduială. Voi nu mai puteți crede. Sperați în răzmiriță și vă înspăimântă propria voastră speranță. Să ne-ajute Dumnezeu să izbăvim țara. Hai să stăm cu mama.

Se ridicară unul după altul, deopotrivă de înalți, cu spinări deopotrivă de late, cu trup croit pentru armură, și suflet pentru steag și cruce, — plecând nu după masă din sufragerie, ci din împăcarea cu chipuri a vechimii neamului.

CAP. III.

Andronic făcu semnul crucii pe pragul etacului și intră, urmat de Tudor, spunând celor de-acolo:

— Puteți pleca. Rămânem noi.

În timp ce toți plecau, Andronic se așeză pe scaunul lăsat liber de Troia, iar Tudor pe scaunul Lenței, de-a dreapta și de-a stânga roabei lui Dumnezeu Raluca. Lumina lumânărilor îi îmbrăca în aur viu chipul rămas în împietrirea de apoi. Masiv, capul Domniței, fără zâmbet, căpăta atâta putere în moarte încât evoca figura de copil cumplit a lui Balzac.

Fără de vânt, noaptea dormea albastră la ferestre.

Nu răsuna decât tic-tac, tic-tac, tic-tac-ul pendulei de porțelan din tinereța Domniței. Un păstor albastru întindea peste cadranul timpului un buchet de roze unei păstorite albastre. Atât mai rămânea din inima Domniței în etacul anilor oprți.

Și Andronic tăcea, și Tudor, privind-o pe Domnița. Era între ei, cum fusese totdeauna.

În jurul ei și al lor, pe toți pereții, numai portrete de-ale Domniței, înfățișând-o la toate vârstele, în rochiile și gâtelile timpului dus. Dezordinea multicoloră a odăii ei — șaluri, covoare, albume, cadre, vase de tot felul, șiraguri atârinate, evantalii desfăcute, fotografii cu dedicații, perne și pernuțe, broderii, vrafuri de cărți poștale și de cărți de vizită adunate într'un enorm vas, poreclit de Duduș, pe vremuri, chiupul Domniței, — sporea încă solemnitătea înghețului vieții.

Totul era oprit de lumânări aprinse, și totuși Domnița continua să trăiască.

Căci într'un târziu de veghe mută, Tudor văzu ceva mai straniu decât undele de aur de pe chipul mamei: o lacrimă alunecând pe obrazul lui Andronic Ceur Alcaz care nu întoarse capul s'o ascundă; o lăasă să cadă cu fața deodată crispată sub încordarea frunții.

O lumânare sfârșii, fumegând. Tudor îi îndreptă mukul, sporindu-l flacăra.

Apoi tăcerea de adânc de apă iar se așternu pe toate, lăsându-i luminați în fundul ei.

Cu-atât mai straniu răsună deodată glasul lui Andronic.

— Băiatule...

Glasul venea peste trupul moartei, ca de pe un alt tărîm al vieții.

— ...am fost nedrept cu mama ta.

Iși adună privirile, strângând sever sprincenele, ca cei care luptă cu o migrenă.

— N'am înțeles-o. Am iubit-o când era tânără și frumoasă.

Arată cu o mișcare ostenită spre portretele Domniței.

— Acolo nu e cum era.

Se uită în sus, mai presus de cele văzute, căutându-i chipul. I-l găsi și fața i se acoperi de melancolica imprimăvărare a bărbaților când regăsesc tinereța femeilor moarte.

— Atunci am iubit-o. Curând însă m'am despărțit de ea. Odăile noastre au devenit străine. Mama ta, băiatule, a rămas singură în casa bărbatului ei.

Iși limpezi fruntea, trecându-și mâna peste cutele ei și peste părul pieptănat cu grijă.

— Nu i-am iertat pierderea frumuseții, deși eu am adus-o aici, eu am închis-o la Vorniceni, luând-o din viața ei și îngropând-o între zidurile geloziei mele. Nu mi-a făcut nicio imputare la Vorniceni, dar s'a resemnat să devie altă femeie decât aceia pe care o cunoscusem și iubisem la Paris. S'a îngrășat în captivitatea pe care i-am impus-o, acceptând legea mea, dar dându-mi, fără să-și dea seama, plata faptei mele. În câțiva ani n'am mai recunoscut-o. Eu i-am spus „Domnița” la Paris, când m'am îndrăgostit de ea, oferindu-i numele meu. Dar

zeci de ani, după ce și-a pierdut frumuseța, numele ei s'a șters de pe buzele mele. Înțelegi, băiatule, o viață întreagă mama ta n'a avut nume pe buzele bărbatului ei. N'am avut lealitatea să-i spun totul, sau ceva măcar. Am tăcut, am suferit și am făcut-o răspunzătoare de suferința vanității mele. Am disprețuit-o cu vrăjmășie, evitând atingerea ei, vorba ei, privirea ei. I-am dat bani, crezând că-mi cumpăr dreptul libertății. Și ca bărbat m'am socotit deslegat și am trăit liber, călcând legământul tainei bisericești. Da, băiatule, tatăl tău a călcat strâmb, fără să-și plece fruntea vinovată. Diavolul mi-a trimis un singur cuvânt pentru mama ta: Cabotină. Nu i l-am spus, dar l-am gândit. L-am gândit de mii de ori în casa asta. Il aud acum răsunând în odaia sfârșitului, și-mi pare că ascult clopotul netrebniceii mele... Biata Domnița! Era prea multă viață în ea, ca odată cu renunțarea la frumuseță și cochetărie să moară de-a binelea în mormântul conjugal. A găsit scăparea tot în amintirea teatrului de unde o luasem. Da, a rămas actriță în viață. A jucat teatru. Și în îmbrăcăminte și vorbă și în gest a căutat numai culorile tari și isbitoare. Dar nici copiii nu se joacă cu mai multă inocență decât biata Domnița! N'a fost nici rea, nici acră, nici perfidă. Toți a iubit-o în casă și în satele dimpre-

jur — afară de mine — și toți o regretă. Cu ea au murit Vornicenii. Da, băiatule, cu Domnița au murit Vornicenii, căci bătrâneța mea nu mai are puterea Domniței. Și între mine și oamenii dela noi e o prăpastie plină de respect, dar prăpastie. Nu mai pot găsi calea inimii spre oameni. Când mă văd, îngheață. Cu inima veneau numai la Domnița lor. Și aveau dreptate. Cine vrea să-și ascundă inima față de oameni, și isbutește s'o ascundă, poate c'o desvață să mai iubească pe oameni, și o pierde. A trebuit să moară Domnița și s'o văd între lumânări, ca o lacrimă să găsească din nou drumul inimii mele spre oameni: spre fiul meu Tudor. N'o silesc, băiatule. O las în voe să-mi umilească trufia și să-mi ușureze durerea. Căci sufăr, băiatule. Am pierdut o ființă care mi-a fost scumpă. Și n'am știut s'o găsesc înainte de-a mi-o lua Dumnezeu. Acum e a Lui. Am rămas singur. Dar asta, băiatule, e pedeapsa mea, pe care trebuie să o primesc și să o consider necesară, ca să mă pregătesc și eu pentru cele ce vin la capătul vieții. Vreau să-ți vorbesc despre tine. Și cu tine am fost nedrept, refuzându-ți inima pe care n'am dat-o decât Aidei. Am sperat când te-ai născut, că vei fi așa cum te doream eu: adică altfel decât mama ta, opusul ei. N'am văzut în vitalitatea ta, moștenită dela Domnița, decât o

continuare ereditară a cabotismului pe care i-l atribuiam atunci. Și te-am judecat mereu sever, fără să te iubesc. Turbulența adolescenței mi s'a părut o răsvrătire împotriva mea, o sfidare a autorității părintești, — și te-am disprețuit, alungându-te, de câte ori ai încercat să te apropii de tatăl tău. Desigur că ai greșit de multe ori în copilăria și tinereța ta. Dar omul se formează nu numai prin virtuțile moștenite, ci mai-cuseamă prin greșelile învinse. Te limpezeai, trăind după îndemnurile ființei tale. Dar eu nu te vedeam decât tulbure, din ce în ce mai mâlos, nevrednic de numele neamului tău...

Andronic făcu o pauză. Fața i se înfierbântase. Fruntea se deschidea mai severă. Gura căpătase un contur implacabil.

— Tinereța ta, băiatule, privită de lângă trupul Domniței, mă face să înțeleg abea acum cuvântul revoltă. Era la temelia casei noastre o mare și grea nedreptate: mama ta era văduvă cu bărbat în viață. Tatăl tău, care trebuia să fie legea casei, și să merite să fie, o călca subțochii celor supuși acestei legi. Nimeni n'a îndrăsnit să lupte cu legea nedreaptă. Copilăria și tinereța ta au fost revoltă. Cu multe păcate, cu multe greșeli, cu multe exagerări, — dar toate acestea sunt cuprinse, îndreptățite și purificate în acțiunea revoltei. În ceasul acesta

amar pentru țara mea și pentru casa mea, trebuie să-mi lepăd năravul orgoliului, recunoscându-mi greșalele. Nu merit să mai fiu stăpânul acestei case și al acestor locuri. Te-așteaptă pe tine. Până atunci, până când vremurile se vor potoli, îngăduindu-ți să te întorci la casa ta, eu mă socot un simplu locțiilor al autorității tale. Atunci, dacă Dumnezeu îmi va porunci să mai trăiesc, voi lua drumul acelora din neamul nostru, care și-au răscumpărat păcatele prin post și rugăciuni. Voi întemeia o mănăstire și voi trăi întru Domnul, deprinzându-mă să-L caut în genunchi... Iată, Tudor, începe dimineața. Îți cer iertare ție și mamei tale.

Câtva timp Andronic, în genunchi, se închină lângă trupul Domniței.

Alături de el, tot în genunchi, Tudor plecase fruntea, închinându-se în gând.

Ferestrele se luminau. Un vânt de dimineață aducea parfumul tămâios al munților, înclinând flacăra lumânărilor.

Se ridicară odată și alături, cum și îngenunchiaseră.

— Tătuță, hai să culegem trandafiri pentru Domnița.

CAP. IV.

Era atâta veselie de soare și de glasuri în văzduhul limpede hotărnicit de munți albaștri, și atâta albeață de strae țărănești adunate de prin satele văii, încât înmormântarea Domniței fu ca un hram al inimii rămase.

Mulțimea se îndepărta, prefirându-se printre morminte, lăsându-i singuri pe Andronic Ceur Alcaz și pe Tudor Ceur Alcaz. Tudor făcu semn cuviosului Alfeu care rămase cu Conășelu, grădinarul Domniței, apropiindu-se de mormânt.

— Stai, Tătuță, îl pofti Tudor.

Abea atunci Andronic observă banca nouă de lângă mormântul abea închis. Se așeză pe bancă, uitându-se întrebător la Tudor.

— Tătuță, banca e pentru noi.

Andronic zâmbi cu blândeță, înțelegând că banca era numai pentru bătrâneța lui alăturată noului mormânt.

Cu oamenii lui, Tudor hotărîse tot, în câteva ceasuri, pregătind și banca tovărășiei.

— Tătuță, îi facem o cruce de stejar și

o grădină de trandafiri. Mata vei avea grijă în lipsa mea de trandafirii Domniței.

— Îți mulțumesc, Tudor, că te-ai gândit la mine. Voi avea grijă de trandafirii Domniței. Îți mulțumesc și pentru bancă.

— Tătuță, ai stat de-ajuns în soare. Ai nevoie de nițică odihnă. Lasă-mă pe mine.

Andronic îl ascultă și porni singur spre casă.

Tudor rămase cu Alfeu, cu grădinarul și cu trandafirii.

— Unde-i Lența?

— Coca Duduș, a spus că se duce la gară.

— Pentru ce?

— Vine o dudue dela București.

Sprincenele lui Tudor se ridicară. Oana? N'avea de unde să știe.

— ...O prietenă de-a răpo... de-a Domniței, reveni Conășelu.

— Ia cheam-o la mine.

Grădinarul porni în goană; dar se opri din drum, căci Madama Lența apăruse în trăsură.

— Madama Lența!

Capul cu clopot de voal negru făcu o mișcare înspre glas.

— Te cheamă Coca Duduș.

— Lasă că mă duc eu, hotărî Tudor, pornind spre vale. Pe cine aștepți la gară? o întrebă el cu blândeță, ajungând la trăsură.

— Vine Duduia Nina. Nu știai?

— Care? Cine?

— Duduia Nina, prințișorule! Care-a fost la noi când trăia biata...

Nu mai putu continua din pricina plân-sului.

Tudor făcu semn vizitiului să pornească. Rămase în drum, între cimitir și numele re-apărut în viața lui după cinci ani, iarăși, cași odinioară, pe buzele Lenței. Acum Lența purta vâl negru. Moartea Domniței era pre-tutindeni: și între numele Ninei și sufletul lui Tudor.

Se duse din nou la mormânt, așezându-se pe bancă. Conășelu și Alfeu pregăteau pământul anume ales să priiască trandafirilor. Mirosea iarba cum numai în cimitire miroase. Pe crucile de lemn sclipeau șiruri roșii de Vaca-Domnului. Bâzâiau albine. Creștea căldura lor și a trandafirilor. În zare munții palpâiau albaștri.

*„O ce dimineață, Doamnă, peste lume!
Râd în clipe fetele luminii
Sprinten curge Bistrița în spume
Fumurile duc în cer arinii”.*

*Vine soarele dela cules sulfină
Cântă în destine sonatine
Zările-s ca vinele pe tâmpla fină
Sufletul e lemn de violine...”*

Nimic nu moare în cumplitul pământ al
inimii!

„E păcat să dornă, după o noapte
Risipită'n gesturi de paiată.
Ași dori să te cunosc, scriu șoapte,
Cu un coș de portocale, într'o piață

De oraș străvechi și afumat
Cu Mitropolii medievale.
Eu să fiu, de pildă, împărat
Tu, cum am mai spus, cu portocale.

Să-mi întinzi un fruct de aur moale
Să văd ochi și dinți de lup râzând...”

O revăzu în fulger de soare, pe banca de
lângă stejarul Chioaei.

„Să ghicesc în tine portocale,
Calul să necheze, brațul, blând.

Să te ia în fruct ș'aproape goală.
Calul să pornească înaintea.
Să fii tânără, să fii fierbinte,
Fată cu miros de portocală.

Și să vadă astfel dimineața:
Tinereță de împărat călare,
Portocală dulce, fată mare,
Prin cetăți unde s'aprinde viața”.

Și deodată, Domnița apăru atât de vie din ritmul inimii de odinioară încât își îngropă obrazul în palme, și cu hohote mari, care-i zguduiră spinarea, plânse: mic, copil, alături de ultimul pat al mamei.

— Pinge!

CAP. V.

Caii nechezară de departe. Sporea pe șosea norul de colb aprins al trăsurilor de vară.

Tudor porni printre morminte, coborîndu-se în drum, pe subt stejarii Vorniceștilor. Trăsura se opri în dreptul lui. Răsăriră odată unul în ochii celuilalt în marea lumină. O secundă i se păru lui Tudor că trăsăturile Ninei s'au ascuțit. Dar ochii ei verzi o rotunziră din nou, suprapunând-o amintirii.

Tudor, în uniformă, era palid și tare înalt subt stejari, asemuit la chip cu tinereța sfinților războinici de pe icoane. Intinse mâna Ninei, ajutând-o să se coboare din trăsură, și fără cuvânt porni cu ea spre cimitir. Lența venea după ei. Se opriră lângă mormânt. Nina recunoscă pe Alfeu și pe Toader Conășelu, zâmbindu-le prietenos. Dar nici Alfeu, nici Conășelu nu-i dădură zâmbet, văzându-și mai departe de trandafiri.

De-asupra cimitirului cerul purta culoarea ochilor Domniței.

— Să mergem acasă, hotări Tudor. După

ce isprăviți, vorbi el către ceilalți, vă dă Lența rachiu.

Coborîră dealul, urcându-se în trăsura care-și reluă drumul spre curte, pe subt umbra steajrilor, cu Lența pe capră alături de vizitiu. În cerdacul casei, așezat în umbră, cu țigarea aprinsă, Fițig. Se ridică, punându-și ochelrii.

— Dudaia Nina! Ce surpriză! Ce plăcere! Când v'ați întors dela Paris? Ce s'aude? Ce să se mai audă de gura tunului!

Se pregătea să-i însoțească în casă, prezidând deocamdată la coborîrea bagajelor din trăsură, cu o privire care inventaria.

— Coane Sami, te așteaptă trăsura. Ilie, îl conduci pe domnul Fițig, porunci Tudor vizitiului.

Fițig clipi, își puse pălăria, o scoase din nou, salutând cu respect, și se urcă în trăsură.

Urmată de Tudor și de Lența, Nina intră în înghețul Alcaz al casei din care plecase Domnița. Odăile îi apărură dela început prea mari și friguroase, cu toate că soarele de vară pe ferestrele deschise trimetea căldură și lumină. Fetele Domniței dispăru-seră: erau la praznic. Răsuna tăcerea în marea casă. Nina se uită în urmă spre grădină. Revăzu trandafirii și în fund C. D.-ul.

Dar glasul lui Duduș lipsea cași al Domniței.

Casa era apăsător tăcută.

— Lența, ai pregătit odaia?

— Lasă ,prințisorule, că știe Lența. Doar ce-am făcut noi cu biata...

Iar o găsi jelania cu lacrimi și suspin. Nina o luă de după gât, pornind cu ea.

Tudor intră în odaea Domniței, oprindu-se lângă fereastră. Privea peste trandafiri înspre ferestrele oblonite ale C. D.-ului.

*„Pleacă Doamna dela noi
Vine toamna munșilor
Zarea se'negrește-a ploi
Pleacă Doamna dela noi,
Munșilor, cărunșilor!”*

O revăzu pe Nina plecând, alături de Domnița ,cu Madama Lența pe capră, acum cinci ani.

Dar n'o văzu sosind, deși acum câteva clipe o întâmpinase și însoțise.

Același vezeteu, Ilie, cu mustețile lui lungi, aceiași Lență, aceiași trăsură, — și Nina.

Se așază ostenit la biroul Domniței, luându-și capul în mâni. Nu închisese ochii toată noaptea. Rana și spitalul îi împușinaseră rezistența. Ar fi dorit mâna Oanei pe frunte.

*Tare-i albă mâna ei
Fată blondă ca Mireille,*

*Pentru candela icoanei
Nu e decât mâna Oanei”.*

Și Nina?

Dar n'o vedea nici pe Oana, nici pe Nina. Era singur, în odaia în care Domnița nu mai era. Stătea fără de gând, într'o treptată amorțire, și adormi acolo, cu capul pe biurou, cașicum s'ar fi cufundat în lectura unei scrisori venită de departe.

* * *

Așezată pe un scaun în odaia Ninei, Madama Lența își scoase clopotul de voal negru. Cu tabachera pe genunchi, răsucea o cogeamite țigară de vagmistru, urmărind toate mișcările Ninei.

— Și zi ne-ai uitat! oftă Lența a vorbă lungă.

Dela gară, tot drumul tocuse la urechea Ninei, după ce plânsese la scara vagonului, la ușa gării și la scara trăsorii, spunând Ninei cum a găsit-o moartă pe Domnița ei, cum a gătit-o, ce rochie i-a pus. Numai despre Domnița vorbise kilometri. Delaovreme Nina își amintise glasul și vorbele Domniței:

— Cârâi și tu, Lențo, ca cioara pe cracă!

Dar acum obrazul Lenței scăpat din clopotul negru al doliului, se învăluia în fum

de tutun, slobozindu-și gura ca la cumătrie, în timp ce ochii ei o îmbulzeau pe Nina.

— Nici tu scrisorică dulce! Nici nu cuvîntel de onomastică și de Sfintele Sărbători! Nici tu depeșă! Ioc! articulă Lența cu expresie de papagal, sunând în dinți unghia degetului mare.

Aflând de moartea Domniței, Nina își lăsase valizele la șeful gării, alegând numai două dintre ele, cu cele necesare pentru o zi sau cel mult două, dar și cu rochii pentru orice eventualitate. Moartea Domniței îi răsturnase toate proiectele. Căci revenirea la Vorniceni căpătase și nuanțe de pelerinaj sentimental abea după ce scrisese Domniței.

Înainte de-a scrie Domniței, Nina se pieptăna în fața oglinzii — așa gândea mai bine, în mișcarea ritmică a brațelor, față'n față cu ea însăși, — meditând care-ar fi formula cea mai propice pentru demersul proiectat. Nu găsea tonul scrisorii, după cinci ani de tăcere de-a lungul cărora Domnița, Vorniceni și restul deveniseră un simplu amănunt balcanic al trecutului. Ieșise în balconașul odăii de hotel, privind de-acolo Bucureștiul. Niște domni de jos, oprindu-se din drum, se uitaseră stârniți la subțiimea ei de băețel prelung, cu păr bogat de față, revărsat pe umeri. Dar Nina n'avea timp pentru astfel de detalii. Contempla Bucu-

reștiul, totalizându-l într'o privire balzacian avidă. Va isbuti, cum isbutise și la Paris până în clipa când își dăduse seamă că e primejdios să fii străin — chiar femeie — într'o Franță care învia din desnădejdea înfrângerii prin hotarele regăsite ale naționalismului aspru. Dar nu era deloc melancolic sufletul Ninei pe balconul hotelului Athenée Palace.

Intâiul ei proiect bucureștean era o revistă pentru femei, în care să le învețe deopotrivă să-și îmbrace și desbrace trupul cași sufletul. Dar avea nevoie de capital; pe-al ei, adunat în Franța, nu voia să-l riște în întreprinderi nesigure maicuseamă din cauza evenimenttelor. Gândul dintâi spre Vorniceni nu pornise către Domnița, ci spre averea leneșă a neamului Alcaz. Prin Domnița, Nina vroia să deștepte bănetul Alcazilor, pornindu-l la luptă sub comanda ei. Dar poarta de intrare la Vorniceni era numai inima Domniței. Nina făcuse efortul metodic de a-și reaminti tot: memoriile Domniței, oamenii de-acolo, raporturile dintre ei, specificul atmosferei. Nu era decât o recapitulare prealabilă luptei, așa cum la Paris se informa meticulos despre toți bărbații de care avea nevoie. Niciodată nu luptase acordând surprizei caracterul de noroc posibil; dimpotrivă, înlătura surpriza sistematic prin informații preliminare. Lup-

tele ei erau tot atât de ordonate cași caetele universitare, la care renunțase.

Când se așezase la masă de scris, materialul Vorniceni era clasat în mintea ei, dar formula scrisorii încă n'o găsisse. Și deodată se pomenise scriind, fără plan, improvizând.

Scrisoarea ofta feminin:

„Îți mai aduce aminte de mine, Domnișă? Imi spuneai Ninoșca. Regăsești vorba? Eu încă o ascult. Nu numai acum. Și la Paris...”

Mințea.

„Imi era ca o amintire dela bunici, dela alți bunici decât acei care n'au avut timp să-și răsfețe nepoata”.

Mințea.

„Eu însă, draga mea Domnișă, cu egoismul meu feroce...”

Nu mințea.

„...ași dori ca toate să fi rămas așa cum le-am lăsat în ceasul neuitat de toamnă — foșnesc încă în amintirea mea

copacii toamnei dela Vorniceni ca rochia de bal a Annei Carenina — ..."

Imagina era a unui francez care petrecuse cu ea o vară la moșia lui, și care finanța ziarul condus de ea. După ce-l lăsase pentru altul, cel dintâi îi scrisese o epistolă elegiacă, din care nu reținuse decât imagina de mai sus.

„...În ceasul acela de toamnă, când Domnișă m'a însoțit la gară, cu Madama Lența pe capră — o văd prin voaleta muve, alături de mustețile lui Ilie-veze-teul...”

Nu mințea.

„...ajunse din urmă de Coca Duduș care venea călare să-mi aducă ceva uitat...”

Nu mințea. Surprinsese cu mirare apariția unei emoții. Și deodată, ca o orhestră de violine dulci, versurile pe care i le făcuse Duduș, odinioară, rămaseră vag, undeva. Nu le ținea minte pe dinafară. Dar erau tineresti, grațioase. Și le simțea în preajmă.

„Scrisoarea pe care ți-o scriu acum, abea sosită din Franța, parcă nu eu o

scriu, ci numai o recitesc, acum adusă de călărețul care ne-a ajuns în apropierea gării”.

Exact. Transcria o mirare a sufletului.

„Mi-e frică, Domnișă, să mă uit în oglindă”.

Mințea cu nerușinare. Se pieptănase mai bine de jumătate de oră, ochi în ochi cu oglinda.

„E teribil să fii femeie, să spui „autrecul cinci ani” și să știi că există obicitivitatea oglinzilor alături de emoția amintirilor!”

Mințea?

„Nina e și ea o lecuță”.

„O lecuță” era o simplă dibăcie pentru captarea Domnișei. Nici minciună, nici adevăr. Procedeu profesional, reacție mimetică.

„Nina e și ea o lecuță de Domnișă, care n'are cui își dicta memoriile...”

Cred bine! Nina Tomaș să dea evenimentelor ei adversari rețetele ei!

*„...și care cu fruntea pe genunchii
Domnișei dela Vorniceni...”*

Procedeu consacrat de literatura melo-
dramatică.

„...spune c'o bucurie ostenită...”

Bucurie, nu; ostenită, da.

*„...M'am întors, Domnișă. Dar nu m'aș
teaptă nimeni”.*

Mințea?

Nu mințea!

Intr'adevăr, pajul ei de odinioară, Coca
Duduș, n'o aștepta, și probabil nu mai era
Coca Duduș.

— Du-te!

Se revăzuse în trenul plecării, alungându-l.

Il revăzuse pe banca dela stejarul Chioaei.

Iși reascultase lecția de înțelepciune, potolire
și viitor, pe care i-o făcuse.

Și regretase tot.

Intr'adevăr, scrisoarea începea să numai
mintă. Subit, absurd, dincolo de orice lo-
gică și orice previziune.

*„...Dar acum, Domnișă, am îmbrăcat
fără să vreau rochia de mătasă lungă
a trecutului, și iată-mă femeie, în ceas
târziu...”*

Totuși, Nina nu se înecase în „rochia de mătăasă lungă a trecutului”, ci după ce-și recitise scrisoarea se dusese iarăși la oglindă, zâmbindu-și sieși cu deplină și potolită mulțumire. Emoția sinceră îi dăduse soluția pe care mintea n'o găsisese. Acum știa sigur că inima Domniței îi va ierta cei cinci ani de tăcere, și că va găsi în Domnița cel mai puternic aliat al planurilor ei. Telegrama Domniței, cu neverosimilul ei răspuns-plătit de o sută de cuvinte, îi confirmase pronosticul, fortificând-o încă.

Plecuse deci la luptă.

Dar pierduse lupta chiar pe peronul gării. Madama Lența, în rochie de mare doliu, îi anunțase moartea subită a Domniței. Prima impulsivitate a Ninei fusese să plece la București, construind alte proiecte, căci n'avea timp de pierdut cu cimitirele.

Dar iarăși, cași în scrisoare, „emoția” improvizase o întrebare:

— Numai Coca Duduș. Dudușia Aida s'a măritat în Franța.

Și Nina venise la Vorniceni, nu cu logica, ci cu absurdul: deocamdată, — căci uneori absurdul nu e decât aparența unei logice nedeslușite încă.

Apariția subită a sublocotenentului Alcaz o sporise încă întru absurd, deter-

minând-o însă deîndată să-și descopere noua logică.

De ce nu?

— M'am schimbat, Lențuco?

Se pregătea să-și facă baia, desbrăcându-se. Lența o aștepta cu halatul, sorbind-o.

— Maica me! Maica me! La mulți li-i fi sucit capul la Paris! S'o fi văzut pe Lența în anii ei! Marde!

După ce făcu baia, Nina se pieptănă cu mare grijă, luminându-și tâmpilele și ceafa prin vâlul părului întors în sus din toate părțile.

— Doamne, că subțirică mai ești! oftă Lența. Unde mai încape atâta femee în trupșorul ista?

Nina zâmbi cu sprincenele ridicate — ușor retușate — și vibrația de aer fierbinte a nărilor îngust croite.

O amuza și măgulea deopotrivă expresia Lenței. Și ea se întreba cu admirație și cu răsfăț: Unde mai încape atâta femee...

Avea, dulci și prelungi, toate rotunjimile femeii într'un trup care putea să încapă în haina celui mai sprinten paj.

Adusese trei rochii în valiză. Ezită mult timp. Zâmbi. Căci o alesese tocmai pe cea care o îmbrăca în „rochia de mătăasă lungă a trecutului”, făcută la Paris și plătită din belșug cu aurul unui „prieten devotat”.

CAP. VI.

Tudor dormise până pe la două, cu fruntea pe biroul Domniței, fără ca nimeni să-i tulbure somnul.

Dintâi intrase Lența, îl văzuse dormind și oftase cu adânc:

— Sărăcuțul!

Și iar i se umpluseră ochii de lacrimi în odaia fără stăpână.

Nina ședea pe cerdac privind balul tânăr al trandafirilor.

— Ce să fac? o întrebuse Lența. Doarme ca un copil.

— Lasă-l.

Lența ridicase din umeri cu nehotărîre. Când Andronic era acasă ora mesei era ora lui. Nici chiar Domnița nu îndrăsnea să schimbe această oră.

Masa era gata, dar pașii lui Andronic nu coborau pe scară.

Lența își luă inima în dinți, sui treptele, bătu la ușa lui Andronic și intră, ploconindu-se, cu ochi speriați de maimuță în cușca leului.

— Masa-i gata, șopti Lența.

— L-ai întrebat pe domnul Tudor?

— Doarme.

— Când s'o deștepta.

Lența plecă, nevenindu-i să-și creadă urechile. Așa ceva nu se mai pomenise la Vorniceni, să rabde Măritul să treacă ora mesei, fără încruntare, fără glas.

Abea pe la două, Tudor se deșteptă cu durere de cap, amețit, întâlnind cu întâia aruncătură de ochi moartea Domniței și pecetea ei pe toate. Auzi tic-tac-ul pendulului, se uită, văzu ora și se scutură, pornind grăbit pe scară spre odaia lui Andronic.

— Tătuță, iartă-mă, am dormit greu. Abea acum am deșteptat.

Andronic îl privi cu mândră regăsire.

— Dragă Tudor, ești stăpân în casa ta. Orele mesei sunt orele tale. Îți mulțumesc pentru cinstea pe care mi-o faci, dar n'ai de ce să ceri scuze nimănui în casa ta.

— Tătuță, mai târziu vom vorbi și despre asta. Dă-mi voe să-ți mai anunț ceva: avem un musafir, pe Doamna Nina Tomaș, o prietenă de-a Domniței. O invitase mama să-ți tovarășie. Acum...

Avu un gest vag.

— Casa ta îi stă la dispoziție, băiatule. Mă bucur că voi avea cinstea să stau cu o prietenă de-a Domniței.

In sufragerie, Tudor făcu prezentările.

Madama Lența își făcu apariția — în rate, oarecum — îndărătul scaunului Ninei, fără ca Andronic s'o fulgere. Lența îl privi cu mirare, începând să spere în miracole. Dar bine înțeles, gura n'o deschise ca pe vremea Domniței.

Andronic era atât de atent, atât de prevenitor cu Nina, tratând-o cu atâta curtenie desuetă, încât sonoritatea verbală a sufrageriei devenea arhaică prin glasul lui, la fel cu obrazul ei de zid străvechi, tavan boltit, ferestre de cetate, și toate portretele Ceaur Alcazilor.

Tudor mânca îngândurat, participând mai mult cu ochii și cu bună-voința de-a zâmbi la dialogul celorlalți. Era încă într'un fel de somn nelimpezit.

Nina era cu grația femeie-singură între leul alb și leul auriu. La masa lungă — istorică parcă, evocând divane domnești și sfinte sinoade — a sufrageriei, în apăsarea pietrei masive, și între cei doi bărbați, Andronic Ceaur Alcaz și Tudor Ceaur Alcaz, Nina avea mătăsoasa impresie că e în crinolină printre armuri, într'un castel de altădată. Timpul Vornicenilor și toate accentele sufrageriei o descoperau din actualitate, făcându-i mai fragedă tinereța și mai cu ritm de menuet feminitatea. Nina vorbi cu măsură, evitând desfășurările de argumente, știind să asculte comprehensiv vorbele lui

Andronic, îndrumându-l cu încetul spre amintiri. Parisul de altădată apăru. Domnița fu pomenită.

După ce se ridicară dela masă, Andronic sărută mâna Ninei, și porni încet pe scară spre odaia lui.

— Te rog să mă ierți, se adresă Tudor către Nina. Am treabă pe moșie...

— Nu te ocupa de mine. Du-te. Eu am să muă odihnesc.

Tudor porni la mormântul Domniței unde lucrau înainte Conășelu și Alfeu. Crucea nu era gata încă.

Amiaza se înfierbânta în bătaia soarelui, sporind încă migrena lui Tudor. Toate mirosurile văzduhului și ale ierburilor erau prea dulci. Către asfințit apăru și Andronic. Făcea întâia vizită Domniței.

Tudor îi lăsă singuri, pornind fără țel, durerea de cap ținându-i loc de suflet, gând și tovarășie. Privea cerul, soarele care se împurpura pe munți, copacii, lăsându-se dus în voia pașilor. Se ridica un vânt molatec care dădea foșnet de rochie frunzelor, încrețind luciul iazului. Tudor tresări, văzu — deși nu vru să vadă — și întoarse capul, abătându-se dintr'acolo. O zărise pe Nina ieșind din iaz spre halatul întins de Lența. Ca o blană pieptănată în răspăr, sângele se zburli. O clipă numai. Apoi pașii porniră

cu migrena într'aiurea. Ajunse la Stejarul Chioaei. Se așeză pe bancă.

În văile albastre de înserare albeau turme, răsunau tălângi și mugete. În fund, munții vineți, coperiți de jarul soarelui.

Dar nu stătea pe banca de lângă Stejarul Chioaei decât trupul, greu și mat. Sufletul nu venise.

— Fratele Tudor doarme în fața soarelui?

Tudor se ridică, poftind-o pe Nina să stea jos. Invitația întrebării trecu pe lângă el, fără să-l găsească, ducându-se singură spre anii trecutului.

Nina era subțire îmbrăcată, într'o rochie de fular albastru cu buline albe, înodată cu o fundă în talie. Părul încă jilav și nepieptănat și-l adunase la ceafă, înodându-l. Roia tumultuos spre umerii ei, recăpătându-și în văpaia soarelui lucirile arămii. N'avea pantofi, nici ciorapi; sandale roșii în care călcăile își rotunjeau rumeneala de mere, și degetele își păstrau ca într'o apă rozul mic și delicat al unghiilor.

Venea dinspre Nina care-și scutură părul, înfoidu-l, miros de ploae de primăvară.

N'o vedea, dar parcă înflorea liliac alb lângă el.

Copita sângelui bătea pe-acolo tot mai tare.

— Fratele Tudor și-a pierdut și ochii.

Se răsuci spre Nina cu atâta violență

Încât se simți parcă lovită. Se lovi un șarpe în mișcarea capului ei de înălțare încordată. Zâmbea cu ochi ca agrișa și nările deschise, înfruntându-l.

Tudor se ridică brusc și porni.

Ochii Ninei îl urmăriră, prelungindu-și, parcă din gușa dulce, răsărit, zâmbetul spre el, cu acea expresie a capului, a ochilor și gurii pe care au pisicile când cer bucata lor de carne cu un miau aproape îngeresc, mai subțirel decât trilul tomnițelor.

CAP. VII.

La masă Tudor fu atât de taciturn posomorît încât înghețul polar care odinioară părea un atribut al lui Andronic, acum în jurul lui se adunase.

Vorbiră numai Andronic și Nina.

După masă, Andronic se retrase la el, acordând Ninei omagiul aceluiași ceremonial curtenitor.

După plecarea lui Andronic, Tudor spuse Ninei noapte bună și plecă fără nicio altă explicație, lăsând-o cu Madama Lența. Se închise în odaia lui, fumând țigară după țigară. Vroia să doarmă. Atât. Se desbrăcă, își puse pijamaua și se întinse pe pat. Dar odinioară pe munte, când fugea de trup în tovărășia lui Alfeu, umbra trupului îi acoperea sufletul. Zadarnic cercă să-și abată gândul înspre altele. În trup nu ajungea nici moartea Domniței, nici învierea lui Andronic, nici numele Oanei — și nici măcar amintirea Ninei.

*„Din care vechi-străvechi colind
M'am fost desprins, ca să m'aprint*

*La o fereastră, în argint
Și clopoței de mărgărint?*

*Că iată m'am trezit cântând,
Cântând de când și până când?...”*

● Iși căuta sufletul, cu desnădejde, dar nu găsea decât trupul de pe marginea iazului, întins pe fructele roșii ale sângelei. Capul zvâcnea întunecat.

Chemă o față. Ceru vin. După un timp sosi Madama Lența.

— Roș sau alb, prințisorule?

— Vechi.

Bău vinul nobil ca pe o bere, trezindu-și și mai tare desmățul sângelei. Imbrăcă un halat peste pijama, pornind afară. Trandafirii erau prea dulci. Ierburile miroseau atât de tare a sevă crudă încât prin castitatea lor vegetală nara adulmeca păcatul. De jur în jur răsunau broaștele, iubirea lor gălgâitoare, numai gemete și tânguirii întretăiate. Ingrozitor! Se dușe până departe pe drum, trecând pe la Stejarul Chioaei, căutând potolire. Dar n'o găsi. Amintirile sufletului dispăruseră de pe fața pământului.

Se întoarse, isgonit. Luminile erau stinse.

Numai stelele ardeau, cu tremurul lor de sânge în friguri.

Luă drumul livezii. Călca peste cântecul tomnițelor. Călca tot. Se întorcea lup pe locurile de căprioară ale tinereții.

În odaia Ninei ardea slab o candelă. Nina stătea la fereastra stinsă, pieptănându-și părul.

Il vedea? Nu-l vedea?

Trupul lui creștea spre ea, ducându-l spre sânge. Nu mai avea nici gânduri, nici vorbe. Pas cu pas se apropia de fereastra întunecată, până când ochii lor se întâlneau.

Sări pe fereastră și o cuprinse în brațele lui mari, puternice și lacome, acoperindu-i trupul care singur se lipi, în timp ce buzele ei îi căutau gura. Sărutarea lor bătu cu grindină frunzișul greu al sângelui învălmășit. Gemură și se prăvăliră, topindu-se unul într'altul.

Somnul sleirii și zbučiuimul mereu re-deșteptat îi împleți chinuitor ca un plumb topit într'un cazan al iadului. Spre zori abea Tudor se limpezi la capătul puterilor. Se smulse din năpraznicul culcuș, îmbrăcându-se la fereastra zorilor. Cu părul revărsat pe umerii goi, cu fața arsă ca de ger, Nina îl privea, rezemată într'un cot. Era frumoasă cum o pisică sălbatică e pisică. Îngrozitor femeie.

— Frate Tudor, mai stai. Vreau să-ți aud și glasul.

O privi mirat și trist.

— De ce-am ucis cântecul?

Nina îl măsură cu sprincenele ridicate.

— Du-duș! Acum cinci ani erai deștept și romanttic. Romantic ești și acuma, dar nu cumva te-ai prostit?

O privi lung, fără să-i răspundă.

Zorii erau atât de puri în ceasul deșteptării, printre frunze, încât sufletul își revedea copilăria lui cerească.

— Noapte bună, Nina.

Nu mai avea de ce și cui să spue bună-dimineața.

„O! ce dimineață, Doamne, peste lumii Plâng în clipe fetele luminii...”

CAP. VIII.

Tudor dormi târziu, dar își prelungi până aproape de ora dejunului șederea în odaie, cu speranța că Nina va pleca, evitând să să mai dea ochii cu el. N'auzi însă roțile trăsorii, nici copita cailor. O sună pe Lența.

— Ce face duduia Nina?

— Ce să facă? E la iaz, prințișorule. Tare ești tras la față!

— Când pleacă?

— Cine? Duduia Nina? Da' de ce să plece, prințișorule scump și drag ?N'are undesta în cogeamite hardughie pustie? Iaca, dracu! D'apoi, dragoste și mândreață de prințișor, ai uitat c'o poftit-o Domnița? oftă Lența întretăiat, așteptând zădarnic să-i picure ochii. Lasă că-i aduce Lența și calabălăcul dela gară. Să mai aibă și Lența, prințișorule, cu cine schimba o vorbă că m'am sastisit tot cu beșleaga de Troia și jupânul Sami! Merde!

— Bine, Lența. Du-te.

Intr'adevăr, după dejun, trăsura plecă la gară, întorcându-se cu restul valizelor, sub privegherea Lenței.

Vrasăzică Nina „se instala” la Vorniceni!

La dejun nu s'auzi decât gura ei. Istorie, glumea, proaspătă și vioae, aducând în sufragerie o înviorare fără stridență.

Tudor o evită de-a lungul zilei, ocupându-se de mormântul Domniței, unde se întâlnește din nou cu Andronic care începe să-și petreacă timpul mai ales acolo, stând pe bancă. Dar nici Nina nu caută să-l întâlnească. Cu Lența după ea, umblă prin bibliotecă, făcu baie de soare pe marginea iazului, foarte la ea acasă: cașicum Domnița n'ar fi dormit sub toți trandafirii.

Spre asfințit Tudor își încercă un cal tânăr, gonindu-l, verificându-l la trap și la galop. Nu mai încălecă din Basarabia, de când îl rănise glonțul. Își reeduca mușchii, controlându-și reflexele. Câteva ceasuri de efort și concentrare deplină. Pe cal aparține numai calului. Reveni tocmai spre seară acasă, făcu un duș și apărură la masă calm, încredințat că-și va merita somnul. Cu fiecare bătaie a inimii Nina se apropia de el, învăluindu-l cu arșița nopții blestemată. Își luă halatul, și ca un condamnat la moarte porni pe esubt stele la fereastra ei. Deschisă, bine înțeles: ca o ușă. Intră și altă noapte începu, până'n zori.

Glasul îl opri din nou lângă fereastră.

— Duduș, rămâi o clipă.

Veni în cămașă de noapte lângă el, așe-

zându-se pe marginea ferestrei, luminată de lampa fragedă a zorilor. Iși scutură părul, descoperindu-și fața. Il privi lung, pieptănându-și părul pe spate cu mâinile ei subțiri. Ii desmierdă fruntea.

— De ce nu vrei să mai vorbești cu mine?

Tudor se simți lângă ea ca un țăran în casa boerilor. Nu mai găsea spre ea drumul cuvintelor. În odaia patului o astfel de întrebare îi părea trivială. Și îl surprindea prospețimea ei de dimineață după astfel de nopți proectate pe cele de odinioară.

— De cinci ani n'am mai vorbit. De ce? Nu înțelegi că mi-e dor de tine!

— Și mie, Nina, mi-e dor de mine.

C'un salt fu în livadă, fugind fără să mai întoarne capul.

Nu mai întorcea capul după nimic. Fugea de toți, începând cu el. Dorea somnul și uitarea. Și pe Andronic îl evita: deci și mormântul Domniței, unde Andronic își făcea treptat locul zilelor.

Primise două scrisori: una din Ardeal, dela Petruș, și alta dela Oana, transmisă prin Spitalul Militar dela Iași. Le lăsa nedeschise. Nu vroia să-și mai aducă aminte de nimic. Trăia în clipe, fără trecut și fără viitor, — oprit. Dar accepta totuși să fie considerat de Andronic — când se'ntâlneau la mese — ca stăpânul casei și al Vornicenilor. Il înșela și pe el. Ii înșela pe toți.

Dacă ar fi fost militar activ și-ar fi dat demisia din armată. Avea neconținut senzația că-i degradat și că-i neputincios să lupte. Nu mai putea conviețui cu el însuși. Și nu făcea în fond altăceva de-a lungul zilei decât să aștepte venirea nopții. Numai atunci găsea beția salutară care avea să-i otrăvească iarăși ziua următoare.

Intr'o dimineață intră în etacul Domniței, căutându-și mama. Se uită prin lucrurile ei, răsfoindu-i albumele cu fotografii, revistele timpului. Cu încetul ajunse și la birou. Deschise sertarul, găsind chiar de-asupra o scrisoare dela Nina. O ceti, din ce în ce mai nedumerit.

„Foșnesc încă în amintirea mea copacii toamnei dela Vorniceni ca amintirea rochei de bal a Annei Carenina...”

Nina!

„Scrisoarea pe care ți-o scriu acum, abea sosită din Franța, parcă nu eu o scriu, ci numai o recitesc, acuma adusă de călărețul care ne-a ajuns din urmă în apropierea gării”.

„Mi-e frică, Domnișă, să mă uit în oglindă...”

„Nina e și ea o lecușă de Domnișă care n'are cui își dicta memoriile, și

*care cu fruntea pe genunchii Domniței
dela Vorniceni, spune c'o bucurie oste-
nită: M'am întors, Domnișă. Dar nu
m'așteaptă nimeni".*

Nina?

— Nina!

*„Pleacă cea mai mică fată,
Vine cea mai lungă toamnă,
Inimă, în tine'ndeamnă
Ceasurile de-altădată.
Vine cea mai lungă toamnă
Pleacă cea mai mică fată.*

*Somnule, mai fii tu minte
Cum ai întâlnit pe-o bancă
Stând cu soarele fierbinte
Ca'n descântec de Țigancă
Lună nouă'n chip de fată.
Viața! taină desgropată!*

Se înapoiase oare la Vorniceni acea Nină? Atunci totul era altfel oribil! Atunci el ucisese cântecul, nu ea! Și mai brutal, înviase în casa Alcazilor nedreptatea pe care Andronic o făcuse Domniței, strivind sufletul unei fete tinere. Noaptea îi da trupul, violând-o, iar ziua îi întorcea spatele ca unei servitoare cu care nu te culci decât atunci când nu-i vezi obrazul.

Oribil! și desgustător!

Dar era așa într'adevăr?

Reciti scrisoarea Ninei, încordat. Revăzu tot ce se întâmplase dela venirea ei. Totul ear contradictor alături de scrisoare. Nu se putea lămuri. O cumpănă chinuitoare.

La dejun, Nina îl surprinse, ca niciodată, privind-o pe furiș. De câteva ori. După ce se ridicară dela masă, și după ce Andronic se retrase, Nina ieși afară, fără să se ocupe de Tudor. Il auzi însă deîndată venind în urma ei. Nina se îndreptă spre Stejarul Chioaei. Acolo se opri, așteptându-l pe bancă. Veni și se așeză alături de ea.

CAP. IX.

— Insfârșit, Duduș, îmi faci cinstea de-a mă recunoaște la lumina zilei! Să sperăm că accidentul de azi se va repeta, devenind obișnuință. Căci te înșeli, Duduș, astăzi, cum te-ai înșelat și acum cinci ani. Nu ai curajul sau aptitudinea lucidității. Tot eu voi pune ordine în haosul tău romantic. De ce ți-e rușine de trupul tău?

O privea atent, concentrat, cu tot adâncul.

— Nu răspunzi, tu, bărbatul. Și trebuie să răspund tot eu, femeia. Ți-e rușine de trup, dragă Duduș, fiindcă nu-ți cunoști sufletul. Ești mereu același: copilul care se joacă, sperând că se caută și crezând că se găsește: pe culmi, bine înțeles. Trupul nefiind „o culme”, îl repudiezi ziua, deși noaptea oficiezi cu splendoare — da, Tudor — în slujba lui. Crezi că ești un înger? Nu? Și tu ești în realitate un faun: simplu și admirabil: ca faun. Ca om abea ești: mai mult prin iluziile despre tine, decât prin realitatea ta. Acum cinci ani, prietene Duduș, ai crezut că mă iubești. Erai gata să mă iei de

soție, sau să fugi cu mine în străinătate. Ai fi făcut orice pentru mine. Eu reprezentam — atunci — culmea albastrei regăsiri a Fratelui Tudor. Și acum, recapitulând trecutul, crezi la fel: că m'ai iubit cu sufletul, pentru suflet... Te înșeli, Duduș. Țin minte și acum o strofă revelatoare:

*„Să fii tânără, să fii fierbinte,
Fată cu miros de portocală”.*

— Iată adevărul tău, Duduș: faunul. Ai iluzia sufletului prin grațiosul talent pe care ți l-a dat natura. De altfel, talentul dă la mulți iluzia sufletului. Dar tu nu trăești decât prin trup. Adevărul tău, substanța ta robustă e trupul acesta superb și prin frumuseță și prin vigoare. Trup de bărbat tânăr. Mă închin. Știu că te oripilez, dar raporturile noastre verbale se vor desfășura mereu sub semnul disonanței. Vrasăzică, acum cinci ani, când te-ai descoperit pur și înflăcărat în fața mea, îmi cereai să fiu tânără și fierbinte, atribuindu-mi și pentru nevoia rimei, dar și sensual, mirosul portocalei: fructul care își îmbrăca în coajă de aur miezul cărnos. Nu-mi doreai decât trupul, Duduș, și dorința ta dovedea calitatea faunului din tine, fiindcă într'adevăr trupul meu e frumos. O spun cu lealitate. Frumusețea trupului meu e o axiomă. Să

facem acum un salt peste cinci ani, și să revenim la tine: devenit Tudor Ceaur Alcaz. Splendid nume pe care trupul tău bărbătesc, pe care vitalitatea ta de leu, îl merită. Mă revezi brusc, când nu te-așteptai să te mai întâlnești cu mine. Și ești fericit în brațele mele. Acolo ți-ai găsit adevărul. Trupul meu ți l-a dat. Dar iar intervine Coca Duduș, copilul răsfățat al Vorniceniilor, tânărul care se joacă de-a viața, acoperindu-se cu măști măgulitoare în care își vede obrazul, uitând că obrazul se ascunde dedesubt. În loc să-mi fii recunoscător — nu atât pentru plăcerea acestor nopți, cât pentru adevărul aflat — devii dramatic, după canoanele romantismului. Fugi de mine, mă eviți, nu-mi adresezi cuvântul, laci posomorît, cu repulsie, în prezența mea, împingând repudierea diurnă până la grosolănie. Până și faimoasa Lența Panțâr m'a întrebat: „Da ce are cu mata prințisorul?” Ce are prințisorul? Are nevoie de minciună, cum a avut de mic copil! Inchis la Vorniceni, trăind în timpul psihologic al Vorniceniilor, dincolo de timpul social al epocii, continui să te joci în aceste vremuri când nici copiii nu mai știu ce-i joaca și răsfățul. Ai iluzia că suferi, deci — și nevoia bovarică a acestei iluzii — ca să-ți răscumperi umilirea dată de adevărul găsit în trup: în trupul tău întregit prin trupul

meu. Dragă Duduș, îți vorbesc direct, cu simplitate, sollicitudine și duioșie, — deși înțelegem altfel, unul și altul, acest cuvânt veșnic vechi și mereu nou. Femeile sunt duioase când devin sentimentale, având nevoie de muzici dulci. Eu sunt duioasă numai când nu-s sentimentală. Luciditatea mea acordată altuia e semnul unei duioșii: a mea, nu a celorlalte.

Femeile înduioșate nu dau decât minciuna adjectivelor; eu dau adevărul judecăților. Trupul tău mi-e drag. Ți-o spun fățiș. Trupurile noastre se împlinesc. Culcușul nostru e vecin cu Zeii: nimic nu-l desparte de ei. Așadar sunt mândră de tine și am nevoie de tine. Ești al meu. Deci te vreau purificat de iluzii. Acum cinci ani mi-ai iubit trupul, fără să-l cunoști, presimțindu-l numai, crezând că-mi iubești sufletul. Acuma îmi cunoști direct trupul, convins că între noi e prăpastia tragică a sufletului. Și crezi că mă disprețuești la lumina soarelui, și sperii, desigur, că te vei desmetici și libera. Află, Duduș, — ți-o spun fără cochetărie, fără laudă, fără iluzie — că pe mine mă iubești. Află că dragostea ta sunt eu. Drumul spre plenitudinea ta e numai în mine.

— Vrei să te cer în căsătorie?

— Mojiciile nu mă găsesc vulnerabilă. Sunt prea lucidă ca să nu văd rațiunea a-

cestei întrebări ironice. Te temi de mine. Simți că tot ce-ți spun e adevăr compact, fără replică. Da, Duduș, poți fugi cât vrei de mine! Când voi deschide fereastra, noaptea, la mine vei ajunge oriunde te vei afla. Și în nicio femeie nu vei putea scăpa de obsesia trupului meu, fiindcă acest trup e în tine, e adevărul tău, e regăsirea ta. Fii lucid, Duduș, bărbat, curajos, realist, fără oglinzi romantice. Numai așa îți vei cruța un sbucium inutil. Recunoaște că mă iubești. Alături de mine vei trăi în adevărul tău. Tot restul e minciună și iluzii. Scutură-te. Trezește-te. Îți fac un dublu dar: trupul meu dimpreună cu sensul vieții tale, revelat prin mine.

* * *

— Nina, acum cinci ani tot așa erai?

— Eu n'am purtat măști. Narcisismul bovaric nu e nici oglinda, nici boala mea. Mi-am descoperit adevărul, și în el am crescut, am luptat și am trăit.

— Desigur, Nina, desigur. Dar atunci, acum cinci ani, pe această bancă, mă trimeteai în viață, la luptă, în mulțimile tumultuoase, spre generația mea, spre suferințele și idealurile ei.

— Desigur, Duduș, desigur. Bărbatul se formează în luptă.

— La capătul acestei lupte nu vezi decât patul tău pentru mine?

— Trupul meu nu e numai în pat; cu el și după el vei găsi adevărata viață.

— Atunci de ce nu mi l-ai dat acum cinci ani?

— Erai prea copil. Și eu încă nu eram deajuns de lămurită.

— Crezi că m'ai iubit, Nina? Mi-ai spus la despărțire că ți-e frică de mine. De ce?

— Fiindcă și eu sunt femeie, Duduș. Cochetă, deci. Nu puteam să-ți las numai amintirea unei predici. De altfel, predica nici nu mă exprima în întregime. Mai rămânea, nedescoperit, trupul acesta al meu, care te dorea, care se despărțea cu greu de tine, care poate nu renunța cu totul și pentru totdeauna să te reîntâlnească. Spune drept: nu te-am legat mai strâns de mine prin ultimele vorbe: „Du-te”, decât prin lunga predică de pe bancă?

— Nina, să lăsăm laoparte ce și cum m'a legat de tine. Am cetit din întâmplare scrisoarea ta către Domnița...

— Și?

— Astă mă întreb și eu: și? Rochia de matasă lungă a trecutului... Rochia de bal a Annei Carenina rămasă în foșnetul toamnei dela Vorniceni... Călărețul cu scrisoarea... Îți pare că rimează ce mi-ai spus cu ce i-ai scris?

— Dorești să fiu absolut sinceră?? Bine. Vroiam să fiu neapărat poftită la Vorniceni. Iată scrisoarea!

— Iată și trupul! Sufletul? Așa zisul...

Privirea Ninei se înăspri; trăsăturile se ascuțiră deodată, dându-i ceva de uliu.

— Dar nu înțelegi că ți-am dăruit tot ce am mai prețios? Sufletul? Dar ce vrei să faci cu „așa zisul?”

— Mă întreb și eu!

— Ești ironic.

— Nu-nu! Sunt fioros de mirat!

— Iar literatură!

— Dacă vrei! Pentru oamenii vulgari, nuanțele sufletului vor fi întotdeauna literatură.

— Sunt vulgară?

— Da, Nina, ești vulgară. Mi-ai spus acum cinci ani că nu semeni cu părinții tăi. Schițai un fel de teorie a capriciului ereditar, pe marginea mea. Susțineai cu oarecare dreptate, căci ești într'adevăr deșteaptă, că eu, deși mă cred exclusiv copilul Domniței, sunt în realitate un Alcaz, sau un drum spre Alcazi. Despre tine mărturiseai, ca să-ți illustrezi teoria, că decurgi dintr'o bunică...

— Străbunică, rectifică Nina, îndepăr-tând-o cu o generație.

— ...care ținea crâșmă la o rohatcă.

— Exact, vorbi Nina cu o ușoară sfidare. Crâșmărița mea vindea, câștiga și stătea la

teighea, cu toate că era, așa se spune, îndrăcit de frumoasă. Ii plăcea lupta, banul câștigat prin luptă. O văd și o simt. Cred că și frumuseța ei era subordonată luptei pentru ban. Trăia robust, în adevărul ei. O recunosc și o stimez. Și o prefer, așa cum e, unei străbunice care mi-ar fi lăsat un nume în registrul iluziilor acceptate.

— Da, Nina, cu ea te potrivești. Străbuna ta — Dumnezeu s'o ierte — ținea crâșmă cu spirtoase. Tu, Nina, ții crâșmă cu trupul tău argumentat. Te disprețuesc. Ca bărbat îți cer scuze și accept orice pedeapsă. Dar te-am iubit, Nina. Am ars pentru tine. Am cântat pentru tine. Ai fost ani de-a rândul sub fruntea mea, în inima mea, în pasul meu spre viață, în insomniile mele. Am respectat femeia prin amintirea ta. „O! Ce dimineață, Doamnă, peste lume!” Lumina dimineții tale am văzut-o pe fruntea — auzi, Nina, pe *fruntea* — tuturor femeilor. Amintirea ta a crescut cu mine pe toate culmile adevărilor sau iluziilor mele. Acum... „O! ce dimineață, Doamne, peste lume!” Erai fluturare în steagul ființei mele. Jos steagul. Crâșmele n'au nevoie de steag.

Era atâta violență amară în chipul lui scurmat încât Nina se temu.

— Tudor... Duduș, și dacă adevărul meu e în scrisoarea Domniței?

— N'ai fi vulgară nici în minciună.

Nina rămase mută, dar i se umflară vinele de pe tâmpile. Mânile și picioarele ei subțiri aveau zvâcnirea biciuită a cozii de pisică.

Rămaseră astfel alături mult timp. Tudor, cu capul în mâni, se ferea să întâlnească privirea de azur a munților.

*„O! ce dimineață, Doamne, peste lume!
Plâng în clipe fetele luminii...”*

Răsunau în vale apele, tălăngile și tihna, ca în pastorală lui Beethoven. Lumina soarelui se pregătea pentru candelă.

Mâna Ninei găsi fruntea lui Tudor.

Tresări, privind-o mirat. Era tânără, proaspătă și aproape tristă, cu obrazul învăluit în frunza soarelui.

„Fată cu miros de portocală!”

Nina se ridică de pe bancă, sprintenă, c'o elasticitate de zbor pornit, scuturându-și părul. Știut, trupul ei era amețitor de feminin în rochiile care nu-i destăinuiau decât avântarea de paj deghezată în fată.

— Rămas bun, Duduș. Plec la București chiar acum. Și-ți spun calm, fără nicio supărare: Am să-ți lipsesc în fiecare noapte. Ai să mă cauți în fiecare noapte. Ai să gemi, Duduș. Ai să întinzi brațele să mă cuprinzi.

și ai să-mi cunoști puterea în golul brațelor tale. Și într'o zi ai să mă găsești. Eu te aștept.

Tudor nu se mișcă de pe bancă.

Și într'adevăr, calmă, atât de calmă că parcă dictase o telegramă omițând să menționeze adresa expeditorului, adaugă:

— Stau la Athenée Palace. Găsești adresa mea și în scrisoarea Domniței.

Subt ochii lui toate se reclădeau vast, simplu, etern, regăsindu-și dimensiunea Beethoven. Munții, în vânăta solemn; cerul, cu zare de rubin pe culmea munților; înserarea cu glasurile și tăcerea ei dinspre aștri. Cântau greerii.

Auzi trăsura.

Pleca într'adevăr??

Dar nu întoarse capul.

La ceasul mesei nu mai erau în sufragerie decât Andronic Ceur Alcaz și Tudor Ceur Alcaz, portretele și scaunul Domniței.

Viața și moartea își reluau locurile lor în casa Alcaz.

După masă, Tudor se duse cu încredere în odaia lui. Stinse lampa. Se rugă lui Dumnezeu pentru odihna sufletului mamei lui. Se culcă. Adormi, presimțind-o din nou pe Oana în parfumul de brad al ferestrelor purificate, fără să-și îngăduie încă drumul spre ea.

Dar visă patul Ninei. Se deșteptă spurcat
în suflet, osândit în trup.

A doua zi pleca la București.

PARTEA A ȘAPTEA

„IȚI MULȚUMESC ADÂNC, PĂMÂNT,
CĂ MI-AI DAT CLIPĂ SĂ TE CÂNT.”

CAP. I.

Fata bunicilor avea lampa ei în casa Dănescu.

Oana căpătase o prietenă de lampă; Malvina, încă o fată, prin aceasta recăpătând-o mai intim și pe cealaltă; iar Alec, mândru melancolie de-a putea spune, cu tâmpile albe:

Ce fac fetele? Unde-s fetele? Când vin fetele?

Pluralul „fetele” prelungea pluralul „băeții”, feminizându-i absența, atenuând-o astfel.

Totul se întâmplase „cu binișorul”, cum spunea fata bunicilor, ale cărei vorbe, exclamații și expresii moldovenesti căpătaseră drept de cetate în casa Dănescu.

Petruș se hotărîse decu toamnă, chiar în ziua înapoerii pe zonă, obținând miratul, alarmatul și zâmbitorul acord al Mirunei. Scrisese de pe zonă o scrisoare care începea cu „Dragii mei părinți”, comunicându-le hotărîrea lui, rugându-i să-i acorde benedictiunea și asistența lor. Pentru întâia oară

Malvina și Alec își pierdeau individualitățile izolate în raport cu Petruș, devenind „dragii mei părinți” pe drumul inimii. Isprăviseră scrisoarea zâmbindu-și unul altuia într'aceiași amintire. Și ei fuseseră logodnici. Acum venise rândul copilului lor. Ca niciodată, porniseră pe jos, făcând o lungă plimbare împreună, singur ei.

— Noi doi!

Scrisoarea „lor” către Petruș, scrisă de Alec în numele amândorora, avea accentul acestei regăsiri.

Alec devenise avocatului inimii lui Petruș, ducându-se la Târgul-Neamț unde tatăl Mirunei, Conu Grigore Lucășescu, era judecător cu gradul de Consilier. Petrecuse nu una, ci trei zile în casa lui Conu Grigore și a Coanei Catinca.

— Dă, Coane Alecule, ei ș'or lua buclul pe cap! Dacă au tragere de inimă unul pentru altul, să le dea Dumnezeu noroc.

Cunoscuse la Târgul-Neamț și pe bunicii Mirunei, care oftaseră cu „mare jale” aflând că nepoata se mărită tocmai la București — Bucureștiul devenea transoceanic pentru dorul lor, — rugându-l să-i ducă din partea lor o cutie cu chitonag, alta cu posmagi și niște ouă dela găinele lor: fiindcă la București au auzit ei că nu sunt ouă „cinstite”.

Petruș obținuse o permisie de trei zile. Venise acasă, se logodise și plecase, lăsân-

du-și logodnica în odaia lui de-acasă. Accepta despărțirea, dar nu și gândul că Miruna stă la Cămin.

De-atunci, fata bunicilor venise cu calabalâcul — transportat cu birja — foarte Scufiță Roșie, aducând printre alte gavanoase și o pisică. Cu ea intrase parcă un miros de busuioc în casa Dănescu. Și Malvinei și lui Alec le dădea impulsunea complice să o tachineze.

— Oameni buni, ce tot aveți cu mine!

Râdeau. Și ea râdea, căci avea dinți numai pentru asta. Tinereța ei era ca o ulcică plină cu fragi atunci culeși. Nu stătea de geaba în casă. Decum intrase înviorase și înnoise gospodăria casei, luându-i caracterul mecanizat pe care-l are îndeobște în Muntenia — maicuseamă în casele bucureștene, — dându-i-l pe cel mai viu și mai pitoresc al Moldovei. Pentru ea bucătăria era locul îndeletnicirii bucătarului, ci prelungirea femeii înspre gospodărie, și răsfângerea ei înspre bărbat prin iscusința și arta gătitului. Apărură deci în casa Dănescu pārjoalele, sărmăluțele, perișoarele cu smântână și zbârciogi, cataiful, halvaua de casă, minciunelele, dulcețurile, — și în sfârșit cozonacii pentru cei de pe zonă. Căci de multe ori mâncărurile în Moldova nu sunt numai o îndestulare a stomahului, dar și un drum spre inimă. Din care pri-

cină, cei de-acolo nu se sfiesc să încorporeze în sufletul lor ospăturile moldovenești, care hrănesc și bunătatea sufletului pe gura mâncării dar și a voioșiei.

Pe urma Mirunei, Malvina se deprindea cu drumul bucătăriei, regăsind amintiri și pofte din copilărie: morcovul crud, zaharul ars, floricelele — cucoșeii, cum le spunea Miruna rumenită de căldura plitei — și încă multe altele.

— Miruna, ce-avem la masă? o întreba Alec.

— Oameni buni, iar mă necăjiți! se apăra ea.

Dar numai ea știa programul meselor, fiindcă singură dintre toți acorda un fel de evlavie ceasului când se adună în jurul mesei „familia”. La masă nu venea numai să mănânce și să plece; venea să-i întâlnească pe-ai ei, ceasul mesei căpătând caracterul de caldă însoțire și recreativă tovarășie. Prin fata bunicilor, cei rămași fără băeți se întâlneau cu vorbele, descoperind și gluma. Era cu neputință celor mai în vârstă să nu se simtă și puțin bunici alături de ea. Prospețimea ei alintăcioasă chema răsfățul. Iar când se înfierbânta istorisind, cu expresii din ce în ce mai get-beget moldovenești, gestul de-a-i desmierda obrazul, bătându-i-l ca pe un bot de mânz, devenea irezistibil.

— Om fără hogeag! spunea ea despre câte cineva, cu mare dispreț.

— Ce-i asta, Miruna?

— Om ușărnice, care nu trage la casa lui.

Oana cunoștea și alte aspecte ale Mirunei, descoperind în ea ceiace s'ar putea numi „cinstea sufletului”.

— Miruna, știi ce ești tu?

— O pisică dela Agapia.

— Nu. Ești un „om bun”.

Dreaptă vorbă. Miruna era om bun. În casa ei Dumnezeu ar fi intrat să mănânce pâne. Nimic mai curat și mai sănătos decât sufletul ei. Când spunea un lucru, așa era. Când făgăduia, își respecta cuvântul dat până la absurd și îndărătnicie.

Intr'o seară Alec venise cu o mare surpriză: o lojă la un concert cu toate locurile vândute. Concert care era „visul meu:” al fetei bunicilor.

Dar Miruna se scuzase sub tot felul de pretexte care îi incendiau obrazii, fără să convingă pe nimeni.

— De ce nu vii cu noi? o întrebuse Oana între patru ochi.

— Trebuie să-i scriu lui Petruș.

— Ii scrii mâne dimineață, sau după ce ne întoarcem.

— Nu se poate. I-am făgăduit să-i scriu în fiecare seară, după masă. El știe că atunci îi scriu.

Și îi scrisese, în timp ce „visul ei” cânta pentru alții. După concert, Oana o găsisese masa ei, cu lampa aprinsă, mai harnică la peniță decât greerii la țăriit.

— Bine, Miruna, cât îi scrii?

— Tare mult! zâmbise Miruna. Mi-i drag să-i „spun”.

Și Oana scria, tot mult, și tot în fiecare zi. Adică tot seara, după ce casa se potolea.

Când Malvina și Alec se întorceau dela plimbare — luaseră deprinderea de-a se plimba pe jos în fiecare seară, după masă, — vedeau două ferestre luminate.

— Fetele învață, spunea Alec.

Malvina îl privea viclean cu coada ochiului.

Alec zâmbea spășit.

Căci amândoi știau că fetele scriu băeților. Și cele două lămpi vecine căpătau aurul inelelor de logodnă, cu toate că inel purta numai degetul Mirunei.

CAP. II.

Când Regimentul băeților trecuse din Ardeal spre Basarabia, în gara Ploești, împădurită de militari, Petruș zărise deodată culoarea inimii lui.

— Tu! Tu! Tu!

Uitase să-l prezinte pe Tudor Mirunei. I-l prezentă.

— Singură, domnișoară? o întrebă Tudor.

Fata bunicilor zâmbise cum știa ea, dintr'o filă de poveste.

— Oana te caută în celălalt capăt al peronului.

De-atunci vremurile se înăspreau și învâlmășeau neconținut. Umbra Sovietelor acoperea hotarul României, straniu, ca apropierea strigoilor la ceasul spaimelor. Valuri de Moldoveni se revărsau mereu spre București. Cei rămași în Moldova își pierdeau somnul, trăind într'o istovitoare stare de alarmă.

Cu toate că examenele se isprăviseră, nimeni din casa Dănescu nu accepta ca Miruna să plece în Moldova. Alec scrisese pă-

rinților Mirunei și bunicilor ei, obținând încuviințarea lor. Căci și la Târgul-Neamț zvonea a rău. Și oricum, Bucureștiul era mai departe de Soviete decât veșnic biata Moldovă.

Zi cu zi creșteau zvonurile, neliniștind pe cei de-acasă. Gândurile plecau dela București în necunoscutul Basarabiei unde erau băeții.

Când edițiile speciale și emisiunea postului de Radio anunțaseră ultimatul rusesc, lămpile arseseră toată noaptea în casa Dănescu.

— Oare fetele dorm? o întrebase Alec pe Malvina, hotărîndu-se să renunțe la somn.

Și după ce văzuseră și la ele lămpile aprinse, se adunaseră cu toții laolaltă, petrecându-și restul nopții împreună, cu cafele negre făcute de Miruna în ibric.

— Cine-i cel mai viteaz dintre noi? întrebase Alec.

— Miruna! răspunsese corul celor trei glăsuri: al Malvinei, al Oanei și al lui Alec.

— Oameni buni!...

Și oricum, tot înjghebaseră un pic de zâmbet în frigul sufletesc al casei.

Cedarea Basarabiei și a Bucovinei le dăduse secunda unei ușurări. Apoi începuse umilința. Alec argumenta că nu se putea altfel, că era mai cuminte, că deocamdată... Dar intrase tristeța în casă. Ardea lumânare

de mort la căpătâiul unui pământ românesc. Maicuseamă prezența și vorbele Mirunei dădeau Basarabiei și Bucovinei — cam naționale în mediul muntenesc — o actualitate afectivă.

— Săracele de ele! spunea Miruna.

Apoi începuseră tot felul de zvonuri: masacre, desarmări, prizonieri... Nu se știa nimic. Dar șoaptele foșgăiau, răcind căldura inimii.

Intr'o zi, Petruș apăru pe pragul casei. Trecu prin brațele tuturor, ca un înviat din moarte.

— Tudor?

Toți întrebaseră, căutându-l pe pragul gol.

Petruș le istorisise întâmplarea cu evreul dela Ungheni. Bine înțeles, din cele câteva ceasuri petrecute acasă — căci Regimentul se înapoia în Ardeal — Tudor acaparase prin ochii Oanei mai bine de jumătate.

Oana se hotărîse să plece la Iași. O disuaderă cu mare greu.

— Oncuța, îi spusese Petruș, luând-o la o parte, — e îngrozitor de umilit de cedarea Basarabiei și a Bucovinei. Vroia să trimită Regelui o scrisoare, rugându-l să-i indice la care circ să se angajeze cu caii lui. Înțelegi? Pentru el cedarea fără luptă e o dramă morală. Nu discută, Nu acceptă niciun argument. E intransigent și impermeabil. Spune că rușinea e rușine, chiar dacă argumentele

o promovează ca înțelepciune. Nu judecă; trăește drama cu inflexibilitatea arhaică a boerilor moldoveni. Nu vrea să vadă pe nimeni. Prezența ta i-ar face mai mult rău decât bine. Poate că rana asta inofensivă e un noroc pentru el, un fel de abces de fixație. Lasă-l acolo să se vindece și vine el singur spre București.

Numai așa cedase Oana, scriindu-i la spital, zilnic. Timp de o săptămână primise scrisori dar cam demoralizat. O anunțase apoi că i s'a dat concediu medical, și pleacă la părinți pentru o zi-două, după care vine la București. De-atunci însă Oana nu mai primise nimic dela el. În schimb, un bilețel pentru ea în plicul Mirunei o anunța că a murit Domnița. Petruș aflase pe zonă, în Ardeal, despre moartea Domniței, dela caporalul Buzdughină, om de-al lui Tudor dela Vorniceni. Comunicase imediat Oanei vestea, scriindu-i și lui Tudor la adresa indicată de Buzdughină. Dar de atunci, nici el, nici Oana nu mai primiseră niciun cuvânt dela Tudor. Oana-i scrisese o scrisoare la spital, neștiindu-i adresa dela moșie. Niciun răspuns.

De-atunci aștepta cu resemnare, dar și cu sentimentul că-i inutilă.

— Măi omule, nu te mai frământa atâta! Are să vie.

— Când? Cum?

— Când și cum trebuie.

Vorbe, desigur, dar fata bunicilor avea atâta încredere în dreapta rânduială a vieții încât Oana o asculta înviorată, cașicum i-ar fi dat în cărți.

Oana nu mai ieșea de acasă. Il aștepta neconținut pe Tudor, sau o scrisoare dela el. Viața ei avea două accente: fereastra și cutia de scrisori. Și una și alta rămâneau goale zi cu zi. Dar Oana tot nu-și pierdea optimismul acestei singure activități.

În schimb, Miruna umbla în fiecare zi „lăsată de Dumnezeu”. Ba făcea comisioane pentru casă, ba cumpărături pentru Petruș: lână să-i împletească pull-overe, borangic pentru cămeși.... Dragostea ei pentru Petruș se convertea într'o hărnicie a mânilor. Nu stătea o clipă. Ii scria mereu, împletea pentru el, iar când se plimba singură umbla tot pentru el, descoperind numai „ocazii”: cărți, țigarete, nasturi de manșetă. Avea un ochi extraordinar pentru ocazii. Nu numai pentru ocazii, dar și pentru prietenie.

Intr'o zi veni acasă preocupată. Se duse de-a dreptul la Oana.

— M'am întâlnit chiar acum cu vara mea, Nina Tomaș...

Se priviră ochi în ochi. Fiecare dintre ele știa ce știa și cealaltă.

— Nina nu-i om bun!

Oana deveni altfel atentă, adunându-și sprincenele la rădăcina nasului.

— Abea s'o întors din Franța și s'a și dus la Vorniceni. Vine de-acolo...

— Singură?

— Singură. Am iscodit-o „știi... M'am luat cu binișorul pe lângă ea și am aflat câte ceva. Lui Tudor îi spune tot Duduș... La toți le spune pe nume! adăugă ea repede, dând sens de familiaritate mojiică modului Ninei de-a vorbi despre oameni. „Am stat câteva zile la Vorniceni invitată de Domnița”, mi-a spus. — „Ce mai e pe-acolo?” „am întrebat-o. — „Duduș tot așa?” — A râs protector. — „Bietul băiat!”

— Il și compătimesți! Bravo! Cum e mă rog această Nină?

— Frumoasă și rece. Adică frumoasă? Dă, știu eu! Are trup frumos. E înaltă, subțire. Place la bărbați!

— Aha!

— Nu s'a schimbat. Tot așa era și acum cinci ani. Acuma se îmbracă mai bine și are un aer... un aer... Știi eu? se întrebă fata bunicilor mușcându-și buzele. Tu ești om bua. Nina nu e om bun. Înțelegi?

— Înțeleg-înțeleg! oftă Oana. Crezi că s'a îndrăgostit din nou de ea? Spune-mi cinstit.

— Nu, răspunse categoric Miruna. Tudor e om bun. Dar Nina știe multe, — dădu ea din cap ca un om cu mare experiență. Vezi

Oana, nu-i lucru curat. M'a întrebat ce fac, ce dreg. I-am spus. Doar n'am nimic de ascuns. Cum a aflat cine sunt viitorii mei socri, m'a întrebat dacă-s bogați și dacă au relații. I-am spus că nu știu. „De ce te interesează?” am întrebat-o. Conversația a început pe stradă și a continuat la Nestor. Am nevoie de capital pentru o revistă pe care o scot la București”. Înțelegi, Oana, are nevoie de *capital*, vorbi ea apăsât. Mă întreb dacă Tudor nu reprezenta pentru vara mea, pe lângă nume și un capital rotunjour?... Știi, Nina e deșteaptă, instruită, dar fără scrupule. A fost căsătorită cu un profesor care o adora. S'a despărțit de el împotriva voinței lui. A fugit pur și simplu dela el și a venit la noi, la Târgul-Neamț. Eu eram mică, dar tot pricepeam câte ceva. N'am să uit două scene. Cum i-a dat de urmă, bărbatul ei a venit la noi. Oana, n'am văzut niciodată un om în așa hal! Se târa în genunchi în fața ei: îi auzeam genunchii cum se isbeau de podele.

— Și ea ce făcea?

— Vorbea ca o profesoară de matematică, la tablă, demonstrându-i nu știu ce. N'am auzit o vorbă omenească în gura ei. După ce bărbatul ei a plecat, Nina s'a lăudat la masă, în fața părinților mei, că va obține nu numai hotărîrea de divorț, dar și o sumă

importantă de bani, grație unei scrisori compromițătoare — pretindea ea — pe care i-a sustras-o. Știu că tata s'a făcut din ce în ce mai roș la față, s'a ridicat dela masă și a țipat la ea: „Ieși afară din casa mea, ticăloaso!” Nina a plecat, spunându-ne că suntem o casă de proști. N'a mai dat pe la noi un an. Pe urmă iar a venit, înainte de-a pleca în Franța. Avea nevoie de un avocat: gratuit. Nu știu ce-a făcut, ce-a dres, dar a scos dela părinții mei tot ce-a vrut. Vezi, Oana! Nina e un fel de aventurieră. Și e și arghirofilă. Am auzit vorbindu-se la noi că seamănă cu o bunică de-a noastră, care ținea crâșmă. Ci-că și aceia era frumoasă, avară și fără Dumnezeu. Se vedea că Nina s'a tras înspre ea. Din Franța n'a mai dat niciun semn de viață la nimeni. Bursa a pierdut-o din primul an. Cu ce-a stat la Paris?

— Despre Tudor ți-a mai spus ceva?

— Nimic. Dar de câte ori îi pomenea numele, zâmbea... muerește, — adaugă ea, roșindu-se, dar rostind cuvântul așa cum îl gândise. Lasă, Oana, de-acum mă apuc de șpionie. Ai să vezi!

Intr'adevăr, se apucă de „șpionie” cu stăruința fermă care caracteriza toate hotărârile ei. În fiecare zi se înființa la Athenée Palace, suindu-se la Nina, stând cu ea de vorbă — depănând, cum spunea ea, — ofe-

rindu-se s'o conducă prin București, s'o ajute la comisioane sau chiar să i le facă ea singură, știind-o pe Nina amatoare de gratuități. Nina accepta pe această benevolă damă de companie, la nevoie și comisionar, fiindcă deocamdată trăia într'un provizorat enervant — vine? nu vine? — și fiindcă frumusețea mai robustă a Mirunei valorifica prin contrast feminitatea ei. Pe Calea Victoriei multe capele se întorceau după ele. La Capșa sau la Nestor intrigau pe toți bărbații.

— Ce se mai aude? Nimic nou?

Așa intra dimineața Miruna în odaia Ninei cu aerul cel mai inocent. Nina nu-i răspundea la astfel de întrebări, căci avea oroare de inutilul automatizat.

Dar într'o dimineață, la întrebarea implacabil repetată, Nina avu o ușoară ridicare a sprincenelor și un mic zâmbet topit în ochii ei verzi.

— Nimic, fetițo! Ce vrei să fie?

După ce-și făcură cursele obișnuite, Nina o însoți până la restaurant și înainte de-a se duce acasă, trecu pe la Athenée Palace. Portarul o știa de când cu vizitele zilnice.

— N'a venit cumva un domn sublocotenent Tudor Ceaur Alcaz?

— A venit, domnișoară. Camera...

Căută cheia care lipsea.

— numărul 84, — zâmbi portarul, cum se

cuvine, când o domnișoara se interesează de un sublocotenent.

Miruna se întoarse acasă îngândurată, oprindu-se de multe ori pe drum. Șovăi mult, dar acasă intră hotărîtă.

— A venit, Oana. Stă la Athenée Palace.

— Bănuiam, vorbi Oana cu obrazii albi și ochii vineți.

CAP. III.

Tudor venise de câteva zile la București, oprindu-se la un hotel din preajma gării, rămânând pe pragul orașului și al rușinei. Nu îndrăznea să iasă din cameră. Acolo mânca, bea și fuma, în abjecta ambianță a paturilor scârțâitoare din odăile vecine.

Până când nu mai putu. Iși luă bagajele și descinse la Athenée Palace. O zări pe Nina în balconul odăii ei, chiar când se cobora din automobil. N'o salută. Dar îi simțea privirea pe frunte ca o pecete a infamiei. Astfel intră în hotel: condamnat.

Odată intrat în camera No. 84, nu mai ieși de acolo. Nici ziua, nici noaptea. Ședea numerotat în abstracția zidită a hotelului. Nu-l văzu decât Madama și chelnerul care-i aducea masa și vinul. Iși petrecu ziua lungit în pat ca în sicriu. Muri ore de-a rândul, cu ochii în tavan, cu respirația din ce în ce mai vălmășită pe măsură ce lumina ferestrelor se înegrea de noapte ca o hârtie arsă.

Se întreba în unele clipe dacă nu-i nebun.

Gândul răsuna straniu în tăcerea craniului dus laoparte de viață. Noaptea se chinui până la gemăt, vărsând în el somnul vinului, abea după trei sticle.

Se deșteptă cu suflet de spital. Se gândi cu oroare că voința lui, că demnitatea lui sunt condiționate de sticlele de vin.

Se uită cu mirare în oglindă la obrazul lui. Fusesse oare și altăceva sub osul acestei frunți? în acești ochi care-i veneau dela Domnița? în acest chip sever și drept, care-i venea dela Alcazi?

— Ticălosule, te disprețuesc!

Așa strigă la el. Dacă cel din oglindă ar fi existat aevea, l-ar fi ucis cu pumnul. Dar gândul sinuciderii nu încolțise încă în vitalitatea lui.

Era hotărît să sufere și să reziste. Hotărît cu scrâșnire de dinți peste iadul sângelui.

Dar nu mai avea încredere în el.

Târziu, pe la miezul celei de-a doua nopți, când ușa căpătă pântecul Ninei, sânii ei, coapsele ei, când ușa se umflă spre el și veni, cuprinzându-i sângele cu parfumul, forma și arsura Ninei, — sări din pat, scoase din valiză icoana Sfântului Gheorghe, o așeză pe masă, se puse în genunchi în fața ei și spuse cu glas tare, să-l audă nevăzutul:

— Mă jur în fața Sfântului Gheorghe pe

mormântul tău, mamă, să nu intru în odaia Ninei.

Dar bău iar, până când măciuca beției îl strivi pe pat.

Dimineața, odată cu amintirea, altă spaimă începu. Dar dacă Nina vine la el?

Iși petrecu ziua, întins pe pat, numai și numai cu acest gând prin care Nina venea mereu, devenind obsesie. Nu mai ceru nici masă, nici vin, căci ușa — îngrozitoarea ușă — trebuia să rămâe închisă. Aștepta. Ce aștepta? Bătea în toată ființa lui o spaimă abjectă. Căci jurase și știa că-și va respecta jurământul, dar *dorea* ca Nina să vie ea în odaia lui, dându-i beția trupului, fără ca să-și calce jurământul.

Pe măsură ce orele nopții treceau, tăcerea și întunericul îl cufundau mai deplin în gândul sălbatec și sinistru. Ușa devenea carne de femeie. Și ușa rămânea totuși ușă. O dorea pe Nina atât de îngrozitor prin obstacolul ușii și al jurământului încât îi venea să scoată din nou icoana, iarăși să ingenuchieze și să facă rugăciune cerului și mormântului mamei să i-o trimită pe Nina, oprit să se ducă el la ea, de jurământul rostit și de ușă închisă.

Oribil!

Și totuși rugăciunea pornea din el, din gândul lui cu icoană și mormânt, alături de trupul care-și urla flămând foamea de carne.

Nu închise ochii toată noaptea.

— Am să-ți lipsesc în fiecare noapte. Ai să mă cauți în fiecare noapte. Ai să gemi, Duduș. Ai să întinzi brațele să mă cuprinzi, și ai să-mi cunoști puterea în golul brațelor tale. Și într'o zi ai să mă găsești. Eu te aștept.

Erau acestea singurele vorbe ale lumii pe care și le aducea aminte. Muriseră în el vorbele lui Isus, vorbele poezilor, vorbele filosofilor, vorbele Oanei, vorbele lui.

Vorbele Ninei albeau rânjet ca dinții strigoilor în cimitirul vorbelor lumii.

Când le auzise, pe banca de lângă Stejarul Chioaei, simțise din nou vulgaritatea Ninei care-i apăruse cu mâhnire, ca o femeie fatală dintr'un roman în fascicole.

„O! ce dimineață, Doamne, peste lume!”

Dar iată că Nina avea dreptate.

— Ți-rușine de trup, fiindcă nu-ți cunoști sufletul... Tu ești în realitate un faun... Ca om abea exiști: mai mult prin iluziile despre tine, decât prin realitatea ta... Am să-ți lipsesc în fiecare noapte. Ai să gemi, Duduș...

Ii venea să urle, căci nu mai știa nici gândi, nici vorbi. Invins de șira spinării osul frunții devenise os mort.

Dimineața îl găsi cu ochi de nebun și mișcări de fiară închisă în cușcă.

Altă zi începea spre altă noapte.

Deodată auzi o bătae la ușa.

Deveni lucid o clipă. Apoi inima zvâcni ca un tigru. Capul i se umplu de sânge. Ochii se ghemuiră în orbite. Respiră adânc și porni spre ușa. Indărătul ei o simțea pe Nina. Lemnul ușii devenea fusta ei.

Descuind ușa, o deschise zmuncit, năprasnic, gata s'apuce și să muște.

Albă ca pânza unei bărci de dimineață, — Oana!

Se priviră lung, cu ochi deopotrivă de albaștri, cu buze deopotrivă de mute.

Oana intră și se așeză pe scaun, cu ochii mereu la el. O respirație repede îi învâlmășea pieptul, dându-i un ritm tumultuos. Ii bătea atât de tare inima că parcă treceau copite peste ea. Ochii îi străluceau ca un cer de arșiță. Și'n fiecare clipă devenea parcă mai albă decât în clipa dinainte.

— Știu, Tudor.

Atât putu articula, cu mare efort, ca cei cu fața degerată.

Apoi se ridică...

— Oana!

Se desbrăca în fața lui cu mișcări automate de condamnat la moarte.

Țipătul lui n'o opri.

Rochia căzu.

Apăru astfel în ochii lui, cuprinsă ea, Oana, de camera hotelului.

Tudor își acoperi ochii.

Oana veni lângă el. Ii auzea dinții clănțănind de frig. Ahea putea vorbi.

— Tu-tudor... da...că asta vrei... poftim...

Dar nu mai avea lângă înghetul ei de moarte decât un biet om care plângea cu hohote de copil.

* * *

Un automobil se opri în fața casei Dănescu.

— Tudor! îl întâmpină Malvina. Eroule, vină să te sărut. Dragă, nu-mi mai recunosc băeții! Ce-mi ești așa de jigărit?

— Vine după o noapte de tren. Il aduc dela gară, vorbi Oana, cu ochii spre fruntea lui, zâmbindu-i cu ostenită lumină.

CAP. IV.

Nina aştepta. Nu mai avea nicio emoție. Calmul unei casierițe care știe bine că deprinderea localului e mai puternică decât arțagul clientului care-a plecat trântind ușa.

La Vorniceni, în finalul discuției cu Duduș, jucase totul pe o carte, retrăind emoția cunoscută la cazinourile de pe Coasta de Azur. Il brutalizase deliberat, reiterând procedeul de odinioară. Căci îl simțise romantic — și în amintire și în față, — dându-și seamă că dacă nu isbutea să câștige lupta pentru promovarea trupului, i-ar fi apărut ca o simplă cocotă, mai ales după întoarcerea dela Paris, necăsătorită. Prefera să-i pară cinică, înspăimântându-l, decât să se arate docilă poftelor lui stârnite, subordonându-se prin aceasta placului mascul.

O alarmase însă exclamația „Ești vulgară”. Și se întrebase dacă nu cumva exagerase, târîtă de vorbele ei dincolo de limita fixată mai dinainte.

Incercase un nou drum improvizat:

— Și dacă adevărul meu e în scrisoarea Domniței?

— N'ai fi vulgară nici în minciună.

Renunțase la acest drum.

Lăsase un timp tăcerii, știind că Duduș are s'o privească vrând-nevrând măcar odată, și că trupul ei va exista cu amintirea nopților păgâne, fără de vorbele care-i dăduseră repulsia vulgarității.

Apoi se hotărîse brusc să joace totul pe o carte. În clipa când afirmase lui Duduș că pleacă imediat la București, vorba anticipase deliberarea. Rareori Nina se lăsa dusă de impulsioni și de comportări improvizate. Dar după ce plecase, examinându-și la rece fapta, o ratificase, admirându-și instinctul luptei, talentul acestui instinct. Căci stând mai departe la Vorniceni, după o astfel de discuție, n'ar fi obținut decât prelungirea raportului de până atunci: dispreț și repudiere categorică în timpul zilei, și frenezie erotică noaptea. Pe câtă vreme, plecând, Duduș poate că rămânea cu impresia că a jignit-o, și-l lăsa s'o dorească — și ziua — ros și de alte remușcări decât acele pe care i le dădea păcatul nopților. Il părăsea flămând și nelămurit. Mai rămânea cu el și scrisoarea trimisă Domniței, care, recită în absența ei, putea să atenueze cinismul vorbelor de pe bancă, dându-le poate și un caracter voit. Rochia Annei Carenina

putea să-i facă apreciable servicii în mintea băiatului romantic dela poalele munților.

Plecase deci împăcată. Mai mult n'ar fi putut face pentru a eși din impas.

Dar gândul ei nu renunțase la Duduș care reprezenta pentru ea, pe de o parte, o adevărată feerie erotică, iar pe de altă parte, un nume și o avere.

Câteva zile, cu toate că deprinsă cu lupta, își pierduse calmul. Oare îl cunoștea de ajuns pe Duduș? Sau îi scăpa în unele privinți? Era el în stare să renunțe la ea? Era oare capabil s'o sacrifice mândriei lui? Știa și din lectură și direct, din observarea vieții, că „vulgaritatea” unei femei seducătoare nu e o piedecă pentru cucerirea bărbaților „fini”. Toți cedau, oricât și-ar fi verbalizat „drama” estetico-morală, așa zisa vulgaritate fiind pentru mai toți un piper al feminității, nu o fadoare cum de cele mai multe ori e gingășia.

Așa că „vulgaritatea” devenită exclamație — cu pretenție de diagnostic — în gura băiatului care ardea în fiecare noapte pe trupul ei dorit, n'o alarma deloc. Problema jignirii ei de către Duduș era de prisos. căci în toiul luptei nu te uiți la astfel de lovituri; nici în afaceri. Victoria e singura revanșă: globală.

Numai că nu era sigură de victorie. Contabiliză toate amănuntele raporturilor ei cu

Duduș, pe cele de odinioară cași pe cele recente, recapitulă tot ce-și aducea aminte despre Domnița, grupă toate observațiile făcute asupra lui Andronic, — cercând să-și dea siguranța unui diagnostic anticipativ: va veni? Sau nu va veni?

Nu isbutea. Creștea treptat în ea o neliniște surdă care o incomoda. Căci nu mai lupta; aștepta rezultatul unei lupte, acum extrinsec armelor ei.

Așa că prezența Mirunei fu bine-venită. Miruna îi apărea evidentă ca o cireasă; și tot ca o cireasă, psihologică. Frumoasă, proaspătă și placidă. Tocmai ce-i trebuia Ninei: un lenifiant.

Lucrurile însă se schimbă în ziua când — însfârșit! — îl văzu pe Duduș, de pe balconul odăii ei. Avu o clipă de jubilaire antropofagă, atât de irezistibilă încât dansă prin odae regăsind instinctiv coregrafia primitivilor.

Calmul veni imediat. Intra din nou în luptă, cu certitudinea absolută a victoriei.

Miruna însă devenise de prisos. Ii dădu să înțeleagă prin atitudinea ei. Dar „fătuța” persevera. Nema putând să rabde, Nina exclama:

— Dragă Miruna, nu-i bine pentru o fată ca tine să fii mereu văzută de lume la hotel! Scăpase de Miruna: uf!

Acum era liberă să-l aștepte singură pe Duduș, după bunul ei plac.

O noapte.

Altă noapte.

Ziua deveni mirată până la nedumerire.

Încă o noapte ciudat de lungă.

Dimineața, Nina se duse la portar:

— Te rog, ce cameră ocupă domnul sublocotenent Tudor Ceaur Alcaz?

— A plecat, Coniță.

— Cum? Când?

— Eri. L-a luat o coniță.

Nina se urcă în ascensor, intră în odaia ei și rămase pe pragul balconului fără să mai înțeleagă nimic. I se încreți fruntea ca a contabililor care au greșit un bilanț, fără să descopere cauza.

Bătu din picior.

Gest de femee enervată!

Ciudat! Ciudat!

„Caută acul în carul cu fân!”, se apostrofă ea, regăsind dictonul românesc. Unde să-l caute pe Duduș în tot Bucureștiul? Și nici nu *trebuia* să-l caute. Ar fi însemnat că renunță la tot, că se reneagă, dându-se legată în mâinile lui.

Era atât de nedumerită încât îi veni să plângă.

Și toanta de Miruna care se paraponisise tocmai acum!

Avu deodată senzația demoralizantă a ghi-

nionului. Dar Nina era prea orgolioasă ca să creadă în tutela capricioasă a norocului sau a ghinionului, persuadându-se că numele de familie al norocului e victorie, și al ghinionului, înfrângere.

La Paris, într'o stare similară, Nina și-ar fi servit sieși o vorbă de-a ei: „Nu te supăra dacă pierzi un autobuz sau un bărbat. Vine altul”.

Dar iată că nu găsea puterea de-a glumi — haz de necaz! — pe marginea acestui balcon de unde vedea Bucureștiul în care îl pierduse pe Duduș. Căci dacă plecase cu o altă „coniță”, atunci o lăsase efectiv. Conițe sunt cât iarba pe pământ. Cu fiecare dintre ele putea pleca încăodată de lângă ea. Totul e că isbutise să plece cu cea dintâi.

Ziua trecu deșartă, fără ca Nina să-și găsească loc și căpătâi. Umblă pe străzi cu gândul că se plimbă. În realitate însă căuta: îl căuta.

În ziua următoare iar îl căută, mărturisinduși de data aceasta scopul investigațiilor pe străți.

Și adunându-și deodată luciditatea realistă, își dădu seamă că *speră*: că speră în imposibil. Logic, lupta era pierdută. Și totuși spera, dincolo de rațiune, renunțând la inteligență, recurgând la absurd, ca cei care au fost condamnați de somități medicale, se dau pe mâna babelor.

Atunci?

Nu cumva era îndrăgostită?

Se cutremură. Căci vorba „dragoste” nu avea pentru ea decât înțelesul iremediabilului, cum ar fi lepra sau cancerul.

Se duse la oglindă, privindu-se cu de-amănuntul: frunte, ochi, buze, nări, zâmbet... Ea era, Nina Tomaș!

— Trezește-te, Nina! N'ai timp de pierdut!
Vorba Lenței Panțâr: Merde!

Auzi o bătae la ușă.

Tresări cu tot absurdul inimii.

— Intră.

Miruna apăru în locul lui Tudor, văzând evidența pe fața Ninei.

CAP. V.

— Vreau să-ți vorbesc, Nina. Imi dai voie?

— Te rog. Mi se făcuse dor de tine...

— Să știi că vin cu inimă bună, cu toate că m'ai dat afară.

— Eu? Te-am dat afară?

— Nina, de ce nu ești cinstită? Măcar în lucruri mici.

— Ce spui?

— Iți vorbeșc deschis.

— Vrei *tu* să-mi faci morală *mie*? Dragă fetiță dulce, te-ai uitat în oglindă?

— Ași vrea să ne uităm împreună, obraz lângă obraz.

— Ce spui!

Nina se uită la ea cu ochii micșorați. Parcă se răsturnase lumea, rămânând întoarsă. Ce se întâmplase?

— Tudor...

Sprincenele Ninei se îmbinară.

— Duduș, cum îi spui tu, s'a logodit cu o prietenă de-a mea.

— Când? sări Nina.

— N'are importanță. S'a logodit, răspică

Miruna vorbește, întipărindu-le bine între ele.

— Cum se numește?

— N'are importanță nici numele, nici adresa. Reține numai faptul în sine. Restul aparține altora.

— Și tu ce cauți? se înăspri Nina deodată. Se teme de mine! Vor pace cu mine, Binecuvântarea mea! Ești emisarul lor?

— Pentru ce să fiu emisarul lui?

— Tu știi că Duduș mă iubește? că e Iogodnicul meu din cap până'n picioare? Imi aparține. Înțelegeți?

— Nina, vrei să fii vulgară? Sau ești într'adevăr?

Iarăși? Ce-aveau toți cu vulgaritatea!

— N'am venit la tine nici ca emisar, nici ca dușman. Am venit ca om bun. Mi-e milă de tine.

— Nu mai spune? Ce mi-ai adus ca să mă consolezi?

— Ți-am adus o lecuță de omenie. Dacă n'ai nevoie, plec.

Se ridică.

— Te rog rămâi. Nu fii tâfnoasă. Hai să facem pace.

Ii luă mâinile, așezând-o pe fotoliul de lângă fereastră.

— Ascultă, fetișo, încep Nina cu blândețe, desmierdându-i obrazii, — e foarte drăguț din partea ta că te-ai gândit la mine și ai venit să mă vezi, cu toate că te-om speriat. Mi

s'a năzărit că nu e bine pentru o fetiță ca tine să fie mereu văzută la hotel. Dar tu știi că țin la tine. Ești singura mea rudă... suportabilă. Nu te supăra! Lasă-i pe ceilalți. Eu sunt dintr'o bucată. Nu-mi plac cimotoiile, și nu mă sfiesc să le-o spun. Tu însă îmi ești dragă. Numai lângă tine simt și eu că mă leagă ceva de țara asta în care am devenit străină. Ești singura mea rudă. Sunt ostenită, sunt... rănită. Da, fetișo, sunt rănită. Cu mâinile tale dulci, pe care strălucește un inel de logodnă, mi-ai luat sângele inimii. Rămâi cu mine și spune-mi tot.

— Ți-am spus, Nina. Tudor iubește pe prietena mea.

— Ești sigură?

— Sunt sigură. Regret că-ți fac inimă rea, dar trebuie. Nu cred că Tudor te-a iubit.

— De unde știi? Ai vorbit cu el?

— Vai, Nina!

— Se poate, de vreme ce ești prietena logodnicei lui. Și de ce crezi că nu m'a iubit? Eu îți afirm că m'a adorat.

— Poate de mult, când eram mică. Acuma Tudor nu te poate iubi.

— Fiindcă iubește pe alta?

— Fiindcă nu te poate pe tine.

— De ce, fetișo? Nu-s atrăgătoare? Sunt de lepădat?

— Ești foarte atrăgătoare. Nina. Dar...

Fata bunicilor șovăi, cu obrazii aprinși, în cumpănă parcă pe o punte îngustă.

— Dar? o împinse Nina.

— N'ai suflet! șopti Miruna dezolată cașicum și-ar fi răsturnat toți fragii din ulcică.

Iarăși sufletul!

— Fetișo, nu înțeleg!

— Și tare-i greu de explicat! oftă Miruna.

— Orice poate fi explicat, afirmă Nina, agitându-și mâinile subțiri.

— Tu poți, dar nu știi. Eu știu, dar nu pot.

— Dela Duduș ai învățat să vorbești așa?

— Abea îl cunosc. Nu știu dela cine am învățat. Sunt lucruri care nu se învață. Cei care au suflet le știu și le spun la fel.

— Ah! fetișo. Mult vag. Dă-mi ceva și-ți dau cuvinte.

— Vezi, Nina, — zâmbi Miruna, roșindu-se iară; tu ai cuvinte de închiriat.

— Bravo! Știi că nu ești proastă!

— Eu n'am nimic de închiriat.

— La tine-i simplu, fetișo. Te-ai logodit cu un băiat cuminte și frumos, desigur, pe care-l iubești din toată inima. El te iubește la fel, fără dor și poate, din toată inima. Nici nu mă îndoesc că socrii te iubesc și ei din toată inima. Te vei căsători. Vei avea copii pe care-i vei iubi din toată inima. Vei fi mamă, soție și gospodină, din toată inima...

— Uite, Nina, ai crezut că șuguești cam cu ghimpî — nu mă supăr! protestă ea văzând alarma Ninei, — și ai spus ce nu puteam eu. Tu nu faci nimic din toată inima. Și de asta nimeni nu vine la tine cu toată inima.

— Aha! Incep să înțeleg „concepția” ta asupra sufletului. Vrasăzică n’am suflet, nu trăesc din și prin inimă. Dar eu, dulce și inimoasă fetiță, eu lupt.

— Pentru ce?

— Nu-i prea complicat pentru tine?

— Tu spune, Nina. Isus a vorbit și la mai proști decât mine.

— Taci, tu! Uite diavolița!

— De ce te surprinde mereu, Nina, că nu-s idioată? Oamenii nu-s deștepți ca tine, dar tot înțeleg câte ceva. Pe toți ne-a făcut Dumnezeu. De ce să nu ne înțelegem?

— Bine! De ce lupt? Ca să *trăesc*. De ce trăesc? Ca să lupt.

— Cu ce? Și cu cine?

— Cu viața. Cu oamenii.

— Pentru ce?

— Ca să înving prin luptă.

— Ai învins?

— Fetișo, eu n’am nici părinți, nici bunici, nici logodnic, nici socri. Tot ce am îmi dătoresc numai mie. Eu sunt victoria mea.

— Atunci de ce ești tristă?

— Eu? Tristă?! Cine ți-a spus?

— Tu mi-ai spus: „Sunt rănită. Cu mâinile tale mi-ai luat sângele inimii”.

— Vorbe!

— Inima ta e plină cu vorbe?

— Iarăși ai ajuns la inimă!

— De-acolo pleacă toate și tot acolo ajung. Tu nici n'ai plecat de-acolo și nici n'ai să ajungi acolo. Ești singură, Nina, între toți oamenii. Treci pe lângă ei, dar și ei trec pe lângă tine. N'ai avut pe cine să învingi, fiindcă ai crezut numai că trăești și ai crezut numai că lupți! Te-ai agitat mult, dar ai stat locului. Numai inima urnește lumea din loc. Mi-e milă de tine... Nu mă fulgera, Nina! De ce te simți umilită când un om încearcă să se apropie de tine? Suntem între noi, singure. Nu ne vede și nu ne aude decât Dumnezeu.

— Lasă-l în pace!

— Și Dumnezeu te umilește?

— Dumnezeu, păpușo, e o problemă care depășește lecuța ta de minte.

— Isus a spus altfel. Dar tu vezi numai o problemă în Dumnezeu. În probleme sigur că ești mai tare decât mine.

— Ascultă, Miruna, se scutură Nina, să lăsăm generalitățile. Ești mai șireată decât mi-ai fi închipuit. Vorbești-vorbești și nu-mi spui nimic.

— Dar ce vrei să-ți spun, omule!

— Despre Tudor.

— Ți-am spus tot, s'a logodit, e fericit. N'am venit pentru asta. Puteai să afli și dela alții. Am venit pentru tine. Tot nu înțelegi?

— Vrei să mă pocăesc, fetițo? Vrei să mă convertești tu pe mine la religia inimii? N'am nevoie, fetițo, nici de religii, nici de îndrumători. Eu singură sunt cerul și iadul meu. Eu singură sunt Dumnezeu și Profetul meu. Tu trebuie să înțelegi asta. Eu n'am nimic de înțeles și de primit dela tine. Spune-mi despre Tudor...

— Intreabă-mă. Eu n'am ce-ți spune dela mine.

— Cum e prietena ta?

— Altfel decât tine.

— Ca tine?

— Ca ea. Suntem prietene, nu surori gemene.

— Indărătnică ești!

— Ți dau ce-ți place: luptă!

— Sper că nu te-ai supărat?

— Ceri sfaturi adversarului?

— Bine, Miruno! Până aici mă dau bătă.

— Nina, nu crede că mă măgulești! Te previn cinstit.

— Bine-bine-bine! O iubește mult?

— O iubește.

— E frumoasă?

— O iubește.

— Când s'au logodit?

— Vrei neapărat să știi? Nu crezi în dragoste. Vrei fapte, date, argumente. Vroiam să te cruț, Nina. Dar mă obligi să te lovesc. S'au logodit după ce-a plecat dela Athenée Palace.

— A-haa! Tu știai că a tras la hotelul meu?

— Știam.

— Și ai prevenit-o?

— Desigur, am prevenit-o și cine ești și ce se întâmplă.

— M'ai trădat!

— Ce vorbă deșartă în gura ta, Nina! Am luptat cu inima, cu toată inima, pentru inima lui Tudor și pentru inima prietenei mele.

— — Tu ai făcut asta?

— Eu, desigur.

— Știind că mi-l iei?

— Dorind să-l iau de lângă tine.

— Pentru că?

— Pentru că lângă tine se înșela și era înșelat.

— De unde știi?

— Am început să te cunosc. Pentru tine Tudor Ceur Alcaz era un nume și o avere de câștigat...

— Spune, că nu mă supăr. Ascult

— Asta-i tot...

Se roși tare.

— ...Poată că-ți plăcea...

— Cum îmi plăcea? stăruii Nina cu o lucrare crudă și deșănțată în ochi.

— De ce mă silești să spun lucruri penibile pentru... un om, o fată tânără, adăogă ea, învingându-și vădita aversiune.

— Bravo, fetițo! Văd că știi multe! Te-ai cam emancipat de când ai plecat dela bunul tău tată și inocenta ta mamă!

— Le știam și în Moldova, dar n'aveam acolo nicio vară primară care să mă silească să vorbesc despre ele.

— Și știi tu ce înseamnă „plăcerea” asta? vorbi Nina cu violență și sfidare.

— Știu mai mult decât știi tu, fiindcă eu iubesc.

— Ia lăsați-mă, vă rog, cu iubire, inimă și suflet! Nu știi nimic! Ești o găsculiță suavă! Cunoaște-ți dintâi trupul, și după aceea te'ncumetă să vorbești cu o femeie!

— Dar tu nu ești femeie.

— Cum? Ce sunt?

— Trup.

— Iarăși!

— Iarăși, Nina. Mi-e milă de tine, dar trupul nu poate înțelege nici mila. Și e jignit ca de tot ce nu pricepe.

— Ai să mă convingi că-s și toantă până la urmă!

— Ce fericită ași fi să-ți pot da o convingere, oricare ar fi. Dar tu nu primești

nimic, fiindcă nu dai nimic. Ești singură, Nina, alături de viață. N'ai umbră pe pământ. Ești stearpă. Mă îngrozește gândut că într'o zi vei fi bătrână. Ce-ai să te faci atunci singură! Cu cine-ai să te lupți. Cu muștele? Cu vecinii? Ai să-ți numeri banii cu ușile închise și ferestrele oblonite? Ai să-i îngropi în pivniță, neputând dormi de frică să nu ți-i fure? Spune ce-ai să faci?

— Am să-mi scriu memoriile.

— Pentru ce?

— Ca să-mi rețrăesc luptele.

— Când te vei apleca asupra vieții tale, te vei prăbuși în vid. Și nimeni, Nina, nimeni nu va întinde o mână să te oprească.

— Mulțumesc pentru profeție. N'am nevoie decât de propriile mele mâni.

— Cad, Nina. Mânile cad când n'au alte mâni în jurul lor. Îți doresc din toată inima să poți suferi acum, cât mai e timp. La bătrânețe va fi prea târziu. Îți spun cinstit: speram, așa proteste, că logodna lui Tudor va deștepta în tine o lecuță de suflet. Dar nu văd nimic. Și să știi, — afirmă ea cu un fel de mânie, — nu te-a iubit. Niciodată nu te-a iubit. L-ai îndemnat fără să vrei spre dragoste, dar nu spre tine. Acuma, când v'ați întâlnit din nou, l-ai alungat de lângă tine spre dragostea lui. Spune drept, Nina, mai ții tu minte poezia închinată Tomniței?

- Nu.
- Imi dai voe să ți-o spun.
- Te rog. Chiar mă interesează.
- Ascultă:

*„Îți mulțumesc adânc, pământ,
Că mi-ai dat viață să te-avânt.*

*Eram hain, eram flămând,
Și iată-s înflorit și blând.*

*E ceas sfâșietor de sfânt
S'aud doar frunzele umblând.*

*Din care vechi-străvechi colind,
M'am fost desprins, ca să m'aprind.*

*La o fereastră, în argint
Și clopoșei de măgărint?*

*Că iată m'am trezit cântând,
Cântând de când și până când?*

*Milenii fulgeră prin gând,
Cu stele clipa săgetând,*

*Oceane vor seca, plângând,
Cascade fumegă, lunând*

*Și toate cele, rând pe rând
Vor trece viață sculturând.*

*Iți mulțumesc ,pământ-mormânt,
Că mi-ai dat clipă să te cânt.*

*Sălbatec sânt și tânăr sânt,
Cu sânge te bine-cuvânt*

*Peste mormânt și peste cânt,
Cu dimineață în cuvânt'.*

Fata bunicilor spunea versurile ca pe o rugăciune melodică. Și pe măsură ce spunea, fereastra dela Vorniceni reapăru în sufletul Ninei, o clipă cu dimineața brumei, când un călugăr de argint tânăr îi spusese bună-dimineața după o noapte de veghe, ș'apoi cu nopțile de dragoste sălbatecă în care trupul ei și al călugărului de argint fuseseră vioară și arcuș unul pentru altul până în adâncul de gemăt al sângelui.

Se aruncă pe pat și începu să plângă.

Fata bunicilor o privi cu milostenie, lăsând-o să-și caute drumul înspre suflet.

Plângea, plângea, scuțurată de toate lacrimile niciodată plânse de ochii ei reci.

Intr'un târziu se ridică, acoperindu-și obrazul cu batista udă.

— Te las cu bine, Nina. Să-ți ajute Dumnezeu.

Nina o privi cum se ducea spre ușă, cu un fel de desnădejde năucă, și deodată se repezi după ea, oprind-o pe prag.

— Du-i, du-i...

Glasul încă foşnea de plâns.

— ...du-i batista mea. Spune-i..

Fata bunicilor o privi sever, scuturând
capul.

— Ține-ți batista, Nina, Eu nu i-o duc.
Logodnica lui e prietena mea.

— Și eu?

— Tu ești Nina Tomaș. Nu-mi ești prietenă.

CAP. VI.

După ce plecă Miruna, Nina comandă o cafea-filtru, își răcori obrazul cu apă rece, și se duse la oglindă, despletindu-și părul. Incepu să se pieptene, când cu ritm lung și regulat, când cu opriri nervoase.

Avea stupida impresie că turma s'a coalizat împotriva ei, vrând s'o răstoarne. Stupidă, fiindcă turma rămâne turmă. Așa că impresia — verificată — era stupidă pur și simplu. Dar Miruna reușise totuși s'o enerveze, găsind-o într'un moment de vulnerabilitate.

S'o enerveze?

Parcă ceva mai mult decât atât! Miruna în sine nu însemna nimic. O fată ca o mie altele: simplă valoare numerică hărăzită înmulțirii. Dar Miruna adusesse până la urechea Ninei vorbele oamenilor, glasul turmei. Vrasăzică n'o acceptau.

Bine! Bine!

Se pieptăna buclă cu buclă, descoperindu-se din nou frumoasă, frăgezită după plâns.

Se năştea în ea treptat un sentiment nou, înzdrăvenitor. Mânia se amplificase, dându-i în piept puterea bărbătească a urei.

Da, îi ura. Şi simţea lămurit că e într'a-devăr strănepoata-fiică a crâşmăriţei care „păpase” averea unui mare boer moldovean, rămânând tot crâşmăriţă de rohatecă, cu chimirul şi mai plin peste pântecul ispitelor.

Şi ea era la fel. Îi ura pe stupizii boeri care aveau tradiţii în loc de creer.

— Eşti vulgară, Nina.

Il auzea din nou spunându-i cuvântul boeresc: de lepădare. Îi asculta vorba, refuzând să-i mai vadă chipul cu ochi albaştri şi buze fierbinţi. Şi îl ura pe el, pe Tudor Ceur Alcaz, pe Andronic Ceur Alcaz, pe toţi Alcazii Moldovei, României, Europei şi Lumii.

— Veţi plăti, domnii mei!

Atâta spuse, răsturnându-şi părul pe ceafă, şi îşi zâmbi, cu o privire care devenită grai în gura lui Alexandru Lăpuşneanu, ar fi cuvântat astfel:

— Dacă nu mă vreţi voi pe mine, eu vă vreau pe voi!

* * *

Taximetrul dela Bucureşti trecu pe subt stejarii Vornicenilor, intrând agresiv pe

poarta curții. Se opri la scară. Nina sări sprintenă.

— Dudaia Nina! Merde eram să zic de bucurie! exclamă Madama Lența și mai neagră, răsărind cu țigara în gură dintre suavitățile trandafirilor.

— Lențuco, bine te-am găsit. Unde-i Măritul?

— La Domnița!

— Unde? întrebă Nina care uitase de unele, preocupată de altele.

— La mormântul Domniței. Are banca lui, Doamne iartă-mă, că altădată n'o știa cu zilele!

Nina porni într'acolo, urmată de Lența.

— Lențuco, lasă-mă singură.

— Iaca! Vii cu vești?

— Cu treabă.

— Noroc, porumbișo.

Nina intră în cimitir, îndreptându-se hotărâtă spre banca pe care ședea Andronic îmbrăcat în haină atât de neagră în contrast cu albeața părului încât părea investmântat în însăși umbra lui. Văzând-o pe Nina, se ridică, întâmpinând-o cu mare curtenie. Îi sărută mâna, poftind-o pe bancă.

— Doamnă Alcaz, putem vorbi aici?

— De ce nu, doamnă? îi răspunse el, pe jumătate rămas în gândurile lui; i-ai fost prietenă.

— Bine, cum vreți, primi Nina. Doamnă

Alcaz, fiul dumneavoastră a fost amantul meu...

Andronic avu o albă înălțare a capului. O dungă îi apăru pe frunte. O privi pe Nina ca de pe un balcon înalt.

— Iertați-mă, doamnă. Văd că ați venit pentru afaceri. Vă rog să mă urmați în birou.

Nina trecu distrată printre morminte, urmărindu-și gândurile. Andronic o urma dela oarecare distanță, evitând parcă să amestece umbra lui cu umbra ei.

În odaia de sus, dela fereastra căreia se vedea tichia nebunatică a C. D.-ului, Andronic se așază pe fotoliul de stejar cu capete de lei, poftind-o pe Nina pe scaunul înalt din fața biroului.

— Aștept, doamnă.

— Vă spuneam că fiul dumneavoastră a fost amantul meu.

— Am reținut, doamnă, ce se cuvenea, regretând că mă obligați să ascult astfel de confidențe.

— Și eu regret, dar n'am încotro. Sunt o femeie singură, care luptă pentru viața ei. N'am bărbat să mă apere.

— Femeile singure, doamnă, n'au nevoie să fie apărate.

— Poate pe vremea dumneavoastră, când bărbații respectau tradițiile cavaleriești. Fiul

dumneavoastră însă m'a compromis. A venit și la București după mine, într'acelaș hotel.

— Desigur, cu consimțământul dumneavoastră, doamnă.

— Cu resemnarea mea, domnule Alcaz.

— Și?

— Acum refuză să repare.

— Adică?

— Să mă ia de soție.

— Doamnă, numai Tudor știe pe cine poate lua de soție.

— Știți că s'a logodit?

— *L-am* logodit, doamnă. E fiul meu.

— Aha! Erați acolo?

— Da, doamnă, lângă viitoarea mea noră. O stimez. Dar să revenim la afaceri. Ce doriți dela mine?

— Justa reparațiune pe care mi-o datorște fiul dumneavoastră.

— Evaluată la cât?

— Ne putem înțelege.

— Doamnă, Alcazii nu-s negustori.

— Țu-atât mai bine. Profit de această ocazie, amintindu-vă că am fost secretara Domniței...

— Lăsați-o, doamnă. Doarme.

— Dar mi-a istorisit multe lucruri din trecut, cu ocazia memoriilor...

— Lăsați, doamnă, vorbe Andronic, ridicându-și ochii cu o mișcare bisericească.

— Pretențiile mele se cifrează la...

Avu o secundă de ezitare.

— ...un milion .Știți, valoarea banilor...

— Bine-bine.

— Acceptați?

— Inutil să mai discutăm.

— Atunci plătiți imediat.

— Aveți cuvântul meu, doamnă. Alcazii își plătesc și datoriile și femeile.

— Nu vă supărați, domnule Alcaz, dar tranzacțiile sunt operațiuni nete. Am adus o cambie. Bine-voiți...

Bătrânul luă pana și scrise.

— Adăugați și în litere.

Pana scârțâi pe cambie. Andronic presură cerneala cu praf albastru-auriu din paharul de corn.

— Plata când? unde? stăruie Nina.

— V'o face jidanul meu la București.

— Hotel Athenée Palace. Domnule...

— Doamnă...

Automobilul porni așa cum venise, ca o cambie cu roți.

Dar în dreptul Stejarului Chioaci, inexplicabil, Nina făcu semn șoferului să oprească. Porni vioi spre bancă, dar mersul i se încetini treptat.

Strălucea vara la poalele munților albaștri.

Banca era caldă. Parcă atunci se ridicaseră două trupuri tinere de pe lemnul ei străvechi. Nina se așeză pe bancă, amin-

tindu-și. Iar se porneau viori în jurul ei. Iar s'apropia un tânăr — „Să fii tânără, să fii fierbinte, fată cu miros de portocală!” —, iar și iar și iar, dar nicio umbră de om nu se învecina cu umbra singurătății ei. Se simți deodată atât de ostenită încât fruntea ei cunoscuse nevoia unui umăr prieten, de care să se razeme, ascultând bătaia altei inimi.

Se apropiau de amintire niște vorbe dintr'o toamnă, dar solemnitatea lor acum înspăimânta, fără să însoțească:

— Cine-a ucis stelele? Cine-a ucis drumul spre viitor al celor din morminte? Și toamna din stejarul Chioaei va ofta: O fată înțeleaptă!

— O biată fată singură.

Plânse ca omul singur, cu singurătatea lacrimilor.

Dar repede se ridică și-și spuse, îndemnându-se la drum:

— Bine, fetișo. Ți-ai câștigat milionul. Ai dreptul și să bocești puțin!

CAP. VII.

— Doamnă, vă caută un domn din Moldova, o anunță portarul hotelului la telefon.

— Il aștept.

Nina avu o tinerească răsucire într'un picior; apoi, redevenind demnă, se așeză pe scaun.

— Poftim, domnule Fișig.

— Ce plăcere de glas! Ce deliciu de vorbă! exclamă Fișig, încovrigat de plecăciune, ivindu-se cu geanta sub braț și melonul pe cap.

— Stai, Domnule Fișig.

— Ci să stau, că acuși nici nu-mi vine să plec! Așa cameră! Așa dudue! Mă'ntine-rești, duduia Nina, când am cinstea să te văd cu deliciu. Parcă nici nu mai am nevoie de ochelari, ferească Dumnezeu de scări, că inimă este destulă în redingota lui Sami!

— Când deschizi gura, aud Moldova, Coane Sami.

— Da, duduia Nina, eu îs așa un fel de Bistriță la urechea moldovenilor jet-bejet!

Cum m'aud, parcă se înneacă în Moldova!

— Tot glumeș!

— Cum să mai fiu serios când toate tunurile șuguesc la urechea mea, ferească Dumnezeu de mitraliere! Duduia Nina, dă-mi voe să-ți spun una de-a lui Sami. Iaca niște jidovi la Chiatra dau cu ochii de ochelarii lui Sami. „Ce faci ,Sami?“ — „Ce să fac! Tot îi bine, bre Șoil“. — „Cum îi bine, bre Sami?“ — „Da' cum, bre Șoil?“ — „Nu vezi, Sami, lumea devine antisemită“. — „Care lume?“ — „Lumea, bre Sami. Faci pi prostu!“ — „Da' evrei nu mai sunt pe lume, bre Șoil?“ — „Sunt, da' ce să facă?“ — „Da' jupânul Columb ce-o făcut?“ — „O descoperit America!“ — „Sigur, Șoil, fă și tu la fel, ș'ai să pricepi vorba lui Sami că tot îi bine"... Ce zici, duduia Nina? De-acu, după ce te-am asurzit bine, pot să te'treb: Ce mai faci?

— Aștept.

— Care fată frumoasă n'așteaptă s'o aștepte alții? Mata aștepți? Sami așteaptă.

— Sami aduce.

— Duce și aduce, vai de picioarele lui Sami, pacat că nu-s motorizate în urmata lui Hitler, că doar așa s'ajungă și'n Palestina.

— Ai adus, Coane Sami?

— Cum să n'aduc pentru așa o persoană delicioasă ca duduia Nina, Dumnezeu s'o

ierete pe Domnița, că mult te-a mai iubit. Așa de mult, că l-o uitat pe Sami și l-o lăsat cu mâna goală.

— Cum adică?

— Cum să fie când îi vorba de cogeamite Domniță și un parșiv ca Sami! Uită Domnița să plătească, uită și Sami să-i aducă aminte. Jidanul ca să fie, trebuie să uite. Am spus de-acu o vorbă filosofală! Că dacă nu uită, îi aduc aminte alții că-i jidan.

— Coane Sami, n'ai vrea să fii mai clar?

— Sărut mânușita, duduia Nina. Uitasem, prostul de mine, că ai trăit cu boerii dela Paris, Rothschild, Blum și alți papagali internaționali, și că prin urmare ai uitat jargonul lui Sami. Mai clar? Ce poate să fie mai clar decât inima duduei Nina, Dumnezeu să-i dea numai boeri cu milioane, că, slavă Domnului, mai sunt și boeri și mai sunt și milioane boerești așa de distrate că nici nu știu în care buzunar au intrat.

— Ce vrei dela mine, Coane Sami? Am o cambie.

— Ce să vreau eu dela așa un deliciu de cambie cu inimă de inger? Nu-i pacat, scumpă duduia Nina, ca bietul Sami care te-o adus la Vorniceni spre inima Domniței să n'aibă și el un spicușor din milionul Tătuței, Dumnezeu să-l fie numai între milioane bune pentru coasă.

— Vrei comision, Coane Sami?

— Știu eu să vreau ceva? Pot eu să știu ce vreau? Nu știu nimic. Nu vreau nimic. Aștept numai cu plăcaciune să vree duduia Nina ce nu pot eu.

— Dintâi plătește, Coane Sami.

— Sigur că plătesc, da' de ce să nu mă bucur când dau, c'am să iau și eu?

— Bucură-te, Coane Sami.

— Așaa! Sărut mânușița cu anticipație, duduia Nina. Tren? Tren. Hotel? Hotel. Restaurant? Restaurant. Vai de biată punga lui Sami! Nu mai vorbesc de sănătate, că n'o are. Abea-l ajută punga să-și ducă zilele. Și banii Tătuței își pun ochelari când îi vorba de Sami. Numai când o vede pe duduia Nina așa de șarmantă, uită de ochelari. Nu-ți șade bine cu ochelari, duduia Nina, chiar când ești bancher!

Sami începu să numere bancnotele scoase din servietă, muindu-și degetul în gură.

Nina verifică, teanc cu teanc, refăcând meticolos numărătoarea.

— Ce bine-i să fii un milion! exclamă Sami, isprăvind predarea. Ai de unde să uiți.

— Eu n'am de unde să uit, Coane Sami, zâmbi Nina, încuindu-și banii în valiză. Îți mulțumesc. Mai aștepți ceva?

— Parcă era o vorbă cu niște cifre simpatice!

Nina îl privi rece, întinzându-i cambia ruptă sub ochii lui.

— Coane Sami, crezi că m'am întors filosemită din Franța?

— Și de ce nu, mă rog?

— Fiindcă am venit în România.

— Dudaia Nina, ești mata un suflet delicat și duios, că-mi vine să cred lângă mata că Sami-i boer creștin. Cu plecăciune. Și oricând la dispoziție.

CAP. VIII.

„*Dragă Miruna,*

Pul-overu-ul trimis prin Tudor a revoluționat pe camarazii mei.

— *De unde l-ai adus?*

— *Ghiciți, băeți!*

— *Din Franța?*

— *Din Anglia?*

— *Din Italia?*

— *Baiu, le-am spus. Intrebați mai bine cine l-a făcut.*

— *Cine? Cine? Cine?*

— *Logodnica mea.*

— *La popotă. Marș-marș!*

S'au băut 20 (douăzeci) sticle cu bere în cinstea Mirunei.

Unde crezi că-i pul-over-ul? Acuma e la Cluj. Apoi va pleca la Brașov. Apoi la Târgul-Mureș. Domnii ofițeri căsătorii au înduplecat inima „bărbosului”, holărîndu-mă cu chiu de-ajuns și vai foarte să le dau de model opera Mirunei mele.

Știi tu, fata bunicilor, că-s emoțional ca un simplu îndrăgostit? Văd ferestre luminate în orașe necunoscute, îndărărtul cărora femeii cu sufletul la cei de pe zonă vor lua din lână gândul tău, împletindu-l pentru camarazii mei. Firul de lână împletit de mâinile tale — mult sărutate — va alerga prin tot Ardealul, va hărnicii alte mâni și va veni din nou pe zonă pentru alți bărboși ca mine.

Ce simplu e! Și cât de emoționant!

Când eram mic și prost și tare îngâmfat în penele cărților, nu mi-ași fi închipuit vreodată că viața poate fi frumoasă prin astfel de lucruri. Dar mai am mult de învățat dela tine, fata mea și fata veșnicilor bunici! M'am întrebat de multe ori pe zonă — aici ai timp mult pentru suflet — care să fie taina ta? Am aflat-o, după multe și iar multe ceasuri de zi și de noapte. Să nu râzi! Apropie-ți urechea încă fără de cercei: Ești om bun. Iartă-mă că recurg tot la vorbele tale pentru a te defini, dar de când m'ai deprins să mă îmbrac numai numai cu lucruri dela tine, am început să-ți port și vorbele. Tot de lână-s, Miruna. „Om bun” e definiția simplă a celui care încălzește pe alții cu sufletul lui. Dumnezeu e om bun, fiindcă El ne-a încălzit cu speranța cerului. Tu,

Miruna, ești făculă de Dumnezeu. Dacă n'ai fi om bun, ai fi urâtă, căci frumuseța ta e un dar de căldură și lumină pentru sufletul oamenilor.

Tare mi-e dor de tine!

Când l-am văzut pe Tudor cu inelul Oanei, l-am sărutat de două ori, câte odată pe fiecare obraz.

— Odată pentru logodna ta și odată pentru logodnica mea.

Da, Miruna, fără de Tudor, fata mea rămânea numai a bunicilor.

Eram hoin, eram flămând

Și iată-s înflorit și blând".

Te-am întâlnit, fiindcă așa ni s'au potrivit pașii. Dar am pornit după tine, cu inimă vitează, numai fiindcă Tudor mi-a deschis ochii. Altfel, desigur că acum un on, întâlnindu-te, ași fi întors o clipă capul și ași fi trecut mai departe, pierzându-te, sau cel mult păstrând o amintire grațioasă. Dar Tudor m'a deprins să am încredere în viață, în clipa care aduce, în bătaia inimii care presimte mai departe decât știe mintea, — să „decurg”, cum spune el. Observă conformismul cosmic al acestui verb care pe jumătate e al apelor, deci al lui Dumnezeu.

Așa ne-am întâlnit, Miruna mea, ca apele, însoțindu-ne cu spontaneitatea lor.

Cum să nu fie „Tatăl nostru cel din ceruri”, când miracolul iubirii e în calea tuturor? E de ajuns ca un băiat și o fată să se întâlnească prin băltaia inimii, pentru ca lumea să înceapă din nou și Dumnezeu să existe dela început.

Când am venit întâia oară pe zonă eram un băiat, fără barbă, care căsca de plictiseală, cu mâna la gură, resemnat să trăiască, dar înfricoșat de gândul morței. L-am întâlnit pe Tudor și am început să văd. Dintâi l-am văzut pe el, apoi pe mine, și pe urmă un drum al omului, pe care l-ași numi: drumul întâlnirilor. Cunoscusem în copilărie, la lumina lămpii, acest drum magic. Dar l-am uitat, căci nici bătrâneța nu te îndepărtează mai tare de copilărie decât orgoliul tinereții.

Ți-aduci aminte, fată întâlnită pe un drum, că în poveste, tot omul care pleacă, întâlnește, fie el lemnar sărac sau fiu de împărat. Întâlnește o fântână cu balaur și trebuie să lupte ori să se întoarcă. Întâlnește pe un om spân sau unul cu barbă roșie. Întâlnește o vietate care-i cere ajutor, furnică, pasăre sau căprioară. Întâlnești o babă care nu e alta decât Sfânta Vineri. Întâlnește uneori chiar pe Dum-

nezeu, trecând pe lângă umbra Lui drumeașă. Și dacă drumul e al inimii, nu se poate să nu întâlnească și o față cu pân de aur.

Numai pe acest drum al întâlnirilor din povește e viața zilelor și anilor noștri. Așa când m'am încumetat să fiu drumeșul acestui drum l-am întâlnit pe Tudor care m'a întâlnit pe mine. Apoi Tudor a întâlnit pe Oana, iar eu pe fata bunicilor. Părinții s'au întâlnit cu copiii, și copiii cu inima părinților. Iată magia întâlnirilor, care așa începe, căci mereu alți oameni o vor înmulți, sporindu-se cu ei spre viață.

Cred în viață, Miruna, maicuseamă aici, pe zonă, la fruntaria maghiară. Așa bărbos și hirsut cum mă arată oglinda de ras — a altora — sunt ca un zeu. Și zeii nu pot să moară.

Spune Oncuței că sârma ghimpată a obrazului meu forlificat nu poate s'o sărute, dar că salut inelul ei cu cogeamite săghioiul meu.

— Pentru onor' arm'!

Pe tine, pânea mea de toate zilele, te am și te voi avea pe pământ și'n ceruri, acum și'n vecii vecilor. Amin".

CAP. IX.

„Iubitul meu fiu,

Scrisorile Oanei și ale tale îmi dau ispita de-a vă dori lângă mine. Inving însă și această ultimă ispită, mulțumindu-mă să vă spun în scris bucuria de-a vă ști sănătoși și iubitori unul de altul.

De când merg pe drumul Domnișei, viața mea învinge tocmai la bătrâneșă singurătatea anilor dinainte. Mormântul Ralucăi e o grădină pe care mi-a trimis-o Dumnezeu prin gândul fiului meu. Tu ai hotărât să acoperi cu trandafiri mormântul mamei tale, rânduind acolo și o bancă. La început veneam în fiecare zi pe bancă. fiindu-mi deajuns să mă reculeg alături de Domnișă. Cu încetul însă m'am sfiit în fața lui Dumnezeu de trândăvia mea și m'am pus la treabă, încercându-mă cu trandafirii. L-am chemat pe Conășelu dela care am învățat meșteșugul florilor. Și am descoperit, dragă băiatule, că acest umil

grădinar e un fel de înțelept. Am de învățat multe dela el, nu numai despre grădinărie. In fiecare dimineață stăm de vorbă în cerdac. Pe urmă îngrijim trandafirii din fața casei, cu mâinile noastre și cu sufletul nostru. Căci treaba făcută numai cu mâinile n'ajunge până la rădăcina vieții. Deprind să cunosc necazurile și bucuriile trandafirilor, trăind alături de ei. Am să-ți incredințez ceva tare ciudat: Este un trandafir galben pe care l-am scăpat dila moarte cu mâinile mele. Intr'o noapte l-am visat. Parcă se uita la mine ca necuvântătoarele, făcându-mi semn. Am simțit o mare bucurie și m'am deșteptat ca după rugăciune, spunându-mi mie: „Iată răsplata, Andronic. Trandafirul a venit în somn până în sufletul tău”.

Astfel, mâinile mele bătrâne și-au găsit o muncă, iar sufletul meu se umple cu încetul.

De trei ori pe zi mă duc la Domnișa, îngrijindu-i mormântul. Apoi începe treaba grădinii. Mâinile mă îndeamnă la gând, și gândul mă îndeamnă la faptele lui Dumnezeu. Iată moartea: nu e ea o faptă a lui Dumnezeu? Trupul sbuciumat al omului intră cu pace în pământul semințelor și al strămoșilor. Iar sufletul se împlinește dincolo de trup

În grădina cea fără de moarte. Domnița n'a murit. Domnița a adormit între trandafiri, și s'a deșteptat dincolo. Visul cu trandafirul galben e un semn că Domnița nu ne-a uitat.

Vezi, iubitul meu fiu, că pacea și însoțirea s'au milostivit de mine, făcându-mă să-mi bine-cuvânteze bătrâneța. Se vede că împăcarea cu sine te îmbună, ducându-ți gândul mai limpede spre ne-cazul altora. Insoțit de Conășelu, am fost prin sat. Bărbații sunt pe zonă. Suferă și femeile fără de braț. Le-am ajutat, dar nu numai cu banul care a trândăvit prea mult în punga mea, ci și cu vorba sufletului. Am stat la sfat cu femeile, pe prîspa casei lor. Și mi-am dat samă că stăpânul de pîndă mai eri al Vornicenilor era tot atîlt de departe de sat cași strămoșii din morminte. Am văzut în ochii oamenilor că ies dintr'un mormînt. Și m'am bucurat, făcându-i să creadă în învierea omului.

Iartă-mă că ți-am vorbit atîta despre mine. Dar vroiam să-ți dau aceste vești bune ca toată grija și puterea tinereții tale să rămâe numai pe hotarul țării.

Văd mereu pe bietele femei făcându-și cruce și spunând: Dea Domnul să fie pace.

Dea Domnul pace, spun și eu. Nu-

mai să fie cu cinste pentru țară. Căci fără cinste, pacea nu-i decât rușine. Și rușinea e sfârșitul lui Dumnezeu și începutul Satanei.

Am pierdut Basarabia și Bucovina. Cu ele l-am pierdut și pe Ștefan-cel-Mare. Deajuns! Ardealul trebuie apărat.

Ești acolo, Tudor. Strămoșii sunt cu tine. Acesta-i zidul moșiei. Cine nu-și simte strămoșii, maicuseamă pe hotarul țării primejduite, acela nu-și merită sângele. Ție-și-l.

Sunt bătrân, Tudor, luat de Domnișă înspre trandafirii ei. Viața și cinstea neamului Ceaur Alcaz pe tine te-au ales. În pieptul tău, în brațul tău, în sabia ta, cei din trecut se cer spre viitor.

Bătrânul crede în tine și te bine-cuvântează, rugând pe bunul Dumnezeu să facă la fel".

CAP. X.

Ardeau cu flacără până la cer, în soarele amiezii de Septemvrie, mari lumânări de moarte.

Cași în Basarabia și Bucovina, armatele se retrăgeau fără de luptă, învinse din înaltă poruncă.

Ardealul era cedat. Plecau steagurile României. Veneau ale Ungariei.

De ce? De ce? De ce? Ochii nu deschideau subt frunte decât întrebarea gândului: De ce?

Armatele întoarcerii cu fața la pământ se întâlneau cu oștile obrazului în soare. Sfinte ca fumul de tămâe, acele se destrămau în amintire, întâmpinând lutul acestora.

Sclipise în Ardeal, năprasnic, galopul lui Mihai-Viteazu. Pulbere, odată cu Ardealului dat.

Se încoronase în Catedrala dela Alba-Iulia un rege și cu Doamna lui peste hotarul versului lui Eminescu: „Dela Nistru pân' la Tisa”. Pulbere și ei, și versul, și hotarul, și domnia.

Toate rămâneau într'un „a fost odată”: inima și cinstea, dragostea, credința, Dumnezeu, dreptatea.

Dar înainte, înspre viitor?

Numai tânguirea răsuna în satele răstrîștei ardelenene:

— Cui ne lăsați ? Cui ne lăsați ?

Ieșiți la margine de drum, cu părul alb, cu umbra și cu mânilor întinse ale Regelui Lear, bătrânii satelor vedeau catanele plecând. Și semnul crucii le cădea în drum, pentru copita cailor.

— Cui ne lăsați ? Cui ne lăsați ?

Așa boceau femeile, târându-se în genunchi, cu ochii uzi și gura spartă. Și caii se îndepărtau cu brațele bărbaților, lăsând Ardealul în genunchii mamelor, soțiilor și fetelor, să-și bocească zilele și să și le blesteme.

Și munții, marii munți albaștri ai baladelor, vedeau din culme'n culme, hăt departe, cine pleacă, cine vine.

Bucium, plângi.

Frunte, te pleacă.

Ochi, închide-te.

— Cui ne lăsați ? Cui ne lăsați ?

Alt nu mai era decât atâta; frunza, clopotul și apa, tot una cu omul, glas în glas, rană în rană. Sângera în marea și cumplita tânguire a întregului Ardeal:

— Cui ne lăsați ? Cui ne lăsați ?

Și alt nimic în fața glasului decât armate cu spinarea frântă și copite, una lângă alta, sute, mii, care sfărmau de-a lungul și de-a latul sufletul Ardealului.

În pulberile drumului plutea vestmântul lui Isus.

Lungul marș albise cai și călăreți, dându-le lor culoarea cea de brumă a fantomelor.

Sublocotenentul Dănescu întorcea capul în răstimpuri, cercând să-l descopere pe Tudor prin halucinantă pădure vie a călăreților suri. Nu-l vedea. Dar dacă i-ar fi întâlnit obrazul, nu i l-ar fi cunoscut.

Pe fața sublocotenentului Alcaz se apropia chipul de odinioară a lui Coca Duduș, neliniștit de ticuri, cu o pornire rânjită în expresia gurii.

Sublocotenentul Alcaz nu era decât trupul călărețului în uniformă; sufletul era al celuilalt, în plin desmăț al răsvrătirii. Nu mai credea în nimic. Totul era fals, ipocrit, meschin, nemeritând decât batjocura și farsa.

Jos toate uniformele. Căci mint în fața steagului.

Jos steagul. Tot minciună.

Jos cerul. Minte. Singură Minciuna e cu drept Măria-Sa.

Să'nnece o țară în scuipat, e greu. Dar mărite sau micșorate, hotarele erau ale scuipatului. Slavă lui, scuipatului, mare primordială a omului!

Copitele cailor deveneau ale oamenilor: să aibă cu ce sfărma un mare cântec pe care erau netrebniți să-l cuvânte.

Devenea atât de coplesitoare apariția lui Coca Duduș în Tudor Ceaur Alcaz încât delaovreme sufletul își pierdu actualitatea, retrăind alt timp, în alte locuri, cu alți oameni.

Coca Duduș dădea din nou recepție pentru inaugurarea casei dela Vorniceni.

Copilul mascaradei batjocorea, primindu-și lumea cu monoclul în orbită, sclivisit, hâin și cinic.

Batjocorea cuvântul lui Dumnezeu, punându-l pe preotul cu barbă albă, Ilarion-Vodă, să slujească în fața crucii pentru zâmbetul lui Coca Duduș, să deschidă Sfânta Evanghelie pentru monoclul lui Coca Duduș.

Batjocorea părul alb al Tătuței, așezându-l în capul mesei de Vicleim ca să asculte cântece netrebnice ștrecurate de Coca Duduș pe buza vânătă a țiganilor lăutari.

Batjocorea inima Domniței lăsând-o să creadă cu trandafirii.

Batjocorea familia, punând vinul lui Calistrat Troia să preamărească în derâdere

virtuțile ei, cu vorbele plămădite de Coca Duduș.

Și tatăl lui, Andronic Ceaur Alcaz, primea biciul fiului, fără să poată ridica biciul tatălui.

Batjocorea Coca Duduș casa cu zid stropit cu aghiazmă, taina pâinii, taina vinului și taina apei, familia, religia, durerea, tot.

Și-și ascundea zâmbetul sub monocul strâns cu voluptate în orbită, duios ca hienele.

Asta trebuie!

Dar se mai întâmplase încă ceva. Uitase fanfara țiganilor dela Volovăț, înadins tocmită să zgârie timpanul familiei cu suprema stridență: Deșteaptă-te, Române. Cântau țiganii în urechea lui, buzându-se'n alămuri, negri și hliziți, — așa cum izbucniseră atunci...

— Cui ne lăsați? Cui ne lăsați?

Și deodată, fără tranziție, sublocotenentul Tudor Ceaur Alcaz deschise ochii sub cerul tragic, în marșul călăreților, în fața munților mari ca'n versul Mioriței, pe trupul de moarte al Ardealului.

Suprema batjocură de-atunci, înalt transfigurată printr'o singură bătae a inimii, deveni întâmpinare a trecutului și glas pe munții viitorului.

Se deșteptă cântând cu sufletul Ceaur-Al-

cazilor cântecul nemernicit de Coca Duduș
prin alămurile țiganilor.

*„Deșteaptă-te, Române, din somnul cel
de moarte
In care te-adânciră barbarii de tirani.
Acum ori niciodată croește-ți altă soartă
La care să se 'nchine și cruzii tăi
dușmani...”*

Caporalul Buzdughină dădu glas. Alte
glasuri urmară.

Marșul înfrângerii tresării, căpătând alt
ritm, zvonind altfel. Soldații cântau, îm-
prejmuiți — sfinte ca fumul de tămâe —
de oștile obrazului în soare.

Din pământul Ardealului și din străfundul
mormintelor, versul lui Mureșanu creștea pe
buza amintirii, din ce în ce mai amplu, mai
sonor și mai bărbat.

Cântau armatele învinse.

Uitatul cântec, cu moarte pre moarte căl-
când, trecea din nou munții, venind cu sol-
dații spre somnul vechiului regat.

Sfârșitul volumului II.

CUPRINSUL

	Pag.
Partea întâia	
Intoarcerea de pe zonă	7
Partea a doua	
Taina dimineții e în noi	84
Partea a treia	
Părinți și copii	113
Partea a patra	
Fata bunicilor	189
Partea a cincea	
Mere dela Vorniceni	221
Partea a șasea	
„O ce dimineată, Doamne, peste lume”	249
Partea a șaptea	
Îți mulțumesc adânc, pământ, Că mi-ai dat clipă să te cânt”	317

96856

ASOCIAȚIUNEA PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPULII ROMÂN „ASTRA” - SIBIU	
No. <u>2458</u>	
Anul <u>1945</u> luna <u>VII</u>	ziua <u>8</u>

Tipărită de Editura
CARTEA ROMANEASCĂ S. A.
IN LUNA APRILIE 1943
la „Cartea de Aur” S. A. București
str. Lucaci 35, Reg. Com. 339/936.

